

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**AFRİKA'DA KARŞILAŞTIRMALI METROPOLİTEN YÖNETİM:
KAHİRE, JOHANNESBURG, KİNŞASA, LAGOS VE LUANDA
ÖRNEKLERİ**

Mahamane Moutari ABOUBACAR İSSA

DOKTORA TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Ferruh TUZCUOĞLU

ARALIK- 2024

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**AFRİKA'DA KARŞILAŞTIRMALI METROPOLİTEN
YÖNETİM: KAHİRE, JOHANNESBURG, KİNŞASA, LAGOS
VE LUANDA ÖRNEKLERİ**

DOKTORA TEZİ

Mahamane Moutari ABOUBACAR İSSA

Enstitü Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

“Bu tez 30/12/2024 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Ferruh TUZCUOĞLU	Başarılı
Prof. Dr. Özer KÖSEOĞLU	Başarılı
Doç. Dr. Kâmil TAŞKIN	Başarılı
Doç. Dr. Bakko Mehmet BOZASLAN	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir AKSOY	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Mahamane Moutari ABOUBACAR İSSA

30/12/2024

ÖN SÖZ

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırladığım “Afrika’da Karşılaştırmalı Metropolen Yönetim: Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda Örnekleri” başlıklı doktora tezimin uzun bir sürecin ve yoğun bir çalışmanın ürünü olduğunu ifade etmek istiyorum. Bu süreçte, çalışmama katkıda bulunan birçok kişi oldu. Emeği geçen herkese, özellikle Danışman Hocam Prof. Dr. Ferruh TUZCUOĞLU’na, Tez İzleme Komitesi üyeleri Prof. Dr. Özer KÖSEOĞLU ve Doç. Dr. Kâmil TAŞKIN hocalarıma, tezim için desteğini ve vaktini hiçbir zaman esirgemeyen Doç. Dr. Mustafa Lütfi ŞEN hocama, tez jürimde yer alıp tezimi değerlendiren daha iyiyi yapmama yardımcı olan Tez Savunma Jürisi üyeleri Doç. Dr. Bakko Mehmet BOZASLAN ve Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir AKSOY hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Bunun yanı sıra kıymetli ailemi, özellikle tez sürecinde vefat eden muhterem babamı saygı, rahmet ve özlemle yâd ederken, anneme ve kardeşlerime, uzaktan ve yakından her türlü yardım ve desteği sağlayan arkadaşlarıma ve ismini burada sayamadığım tüm diğer aile fertlerime ve dostlarıma en kalbi şükranlarımı iletiyorum. Bu çalışmanın hazırlık sürecinde, sabır gösteren ve her daim beni destekleyen ailemin tüm fertlerine teşekkür etmek boynumun borcudur.

Bu tezin amacı, kamu yönetimi alanında karşılaştırmalı metropolen yönetim, kentleşme ve Afrika’daki metropol yönetim sistemlerine ilişkin anlayışı geliştirmek ve politika yapıcılar, akademisyenler, öğrenciler ve konuyla ilgilenen herkese bir bakış açısı sunmaktır. Çalışmanın, konuya ilgi duyan herkes için faydalı olmasını dilerim.

Mahamane Moutari ABOUBACAR İSSA

30/12/2024

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii

GİRİŞ.....	1
------------	---

1. BÖLÜM: METROPOLİTEN YÖNETİME İLİŞKİN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	15
--	-----------

1.1. Metropoliten Yönetime İlişkin Kavramlar	15
1.1.1. Metropoliten Yönetimin Tanımı	16
1.1.2. Metropoliten Alan Tanımı	18
1.1.3. Metropoliten Yönetimin Tarihsel Gelişimi.....	20
1.2. Metropolleşme ve Küreselleşme	23
1.2.1. Metropolleşme Olgusu.....	26
1.2.2. Metropolleşme ve Küresel Kent Kriterleri.....	29
1.3. Metropollerin Değişen Roller.....	37
1.3.1. Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Metropolleşme.....	38
1.3.2. Az Gelişmiş Ülkelerde Metropolleşme	50
1.4. Metropoliten Yönetim Modelleri.....	52
1.4.1. Kurumsal Yönetim Modeli	55
1.4.1.1. Tek Kademeli Metropoliten Yönetim Modeli	56
1.4.1.2. İki Kademeli Metropoliten Yönetim Modeli.....	59
1.4.2. Gönüllü İşbirliği Modeli	60
1.4.2.1. Metropoliten Alanın Tamamında Yetki ve Sorumluluğu Bulunan Belediyeler Arası Ortak Yönetimler	61
1.4.2.2. Metropoliten Alanın Bir Kısımında Yetki ve Sorumluluğu Bulunan Belediyeler Arası Ortak Yönetimler (Inframetropolitan)	63
1.4.2.3. Tek Sektörlü Belediyeler Arası Ortak Yönetimler	64
1.4.2.4. Tek Amaçlı Bölgeler.....	65

1.4.3. Metropoliten Alanda Kurulan Özel Amaçlı Yönetimler.....	66
2. BÖLÜM: AFRİKA'DA METROPOLİTEN YÖNETİM OLGUSU	68
2.1. Afrika Kentleşmesinin Dinamikleri.....	72
2.1.1. Afrika'da Kentleşmenin Tanımı ve Ölçümü.....	73
2.1.2. Afrika'da Kentleşmenin Yeni Bir Ölçek Alternatifi.....	75
2.2. Kentsel Dinamikleri ve Yeni Afrika Coğrafyası	76
2.3. Metropol Bölgelerinin Gelişimi.....	76
2.4. Kırsal ve Kentsel Dönüşümler.....	78
2.5. Afrika'da İç Kentlerin Gelişmesi	78
3. BÖLÜM: AFRİKA'DA METROPOLİTEN KENT YÖNETİMİ: KAHİRE, JOHANNESBURG, KINŞASA, LAGOS VE LUANDA ÖRNEKLERİ	81
3.1. Afrika'da Metropoliten Yönetim Modelleri	81
3.1.1. İki Kademeli Metropoliten Modeli	81
3.1.2. Tek Kademeli Metropoliten Yönetim	82
3.1.3. Dikey Koordinasyon	83
3.2. Mısır'da Metropoliten Yönetim: Kahire Örneği	83
3.2.1. Mısır'da Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi.....	86
3.2.2. Mısır'da Yerel Yönetimler.....	90
3.2.2.1. Yerel Yönetim Organları	92
3.2.2.2. Yerel Yönetim Görevleri	94
3.2.2.3. Mısır Yerel Yönetimlerin Mali kaynakları	95
3.2.3. Kahire Metropoliten Yönetimi.....	100
3.2.3.1. Kahire Metropoliten Yönetiminin Yapısı.....	101
3.2.3.2. Kahire Metropoliten Yönetiminin Sorunları	104
3.3. Güney Afrika'da Metropoliten Yönetim: Johannesburg Örneği.....	106
3.3.1. Güney Afrika'da Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi	108
3.3.2. Güney Afrika'da Yerel Yönetimler	114
3.3.3. Johannesburg Metropoliten Yönetimi.....	120
3.3.3.1. Johannesburg Metropoliten Yönetiminin Yapısı.....	124
3.3.3.2. Johannesburg Metropoliten Yönetiminde Sorunlar ve Geleceğe İlişkin Planlar	129
3.4. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Metropoliten Yönetim: Kinşasa Örneği	131

3.4.1. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi	133
3.4.2. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Yerel Yönetimler	134
3.4.3. Kinşasa Metropolitan Yönetimi	136
3.4.4. Kinşasa Metropolitan Yönetim Yapısı.....	141
3.5. Nijerya'da Metropolitan Yönetim: Lagos Örneği	147
3.5.1. Nijerya'da Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi	149
3.5.2. Nijerya'da Yerel Yönetimler	155
3.5.3. Lagos Metropolitan Yönetimi	158
3.5.3.1. Lagos Metropolünün Yönetim Yapısı	164
3.5.3.2. Lagos Metropolünün Sorunları ve Çözüm Önerileri	167
3.6. Angola'da Metropolitan Yönetim: Luanda Örneği	170
3.6.1. Angola'da Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi.....	171
3.6.2. Angola'da Yerel Yönetimler.....	174
3.6.3. Luanda Metropolitan Yönetimi.....	180
3.6.3.1. Luanda Metropolitan Yönetim Yapısı	183
3.6.3.2. Luanda'da Metropolitan Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	187
3.7. Afrika'daki Metropol Yönetimlerinin Sömürgeci Devletlerden Etkilenip Etkilenmediği ve Afrika'da Metropolitan Yönetimin Geleceği	189
3.7.1. Kentleşme Süreçlerinin Sömürgecilik Döneminden Miras Kalan Sorunlarla Etkileşimi	189
3.7.2. Sömürgecilikten Miras Kalan Ortak Noktalar ve Benzerlikler.....	193
3.7.3. Kentleşme Süreçlerinin Tarihsel ve Kültürel Bağlamda Farklılaşması	193
3.7.4. Sömürge Geçmişinin Yönetim Uygulamalarına Etkisi.....	193
3.7.5. Küreselleşme ve Metropolleşme Süreçlerinin Yönetim Modellerine Etkisi	193
3.7.6. Eski Sömürge Güçlerinin Rolündeki Değişimlerin Kentleşme Modellerine Etkisi	194
3.7.7. Yeni Aktörlerin Reform Süreçleri ve Kentleşme Bağlamındaki Etkileri	194
SONUÇ	195
KAYNAKÇA.....	201
ÖZ GEÇMİŞ	243

KISALTMALAR

CENİ	: Commission Electorale Nationale Independante
DRC	: Demokratik Kongo Cumhuriyeti (Democratic Republic of Congo)
FRN	: Federal Republic of Nigeria
IDASA	: Institute for Democracy in South Africa
IGR	: Hükümetler Arası İlişkiler (Intergovernmental Relations)
İFC	: International Finance Corporation
Jaburg	: Johannesburg Metropolitan Belediyesi'nin kısaltmasıdır.
Jozi	: Johannesburg Metropolitan Belediyesi'nin diğer bir kısaltmasıdır.
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
PNSD	: Plan national stratégique de développement
PNUD	: Le Programme des Nations unies pour le développement
SJLGA	: Ortak federasyon hesap sistemi
UCLG	: United Cities and Local Governments
ZLECAf	: La zone de libre-échange continentale Africaine

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: 1950- 2030 Arasında Dünya Nüfusunun Kırsal Alanlar ve Kentsel Alanlara Göre Dağılımı	39
Tablo 2: 2016- 2050 Arasında Dünya Nüfus Tahminleri	41
Tablo 3: Dünyadaki Doğurganlık Gelişim Süreci	42
Tablo 4: 1975 ve 2000 Yıllarında Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Nüfusun Kırsal ve Kentsel Alanda Dağılımı ve 2015 Yılı Öngörülleri	43
Tablo 5: 1975'ten 2015'e Yıllık Nüfus Artışının, Farklı Nüfus Büyüklüğüne Sahip Kentsel Yerleşmeler Arasındaki Dağılımı	45
Tablo 6: 1950, 1975 ve 2000-2015 İtibarıyla 10 Milyondan Fazla Nüfusa Sahip Metropoller ve 2015 Yılında 10 Milyonu Aşması Beklenen Metropoller (Milyon).....	46
Tablo 7: 10 Milyondan Fazla İnsan Yaşayan Kentsel Birikimlerin Nüfus ve Büyüme Yüzdeleri	48
Tablo 8: 2018 ve 2030'da Dünyanın En Büyük On Şehri.....	48
Tablo 9: Mısırın Yönetsel Yapısı	85
Tablo 10: Kinşasa Nüfusu Evrimi	138
Tablo 11: Luanda Metropolitana'nın Yönetim Yapısı.....	185
Tablo 12: Metropollerin Sömürge Önce, Sömürge Dönemi, Sömürge Sonrası Sorunları ve Güçlü Yanları	192

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Coj Line Fonctions Reporting to City Managaer, Mes and Relevant Political Portfolios	125
Şekil 2: Office of the City Manager, Group Functions and relevant political portfolio	128

ÖZET	
Başlık: Afrika’da Karşılaştırmalı Metropoliten Yönetim: Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda Örnekleri	
Yazar: Mahamane Moutari ABOUBACAR İSSA	
Danışman: Prof. Dr. Ferruh TUZCUOĞLU	
Kabul Tarihi: 30/12/2024	Sayfa Sayısı: viii (ön kısım) + 243 (Ana kısım)
Bu çalışma, Afrika’nın önde gelen metropoliten şehirlerinden beşi olan Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda üzerinden, kıtanın kentleşme süreçlerini ve bu süreçlerin sömürgecilik döneminden miras kalan sorunları incelemektedir. Özellikle sömürge döneminin etkileri ve bağımsızlık sonrası dönemdeki yönetim anlayışları, bu şehirlerin metropoliten yönetimlerini şekillendiren temel unsurlar olarak ele alınmıştır. Nitel yaklaşımı benimseyen çalışma, vaka analizine dayanmaktadır. Bu beş şehri karşılaştırmalı bir şekilde analiz ederek, tarihsel, kültürel ve ekonomik bağlamda nasıl bir etkileşim içinde olduklarını ve metropoliten yönetimlerinin karşılaştığı ortak ve özgül sorunları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, bu şehirlerin kentleşme süreçlerini şekillendiren temel dinamikler olarak, sömürgecilik sonrası dönemlerdeki altyapı yetersizlikleri, sosyal eşitsizlikler, yerel yönetimlerin zayıf yapıları ve güvenlik sorunlarını kapsamaktadır. Ayrıca, küreselleşme ve metropolleşme süreçlerinin bu şehirlerin yönetim anlayışlarına nasıl yansıdığı da incelenmiştir. Tez, bu şehirlerdeki yönetim sorunlarının çözülmesinde katılımcı yönetim modellerinin, merkezi ve yerel yönetim arasındaki işbirliğinin, sürdürülebilir altyapı reformlarının, sosyal hizmetlere yapılan yatırımların ve toplum temelli güvenlik politikalarının önemine dikkat çekmektedir. Bu unsurların, şehirlerin karşılaştığı sorunları daha etkili bir şekilde çözme kapasitesini artıracığı ve metropoliten yönetimlerin etkinliğini güçlendireceği öngörülmektedir.	
Anahtar Kelimeler: Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos, Luanda	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Comparative Metropolitan Government in Africa: The Cases of Cairo, Johannesburg, Kinshasa, Lagos and Luanda	
Author of Thesis: Mahamane Moutari ABOUBACAR ISSA	
Supervisor: Prof. Dr. Ferruh TUZCUOGLU	
Accepted Date: 30/12/2024	Number of Pages: viii (pre text) + 243 (main body)
This study explores the urbanization processes and the lingering issues stemming from the colonial era in five major African metropolitan cities: Cairo, Johannesburg, Kinshasa, Lagos, and Luanda. It considers the impacts of the colonial period and the governance strategies employed in the post-independence era as key factors shaping the metropolitan administrations of these cities. Utilizing a qualitative approach, the research is grounded in case analysis. By comparing these five cities, the study aims to uncover how they interact within their historical, cultural, and economic contexts, while identifying both shared and unique challenges faced by their metropolitan administrations. The research delves into the fundamental dynamics influencing the urbanization processes in these cities, including infrastructure deficiencies, social inequalities, weak local government structures, and security concerns in the post-colonial period. Furthermore, it investigates how globalization and metropolitanization are reflected in the governance approaches of these urban centers. The thesis underscores the significance of participatory governance models, collaboration between central and local governments, sustainable infrastructure reforms, investments in social services, and community-based security policies in addressing the governance challenges faced by these cities. It is anticipated that these elements will enhance the capacity to effectively tackle the issues confronting these urban areas and strengthen the effectiveness of their metropolitan administrations.	
Keywords: Cairo, Johannesburg, Kinshasa, Lagos, Luanda	

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Afrika'daki şehirlerin yerel yönetim yapıları ile bu yapıların tarihsel arka planı arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Kıtanın tarihsel gelişimi, ilk yerleşimlerin ortaya çıkışıyla birlikte devletlerin oluşması, karmaşık sosyal düzenlerin gelişmesi ve iş bölümünün artması gibi önemli süreçlerle şekillenmiştir.

Özellikle Antik Mısır, bu süreçlerin belirgin bir şekilde yaşandığı bir bölgedir. İnsanların tarım sayesinde yerleşik hayata geçmesi, iş bölümünü ve uzmanlaşmayı beraberinde getirmiştir. Bu durum, zamanla hiyerarşik bir devlet yapısının ve karmaşık yönetim sistemlerinin temellerini atmıştır (Mark, 2009, s. 44). Tarımsal üretimin artmasıyla birlikte farklı toplumsal roller ve uzmanlık alanları ortaya çıkmış; bu da büyük ölçekli projelerin, özellikle sulama sistemleri ve tapınaklar gibi yapısal projelerin hayata geçirilmesini mümkün kılmıştır (Düvenci, 2018, s.107). Antik Mısır medeniyeti, yerleşik hayatın getirdiği bu iş bölümü ve uzmanlaşma sayesinde yönetim yapıları açısından önemli bir model oluşturmuştur (Mark, 2009, ss. 45-45).

Bu dönemde firavun hem siyasi hem de dini lider olarak devletin en yüksek otoritesini temsil ediyordu. Firavunun yönetimi altında vezirler, valiler ve bürokratlar yer alıyordu. Bu merkezi yönetim yapısı, Mısır'ın uzun bir süre güçlü bir medeniyet olarak kalmasına katkıda bulundu (Knollová, 2013, s. 320). Mısır, özellikle karmaşık bir yönetim sistemi kurarak tarihsel anlamda büyük bir etkiye sahip olmuştur (Mark, 2009).

Prekolonyal Afrika'da, kıtanın farklı bölgelerinde yönetim yapıları büyük bir çeşitlilik göstermekteydi. Merkezi otoriteye sahip imparatorluklardan, merkezi yapısı olmayan segmenter topluluklara kadar geniş bir yelpazede siyasi sistemler mevcuttu. Ticaret, kültür ve din gibi unsurlar bu toplumların yönetiminde ve sosyal düzeninde kilit rol oynuyordu (Pella, 2023; Erk, 2022, s. 78). Bu çeşitlilik, Afrika'nın zengin ve karmaşık bir siyasi tarihe sahip olduğunu göstermektedir.

Avrupalı sömürgecilerin kıtaya gelişi, bu özgün yönetim sistemlerini köklü bir biçimde dönüştürdü. Ancak bu tarihsel yapılar, günümüz Afrika toplumlarını etkilemeye devam etmektedir (Pella, 2023). Sömürge dönemi öncesindeki Afrika toplumlarında, yönetim akrabalık bağları, ticaret ilişkileri ve toplumsal değerlere dayalı olarak yürütülmekteydi.

Bu bağlamda, krallıklar, geleneksel konseyler, dini liderler ve kabile yönetimleri önemli bir rol oynamaktaydı (Adewale ve Schepers, 2023, ss. 67-68).

Bu tarihsel miras, günümüzde Afrika'daki yönetim sistemlerine de yansımaktadır. Birçok Afrika ülkesinde merkeziyetçi ve hiyerarşik yönetim yapıları etkisini sürdürmektedir. Örneğin, Mısır'ın modern devlet yapısı, Osmanlı ve İngiliz yönetimlerinin ardından bağımsızlıkla birlikte şekillenmiş ve merkeziyetçi bir yönetim anlayışına dayanmaktadır (Erol, 2024, s. 154). Diğer Afrika ülkelerinde de benzer şekilde, sömürge döneminden kalan yönetim sistemleri ve yerel gelenekler, modern devlet yapılarını şekillendirmiştir (Harsch, 1997, s. 675; Mark, 2009).

Afrika'daki günümüz yönetim sistemleri, genellikle merkezi hükümetlerin güçlü olduğu, ancak yerel yönetimlerin de belirli yetkilere sahip olduğu bir yapıya sahiptir. Bu durum, Antik Mısır'daki merkeziyetçi yönetim anlayışının modern bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Ancak, bu merkeziyetçi yapılar, sömürge döneminin mirası olan sınırlarla şekillendiği için bazı ülkelerde etnik ve kültürel farklılıkların yönetiminde zorluklar yaratmaktadır (Warner, 2001, s. 65). Örneğin, Nijerya'da farklı etnik grupların bir arada yaşaması yönetsel zorluklara ve zaman zaman çatışmalara neden olabilmektedir. Güney Afrika'da ise apartheid sonrası dönemde sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin azaltılması için çeşitli reformlar yapılmış ve bu reformlar, toplumun farklı kesimlerinin yönetime katılımını sağlamayı amaçlamıştır (Harsch, 1997; Mark, 2009).

Antik Mısır'da olduğu gibi, günümüz Afrika devletleri de iş bölümü ve uzmanlaşma yoluyla ekonomik ve sosyal kalkınmayı hedeflemektedir. Ancak, bu süreçte tarihsel ve kültürel mirasın etkisi göz ardı edilmemelidir. Başarılı bir yönetim için toplumun tüm kesimlerinin temsil edilmesi ve karar süreçlerine katılımı büyük önem taşımaktadır.

Dünya genelinde hızla artan nüfus ve kentleşme, metropollerin yönetimini daha karmaşık hale getirmiştir. Metropoliten yönetimde ülke tecrübeleri bu şehirlerin karşılaştığı sorunlara çözüm üretmek ve sürdürülebilir bir kentsel gelişim sağlamak için önemli bir role sahiptir.

Bu çalışmada, "Afrika'da Karşılaştırmalı Metropoliten Yönetişim" başlığı altında, Afrikanın nüfus olarak en büyük beş metropolü olan Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda gibi büyük şehirlerdeki yönetim sistemleri incelenmiştir. Metropolleşme süreci, genellikle kırsal göç, nüfus artışı, ekonomik çeşitlilik ve kültürel değişimlerle tanımlanırken, bu şehirler aynı zamanda uluslararası sermaye akışının

merkezleri haline gelmiştir. Küreselleşme hareketleri ile birlikte metropollerdeki ekonomik faaliyetler, hizmet sektörü ve teknoloji alanlarında yoğunlaşma gözlemlenmektedir.

Bununla birlikte, metropolleşme trafik sıkışıklığı, sosyo-ekonomik eşitsizlikler ve altyapı yetersizlikleri gibi zorlukları da beraberinde getirmektedir. Çalışma, Afrika'nın kentleşme süreçleri ve metropoliten alanlarının yönetimi ile ilgili karşılaşılan zorlukları ve fırsatları ayrıntılı olarak ele almakta olup, çalışmada metropoliten yönetimin tanımı, tarihsel gelişimi ve küreselleşmenin kent ölçeğindeki etkileri detaylı bir şekilde tartışılmaktadır.

Afrika kıtasındaki kentleşme süreci hızla ilerlemektedir ve bu süreç, siyasi, sosyo-ekonomik ve teknolojik gelişmelerle birlikte metropollerin nüfusunun artmasına yol açmaktadır. Bu artış, metropoliten alanların daha yoğun hale gelmesine neden olurken, coğrafi yayılma kentsel hizmetlerin etkin bir şekilde sunulmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, Afrika'daki metropoliten yönetimler yeni yönetim modelleri arayışındadır. Bu arayışlar, kıtanın siyasi ve ekonomik yapısının yanı sıra sömürgecilik tarihinden de etkilenmektedir.

Bu çalışma, Afrika'da metropoliten yönetim ve kentleşme süreçlerine dair kapsamlı bir inceleme sunarak literatüre katkı sağlamayı, politika yapıcılar, akademisyenler ve uygulayıcılar için modern bakış açıları sunmayı, Afrika'daki kentsel gelişim süreçlerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmayı hedeflenmektedir.

Araştırmanın Sorusu

Afrika kıtası, dünyanın ikinci en büyük kıtası olmasının yanı sıra, zengin kültürel çeşitliliği, çok sayıda dil ve kabile yapısıyla dikkat çekmektedir. Kıtanın büyük şehirleri, ekonomik, sosyal ve politik merkezler olarak önemli bir rol oynamakta ve metropoliten yönetim modelleri, tarihsel gelişimlerin bir ürünü olarak sürekli bir değişim göstermektedir. Bu çalışma, Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda örnekleri üzerinden Afrika'nın kentleşme tarihlerini ve sömürgecilik döneminden miras kalan sorunları incelemeyi amaçlamaktadır. Bu şehirler, tarihsel süreçler bağlamında sahip oldukları ortak ve ayrışan yönleriyle ilginç sonuçlar ortaya koyabilme potansiyeline sahiptir.

Afrika'nın büyük şehirleri, kıtanın dinamik yapısını yansıtan önemli metropoliten alanlardır. Kahire, Mısır'ın başkenti olarak Afrika'nın en büyük metropoliten alanlarından biri iken; Johannesburg, Güney Afrika'nın ticaret ve ekonomi merkezi olarak öne çıkmaktadır. Kinşasa, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin başkenti ve en kalabalık şehri, Lagos ise Nijerya'nın ekonomik merkezi ve Afrika'nın en kalabalık şehri olarak dikkat çekmektedir. Luanda, Angola'nın başkenti ve en büyük şehri olarak bu çeşitliliğe katkıda bulunmaktadır. Bu şehirlerdeki yönetim modellerinin benzersizliği, her birinin tarihsel ve kültürel bağlamda farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır.

Bu çalışma, aşağıdaki temel araştırma sorusunu yanıtlamayı ve ele almayı hedeflemektedir:

1. Afrika kıtasındaki metropoliten şehirlerin (Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda) kentleşme süreçleri, sömürgecilik döneminden miras kalan sorunlar ve bu süreçlerin tarihsel ve kültürel bağlamda şekillenmesi nasıl bir etkileşim içindedir?

Temel araştırma sorusunu tamamlayıcı nitelikte dört alt araştırma sorusu belirlenmiştir:

1. Sömürgeciliğin getirdiği tarihsel birikimlerin bu şehirlerin kentleşme süreçlerindeki ortak noktaları ve benzerlikleri nelerdir?
2. Afrika'da incelenen metropoliten yönetimlerin etkinliği, küreselleşme ve metropolleşme süreçleriyle nasıl değişim göstermektedir?
3. Eski sömürge güçlerinin (örneğin Fransa) rolündeki değişimlerin, kentleşme modelleri üzerindeki etkileri nelerdir?
4. Afrika'da güncel uluslararası gelişmelerden metropol yönetimleri, kentleşme ve bölgesel kalkınma süreçleri nasıl etkilenmektedir?

Bu sorular çerçevesinde, Afrika'nın metropoliten yönetimlerinin geleceği ve bu yönetimlerin kentsel sorunları çözmedeki etkinliği üzerine ne tür sonuçlar elde edilebilir? Ayrıca, Afrika'daki metropoliten yönetim modellerinin tarihsel ve kültürel bağlamda nasıl şekillendiği, bu şehirlerdeki uygulamaların kentsel sorunları çözmedeki etkinliği ve sömürge geçmişinin bu uygulamalara etkileri sorgulanacaktır.

Çalışma, küresel uluslararası ve sömürgecilik sonrası dönemdeki değişimleri, kentleşme modelleriyle ilişkisini ve eski sömürge güçlerinin (örneğin Fransa) durumunu tartışmayı amaçlamaktadır. Yeni aktörlerin reform süreçleri ve kentleşme bağlamındaki etkileri ile eski sistemin devam edip etmeyeceği de bu bağlamda sorgulanacaktır.

Elde edilen sonuçlar, Afrika'nın çeşitli bölgelerindeki diğer şehirlerdeki yönetim modellerine ve politikalara ışık tutabilir. Bu nedenle, bu çalışmanın Afrika metropoliten yönetimlerinin sorunlarına dair önemli katkılar sunması beklenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Afrika'daki metropoliten yönetim modellerinin tarihsel süreçleri, sömürgeci mirasla ilişkisi ve bugüne etkilerini; ayrıca bu yönetim modellerinin kentsel büyüme süreçlerini kıtanın en büyük metropollerinde nasıl etkilediğini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, sömürgeci devletlerin mirasının bu etkilerle nasıl ilişkilendirilebileceğini araştırarak, kentsel alanlardaki yönetim modellerinin toplumsal, ekonomik ve politik dinamikler üzerindeki etkilerini anlamayı hedeflemektedir.

Afrika ülkeleri, tarih boyunca farklı geleneksel yönetim sistemlerine sahipken, sömürge döneminde bu sistemler büyük ölçüde sömürge güçlerin empoze ettiği sistemlerle değişmiştir. 1960'larda bağımsızlık kazandıktan sonra, Afrika ülkeleri ekonomik kalkınma ve siyasi istikrar konusunda zorluklarla karşılaşmış; ancak 1990'larda siyasi reformlar ve demokratikleşme süreciyle bu sorunlar çözülmeye başlanmıştır. Bu dönemde, kentsel problemler özellikle Afrika metropollerinde yoğun bir şekilde hissedilmiştir.

Bu çalışma, Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda gibi önemli Afrika metropollerinde hizmet alanlarının genişlemesini, metropollere özgü kamu hizmetlerinin oluşumunu ve bu hizmetlerin sunulması için gereken örgütlenmeyi analiz etmektedir. Ayrıca, sömürge mirası olan merkezileşme eğilimini tartışarak, mevcut metropoliten yönetim yapısı ve getirdiği sorunları tespit edip, seçilmiş şehirlerin metropoliten yönetim uygulamalarını mukayese ederek yeni bir model önerisi geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, son yıllarda Afrika'da sömürgecilik karşı yaşanan önemli siyasi gelişmeler kentleşme reformları bağlamında eski sömürge güçlerinin (örneğin Fransa) rolündeki değişimlerin, kentleşme modelleriyle ilişkisini ve yeni aktörlerin reform süreçleri üzerindeki etkilerini sorgulamaktadır. Son olarak bu çalışmada, küreselleşme bağlamında küresel kent çalışmaları tarihsel olarak Batı merkezli bir bakış açısıyla yapılmıştır. Ancak son yıllarda daha kapsayıcı, çok merkezli ve daha kapsayıcı yaklaşımların yaygınlaşmakta olduğu görülmektedir. Öyle ki, bu

Afrika kentlerini sadece nüfusu artmakta olan kentler olarak değil, küresel ekonominin önemli ve aktif oyuncularını olarak tanımaya yönelik bir hareket bulunmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, Afrika'daki metropoliten yönetim modellerinin tarihsel süreçlerini, sömürgeci mirasla ilişkisini ve bu mirasın günümüzdeki etkilerini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın önemi, Tarihsel ve Kültürel, Sömürgeci Mirasın Etkileri, Küreselleşme ve Metropolleşme Süreçleri, Yeni Yönetim Modelleri ve Reform Süreçleri gibi birkaç temel noktada öne çıkmaktadır:

1. Tarihsel ve Kültürel Bağlamın Anlaşılması: Afrika'nın büyük şehirleri, tarihsel süreçler ve kültürel dinamikler açısından zengin bir yapıya sahiptir. Bu çalışma, Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda gibi metropollerin tarihsel ve kültürel bağlamda nasıl şekillendiğini analiz ederek, kıtanın karmaşık sosyal yapısını daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Bu bağlamda, sömürgecilik sonrası dönemdeki değişimlerin ve bu değişimlerin metropoliten yönetim üzerindeki etkilerinin incelenmesi, literatürdeki önemli bir boşluğu dolduracaktır.
2. Sömürgeci Mirasın Etkileri: Sömürge döneminin yönetim sistemlerinin, günümüz Afrika metropollerindeki yönetim modellerine olan etkisi, bu çalışmanın merkezinde yer almaktadır. Sömürgeciliğin getirdiği tarihsel birikimlerin, kentleşme süreçlerindeki ortak noktaları ve benzerlikleri ortaya koymak, bu mirasın günümüzdeki yansımalarını anlamak açısından kritik öneme sahiptir. Bu çalışma, sömürgeci mirasın yönetim uygulamalarına etkilerini sorgulayarak, mevcut yönetim sistemlerinin kökenlerini ve evrimini aydınlatacaktır.
3. Küreselleşme ve Metropolleşme Süreçleri: Küreselleşme, metropollerin ekonomik ve sosyal yapısını dönüştürmektedir. Bu çalışma, metropoliten yönetimlerin etkinliğini, küreselleşme ve metropolleşme süreçleriyle nasıl değiştiğini inceleyerek, Afrika'nın bu dinamik süreçlere nasıl adapte olduğunu ortaya koyacaktır. Böylece, Afrika'nın küresel ekonomideki rolü ve metropollerin bu bağlamdaki önemi daha iyi anlaşılacaktır.
4. Yeni Yönetim Modelleri ve Reform Süreçleri: Çalışma, mevcut metropoliten yönetim yapılarının sorunlarını tespit ederek, bu sorunların çözümüne yönelik yeni yönetim modelleri önerme amacını taşımaktadır. Eski sömürge güçlerinin rolündeki

değişimlerin, kentleşme modelleri üzerindeki etkileri ve yeni aktörlerin reform süreçlerindeki katkıları üzerine yapılan tartışmalar, literatüre yenilikçi bir bakış açısı kazandıracaktır.

5. Kapsayıcı Yaklaşımlar ve Çok Merkezli Perspektif: Son yıllarda, kentsel çalışmaların Batı merkezli yaklaşımdan çıkarak daha kapsayıcı ve çok merkezli bir yapıya bürünmesi, Afrika araştırmalarının önemini artırmaktadır. Bu çalışma, Afrika metropollerinin küresel sahnedeki rolünü vurgulayarak, bazı ülkelerin daha önemli hale geldiği bir dönemde, bu şehirlerin sadece yükselen pazarlar olarak değil, aynı zamanda küresel ekonominin aktif oyuncularını olarak tanınmasına katkıda bulunacaktır. Böylece, sosyal bilimlerde meydana gelen bu dönüşüm, Afrika'nın kentsel çalışmalardaki yerini güçlendirecektir.

Bu çalışma, Afrika kıtasındaki metropoliten yönetimlerin tarihsel ve kültürel bağlamda nasıl şekillendiğini, sömürge geçmişinin bu süreçlere etkilerini ve günümüzdeki yönetim uygulamalarının etkinliğini inceleyen bu çalışma hem akademik literatür hem de pratikteki yönetim uygulamaları açısından önemli yenilikler getirmektedir. Mevcut çalışmalar genellikle bir veya iki alan üzerine yoğunlaşırken, bu çalışma kapsamlı ve karşılaştırmalı bir analiz sunarak literatüre değerli katkılar sağlamayı hedeflemektedir. Elde edilen bulguların, politika yapıcılar, akademisyenler ve uygulayıcılar için değerli bakış açıları sunarken, Afrika'daki kentsel gelişim süreçlerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olması beklenmektedir. Bu çalışmanın benzeri Afrika'da metropoliten yönetimle ilgili derli toplu bir çalışma yoktur. Dolayısıyla, bu tez çalışmanın iki bölge (hem Türkiye hem Afrika) arasındaki bilgi birikimine ciddi anlamda katkı sağlayacağı ve önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Hipotezi

Afrika kıtasındaki büyük metropollerin (Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda) kentleşme süreçleri, sömürgecilik döneminden miras kalan sorunlar ve bu süreçlerin tarihsel ve kültürel bağlamlarıyla yakından ilişkilidir. Sömürge döneminin getirdiği tarihsel birikimler, bu şehirlerin kentleşme süreçlerinde ortak noktalar ve benzerlikler yaratmış olup, bu süreçler metropoliten yönetim modellerini ve kentsel sorunların çözümündeki etkinliği etkilemiştir. Ayrıca, Afrika metropollerinde kentsel yönetişimin dinamikleri geliştikçe, bu şehirlerin hem iç zorluklara hem de dış baskılara

nasıl uyum sağladığını tespit etmek son derece önemlidir. Özellikle küreselleşme ve metropolleşme süreçleri, eski sömürge güçlerinin ve yeni aktörlerin rollerindeki değişimlerle birlikte, bu şehirlerdeki metropoliten yönetim uygulamalarının ve reform süreçlerinin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Ayrıca, bu yeni ilişkilerin mevcut idari çerçeveler üzerindeki etkilerini anlamak, her şehre özgü kentsel sorunları ele almada metropol yönetişiminin uzun vadeli etkinliğini değerlendirmek için hayati önem taşıyacak ve nihayetinde Afrika'nın küresel ekonomideki rolü hakkında daha incelikli bir söyleme katkıda bulunacaktır.

Bu hipotez hem tarihsel ve kültürel bağlamı hem de güncel dinamikleri kapsayarak, Afrika'nın büyük metropollerindeki kentleşme süreçlerinin karmaşık yapısını ortaya koymaktadır. Örnek vermek gerekirse Kahire, Osmanlı İmparatorluğu döneminde önemli bir ticaret merkeziydi. 19. yüzyılda, Mısır'ın İngiliz kontrolüne girmesiyle birlikte, şehirde modernleşme çabaları hızlandı. Bu dönemde inşa edilen modern altyapı, Avrupa tarzı binalar ve geniş caddeler, şehrin mimarisini dönüştürdü. Kahire, Arap kültürünün merkezi olarak, çeşitli etnik grupların ve dinlerin bir arada yaşadığı bir şehir olmuştur. Bu durum, şehirdeki sosyal dinamikleri ve kentsel sorunları etkilemiştir. Johannesburg, 1886'da altın madenlerinin keşfiyle hızla büyümeye başladı. Şehir, Britanya İmparatorluğu'nun sömürgeci politikalarının bir sonucu olarak, büyük bir göçmen akınına uğradı. Bu durum, şehrin demografik yapısını ve sosyal dinamiklerini etkiledi. Apartheid rejimi, Johannesburg'daki ırk ayrımcılığını pekiştirdi. Şehirdeki "township"ler, siyah nüfusun ayrıştırıldığı ve yoksulluk içinde yaşadığı alanlar haline geldi. Bu durum, günümüzdeki sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin kökenlerini oluşturdu. Kinşasa, Belçika'nın Kongo'yu sömürgeleştirmesiyle birlikte önemli bir ticaret merkezi haline geldi. Sömürge yönetimi, şehirdeki altyapıyı geliştirdi ancak yerel halkın haklarını ihlal etti. 1960'ta bağımsızlığını kazanan Kongo, siyasi istikrarsızlık ve iç savaşlarla mücadele etti. Bu durum, Kinşasa'nın kentsel gelişimini olumsuz etkiledi ve altyapı sorunlarını derinleştirdi.

Lagos, 1865'te Britanya tarafından sömürge olarak yönetilmeye başlandı. Bu dönemde, şehirde modern altyapı projeleri başlatıldı, ancak bu projeler genellikle yerel halkın ihtiyaçlarını göz ardı etti. Lagos, bağımsızlık sonrası dönemde hızla büyüdü ve Afrika'nın en kalabalık şehirlerinden biri haline geldi. Bu hızlı büyüme, altyapı yetersizlikleri ve kentsel sorunları beraberinde getirdi.

Luanda, Portekiz'in sömürge yönetimi altında önemli bir liman kenti olarak gelişti. Sömürge yönetimi, şehrin altyapısını geliştirdi ancak yerel halk üzerinde baskı kurdu. Angola'nın bağımsızlık mücadelesi ve sonrasındaki iç savaş, Luanda'nın kentsel yapısını ve sosyal dinamiklerini derinden etkiledi. Şehir, savaş sonrası yeniden inşa sürecine girdi, ancak bu süreçte yoksulluk ve altyapı eksiklikleri devam etti.

Bu örnekler, Afrika'nın büyük metropollerinin tarihsel ve kültürel bağlamda nasıl şekillendiğini göstermektedir. Sömürgecilik dönemi, bu şehirlerin altyapılarını, demografik yapılarını ve sosyal dinamiklerini derinden etkilemiştir. Ayrıca, bağımsızlık sonrası dönemlerde yaşanan siyasi ve ekonomik zorluklar, bu şehirlerin kentsel sorunlarını daha da karmaşık hale getirmiştir.

Bu çalışma, sömürge mirasının etkileri ile küreselleşme süreçlerinin etkileşimi, metropoliten yönetimlerin nasıl şekillendiğini ve kentsel sorunların çözümündeki etkinliğini anlamak için kritik bir çerçeve sunmaktadır. Böylece, araştırma hem akademik literatüre hem de pratikteki yönetim uygulamalarına önemli katkılar sağlamayı hedeflemektedir.

Araştırmanın Sınırlıkları

Afrika kıtasındaki metropoliten şehirlerin yönetimi, tarihsel, sosyo-ekonomik ve politik faktörlerin şekillendirdiği karmaşık bir süreçtir. Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda gibi büyük metropoller, sadece ulusal değil, aynı zamanda kıtasal düzeyde de önemli ekonomik, kültürel ve politik merkezler olarak öne çıkmaktadır. Bu şehirler, farklı tarihi geçmişlere, farklı sömürge miras kalan sorunları, kültürel yapılarına ve yönetsel deneyimlere sahip olmalarına rağmen, benzer yönetsel zorluklar ve fırsatlar ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu tez, Afrika'nın bu beş büyük metropolünü karşılaştırmalı bir çerçevede durum analiziyle inceleyerek, metropoliten yönetimdeki benzerlikleri ve farklılıkları, metropoliten yönetim modellerinin sömürgeci mirasla ilişkisini ve bugüne etkileri ile Afrika'daki metropoliten yönetim modellerinin kentsel büyüme süreçlerini nasıl etkilediğini incelemeyi amaçlamaktadır.

Ancak, bu tür bir karşılaştırmalı analiz, bir dizi kısıtlamaya ve zorluğa tabidir. Öncelikle, veri toplama süreci Afrika'daki metropoliten yönetimler üzerine yapılan araştırmalarda ciddi engellerle karşılaşmaktadır. Çoğu Afrika ülkesi, yeterli istatistiksel veriye sahip olmamakta veya veriler sınırlı ve güvenilirlik açısından sorunlu

olabilmektedir. Ayrıca, metropoliten yönetimlerin çeşitli yönlerini incelemek için gerekli olan zaman da önemli bir kısıttır. Çalışma, her bir şehirdeki yönetim yapılarını ve gelişimini kapsamlı bir şekilde ele almayı hedeflerken, sınırlı araştırma süresi, derinlemesine bir inceleme yapmayı zorlaştırmaktadır.

Bir diğer önemli kısıtlama ise kaynakların sınırlılığıdır. Çoğu Afrika şehrinde, araştırma ve veri toplama için yeterli finansal ve insani kaynak bulunmamaktadır. Bu durum, saha çalışmaları yapmayı, yerel yönetimler ile doğrudan iletişim kurmayı ve yerel düzeyde gözlemler gerçekleştirmeyi zorlaştırmaktadır. Ayrıca, bu şehirlerdeki siyasi baskılar ve güvenlik endişeleri de veri toplama sürecini olumsuz yönde etkileyebilir. Özellikle bazı şehirlerde, hükümetin veya yerel yönetimlerin politik çıkarları doğrultusunda araştırmaların engellenmesi veya yönlendirilmesi gibi durumlar söz konusu olabilir. Bu da objektif ve bağımsız veri toplama ve analiz yapma sürecini kısıtlamaktadır.

Bu bağlamda, bu tez, siyasi baskılar, kaynak yetersizlikleri, zaman kısıtları ve güncel veri toplama, coğrafi ve tarihi zorlukları gibi faktörleri göz önünde bulundurarak, Afrika'nın büyük metropollerindeki yönetim yapılarının karşılaştırılmasını amaçlamaktadır. Çalışma, her bir şehirdeki yönetim anlayışlarını, karşılaşılan sorunları, çözüm önerilerini ve mevcut yönetim pratiklerini ele alırken, bu kısıtlamaların etkilerini de açıkça tartışmayı hedeflemektedir.

Veri Toplama Zorlukları

Belirli kişi veya kurumları içeren araştırmalar, katılımcılara sınırlı erişim sorunuyla karşılaşabilmekte ve bu sınırlı erişim, araştırmanın yeniden tasarlanmasını veya yapılandırılmasını gerektirebilmektedir. Afrika'daki metropol şehirlerinde veri toplamak genellikle zordur. Birçok şehirde sosyal ve ekonomik göstergelere dair veriler güvenilir, eksiksiz veya güncel değildir. Ayrıca, yerel yönetimlerin bazı bilgileri kamuya açıklamama eğiliminde olması, araştırmacıların doğru verilere ulaşmasını engeller. Örneğin, Lagos ve Kinşasa gibi şehirlerde altyapı sorunları ve kayıt tutma eksiklikleri, veri toplama süreçlerini olumsuz etkileyebilmektedir.

Zaman Kısıtlamaları: Bu tür karşılaştırmalı bir çalışmanın yapılabilmesi için derinlemesine saha çalışmaları gerekebilmektedir. Ancak, çoğu araştırma, sınırlı zaman dilimlerine tabi olduğu için, her bir şehirde yapılacak incelemelerin kapsamı kısıtlı kalmaktadır. Bu da araştırmanın genellenebilirliğini zorlaştırabilmektedir.

Kaynak Yetersizlikleri: Yetersiz finansal kaynaklar, araştırmanın kapsamını ve derinliğini sınırlayabilmektedir. Bu, özellikle sahada yapılan gözlemler, anketler veya mülakatlar için gerekli olan bütçelerin temin edilmesinde sorunlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, yerel düzeydeki bilgi ve uzmanlığa erişim, genellikle yüksek maliyetli ve zaman alıcı olabilmektedir.

Siyasi Baskılar ve Güvenlik Sorunları: Afrika’da bazı şehirlerde, politik rejimler ve yerel yönetimler, araştırmaların içeriğine müdahale edebilmektedir. Bu bakımdan uygulama istenildiği gibi yapılamamaktadır. Bu durumun, özellikle Kinşasa ve Luanda gibi şehirlerde, hükümetin baskıları nedeniyle daha belirgin olduğu görülmüştür. Ayrıca, güvenlik endişeleri, sahada veri toplama sürecini zorlaştırabilmekte ve araştırmacıların güvenliğini tehdit edebilmektedir.

Coğrafi ve Tarihi Zorluklar: Coğrafi engeller ve tarihi bağlam, Afrika'daki metropoliten yönetim üzerine yapılan araştırmalar için önemli kısıtlamalar yaratmaktadır. Sömürgecilik dönemi boyunca, birçok şehirde yazılı belgelerin eksikliği ya da kaybolması, bu dönemin yönetim anlayışlarını araştırmayı zorlaştırmaktadır. Ayrıca, sömürgecilik sonrası dönemde yapılan yönetim reformlarının etkileri ve bu reformların bugüne yansıyan izleri, doğru ve kapsamlı analizler yapmayı engelleyebilmektedir.

Son olarak, bu değerlendirmenin ışığında Afrika'daki büyük metropoller üzerine yapılan karşılaştırmalı analizler, kıtanın yönetsel dinamiklerini anlamada büyük önem taşımaktadır. Ancak, bu alandaki araştırmaların daha derinlemesine yapılabilmesi için, saha çalışmalarının derinleştirilmesi, dijital araçların kullanımı, tarihsel bağlamların daha fazla incelenmesi, uluslararası iş birliklerinin araştırılması ve çevresel sürdürülebilirlik gibi alanlarda yeni çalışmaların yapılması gerekmektedir. Gelecekteki araştırmalar, Afrika’daki metropoliten yönetimlerin karşılaştığı zorlukları daha iyi anlayarak, çözüm önerileri geliştirmeye ve kıtasal düzeyde daha etkili politikalar oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma tasarımı, araştırmacının odaklandığı problem ve yanıtlamayı amaçladığı araştırma sorularına yönelik metodolojik süreç ve tercihler dizisini içeren bir plan olarak tanımlanabilir (Creswell, 2014). Bu plan, araştırmanın yapılandırılmasını, veri toplama tekniklerini, analiz yöntemlerini ve bulguların yorumlanmasını kapsayan bir çerçeve

sunar. Böylece, araştırma sorularının sistematik ve bilimsel bir yaklaşımla çözümlenmesine olanak tanır. Bu nedenle, araştırmanın başlamadan önce iyi bir araştırma planı oluşturulması, çalışmanın bütünlüğü ve başarısı açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu tez çalışmasında, yöntem olarak durum çalışması tercih edilmektedir. Türkçe literatürde “vaka çalışması”, “vaka örnek olayı çalışması” ve “durum çalışması” gibi çeşitli isimlerle anılan bu yöntem, incelenen olgunun bağlamından kolayca ayırtılamadığı durumlar için idealdir. Durum çalışması yöntemi, karmaşık fenomenlerin derinlemesine incelenmesini sağlayarak, araştırma sorularına daha kapsamlı ve zengin yanıtlar bulunmasına olanak tanır (Yin, 2011). Ayrıca durum çalışması, belirli bir olguya veya duruma odaklanarak, detaylı ve derinlemesine inceleme yapılmasını sağlar (Bryman, 2016; Charmaz, 2014).

Robert Yin'in (2011) çalışmalarında belirttiği gibi, vaka çalışması araştırma yöntemi, incelenen olgunun bağlamından ayırtılamadığı durumlarda tercih edilen bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem, projeler veya programlar şeklinde ortaya çıkan ve karmaşık etkileşimler içeren durumların incelenmesinde kullanılır. Örneğin, bir topluluk organizasyonunun yerel toplulukla ilişkisi, okullarda kişisel bilgisayarların uygulanması veya bir üretim firmasının pazar payı gibi durumlar bu yöntemin kullanımını gerektirir.

Bağlamın çalışmaya dahil edilmesi bazı teknik zorluklar yaratır. Bağlamın zenginliği, çalışmanın veri noktalarından daha fazla değişkene sahip olacağı anlamına gelir. Dolayısıyla, tek bir veri toplama metoduna dayanmak yeterli olmaz; birden fazla kanıt kaynağının kullanılması gerekir. Tüm ilgili değişkenler nicel olsa dahi, araştırma tasarımı ve analizi için özgün stratejilere ihtiyaç duyulur. Bu koşullar altında, kesin tekniklerin ve stratejilerin geliştirilmesi, etnografi, tarih, yarı-deneysel çalışmalar ve anketler gibi diğer yöntemlerle karşılaştırıldığında daha karmaşıktır (Yin, 2011).

Yin (2011), vaka çalışmalarını üç ana kategoriye ayırır:

1. *Tek Vaka Çalışması*: Belirli bir olgunun derinlemesine incelenmesini sağlar. Özellikle nadir veya benzersiz durumlar için uygundur.
2. *Çoklu Vaka Çalışması*: Birden fazla vaka üzerinde karşılaştırmalı analizler yaparak daha genel sonuçlar elde etmeyi hedefler. Daha geniş bir bağlamda genelleme yapma imkânı sunar.

3. *Karma Vaka Çalışması*: Hem nitel hem de nicel veri toplama yöntemlerini bir arada kullanarak daha kapsamlı bir analiz yapmayı amaçlar.

Bu araştırmada, çoklu vaka çalışması yöntemi kullanılmaktadır. Bu çalışmadan seçilen şehirlerin uygulamalarının karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirilmesidir. Vaka çalışması yöntemi, her bir şehrin kentsel yönetim uygulamalarını, karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara yönelik geliştirdikleri çözümleri incelemeyi amaçlamaktadır. Bu süreçte, her şehir için belirli kriterler belirlenmiş ve bu kriterler üzerinden karşılaştırmalar yapılmıştır. Vaka analizi, şehirlerin benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koyarak, kentsel yönetim modellerinin nasıl şekillendiğini anlamaya yardımcı olmaktadır. Ayrıca, bu analizler, her bir şehrin kendi bağlamında nasıl bir yönetim anlayışı benimsediğini ve bu anlayışın kentsel sorunların çözümündeki etkinliğini değerlendirmektedir.

Afrika'nın büyük metropollerinin (Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda) kentleşme süreçlerini tarihsel ve kültürel bağlamda incelemeyi amaçlamaktadır. Sömürge döneminden miras kalan sorunlar ve bu süreçlerin tarihsel ve kültürel bağlamlarıyla yakından ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu süreçler, metropoliten yönetim modellerini ve kentsel sorunların çözümündeki etkinliği etkilemiştir. Küreselleşme bağlamında ortaya çıkan yeni aktörlerin idari ve model reformlarındaki belirleyici rolleri, nitel ve nicel yöntemler aracılığıyla analiz edilebilir.

Bu kapsamda, bu çalışma, nitel verilerin toplandığı bir yaklaşıma dayanmaktadır. Görüşmeler ve gözlemler aracılığıyla elde edilen veriler, tematik analiz ve içerik analizi yöntemleriyle incelenecektir. Görüşmeler hem internet üzerinde yapılandırılmış hem de açık uçlu sorular içermektedir. Gözlemler ise doğal ortamda gerçekleşerek detaylı notlar alınmıştır. Saha araştırmaları ve yerel yönetim temsilcileriyle yapılan mülakatlar yoluyla, şehirlerin kentsel yönetim dinamikleri hakkında birinci elden bilgiler toplanmıştır. Ayrıca, açık arşivleri, kurumsal arşivleri, mevzuat gibi belgeler üzerinden yapılan analizler, mevcut yönetim yapılarının etkinliğini değerlendirmeye yöneliktir.

Elde edilen bulgular ışığında, etkili ve sürdürülebilir yönetim modellerine ilişkin öneriler geliştirilecektir. Bu çok katmanlı yöntem, araştırmanın derinliğini artırmakta ve elde edilen bulguların güvenilirliğini pekiştirmektedir. Bu çalışma, Afrika'nın büyük metropollerindeki kentsel yönetim dinamiklerini anlamak ve bu dinamikler üzerinden politika önerileri geliştirmek için önemli bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Kapsamı

Bu genel düşüncelerden hareketle tezin üç bölümden oluşması planlanmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde, metropoliten yönetim kavramının tanımı ve tarihsel gelişimi incelenerek, metropolleşme ve küreselleşme olgularının birbirleriyle olan etkileşimleri ve bu etkileşimin kent ölçeklerine yansımaları tartışılmaktadır. Ayrıca, metropollerin gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerdeki farklılaşan rolleri ve metropoliten yönetim modelleri detaylı bir şekilde irdelenmektedir.

İkinci bölümde, Afrika kıtasının dünya kentsel sistemi içerisindeki konumu, kentleşme dinamikleri ve kırsal dönüşümler gibi konular ele alınarak, Afrika'daki metropoliten yönetim olgusunun derinlemesine bir analizi yapılmaktadır. Bu bölümde, Afrika kentleşmesinin özgün dinamikleri ve bu dinamiklerin metropol bölgelerinin gelişimine etkileri vurgulanmaktadır.

Üçüncü ve son bölümde ise, Afrika'da metropoliten kent yönetimi örnekleri olarak seçilen Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda şehirlerinin yönetim modelleri, yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi ve mevcut metropoliten yönetim yapıları detaylı bir şekilde incelenmektedir. Bu bölüm, Afrika kentlerinin sömürgeci devletlerden etkilenip etkilenmediği konusunda bir değerlendirme ile sonuçlanmaktadır.

Bu tez çalışması, metropoliten yönetim konusunda kapsamlı bir literatür taraması yaparak, teorik çerçeveyi pratik örneklerle birleştirmeyi ve Afrika kıtasındaki metropoliten yönetim sistemlerinin anlaşılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Elde edilen bulgular, metropoliten yönetim alanında politika yapıcılar, akademisyenler ve uygulayıcılar için değerli veriler sunacak ve Afrika'daki kentsel gelişim süreçlerinin daha iyi anlaşılmasına ve bu alandaki literatüre önemli katkılar sağlamayı hedeflemektedir.

1. BÖLÜM: METROPOLİTEN YÖNETİME İLİŞKİN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Afrika’da metropoliten yönetim kavramı genel anlamda Afrika’daki mega kentsel alanları yönetme ve bunlarla ilgili kararlar alma sürecini ifade etmektedir. Bu kavram, metropollerin tarihsel gelişimi, büyük şehirlerin rolündeki değişimler ve küreselleşme sürecindeki etkilerini kapsamakta olup ayrıca, metropoliten yönetim modellerini de içermektedir. Metropolleşme olgusuyla, gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerdeki metropolleşme konuları küresel kent ölçütleriyle kapsamlı bir şekilde incelenmekte, kurumsal yönetim modeli, gönüllü iş birliği yönetim modeli ve metropoliten alanda kurulan özel amaçlı yönetimler gibi yönetim modelleri üzerinde durulmaktadır. Bu konuların, Afrika’da metropoliten yönetim olgusunun derinlemesine anlaşılması ve etkili bir şekilde analiz edilmesi için kritik bir temel oluşturduğunu söylemek gerekir.

1.1. Metropoliten Yönetime İlişkin Kavramlar

Metropoliten yönetim, büyük şehirlerin karşılaştığı devasa zorlukları çözmek ve bu şehirlerdeki vatandaşların gereksinimlerine daha verimli bir yanıt vermek amacıyla tasarlanmış yönetim yapılarını ifade etmektedir. Bu terim, şehirlerin ekonomik, sosyal ve politik evrimlerine uyum sağlaması ve hizmet kalitesini sürdürerek gelişmesi için yeniden yapılandırılmasının gerekliliğini de vurgular. Metropoliten yönetim, şehirlerin karmaşık yapısını ve dinamiklerini anlamayı ve bu anlayışı, çeşitli nedenlerle şehirlerin sürekli değişen ihtiyaçlarına hizmet edecek şekilde yönetim pratiklerine entegre etmeyi gerektirir (Oktay, 2016, s. 49). Bu bağlamda, metropoliten yönetim, şehirlerin planlama, altyapı, ulaşım ve hizmetlerinin daha etkin bir şekilde koordine edilmesini sağlamaktadır.

Metropoliten kavramının derinliklerine inerek, bu terimlerin sosyal bilimlerdeki kullanımını ve anlamını yeniden ele alacak olursak, metropoliten, sadece büyük şehirleri değil, aynı zamanda bu kentlerin karmaşık sosyal, ekonomik ve kültürel dokusunu da ifade ettiğini görürüz. Bu terim, kentleşmenin dinamiklerini anlamamıza ve şehirlerin nasıl canlı organizmalar gibi büyüyüp geliştiğini kavramamıza yardımcı olur.

Türkçe literatürde “metropoliten” ifadesi, farklı şekillerde karşımıza çıkar. “Metropol”, “metropolis”, “büyükşehir” gibi terimlerle eş anlamlı olarak kullanılan bu kelime,

aslında çok daha geniş bir anlam yelpazesine sahiptir. Anakent sıfatıyla “anakentsel metropoliten” biçiminde kullanıldığında, uluslararası geçerliliğe sahip kesin bir tanımı olmayan bir kavramdır (Eke, 1982, s. 6).

Kamu yönetimi, siyaset bilimi, kentleşme ve diğer sosyal bilim dallarında “metropoliten alan” ve “metropoliten yönetim” gibi türev kavramlar, büyük benzerlikler nedeniyle sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılır. Bu kavramlar, şehirlerin yönetim yapısını ve yönetim alanlarını anlamamızda kritik öneme sahiptir. Metropoliten ve türevleri hakkında ortak bir tanım oluşturulmuş olsa da bu terimlerin neyi ifade etmediği konusunda sunulan görüşler arasında dikkate değer benzerlikler bulunmaktadır (Tuzcuoğlu, 2003, s. 55)

1.1.1. Metropoliten Yönetimin Tanımı

Türkçe akademik literatürde, nüfusun yoğun olarak yaşadığı ve sosyal, ekonomik, kültürel faaliyetlerin gerçekleştiği büyük yerleşim yerleri genellikle "anakent" olarak tanımlanır. Son dönemlerde, bu tür yerleşim yerleri için "metropol" terimi de yaygınlaşmıştır. Metropol kelimesi, antik Yunanca'da “ana kent” anlamına gelir ve tarihsel kökenleri oldukça eskilere dayanır. Günümüzde metropol, genellikle büyük ve merkezi şehirleri ifade eden bir terim olarak kullanılır ve bu şehirlerle çevrelerindeki alanları kapsar. Metropol kavramı, üç temel boyutta incelenebilir:

1. Demografik Yapı: Nüfusu bir milyonu aşan şehirler, bazı demografik tanımlamalara göre anakent olarak adlandırılır.
2. Ekonomik ve Sosyal Dinamikler: Kentleşme sürecinin önemli bir göstergesi olan metropolitenleşme, metropol kentlerin ve çevrelerindeki kentsel alanların genişlemesi ve gelişmesini ifade eder.
3. Yönetim ve Planlama: Metropoliten bölgeler, genellikle karmaşık yönetim yapılarına ve kapsamlı şehir planlamasına sahiptir (Şahin, 2017, s. 26).

Metropoliten kavramı, kentleşme ve küreselleşme süreçlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu süreçler, köyden şehre yoğun nüfus hareketleri ile şehir merkezlerinde sosyal ve ekonomik yapısal değişimlere yol açmıştır. Büyük şehirlerin genişlemesi ve çevre yerleşim birimlerinin ana şehir sınırları içine dahil olması, metropol gibi yeni kavramların ve yaklaşımların kullanılmasına neden olmuştur. “Metropolis” kelimesi, Yunanca “metro” (ana, asıl) ve “polis” (kent) sözcüklerinden türemiştir ve ilk çağ şehir

devletlerini tanımlamak için kullanılmıştır (Eke, 1982, s. 6). 21. yüzyılda ise Londra, Tokyo, New York gibi büyük yerleşim merkezleri için kullanılan bir terim haline gelmiştir. Birden fazla metropolün birleştiği aşırı derecede kentleşmiş bölgeler için "megapolis" veya "megalopolis" terimleri kullanılmaktadır (Tortop vd., 2008, s. 248).

Metropoliten kavramı üzerinde yapılan yoğun tartışmalar, kesin bir tanım yapmayı zorlaştırmaktadır. Metropol, bir yönetim düzeni, toplumsal organizma, ekonomik birim, insanların ve binaların oluşturduğu bir birikim veya sadece bir coğrafi alan olarak düşünülebilir. Farklı disiplinlerden bilim insanları için metropoliten kavramının önemli görülen boyutları değişiklik göstermektedir. Bir siyaset bilimci için önemli olan boyutlar, bir toplum bilimci veya ekonomist için farklı olabilir. Bir gözlemcinin veya bilim adamının ana kentsel toplumda aradığı şey, onun bakış açısı, kişisel ilgi, beğeni ve amaçlarına bağlı olacaktır.

Metropoliten kavramı, sadece yoğun nüfuslu bir alanı ifade etmekle kalmaz, aynı zamanda ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel değerleri de içerir. Bir kentin metropol olması, nüfus yoğunluğunun yanı sıra bu değerleri barındırması ve hayatın her alanında etkili olması ile ilişkilidir. Ayrıca, siyasi ve sosyolojik etkilerinin de ölçülmesi gerekmektedir.

Metropol ve anakent kavramları arasındaki bağ, bu iki terimi ayırt etmeyi zorlaştırmaktadır ve bazı yazarlar tarafından eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Kentbilim terimleri sözlüğünde yapılan tanıma göre, "anakent bölgesi", ekonomik ve toplumsal yaşamın daha çok merkezdeki şehrin etkisi altında olduğu, ortak çıkarlarla ona bağlı olan ve sınırları idari sınırlarla çakışmayan, günlük barınma-çalışma yolculuklarının belirlediği, büyük ölçüde şehirleşmiş alandır (Keleş, 1980, s. 19).

19. ve 20. yüzyılda uluslararası ilişkilerdeki aktörler devletler ve sivil toplum kuruluşları iken, 21. yüzyılda metropoller bu rolü üstlenmiştir. Küreselleşmenin hâkim olduğu dönemde, sanayi, zenginlik ve yenilikçi üretimin gerçekleşebilmesi için metropoller ana merkez olarak sunulmaktadır. Aynı zamanda, küreselleşme ile uyum sağlaması gereken yeni sosyal sözleşmelerin bölgeleri olarak da görülmektedirler (Lefèvre, 2012, s. 64).

21. yüzyılda dikkat çeken gelişmelerden biri de metropoliten devrimdir. Yoğun nüfus barındıran ve kentleşmiş alanlar, ekonomik ve politik üstünlükleri sayesinde uluslararası alanda daha güçlü bir konuma gelmektedir. Metropoliten kavramı, ulusal seviyede de

güçlü bir unsurdur ve lider şehir olarak büyük bir nüfus barındırır, diğer yerleşim birimlerinde bulunmayan hizmetleri sağlar ve ülkenin sosyal, politik, ekonomik hayatında belirleyici bir rol oynar (Ocakçı, 1989).

1.1.2. Metroliten Alan Tanımı

Metroliten alan yönetimi, büyükşehirlerin ve çevre ilçelerinin bir bütün olarak ele alındığı bir yönetim modelidir. Bu model, metroliten alanın kentsel, ekonomik, sosyal ve çevresel ihtiyaçlarını koordine etmeyi amaçlar. Genellikle büyükşehir belediyeleri tarafından uygulanan bu yönetim modeli, bölgesel planlama, altyapı geliştirme, ulaşım yönetimi, çevre koruma, sosyal hizmetler ve ekonomik kalkınma gibi alanlarda etkinlik sağlamayı hedeflemektedir.

Metroliten alan yönetimi, kentsel büyüme, nüfus artışı, çevre sorunları, trafik sıkışıklığı ve altyapı eksiklikleri gibi zorluklarla başa çıkmak için önemlidir. Bu model, farklı ilçeler arasında iş birliği ve koordinasyonu artırarak daha sürdürülebilir ve yaşanabilir bir metroliten alan yaratmayı amaçlamaktadır.

Metroliten alan kavramı, farklı amaçlar doğrultusunda çeşitli tanımlara sahiptir. Genellikle bir ülkenin, eyaletin veya bölgenin ana şehri olarak kabul edilir. Bu ana şehir, başkent olmak zorunda değildir; metroliten terimi genellikle büyük bir şehre atıfta bulunmak için kullanılır. Metroliten alan, şehir merkezi ve çevre bölgeleri ile birlikte merkez şehirle bütünleşmiş tüm kentsel ve kırsal bölgeleri içerir (Brunn vd., 1983, s. 6).

Nüfus açısından bakıldığında, metroliten alan, merkezi ana şehir ve ona komşu yapılanmış alanlarda yaşayan 500.000 veya daha fazla kişiden oluşan bir kentsel topluluktur. Ayrıca, iş ile ev arasındaki günlük gidiş gelişlerin yoğunluğu nedeniyle merkezi şehre bağımlı sayılan uzak mesafedeki toplulukları da içerebilir (Feldman vd., 1987, s. 11).

Bu bağlamda metroliten alanlar, kurumsal olarak tanımlanmış yerel sınırları aşan işlevsel ağlara dayalı olarak gelişen çok merkezli kentsel bölgelerdir (Kübler ve Heinetl, 2005, s. 8). Metroliten alanlar, ekonomik ve toplumsal yaşamın daha çok merkezi kentin etkisi altında olduğu, ortak çıkarlarla ona bağlı olan ve sınırlarını doğal koşullardan ve tüzel kurallardan çok günlük iş gidip gelme yoğunluğuna göre belirleyen büyük ölçüde kentleşmiş alanlar olarak adlandırılır (Keleş, 1980, s. 19).

Bu tanıma göre metropoliten alan bölgeleri, bir ülkenin önemli büyüme merkezleri olarak sınıflandırılır ve içinde yüksek kaliteli üçüncül işlevlerin yoğunlaştığı işlevsel olarak iç içe geçmiş yerleşim bölgelerini içerir. Metropoliten alanlar, çeşitli ve birbirine bağlı insan yerleşim yerlerinin oluşturduğu, mekânsal olarak farklılaşan bölgelerdir. Bu alanlar, mahalle yapılarından nüfus yoğunluğuna, konut türlerinden ekonomik aktivitelere kadar geniş bir çeşitlilik gösterir. Ayrıca, sakinlerin ve ziyaretçilerin etnik, kültürel ve politik çeşitliliği de dikkate değerdir. Metropoliten alanların tanımında, işe gidip gelme modelleri gibi göstergeler önemli rol oynar. Bu yerleşim yerleri, genellikle aynı bölgedeki diğer yerleşim yerleriyle ekonomik ve sosyal bağlantılar kurar (Sellers, 2017, s. 3).

Metropoliten alanlar, genellikle bir merkezi kent ve onun çevresindeki kentlerden oluşur ve bu birimler, nüfus yoğunluğu ve ekonomik, sosyal, yönetim işlevleri açısından bölgenin merkezi olarak kabul edilirler (İspir, 1991, ss. 185-145). Tarihsel olarak, “metropolitan” terimi ilk olarak 19. yüzyılın ortalarında Londra’da, daha sonra ise ABD’nin büyük kentlerinde kullanılmaya başlanmıştır. ABD’de, “metropolitan alan” terimi, 50.000 veya daha fazla kişiden oluşan kentsel alanları ifade ederken, 50.000’den az nüfusa sahip kentsel alanlara “kentsel yığılma” denir (Tuzcuoğlu, 2003).

ABD Nüfus Sayımı Bürosu, kenti ve kentleşmiş alanları, 2.500 veya daha fazla nüfusa sahip yerleşim yerlerini içerecek şekilde tanımlar. “Kent” terimi, bu iki tür coğrafi varlığı ifade eder. “Kentsel”, “kentleşmiş alan” ve “kırsal” terimleri, Sayım Bürosu tarafından tanımlanmıştır; ancak diğer federal, eyalet kurumları, yerel yetkililer ve özel gruplar, bu terimleri farklı kriterlere göre kullanabilirler (<https://www.census.gov/>). “E.T. 28/12/2023”

1910 yılından beri ABD’de yapılan genel nüfus sayımlarında “metropolitan district” ifadesi kullanılmaktadır. Bu tanımlamada, merkezi kent nüfusunun 50.000 olması ve çevrelenen alanın 150 kişi/mil² yoğunluğu içermesi gibi ölçütler belirlenmiştir. 1980 yılından itibaren, kentsel alanlar, metropoliten alanı belirlemek için bir kriter olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bir kentsel alan, bir metropoliten istatistik alanının (MSA) veya CMSA’nın coğrafi kapsamını belirlemede önemli bir rol oynar ve genellikle bir MSA/CMSA’nın çekirdeğinde en az bir kentsel alan bulunur. Ancak, kentsel alanlar genellikle metropoliten alanlardan daha küçük coğrafi alanları kapsar ve daha yüksek nüfus yoğunluklarına sahiptir. Bir metropoliten alan içinde birden fazla kentsel alan

bulunabilirken, bazı kentsel alanlar birden fazla metropoliten alana veya metropoliten olmayan alanlara yayılabilir (<https://www.census.gov/>). “E.T. 28/12/2023”

1.1.3. Metropoliten Yönetimin Tarihsel Gelişimi

Kentsel gelişim bağlamında ve şehir yönetiminin dinamik doğası açısından metropoliten yönetim çerçevelerinin artan önemi ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, metropoliten yönetimin tarihsel gelişimi, şehirlerin ve yerel yönetimlerin zaman içinde nasıl evrildiğini ve değiştiğini anlamak için önemlidir. Özellikle, dünya nüfusunun büyük bir kısmının şehirlerde yaşaması ve şehirlerin ekonomik, siyasi ve kültürel güç merkezleri olarak öne çıkmasıyla, metropoliten yönetim modelleri ve uygulamaları daha da önem kazanmıştır (Poyraz, 2019, s. 5).

Metropol yönetimi, kentlerin büyümesi ve karşılaştıkları zorlukları idare etmek için geliştirilen yönetim yapıları ve politikaların zaman içindeki evrimini ifade eder. Bu süreçte, metropol yönetimi, şehirlerin büyüklüğü, bölünmüşlük ve koordinasyon maliyetleri gibi konulara çözüm bulmayı, aynı zamanda bilgi transferi, işgücü piyasasında daha iyi eşleşme ve ölçek ekonomileri gibi avantajlardan yararlanmayı amaçlamıştır (Machado, 2017, s. 13).

Nüfusu bir milyonu aşan metropol alanları, yenilikçilik, ekonomik büyüme ve üretkenlik açısından kilit rol oynamaktadır. Bununla birlikte, ciddi çevresel sorunlar, sosyal ve cinsiyet eşitsizlikleri gibi zorluklarla da başa çıkmak zorundadırlar. Bu alanların yönetimi, çok sayıda kamu ve özel aktörün yer aldığı, kurumsal yapılandırmalardan daha esnek iş birliği ve diyalog mekanizmalarına kadar geniş bir yelpazede modeller geliştirmiştir (Tomàs, 2020; Tomàs, 2023).

Geleneksel devlet yapısından daha dinamik yönetim yapılarına geçiş, metropol alanlarının günümüz kentsel dinamiklerine daha etkin ve hızlı yanıt verme çabasını yansıtır. Bu değişim süreci hâlâ devam etmekte olup, metropol yönetimi, kentleşme ve küreselleşmenin getirdiği yeni zorluklar ve fırsatlarla uyum sağlama sürecindedir (Haveri vd., 2023; Hamilton, 2014).

İnsanlık tarihi, teknolojik gelişmelerle şekillenen bir dizi evreden geçmiştir ve her yeni aşama, önceki tecrübelerin ve bilgilerin üzerine inşa edilmiştir. İnsanların binlerce yıl öncesine dayanan yerleşik hayata geçişleri, kentlerin doğuşuyla ilgili kesin bilgilerimiz olmasa da bu sürecin temelinde topluluk olmaktan çıkıp toplum olma yolunda önemli

adımlar atıldığı görülmektedir. İlk insanlar mağaralarda ve obalarda yaşarken, nüfus artışı ve sosyal düzenin gelişimi ile köyler ve sonrasında kentler ortaya çıkmış, mezarlar ve kutsal alanlar gibi organize yapılar hayatın bir parçası haline gelmiştir. Mumford'un (2007) işaret ettiği gibi, tarımın keşfiyle birlikte insan hayatı köklü bir değişime uğramış, göçebe yaşamdan yerleşik düzene geçiş yapılmıştır. Ahşap, çamur ve taştan evler inşa edilmiş, tarım yöntemleri geliştirilerek verimli üretim sağlanmıştır. Şenel'in (1982) vurguladığı üzere, tarımsal faaliyetlerin yanı sıra zanaat ve ticaretin gelişmesi, toplumsal fazlanın toplandığı ve dağıtıldığı merkezlerde din adamları, zanaatkarlar, tacirler ve askerlerden oluşan kalabalık nüfusların oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Kentlerin oluşumu ve gelişimi, insanlık tarihi boyunca doğadan ve çevresindeki canlılardan ilham alınarak şekillenmiş yaşam tarzlarından etkilenmiştir. Şahin'in (2017) belirttiği gibi, kentlerin kökenleri ve oluşumları hakkında farklı teoriler olmakla birlikte, genel kabul gören görüş, tarım ve hayvancılığın ardından kentsel hayata geçişin gerçekleştiği ve kentlerin asıl, kırsal hayatın ise türev olduğu yönündedir. Buna göre, kentler ilk ortaya çıkan yerleşim birimleri olup, kırsal alanlar daha sonradan gelişmiştir. Böylece her bir tarihsel referans, kentleşme sürecinin karmaşık yapısını ve insanlık tarihinin bu önemli dönüm noktasını aydınlatmaktadır.

Kentsel yapıların tarihsel süreç içerisindeki evrimi, toplumların doğal ve kültürel dinamiklerine bağlı olarak çeşitlilik gösterir. Kentlerin fiziksel kalıntılarının ötesinde, dış etkenler ve doğal şartlarla şekillenen bir gelişim süreci vardır. Özellikle Doğu toplumlarında, doğal şartların denetim altına alınabilmesinin toplumsal organizasyon üzerindeki etkisi gözlemlenmiştir. Bu toplumlar, coğrafi koşulların zorluklarına rağmen, verimli topraklar ve önemli nehirler sayesinde tarım yapabilme becerisini geliştirmişlerdir. İnsan yaşamının temel unsurları olan hareket ve yerleşme, köy hayatının ilkesel yapısını yansıtır. Köy toplumlarının sürdürülebilirliği, tarım, avcılık ve toplayıcılık gibi faaliyetlere dayanır. Ancak, nüfus artışı, toprakların verimsizleşmesi ve dış saldırılar gibi sorunlar karşısında, köy toplumları alternatif kaynaklar arayışına girmiş ve bu süreç, ticaret ve savunma gibi kurumlarla desteklenen siyasi yapıların oluşumuna zemin hazırlamıştır. Sonuç olarak, bu gelişmeler, kent toplumlarına geçişin önünü açmıştır (Alptekin, 2012, s. 32).

Sanayi Devrimi sonrasında Batı'da kentleşme, Doğu'nun tarımsal başarılarından bağımsız bir yörünge izlememiştir. Doğu'nun zengin tarım üretimi, Batı'nın ekonomik

bağımlılığını doğurmuş (Eke, 1982, s. 6); ancak 18. yüzyılın sanayileşme rüzgarlarıyla bu bağ azalmış ve Batı kendi kentleşme modelini yaratmıştır. Sanayileşme, tarımdan sanayiye geçişi hızlandırmış, makineleşme ve merkezi devlet yapılanmalarıyla kentlerin gelişimini hızlandırmıştır. Bu dönemde, Doğu'nun hammaddeleri Batı kentlerinin büyümesine katkı sağlamış, kamu denetimi ve refahı genişletilmiştir.

Kentleşme sürecinde ticaret, sanayi, ulaşım ve iletişim gibi faktörler, kentlerin gelişiminde temel unsurlar olarak öne çıkmıştır. Sanayileşme sonucu tarım üretiminden kopan nüfus, kentlere göç etmiş ve bu durum, kent merkezlerinde nüfus artışına yol açmıştır. Metropol kentlerin tanımlanmasında nüfus yoğunluğu, tarım dışı alanda çalışan iş gücü oranı, sektör kapasiteleri ve ciroları gibi yeni ölçütler geliştirilmiştir (Tekel, 2002, s. 43).

Endüstriyel devrim sonrası kentleşme, kırsal alanlardan kentlere göçü tetiklemiş; bu da plansız yerleşim alanlarının yaygınlaşmasına ve sonrasında bu alanların kent yönetim sınırları içine alınarak düzenlenmesine neden olmuştur (Eke, 1982, s. 6). 19. yüzyılda metropol kentlerin nüfus artışı ve ekonomik gelişimi, sosyal faaliyetlerin kentsel ortamlarda yoğunlaşmasına ve metropolleşme sürecinin şekillenmesine katkıda bulunmuştur. Bu süreç, kentlerin cazibe merkezi haline gelmesine ve bazı kentlerin konum avantajlarını kullanarak diğerlerinden daha fazla büyümesine yol açmıştır (Mumford, 2013, s. 640).

Sanayi devrimi, göçmenler için iş olanaklarını artırmış; ancak aynı zamanda metropoliten kentlerde yoksulluk fenomeninin artmasına ve sosyal farklılaşma ile parçalanmanın yoğunlaşmasına neden olmuştur. Bu durum, kentlerin büyük ekonomik dönüşümlere adaptasyonunu ve sosyo-ekonomik parçalanmaya kurumsal yanıtların formüle edilmesini gerektirmiştir (Mumford, 2013, s. 640).

Sonuç olarak, Batı'daki kentleşme süreci, Doğu'nun etkisiyle başlamış olsa da, sanayileşme ile birlikte kendi özgün dinamiklerini oluşturmuş ve dünya çapında sosyal, ekonomik ve siyasal dönüşümlere yol açmıştır. Metropol kentlerin gelişimi, modern dünyanın karmaşık yapısını ve kentleşmenin getirdiği zorlukları yansıtmaktadır (Aktaran, Senecal, 2003, s. 126; Eryılmaz, 2000, s. 46).

1.2. Metropolleşme ve Küreselleşme

Küresel ekonominin kalbinde yer alan büyük şehirler, servetin yoğunlaşmasıyla birlikte sosyal eşitsizliklerin yeni boyutlarını da beraberinde getirmektedir. Michele Acuto'nun vurguladığı üzere, küresel şehirler, kendi içlerinde bir ulusun ya da bölgenin ekonomik farklılıklarını barındırabilirler. Bu durum, bir şehrin bir ülkenin veya bölgenin merkezi haline gelebileceği veya bir ülkenin, geniş bir metropoliten alanın bir parçası olabileceği anlamına gelmektedir (Sassen, 2020, s. 614). Kentsel büyümenin bu dinamiği, İngiltere'deki son gelişmelerle birlikte, küçük ölçekli yerleşimlerin de yeni sermaye ve kentsel önem kazanabileceğini göstermiştir. Metropolleşme ve küreselleşme, günümüz dünyasının belirgin özellikleri olarak karşımıza çıkmakta ve Amerika başta olmak üzere pek çok toplumu, post-metropoliten bir geleceğe doğru sürüklemektedir. Sermayenin merkezileşmesi ve yoğunlaşması, metropollerin evrimindeki ana itici güçlerdir (Martínez, 2016, s. 79). Amazon'un 2016 yılında ikinci genel merkezini kurmak için şehir ve eyaletlerden teklifler istemesi ve 50.000 iş imkânı vaadi, Kuzey Amerika'nın dört bir yanından yerel yönetimlerin büyük bir ilgiyle yanıt vermesine neden olmuştur. Peki, şehirler ve eyaletler neden bu denli bir yatırımı çekmek için büyük mali yükümlülükler ve arazi kullanım politikalarında önemli değişiklikler yapmaya isteklidirler? Lüks yaşam tarzları ve çekici bir dünya görüntüsü olumlu izlenimler yaratsa da asıl konu, ekonomik faaliyetlerin büyük bir kısmının artık şehir dışında değil, şehir içinde gerçekleştiği ve benzersiz ekonomik olayların gelir yaratma potansiyellerinin belirli bir noktadan sonra sınırlı kaldığı gerçeğidir (Sassen, 2020, s. 615).

Küreselleşme, kentlerin yapısını ve işlevselliğini derinden etkileyen karmaşık bir süreçtir. 19. yüzyıldan günümüze, ekonomik aktivitelerin coğrafi dağılımı ve kentlerin rolü büyük değişimler geçirmiştir. Ticaretin hâkim olduğu dönemlerden, finans ve hizmet odaklı bir dünya ekonomisine geçiş, kentlerin hem yapısal hem de işlevsel olarak dönüşümünü beraberinde getirmiştir. Bu dönüşüm, kentlerin küresel ekonomideki yerini ve önemini yeniden şekillendirmiştir (Sassen, 2000, s. 31).

Küreselleşmenin kentler üzerindeki etkilerini inceleyen Saskia Sassen, kentlerin zenginlik yaratma sürecinin merkezinde olduğunu ve finansal kurumlar ile çok uluslu şirketlerin genel merkezlerinin bu sürecin kalbinde yer aldığını vurgular. Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) serbest ticaret ve ekonomik açıklığı teşvik etmesiyle birlikte, kentler

yatırımları çekme ve ekonomik gelir düzeylerini yükseltme konusunda rekabetçi bir alan haline gelmiştir (Abdallah, 2004; Şahin, 2017, s. 298).

Küreselleşme sürecinin kentler üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için, John Friedmann'ın dünya kentleri üzerine geliştirdiği hipotezleri ele alabiliriz. Friedmann'a göre:

1. Küresel sermayeyi çekebilecek altyapıya sahip kentler, dünya kent hiyerarşisinde yerlerini alacaktır.
2. Dünya kentlerinin küresel kontrol fonksiyonları, kentin yapısında etkin bir şekilde yansıtılacaktır.
3. Dünya kentleri hem iç göç hem de uluslararası göç konusunda önemli noktalar olarak öne çıkacaktır.
4. Dünya kentleri, mekânsal ve sosyal sınıf kutuplaşması gibi sanayi kapitalizminin çelişkilerine sahne olacaktır.
5. Dünya kentleri, devletin mali kapasitesinin üzerinde sosyal maliyetler yaratacaktır (Aslanoglu, 2000, s. 147).

Bu hipotezler, küreselleşme süreçlerinin kentlerle olan ilişkisini ve etkileşimini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Ancak, her kentin küreselleşmeden farklı şekillerde etkilendiğini ve bu sürecin kentlerin mekânsal yapısında önemli değişimlere yol açtığını unutmamak gerekir.

Küreselleşme ve metropolleşme arasındaki ilişkiyi inceleyen Pierre Veltz (1996) ve Peter Taylor (2003) gibi düşünürler, kentlerin birbirleriyle olan bağlantılarını ve küresel şehirlerin hinterlandlarına erişimlerini vurgularlar. Sassen'in belirttiği gibi, Londra, New York ve Tokyo gibi küresel şehirler, en kapsamlı hinterworld'lere sahiptir ve bu şehirler, küreselleşmenin mekânsal ifadesinin en belirgin örneklerini sunarlar.

Küreselleşme süreci, kentlerin ekonomik, sosyal ve mekânsal dinamiklerini yeniden şekillendirirken, bu süreçteki aktörlerin rolleri ve etkileşimleri de önem kazanmaktadır.

Küresel Ekonomide Kentlerin Rolü: Küreselleşme, kentlerin ekonomik işlevlerini genişletmiş ve onları uluslararası sermayenin akışında kritik kavşak noktaları haline getirmiştir. Finansal piyasalar ve çok uluslu şirketler, kentlerde yoğunlaşarak, bu alanları küresel ekonominin komuta ve kontrol merkezleri yapmıştır. Bu durum, kentlerin altyapısına ve hizmetlerine olan talebi artırmış ve kentsel planlamada yeni yaklaşımların benimsenmesini gerektirmiştir (Benko, 2000).

Sosyo-Kültürel Dinamikler: Küreselleşme, kentlerin sosyo-kültürel dokusunu da etkilemiştir. Dünya kentleri, farklı kültürlerden insanların buluştuğu, etkileşime girdiği ve bir arada yaşadığı kozmopolit merkezler haline gelmiştir. Bu durum, kentlerin kültürel çeşitliliğini artırırken, aynı zamanda sosyal sınıf ve mekânsal kutuplaşma gibi sorunları da beraberinde getirmiştir (Sassen, 2013; Hall vd., 1998).

Mekânsal Yapı ve Planlama: Küreselleşme, kentlerin mekânsal yapısını da dönüştürmüştür. Yeni iş ve yaşam alanları, kent merkezlerinde ve çevresinde ortaya çıkmış, bu da kentsel yayılma ve yoğunlaşma arasında bir denge kurulmasını zorunlu kılmıştır. Ayrıca, kentlerin hinterlandları, küresel şehirlerin etki alanlarını genişletmiş ve bu şehirlerin bölgesel ve uluslararası bağlantılarını güçlendirmiştir (Hall vd., 1998).

Kentler Arası Rekabet: Küreselleşme, kentler arasında ekonomik ve sosyal kaynaklar için artan bir rekabet yaratmıştır. Bu rekabet, kentlerin kendilerini yeniden konumlandırmalarını ve uluslararası sermayeyi çekmek için benzersiz özellikler ve avantajlar sunmalarını gerektirmiştir (Florida, 2002).

Sürdürülebilirlik ve Çevresel Sorunlar: Küreselleşme, kentlerin çevresel sürdürülebilirliğini de önemli ölçüde etkilemiştir. Artan enerji tüketimi, atık üretimi ve doğal kaynakların kullanımı, kentlerin çevresel ayak izini büyütmüş ve sürdürülebilir kentsel gelişim stratejilerinin geliştirilmesini zorunlu kılmıştır (Florida, 2002).

Küreselleşme süreci, şehirlerin gelişiminde merkezi bir rol oynamaktadır. Şehirler, bu süreçte hem ekonomik hem de sosyal açıdan önemli değişimlere uğramakta ve giderek artan bir şekilde küresel ekonominin komuta ve kontrol merkezleri haline gelmektedirler (Abrahamson, 2019, s. 1).

Bu bağlamda, “hinterworld” kavramı, bir şehrin dünya çapındaki hizmet bağlantılarının coğrafi dağılımını ifade etmek için kullanılmaktadır (Taylor, 1997, s. 102). Bir şehrin hinterworld’ü, o şehrin küresel şehir oluşumundaki yerini ve önemini belirleyen faktörler arasında yer alır. Bu faktörler arasında, şehrin sunduğu hizmetlerin kalitesi ve çeşitliliği, uluslararası hizmet sağlayıcı firmaların varlığı ve sayısı, nüfusun büyüklüğü ve coğrafi genişlemesi gibi unsurlar bulunmaktadır (Halbert, 2005, s. 9).

Küreselleşme, şehirlerin ekonomik temellerini dönüştürmekte ve yeni sosyal ilişkilerin, metropol bölgelerinin içeriğinin ve karşılıklı etkileşimlerinin şekillenmesine katkıda bulunmaktadır. Ekonomik, siyasal ve kültürel düzlemlerde toplumsal değişimlerin arka planını oluşturan küreselleşme, hayatın her alanında etkisini göstermektedir. Bu çok

yönlü ve etkileşimli süreç, dünya ekonomisinin yönlendirilmesi ve dünya şehirlerinin oluşumu kadar, şehirlerin de küreselleşme sürecinde etkili olmasını sağlamaktadır (Abrahamson, 2020, s. 38).

Metropolleşme ve küreselleşme süreçleri birbirini desteklemektedir. Uluslararası ekonomik alışverişlerin artması, küresel metropollerin altyapısını ve iş ağlarını desteklemekte, ana pazarları, hizmet sağlayıcıları, vasıflı işgücünü ve bilgi ekonomisindeki yenilikleri beslemektedir. Bu süreçler, şehirlerin küresel ekonomideki rolünü pekiştirmekte ve onları 21. yüzyılın en önemli aktörlerinden biri haline getirmektedir (Halbert, 2005, s. 11; Aslanoğlu, 2000, s. 142).

Ayrıca, metropolleşme ve küreselleşme, birbirini güçlendiren iki süreçtir. Dünya üzerinde artan uluslararası ekonomik alışverişler, küresel metropolleri destekleyen altyapı ve iş ağlarına dayanmaktadır. Ana pazarlar, ana hizmet sağlayıcıların tedarikçileri, vasıflı işgücünün ana merkezleri, metropol bölgeler, bilgi ve bilgi ekonomisindeki yenilik inkübatörleri ve anahtarlarıdır (Halbert, 2005, s. 11).

1.2.1. Metropolleşme Olgusu

Metropolleşme, kırsal kesimlerden kentlere doğru nüfus hareketi ve şehirlerin genişlemesiyle karakterize edilen karmaşık bir süreçtir. Bu dönüşüm, altyapıdan sosyal ilişkilere, çevresel etkilere kadar geniş bir etki yelpazesi yaratır. Şehirlerdeki kültürel çeşitlilik artarken, bu çeşitlilik yaratıcılığı ve sosyal dinamikleri hem destekler hem de zorlar. Nüfus artışı, kentsel planlamacıları ve politika yapıcıları konut, ulaşım ve temizlik hizmetleri gibi alanlarda artan talepleri karşılamak üzere sürdürülebilir gelişim stratejileri geliştirmeye itmektedir (Qiao, vd., 2014, s. 23; Rustidja, 2018).

Metropolleşme, şehir yaşam kalitesi, çevresel kirlilik, trafik sıkışıklığı ve temel hizmetlere erişim gibi önemli sorunları da beraberinde getirir. Toplumlar, bu fırsatlar ve zorluklar arasında denge kurmayı hedeflerken, metropoller bölgesel ve ulusal sınırları aşan etki alanları oluşturur (Vie Publique, 2013). Kentleşme ve küreselleşmenin bir sonucu olarak, büyük şehirler yönetim ve kültürel etkinliklerin merkezleri haline gelmiş ve insanlar, sermaye ve bilgi akışını kendilerine çekmiştir.

Örneğin Fransa'da Paris, ulusal ekonominin can damarı ve küresel karar alma süreçlerinde kilit bir rol oynarken, Marsilya ve Lyon gibi diğer büyük şehirler bölgesel kalkınmada önemli merkezler olarak işlev görmektedir. Metropolleşmenin avantajlarına

rağmen, şehirlerin genişlemesi, trafik yoğunluğu ve sosyo-ekonomik eşitsizlikler gibi zorluklar, sürdürülebilir şehircilik ve adil kalkınma politikalarının geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Youmatter, 2023; Le Figaro, 2020). Bu bağlamda bahse geçen değerlendirmelerin ışığında özetlenecek olursak, metropolleşme, büyük şehirlerin ve çevrelerindeki alanların hızla büyümesi ve gelişmesi olarak tanımlanabilir. Metropolleşme genellikle nüfus artışı, ekonomik çeşitlilik ve kültürel değişim ile birlikte gelir. Bu kavramın analizi bir dizi noktada odaklanabilir:

- Demografik: Genellikle metropolleşme, şehirlere doğru kırsal göçle işaret eder. Bu, şehirlerdeki nüfus yapısını değiştirir ve genellikle nüfus yoğunluğunu artırır.
- Ekonomik: Metropol, ekonomik olarak çok faal hale gelirler. Hizmetlerin genişlemesi ve finansal ve teknolojik alanlarda odaklanma, metropol ekonomilerinin önemli unsurlarıdır.
- Sosyal ve kültürel: Bu kavram sosyal olarak çeşitli olgunlaşmayı ve kültürel anlaşmayı teşvik eder. Metropolde farklı etnik ve kültürel grupların bir araya gelmesi, sosyal uyumu artırır.
- Altyapı ve planlama: Genişleyen şehirler, etkili altyapı ve şehir planlama tedavisi gerektirir. Ulaşım, konut, kamu gücü ve ortak alanlar, sürekli bir gelişme taşımanın unsurlarıdır (Youmatter, 2023).

Metropolleşme, günümüz dünyasının en belirgin demografik ve sosyoekonomik trendlerinden biridir. 21. yüzyıl, kentleşme ve metropolleşme süreçlerinin hız kazandığı, kent nüfusunun artışıyla karakterize edilen bir dönem olarak tanımlanabilir. Bu süreç, kentlerin sadece nüfus yoğunluğu açısından değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel dinamikler açısından da dönüşüm geçirdiği bir evreyi işaret etmektedir.

Kentleşme oranlarının artması, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kırsal alanlardan kentlere göçü tetiklemekte ve bu da kentlerin morfolojik yapısını ve işlevselliğini değiştirmektedir. Mega kentler, bu sürecin en uç noktasını temsil eder ve genellikle 10 milyon ve üzeri nüfusa sahip kentler olarak tanımlanır. Bu kentler, küresel ekonominin lokomotifleri haline gelmiş ve kentsel altyapı, ulaşım, konut ve hizmet sektörleri gibi alanlarda yoğunlaşmış faaliyetleri barındırmaktadır.

Birleşmiş Milletler'in (B.M) tahminlerine göre, 2050 yılında dünya nüfusunun %66'sının, 2100 yılında ise yaklaşık %85'inin kentlerde yaşaması beklenmektedir. Bu, kent nüfusunun 1950'deki 1 milyardan, 2050'de 6 milyara ve 2100'de 9 milyara

çıkacağı anlamına gelmektedir (OECD, 2015, s. 3). Kentleşme oranları, özellikle Sahra Altı Afrika ve Orta ve Güney Asya gibi bölgelerde hala %50'nin altında olup, bu bölgelerde nüfusun büyük bir kısmı kırsal alanlarda yaşamaya devam etmektedir.

Kentleşme ve metropolleşme süreçleri, doğal nüfus artışı ve kırsal alanlardan kentlere göç gibi faktörlerle beslenmektedir. Ekonomik ve sosyal çekicilik, insanları daha iyi bir yaşam umuduyla kentlere yönlendirmekte ve bu da kentlerdeki nüfus yoğunluğunu artırmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında kentleşme oranları açısından büyük farklılıklar gözlemlenmektedir. Örneğin, Burundi gibi bazı Afrika ülkelerinde kentleşme oranı %13 seviyelerindeyken, Belçika gibi ülkelerde bu oran %99'a kadar çıkmaktadır (United Nations, 2018, s. 4). "E.T.17/9/2020"

Metropolleşme, kentlerin sadece demografik olarak yoğunlaşmasının ötesine geçer ve yeni üretken sistemlerin stratejik işlevlerinin mekânsal yoğunlaşmasını, komuta ve kontrol düzeneğini, inovasyon merkezlerini, iletişim ağlarına erişilebilirliği ve kültürel çekiciliği içerir. Bu süreç, kentlerin ve banliyölerin arasında yeni bağlar oluşturur ve kentlerin farklılaşmasına yol açar (United Nations, 2015, ss. 21-23). "E.T.16/6/2021"

Metropolleşme olgusunun, kentlerin ve kentli nüfusun geleceğini şekillendirecek politikaların ve stratejilerin geliştirilmesi için kritik öneme sahiptir. Bu sürecin derinlemesine anlaşılması, sürdürülebilir kentleşme modellerinin oluşturulmasına ve kentlerin karşı karşıya olduğu zorlukların üstesinden gelinmesine yardımcı olacaktır. Metropolleşme sürecinin çeşitli boyutlarına odaklanarak, bu dinamik sürecin nedenlerini, sonuçlarını ve gelecekteki olası yönlerini incelemek, kentleşme çalışmalarının önemli bir parçasıdır.

Ticaret, antrepoculuk, bankacılık, sigorta, turizm, konaklama, dağıtım hizmetleri ve danışmanlık gibi hizmetler, 19. yüzyılın klasik ticaret şartlarında sınırlı uygulamalara sahip olduğundan genellikle yerel düzeyde kalmıştır. Küreselleşme ve sanayileşme tekniklerindeki yeni gelişmelerle birlikte 20. yüzyıla doğru işletme, üretim, ticaret, pazarlama alanlarında yeni boyutlar kazanmıştır. Ayrıca teknolojik gelişmeler, zirai ve sınai sektörlerde üretimi artırmış; şehirlerde hizmet üretiminin cazibesini, şehir dışı yerleşim alanlarının sosyo-ekonomik cazibesini etkilemiştir. Sanayileşme, şehirleşme sürecini ve hizmet sektörünün büyümesini teşvik ederek metropolleşmeyi yaygınlaştırmıştır (Aydiner, 2005; İsbir, 1991, s. 27).

Metropolitan kentler, sanayileşme ile birlikte çeşitli alanlarda imkanlar sunmuş ve etkili bir aktör haline gelmiştir. 20. yüzyılda sanayileşme ile kaydedilen ilerlemeler, ticaretin yeni boyutlara ulaşmasını sağlamış ve metropolitan kentlerin etkisi, sadece çevre bölgelerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda merkezi iş gücü olarak önemli bir fonksiyon kazanmıştır. Metropolitan kentler, finansal kurumlar, karar verme ve koordinasyon merkezleri, kültürel faaliyetler ve servis hizmetleri gibi idari örgütlenmelerle ekonomik ve istihdam yaratan komplekslerdir. Bu bağlamda, metropolitan kentlerin sanayileşme ve şehirleşme süreçlerindeki rolü, modern dünyanın şekillenmesinde kritik bir öneme sahiptir (Kıray, 2007, s. 109).

1.2.2. Metropolleşme ve Küresel Kent Kriterleri

Metropolleşme olgusu bize kentsel evrimin dinamiklerini ve küresel kentlerin yükselişini anlamak için önemli bir analitik çerçeve sağlamaktadır. Bu süreç; nüfus yoğunluğu, ekonomik kapasite, altyapı ve hizmetlerin gelişimi, çevresel dayanıklılık ve kültürel heterojenlik gibi çok boyutlu ölçümlerle karakterize edilmektedir. Bu göstergeler, şehir planlamacıları ve politika yapıcıların stratejik karar alma süreçleri açısından kritik öneme sahiptir ve aynı zamanda bir şehrin küresel etkisini ve entegrasyon düzeyini de belirlemektedir (Di Méo, 2008; Cardoso vd., 2021).

Küresel şehirler, genişleyen ekonomileri ve yoğun nüfuslarıyla uluslararası ilişkilerde merkezi bir rol oynamaktadır. Altyapı gelişimi, bir yandan bu metropol alanların işleyişini ve büyümesini desteklerken; bir yandan da eğitim ve sağlık hizmetlerinin kalitesini, insan sermayesinin gelişimini ve şehirlerin rekabet edebilirliğini de desteklemektedir. Bunun yanı sıra çevresel sürdürülebilirlik, kentsel yaşamın uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlarken; kültürel çeşitlilik, sosyal yenilik ve yaratıcılık için de bir katalizör vazifesi görmektedir (Moriconi-Ebrard, 1998, s. 56).

Kentlerin nasıl geliştiğini ve küresel sahnede kendilerini nerede konumlandıklarını anlamak için metropolleşme sürecinin derinlemesine analiz edilmesi gerekmektedir. Bu süreç, şehirlerin sürdürülebilir ve yaşanabilir hale getirilmesi için stratejik bir yaklaşım gerektirmektedir. Kentler arasındaki farklılıkları tespit etmek ve kentsel dönüşüm projeleri geliştirmek için bu kriterlerin derinlemesine analizi, şehir plancıları ve politika yapıcılar için vazgeçilmez bir rehberdir. Bu bağlamda, metropolleşme ve küresel kentsel

göstergeler, kentsel strateji ve politikaların oluşturulmasında temel bir rol oynamaktadır (Tomarkin, 2024).

Küreselleşme süreci, kentlerin yapısal ve işlevsel dönüşümünde önemli bir rol oynamaktadır. Bu süreç hem ekonomik hem de sosyal dinamiklerin yeniden şekillenmesine neden olmuş ve kentleri, uluslararası sermaye ve bilgi akışının merkezleri haline getirmiştir. Küresel kentler, bu yeni düzenin stratejik noktaları olarak öne çıkmakta ve çok uluslu şirketlerin, finansal kurumların ve karar alma mekanizmalarının buluşma noktası olmaktadır. John Friedman'ın "Dünya Kenti" kavramı, bu yeni gerçekliği tanımlamak için kullanılmıştır ve bu kavram, kapitalizmin gelişimiyle paralel olarak uzun bir tarihsel sürecin sonucudur (Aktaran, Aslanoğlu, 2000, s. 117).

Küresel kentler, sadece ekonomik güçlerin toplandığı yerler değil, aynı zamanda bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla geliştiği, sosyal yapıların dönüştüğü ve kültürel etkileşimlerin yoğunlaştığı alanlardır. Manuel Castells'in işaret ettiği gibi, bu kentler ağ toplumunun temel yapı taşlarından biri haline gelmiştir ve finansal piyasaların, kuruluşların yeniden yapılanması ve sermayenin akışkanlığı, kentlerin sosyo-ekonomik yapısını derinden etkilemiştir (Castells, 2003, s. 129).

Bu bağlamda, küresel kentlerin ortaya çıkışını ve etkilerini ele alırken, şu noktaları vurgulamak önemlidir:

- Küresel Ekonomik Entegrasyon: Kentler, uluslararası sermaye ve bilgi akışının kesişme noktaları olarak, küresel ekonominin entegre bir parçası haline gelmiştir.
- Stratejik Merkezler: Küresel kentler, çok uluslu şirketlerin ve finansal kurumların stratejik merkezleri olarak işlev görmekte ve uluslararası karar alma süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır.
- Teknolojik İlerleme: Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, kentlerin yapısal dönüşümünü hızlandırmış ve onları ağ toplumunun önemli unsurları haline getirmiştir (Sarioğlu, 2005).
- Sosyo-Ekonomik Dönüşüm: Sermayenin akışkanlığı ve finansal piyasaların yeniden yapılanması, kentlerin sosyo-ekonomik yapısını etkilemiş ve yeni iş ve yaşam biçimlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Castells, 2003, s. 130).

Bu bağlamda örnek vermek gerekirse, küresel kentlerin karakteristikleri ve bunların dünya üzerindeki etkileri, ekonomik, teknolojik, kültürel ve politik boyutlarıyla çok yönlüdür.

- **Finansal Merkezlerin Rolü:** Londra, New York ve Tokyo gibi metropoller, global finans sisteminin omurgasını oluştururlar. Bu şehirler, sermayenin uluslararası hareketini düzenleyen borsaları barındırır ve dünya ekonomisinin nabzını tutarlar.
- **Yenilikçi Teknoloji Bölgeleri:** Silikon Vadisi, teknolojik ilerlemenin ve yenilikçi girişimlerin kuluçka merkezi olarak bilinir. Bu alan, yeni nesil teknoloji firmalarının kümelenmesiyle, bilgi ekonomisinin nasıl bir şehir dokusuyla bütünleşebileceğinin canlı bir örneğini sunar.
- **Kültürel Dinamizm ve Yaratıcılık:** Paris ve Milano, modanın ve tasarımın kalbi olarak dünya çapında ün kazanmıştır. Bu şehirler, kültürel zenginlikleri ve yaratıcı endüstrileriyle, küresel kültür ekonomisine önemli katkılarda bulunurlar.
- **Diplomasi ve Uluslararası Politika:** Brüksel, Avrupa Birliği'nin yönetim merkezi olarak, uluslararası politika ve diplomasi sahnesinde merkezi bir konuma sahiptir. Çok sayıda uluslararası kurumun ve diplomatik temsilciliğin bulunduğu bu şehir, global karar verme mekanizmalarında etkin bir rol oynar.
- **Akademik Mükemmeliyet ve Araştırma:** Boston, akademik mükemmeliyetin ve araştırmanın önde gelen merkezlerinden biridir. Dünyanın en prestijli üniversitelerine ev sahipliği yapan bu şehir, bilgiye dayalı ekonominin gelişimine katkı sağlayan inovasyon ve entelektüel sermaye bakımından zengindir (Aslanoğlu, 2005).

John Friedman'ın "The World City Hypothesis" makalesinde ortaya koyduğu dünya kenti hipotezleri, küreselleşen iş dünyasının üretim süreçleri ile yerel çıkarların ve siyasi istikrarın arasındaki çatışmaları tetikleyen yeni uluslararası iş bölümünün mekansal organizasyonunu ele alır. Bu hipotezler, küresel şehirlerde yaşanan dinamikleri ve çelişkileri anlamamıza yardımcı olurken, rekabetin sonuçlarını engellemek yerine, bu ilişkilerin kökenlerini küreselleşmiş piyasa dinamikleri içinde incelememizi teşvik eder (Aguibetova, 2006, s. 94).

Dünya kentleri, dünya ekonomisine entegrasyon biçimleri ve bu süreçte üstlendikleri mekansal fonksiyonlar aracılığıyla yapısal değişikliklere yol açar. Bir dünya kenti,

belirli bir coğrafi alanda veya metropol bölgesinde, ekonomik ve sosyal sistemlerin mekansal olarak entegre edildiği bir yapı olarak tanımlanabilir.

Kapitalist sisteme entegrasyon, küresel kentlerin kentsel ekonomilerini ve küreselleşmiş sermaye piyasaları, emek ve mallar arasındaki ilişkilerin yoğunluğu ve süresiyle ilişkilendirilir (Friedman, 1986).

Günümüzde, kentler ve kent yöneticileri, sosyo-ekonomik değişimlerle birlikte, ulusal ekonomilerin ötesine geçerek küresel ekonominin aktörleri haline gelmiş ve konumlarına ve etkinliklerine göre kentler hiyerarşisinde yer edinme çabasına girmişlerdir (Tümtaş, Ergün, 2016, s. 2).

Metropolitan kentlerin konumu genellikle kıyı bölgelerinde yoğunlaşmıştır ve dünya standartlarındaki metropoller esasen kıyılarda bulunur. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde metropolleşme eğilimi artmaktadır. Araştırmacılar, bir şehrin küresel sıralamasını belirlemek için farklı göstergeler kullanmış ve bu göstergeler üzerinden yapılan dört farklı araştırma, sadece bir kent üzerinde mutabık kalmıştır. Bu nedenle, dünya metropolitan kentlerin hiyerarşisinin nasıl ölçülmesi gerektiği konusunda tartışmalar devam etmektedir (Abrahamson, 2004, s. 73).

Ekonomik kriterler, metropolitan kentlerin servet üretim kapasitesini, yani Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) ile eşleştirerek değerlendirilir. Örneğin, Tokyo'da üretilen yaklaşık 1200 milyar dolarlık servet, Meksika'nın gayri safi yurt içi hasılasına eşittir ve bu servetle Tokyo, dünya ekonomik gücü sıralamasında 15. sıraya yerleşir.

Küreselleşme ve Dünya Şehirleri Araştırma Ağı (GaWC) endeksi, metropolleşmeyi ölçmek için kullanılan bir diğer yöntemdir. Bu endeks, bir kentin ulusötesi şirketler ağındaki konumuna ve diğer metropollerle olan etkileşimlerine dayanır. Ek olarak, bazı araştırmacılar, ekonomik kriterlerin yanı sıra siyasi komuta gücü ve kültürel etkiyi de küresel şehirler endeksine dahil ederler. Seçilen kriterler ne olursa olsun, ekonomik faktörler genellikle ağırlıklıdır ve sıralamada genellikle tanındık kentler öne çıkar (Viel vd, 2019, s. 21).

Merkezi İş Bölgesi (C.B.D.) Endeksi, çok uluslu şirketlerin ve nüfusun yoğunluğu gibi faktörleri dikkate alır. Global Power City Index (GPCİ) ise, dünya şehirlerini, insanları, sermayeyi ve işletmeleri çekme güçlerine göre değerlendirir ve bu değerlendirmede Ekonomi, Araştırma ve Geliştirme, Kültürel Etkileşim, Yaşanabilirlik, Çevre ve Erişilebilirlik gibi altı işlevsel kriteri kullanır (GPCİ, 2020, s. 1).

Böylece, dünya kentlerinin ölçümünde uluslararası bir mutabakat olmamasına rağmen, bir metropoliten kentin gelişimi için tüm bu endeksler önemlidir. Metropol kentler, özellikle içerdikleri uluslararası sermaye miktarı ve merkezlerinde bulunan çok uluslu şirketlerin sayısına göre dünya şehirleri olarak sınıflandırılır ve bu sınıflandırma, kentler arası hiyerarşiyi anlamamızda önemli bir rol oynar (Abrahamson, 2004, s. 73).

Küresel kentler, günümüzde küreselleşmenin en fazla etkilediği yerler olarak önem kazanmıştır. Bu kentler, altyapıları ve ekonomik çekicilikleri sayesinde dünya kentler hiyerarşisinde üst sıralarda yer almaktadır. J. Friedman'ın kategorilendirmesine göre, bu kentler üç ana grupta toplanır:

1. Küresel Finans Merkezleri: Londra, New York ve Tokyo gibi kentler, küresel finansın merkezleridir. Bu kentler, finansal işlemler, yatırımlar ve ticaret açısından büyük öneme sahiptir.
2. Uluslararası Merkezler: Miami, Frankfurt, Amsterdam ve Singapur gibi kentler, uluslararası iş birliği ve ticaretin merkezleridir. Bu kentler, farklı ülkeler arasında bağlantı noktalarıdır.
3. Önemli Ulusal Merkezler: Paris, Zürih, Madrid, Mexico City, Sao Paulo, Seul ve Sidney gibi kentler, ulusal düzeyde önemli merkezlerdir. Bu kentler, ulusal ekonomilerin gücüne ve canlılığına bağlı olarak önem kazanır (Friedman, 1986, s. 71).

Günümüzde, bu kategorilerdeki kent sayısı artmış olsa da özellikle finans ve ticaret alanında öne çıkan kentler hala aynıdır (Alptekin, 2012, s. 116). Frankfurt, Almanya'nın ekonomi ve finans merkezi olarak öne çıkar, Zürih ise hem siyasi hem de dünya para birimi pazarının lideridir. Ancak Avrupa kentleri, genellikle küçük boyutları ve özelleşmiş işlevleri nedeniyle belirlemesi zordur.

Küresel kentler arasındaki hiyerarşi, konumsal ve ekonomik faktörlere dayanır. Bu kentler, dünya düzeyinde kontrol süreçlerinde önemli bir rol oynar. İstihdam yapıları, nüfus dağılımları ve mekânsal etkileşimler, bu global işlev çerçevesinde anlaşılabilir (Friedman, 1986, s. 331).

Küreselleşme ve ekonomik faktörler, kentlerin dünya çapındaki önemini belirler. Farklı bölgelerdeki kentler, ekonomik, siyasi ve sosyal dinamiklere bağlı olarak farklı roller üstlenirler (Alptekin, 2012, s. 117; Aslanoğlu, 2000, s. 117).

Küresel kentlerin yapısında ve işlevselliğinde, küreselleşme süreçlerinin etkilerini ve bu kentlerin dünya ekonomisi üzerindeki kontrol mekanizmalarını yansıtan bir dönüşüm yaşandığı gözlemlenmektedir. Bu dönüşüm, finans, hukuk, muhasebe, sigorta, ulaşım ve telekomünikasyon gibi sektörlerde uluslararası bağlantılar kurarak ve uzmanlaşmış ulus aşırı şirketlerin faaliyetleriyle kendini göstermektedir. Gelişmiş ülkelerin endüstriyel üretimle öne çıkan anakentleri, küresel sistemin bir parçası olarak geliştirdikleri ulus ötesi şirketlerle birlikte, artık dünyanın geri kalanına yön veren küresel kentler haline gelmiştir (Friedman, 1986, s. 331; Abrahamson, 2004, ss. 3-4).

Küresel kentler, sosyal değişim ve farklılaşma süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu kentler, yüksek vasıflı beyaz yakalı profesyonelleri ve niteliksiz emekçileri aynı anda barındıran ikili bir emek piyasasına sahiptir (Sassen-Kob, 1984). Hızla artan kırsal nüfus ve yarı çevredeki niteliksiz emekçiler, daha iyi iş olanakları arayışıyla küresel kentlere göç etmektedirler. Bu göç dalgası, modern sektörlerin bu kadar çok sayıda göçmeni özümseyememesi sonucunda, informel faaliyet sektörünün büyümesine yol açmaktadır (Kannappan, 1983).

Küresel kentler, uluslararası sermayeyi çekme kabiliyetleri ve altyapıları sayesinde dünya kentleri arasında öne çıkmaktadır. Çok uluslu şirketlerin merkezlerinin büyük bir kısmı ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerde yoğunlaşmıştır (Saskia, 2000, s. 125). Ancak, Tokyo gibi bazı istisnalar da bulunmaktadır. Japonya'nın çok uluslu sermayesi için büyük bir kontrol merkezi olmasına rağmen, yabancı sermayenin şehirde büyük yatırımlar yapmasını önleyen politikalar uygulamıştır (Abrahamson, 2004, s. 84; Friedman, 1986, s. 331).

Küresel kentler, iç ve uluslararası göç konusunda da odak noktalarıdır. Göç akımları, merkez ülkelerin küresel kentlerinin genişlemesine katkıda bulunurken, yarı çevre ülkelerdeki küresel kentlerin büyümesine de neden olmaktadır. Batı ülkeleri, göç akışlarını sınırlamak için genellikle yalnızca üst düzey profesyonelleri ve vasıflı göçmenleri kabul etmeye çalışmaktadır (Friedman, 1986, s. 332).

Küresel kentlerdeki ekonomik dönüşüm, mekânsal ve sosyal sınıf kutuplaşmasına yol açmıştır. Küreselleşmenin yarı-devrimci dönüşümü, sosyal sınıflar ve mekânsal yapı arasında geniş bir ayrışmaya neden olmuştur. Mekânsal kutuplaşma, küresel, bölgesel ve metropoliten ölçekte gerçekleşmektedir (Friedman, 1986, s. 8). Küresel kentlerdeki sosyal kutuplaşma, sermaye yoğun üretimin büyümesi ve işlerin evrimi ile ilişkilidir.

Yarı çevre ülkelerdeki kırsal alanlardan gelen göçmenler, genellikle imalat sanayinde ve kayıtdışı hizmet sektöründe iş bulurken, merkez ülkelerdeki süreç farklıdır ve ücret düzeylerini aşağı çekmektedir (Sassen-Kob, 1984).

Küreselleşme süreci ve küresel kentlerin ortaya çıkışı, ekonomik ve sosyal yapılar üzerinde önemli etkiler yaratmıştır. Bu bağlamda, Friedman ve Sassen gibi düşünürlerin geliştirdiği teoriler, bu değişimleri anlamlandırmada kritik bir rol oynamaktadır. Friedman'ın küresel kentler teorisi, kentlerin hiyerarşik düzenlenişini ve ulusötesi sermaye akışlarındaki rollerini vurgularken, Sassen'ın yaklaşımı finans ve ticaret hizmetlerinin üretimindeki merkezîyetçiliğe ve bu süreçlerin sosyal yapılar üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır (Friedman, 1986, s. 33).

Friedman, küresel kentlerin işlevsel uzmanlaşmalarını ve oluşturdukları hiyerarşiyi incelerken, Sassen küresel kentleri finansal piyasaların ve iş hizmetlerinin üretim yerleri olarak tanımlar. Sassen'a göre, küreselleşmiş üretimin kontrol yeteneği, New York, Londra ve Tokyo gibi metropollerde yoğunlaşmıştır. Bu kentler, küresel ekonominin komuta merkezleri haline gelmiş ve finansal piyasalarda önemli bir yoğunlaşma göstermiştir (Friedman, 1986, s. 33).

Sassen'ın "küresel kent" kavramı, çok uluslu şirketlerin merkezlerinin yoğunlaştığı, nadir ve uzmanlaşmış hizmetlerin sunulduğu, bilgi ve teknoloji pazarlarının ayrıcalıklı yerleri olarak tanımlanır. Bu kentler, küresel ölçekte bağlantılı iş hizmetlerinin üretiminde önemli bir rol oynar ve sosyal eşitsizliklerin görünür olduğu yerlerdir (Sassen, 1991, s. 337). Bu teorilerin karşılaştığında, her iki teorinin de küresel kentlerin anlaşılmasına katkıları büyük olmakla birlikte, Friedman'ın daha çok ekonomik işlevsellik ve hiyerarşîye, Sassen'ın ise sosyal yapılar ve finansal piyasaların üretim yerleri olarak küresel kentlere odaklandığı görülür. Bu farklılıklar, her iki düşünürün de kentlerin küresel ekonomideki rolünü ve sosyal dinamiklerini nasıl yorumladıklarını gösterir.

Sassen'ın Küresel Kent kitabında öne sürdüğü hipotezler, küresel kentlerin çok uluslu şirketlerin merkezlerini yoğunlaştırdığını ve uluslararası şirketlere nadir ve uzmanlaşmış hizmetler sunduğunu belirtir. Bu kentler, bilgi ve teknoloji pazarlarının ayrıcalıklı yerleri olarak öne çıkar ve uzmanlaşmış bilgi hizmetleri, firmanın merkez ofislerinden daha ikna edici bir şekilde küresel şehri karakterize eder. İyi iletişim altyapısı sayesinde, bu hizmetler küresel ölçekte bağlantılıdır ve küresel kentlerin yakın çevrelerinden

kopmasına yol açar. Küresel kentler, sanayiden uzaklaşarak kuaterner hizmetlerine yönelir ve sosyal eşitsizliklerin merkezi haline gelir (Sassen, 1991, s. 337; Aguitobetova, 2006, s. 110).

1980'lerden itibaren finansal piyasalarda yaşanan dönüşümler, sermaye akışlarının küresel düzeyde yönetilmesini sağlamış ve emeklilik fonları ile sigorta şirketleri gibi yeni aktörlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yeni bilgi ve teknolojiler, finansal akışların anında yönetilmesine imkân tanımış ve küresel borsa sistemlerinde kapitalizasyon oranında büyük bir artışa yol açmıştır. Özellikle New York, Londra ve Tokyo gibi küresel kentler, dünya finansal akışlarının büyük bir kısmını yönetmektedir (Sassen, 1991, s. 337).

Friedman ve Sassen'ın hipotezleri, küresel kentlerin tanımlanması ve işlevleri üzerine odaklanırken, eleştirilere de maruz kalmıştır. Friedman, başkentlerin büyüme potansiyellerinin ulusal hükümetlerin etkisi altında sınırlı olduğunu savunurken, Sassen, küresel kentlerdeki yabancı işçi sınıfının batı ülkeleriyle karşılaştırıldığında daha az olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, kültürel hizmetlerin ulusötesi kapitalizmin hegemonyasını sağlamada önemli bir rol oynadığına dikkat çekilmiştir (<https://www.lboro.ac.uk/>). “E.T. 16/07/2022”

Küreselleşme ve dünya kentleri endeksi (GaWC), küresel kentlerin dünya üzerindeki konumlarını ve önemlerini ölçen bir gösterge olarak geliştirilmiştir. Bu endeks, kentlerin gelişmiş hizmetlere göre sıralamasını yapar ve küresel kentler arasındaki etkileşimleri inceler. Ancak, GaWC'nin metodolojisi de eleştirilere açıktır, zira ulusötesi şirketlerin ve akışların komutlarını veya bilimsel boyutunu hesaba katmamaktadır.

Küresel kentler üzerine yapılan çalışmalar, farklı perspektifler ve metodolojiler sunar. Ekonomik sektör, tüm çalışmalarda önemli bir yer tutar ve hiçbir çalışma kusursuz değildir. Küresel kentler konusunda uluslararası geçerliliği olan tek bir çalışma olmadığı açıktır ve bu alandaki bilimsel çalışmalar çeşitlilik göstermektedir. Bu nedenle, küresel kentlerin karmaşık doğası ve onların dünya ekonomisi üzerindeki etkisi, sürekli bir araştırma ve tartışma konusu olmaya devam edecektir.

1.3. Metropollerin Değişen Roller

Küreselleşme sürecinde, metropollerin ekonomik ve sosyal dinamiklerdeki rolleri önemli ölçüde dönüşmüştür. Devletlerin ötesinde, bu kentler küresel ekonominin itici güçleri olarak öne çıkmış, yerel ve ulusal politikaların merkezine rekabetçilik ve ekonomik kalkınmayı yerleştirmiştir. Ancak bu gelişme, teknolojik ilerlemenin getirdiği refahın yanı sıra, sosyo-ekonomik uçurumları derinleştirerek toplumsal dışlanma riskini artırmıştır. Özellikle metropol alanlar, sosyal sermayenin erozyonu ve sosyal uyumun bozulması tehdidi altındadır (OECD, 2001, s. 11).

Kırsal ve kentsel yaşam tarzları arasındaki kontrast, sosyal bilimcilerin sıklıkla üzerinde durduğu bir konudur. Kırsal alanların sunduğu huzur ve doğal yaşam, şehirlerin dinamizmi ve sunduğu fırsatlarla dengelenir. Metropoller, sadece yaşam alanları olmanın ötesinde, ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik avantajlarla diğer kentlerden ayrılır ve bu özellikleriyle insanları kendine çeker. Ancak, bu avantajlardan tüm sakinlerin eşit şekilde yararlanıp yararlanmadığı tartışma konusudur (OECD, 2015, s. 7).

Metropol kentlerde yaşamının hem olumlu hem de olumsuz yönleri vardır. Olumlu olarak, bu kentlerdeki işçilerin üretkenliği ve ücretleri genellikle artar. Ancak, büyük şehirlerde yaşamının getirdiği sosyal ve ekonomik ayrışmalar, düşük vasıflı işçiler için zorluklar yaratır ve kamu hizmetlerine erişimde eşitsizliklere yol açar. Metropolleşme, kamu otoriteleri için yeni zorluklar doğururken, aynı zamanda çevresel sorunlar ve sosyal eşitsizlikler gibi olumsuz etkileri de beraberinde getirir (<https://www.vie-publique.fr/>). “E.T. 19/07/2022”; OECD, 2015: 7).

Büyük şehirler, çeşitlilik ve erişilebilirlik açısından benzersiz imkânlar sunar. Kültürel ve eğlence olanakları, tarihi mekanlar ve kaliteli hizmetler, büyük şehirleri cazibe merkezi yapar. Ancak, bu imkânların büyüklük ve çeşitlilikle orantılı olarak arttığı gözlemlenir (OECD, 2015).

Bu çerçevede yukarıda bahsedilen değerlendirmeler dikkate alındığında, metropol kentlerin değişen rolleri ve bu rollerin toplumsal, ekonomik ve çevresel etkileri üzerine tartışmalar devam etmektedir.

1.3.1. Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Metropolleşme

Kentleşme süreci, insanlık tarihinin en dikkat çekici olgularından biridir ve bu süreç, özellikle son iki yüzyılda sanayileşme ve modernleşme ile birlikte hız kazanmıştır. Tarihsel olarak, kentler pazarlar, ticaret ve zanaatkarlık gibi işlevleriyle tanımlanırken, bugün kentler, nüfus yoğunluğu ve sosyoekonomik etkinliklerin merkezi olarak ön plana çıkmaktadır. Geleneksel kent yapıları, zamanla yerlerini devasa metropol alanlarına bırakmış; bu yeni kent yapıları, kırsal kesimlerden göç alarak büyümüş ve nüfusun büyük bir kısmını barındırmaya başlamıştır (Tekel, 2002, s. 43).

Davis ve Kingsley'in (2001) belirttiği gibi, kentleşme, insanın sosyal evriminde yeni ve temel bir adımı temsil eder. 2007 yılı, bu süreçte bir dönüm noktası olmuş ve ilk kez şehirlerde yaşayan insan sayısı, kırsal kesimde yaşayanları geçmiştir. 1900 yılında her on kişiden sadece birinin şehirde yaşadığı düşünüldüğünde, bu değişimin büyüklüğü daha net anlaşılmaktadır. Modern yaşamın ve teknolojinin getirdiği olanaklar, kentleri, özellikle istihdam olanakları açısından, kırsal kesimlere göre daha cazip hale getirmiştir. Kentleşme sürecinin coğrafi dağılımına bakıldığında, gelişmiş ülkelerdeki kentleşme oranlarının yüksek olduğu; ancak kentsel büyümenin büyük ölçüde gelişmekte olan ülkelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Kuzey ve Latin Amerika gibi bölgelerde kentleşme oranları %80'in üzerinde olmasına rağmen, bu ülkelerdeki kentsel büyüme oranları yılda yaklaşık %0,5 gibi düşük bir seviyededir. Buna karşın, Hindistan, Çin ve Nijerya gibi ülkeler, 2018 ile 2050 yılları arasında dünya şehir büyümesinin %35'ini oluşturacak şekilde hızlı bir kentsel büyüme yaşamaktadır. Bu büyüme, güçlü kırsal göç akımları ile açıklanabilir (<https://www.livrescolaire.fr/>. "E. T: 26/03/2022").

Metropol kentlerin büyüme süreci, gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler arasında birleştirici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentleşmenin en önemli unsurlarından biri olan nüfus yoğunluğu, dünyanın önde gelen kentlerinin gelişiminde kritik bir role sahiptir. Kentleşmiş metropol kentleri, sadece kent merkezlerinden ibaret değildir; aynı zamanda, banliyöler ve çeşitli yaşam yerleşim alanlarını da içeren geniş metropoliten alanlara sahiptir (Keleş, Ünsal, 2014, ss. 91-104).

Küreselleşme ile birlikte, metropol kentler, uluslararası ilişkiler ve küresel ekonomide daha belirgin bir rol oynamaya başlamıştır. Ekonomiler arası bağlantılar ve siyasi, sosyo-kültürel etkileşimler, metropol kentlerin önemini artırmış ve bu kentler, bulundukları ülkelerin uluslararası itibarını yükseltebilecek merkezler haline gelmiştir.

Eryılmaz'ın (1996) işaret ettiği gibi, günümüz metropol kentleri, küresel ekonomi ve siyasi yapıdan bağımsız olarak işlevlerini sürdüremeyecek kadar iç içe geçmiştir. Kent nüfusundaki artış ve metropollerin etki alanının genişlemesi, kentleşme fenomenini geri döndürülemez bir olgu haline getirmiştir.

Tablo 1 1950'den 2030'a kadar dünya nüfusunun kırsal ve kentsel alanlara göre dağılımını ve büyüme oranlarını göstermektedir. Tablo 1'e baktığımızda, şu tespitleri yapmak mümkündür:

	Nüfus (Milyon)			Büyüme Oranı (%)		
Temel Alan	1950	1975	2000	2030	1950-2000	2000-2030
A. Nüfus Büyüklüğü ve Büyüme						
Toplam Nüfus						
Dünya	2,52	4,07	6,06	8,11	1,75	0,97
Gelişmiş ülkeler	0,81	1,05	1,19	1,21	0,76	0,06
Gelişmekte olan ülkeler	1,71	3,03	4,87	6,90	2,90	1,16
Kentsel Nüfus						
Dünya	0,75	1,54	2,85	4,89	2,67	1,80
Gelişmiş ülkeler	0,45	0,73	0,90	1,01	1,41	0,37
Gelişmekte olan ülkeler	0,30	0,81	1,94	3,88	3,71	2,31
Kırsal Nüfus						
Dünya	1,77	2,53	3,21	3,22	1,19	0,01
Gelişmiş Ülkeler	0,37	0,31	0,28	0,20	-0,50	-1,19
Gelişmekte olan Ülkeler	1,41	2,22	2,93	3,02	1,47	0,11
B. Kent Göstergeleri						
	Kentleşme Oranı (%)					
	1950	1975	2000	2030	1950-2000	2000-2030
Dünya	29,7	37,9	47	60,3	0,91	0,83
Gelişmiş ülkeler	54,9	70,0	76	83,5	0,65	0,31
Gelişmekte olan ülkeler	17,8	26,8	39,9	56,2	1,62	1,14

Tablo 1: 1950- 2030 Arasında Dünya Nüfusunun Kırsal Alanlar ve Kentsel Alanlara Göre Dağılımı

Kaynak: www.un.org/esa/populations/wup 1999/urbanization.pdf. "E.T. 27/9/2021"

Nüfus Büyüklüğü ve Büyüme: *Toplam Dünya Nüfusu:* 1950’den 2000’e kadar olan dönemde yıllık ortalama %1,75 büyüme oranıyla 2,52 milyardan 6,06 milyara yükselmiştir. 2000’den 2030’a kadar ise büyüme oranının %0,97’ye düşerek 8,11 milyara ulaşması beklenmektedir. Bu, dünya nüfusunun artış hızının azaldığına işaret etmektedir. Gösteriyor. Gelişmiş ülkelerde nüfus artışının gelişmekte olan ülkelere göre daha düşük olduğu ve 2000-2030 arasında neredeyse sabit kalacağı (%0,06) gelişmekte olan ülkelerde ise nüfus artışının 2030’a kadar devam edeceği tahmin edilmiştir (%1,16).

Kentsel ve Kırsal Nüfus: Dünya genelinde kentsel nüfus artışı, 1950-2000 arasında %2,67 iken 2000-2030 arasında %1,80 olacak şekilde devam edeceği öngörülmüştür. Gelişmekte olan ülkelerde bu artışın daha da belirgin halde olduğu tespit edilmiştir (%3,71 ve %2,31). Dünya genelinde kırsal nüfus artışı yavaşlamakta olduğu, 2000-2030 arasında neredeyse sabit kalacağı (%0,01), gelişmiş ülkelerde ise azalacağı tahmin edilmektedir (-%0,50 ve -%1,19).

Kentleşme Oranları: Dünya’da 1950’de %29,7 olan kentleşme oranının, 2000 yılında %47’ye yükseldiği görülmekte ve 2030’a kadar bu oranın %60,3’e ulaşması beklenmektedir. Gelişmiş ülkelerde zaten yüksek olan kentleşme oranın (%54,9’dan %76’ya) ve 2030’a kadar daha da artacağı (%83,5) gelişmekte olan ülkelere kentleşme oranının da gelişmiş ülkeler seviyesine varmasa da önemli ölçüde artacağı (%17,8’den %39,9’a ve 2030’a kadar %56,2’ye) öngörülmektedir (Tablo1).

Bu veriler, dünya genelinde kentleşme eğiliminin arttığını ve gelişmekte olan ülkelere bu eğilimin daha da belirgin olduğunu göstermektedir. Ayrıca, gelişmiş ülkelere nüfus artış hızının azaldığı ve gelişmekte olan ülkelere ise nüfusun hala hızla arttığı görülmektedir. Bu durum, şehir planlaması, altyapı, kaynak yönetimi ve sürdürülebilir kalkınma gibi alanlarda politika yapıcılar için önemli sonuçlar doğurmaktadır. Kırsal nüfusun azalması ve kentleşme oranlarının artması, kırsal alanlardan kentlere göçü ve buna bağlı sosyoekonomik değişimleri de işaret etmektedir.

Birleşmiş Milletler’in 2019 yılında yayınladığı Dünya Nüfus Perspektifleri raporu, 1966’dan bu yana düzenli olarak yayınlanan ve nüfus artışı, ekonomi ve kalkınma gibi konulara odaklanan bir çalışmadır. Bu raporun 36. sayısında, doğurganlık oranları ve göç hareketleri (Tablo 3) gibi önemli demografik eğilimler ele alınmıştır. 2019 yılında

dünya nüfusu 7,8 milyar iken, 2030 yılında 8,6 milyar, 2050 yılında 9,8 milyar ve 2100 yılında 11,2 milyar olması öngörülmektedir.

Bu tahminler, uzun vadeli demografik projeksiyonların belirsizliklerini de içermekte olup, özellikle 2100 yılına kadar olan dönem için bir abartı olarak görülebilir. Zira, demografik tahminlerin doğruluğu, öngörülen zaman dilimi uzadıkça azalır. Önümüzdeki 20 yıl için tahminler daha güvenilir kabul edilebilir, çünkü bu dönemde doğurganlık çağındaki kadınların sayısı bilinmektedir. Ancak, 2100 yılına kadar olan dönemde nüfus dinamiklerinin nasıl değişeceğini ve insan ömrünün ne kadar uzayacağını öngörmek kolay değildir.

Demografik çalışmalar, genellikle bir veya iki nesil üzerinde yapıldığında daha güvenilir sonuçlar verir. Zengin ülkeler genellikle düşük doğurganlık oranlarına sahipken, en fakir ülkeler yüksek doğurganlık oranlarına sahiptir. Az gelişmiş ülkelerin nüfusu, diğer ülkelerinkinden 2,5 kat daha hızlı artmaktadır ve 2050 yılına kadar dokuz ülkenin nüfusunun küresel nüfus artışının ana kaynağı olması beklenmektedir (Tablo 2).

2016		2050	
Ülke	Nüfus (Milyon)	Ülke	Nüfus (Milyon)
Çin	1378	Hindistan	1680
Hindistan	1324	Çin	1344
ABD	323	Nijerya	410,6
Endonezya	261	ABD	389
Brezilya	207	Endonezya	319,7
Pakistan	193	Pakistan	306,6
Nijerya	185	Brezilya	231
Bangladeş	162	Kongo Demokratik	215,9
Rusya	144	Bangladeş	202
Meksika	127	Etiyopya	190,9
Dünya	7420	Dünya	9850

Tablo 2: 2016- 2050 Arasında Dünya Nüfus Tahminleri

Kaynak: Anne stratégique 2019: population reference Bureau “E.T. 3/8/2022”

Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler'in raporu, demografik değişimlerin ve bunların ekonomik ve sosyal kalkınma üzerindeki etkilerinin anlaşılmasında kritik bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Raporda sunulan veriler ve tahminler, politika yapıcılar için geleceğe yönelik stratejiler geliştirmede önemli bir rol oynamaktadır. Yakın dönemde küresel nüfus dinamiklerini şekillendirecek olan dokuz ülke, dünya nüfus artışının yarısından fazlasını temsil edecek. Hindistan ve Nijerya gibi ülkeler, bu artışın dörtte birine yakınına ulaşarak, küresel demografik değişimlerin öncüsü olacaklar. Çin'in nüfusunda beklenen azalma, Hindistan'ın demografik üstünlüğünü pekiştirecek ve bu ülke, dünya nüfus sıralamasında lider konuma yükselecek. Diğer yandan, Amerika Birleşik Devletleri'nin nüfus artışı, göçmen akışına bağlı olarak devam edecek ve bu durum, ABD'yi nüfusunu artıran tek gelişmiş ülke yapacak. Birleşmiş Milletler'in göç akışlarını tam olarak kontrol altına alamayacağı ve sıfır göç senaryosunun gerçekleşmeyeceği öngörüsü, ABD'nin demografik geleceğini şekillendirecek ana faktörlerden biri olarak öne çıkıyor.

1969	1990	2019	2050	2100
4,9	3,2	2,5	2,2	1,9

Tablo 3: Dünyadaki Doğurganlık Gelişim Süreci

Kaynak: (<https://population.un.org/>). "E.T. 20/8/2023"

Dünya'da ortalama doğurganlık hızı istikrarlı bir şekilde düşerken, özellikle batı Afrika'da yüksek seyir izlemeye devam edeceği tahmin edilmektedir.

1975 yılı verilerine göre, dünyada 5 milyon ve daha fazla insanın yaşadığı metropollerin toplam nüfusu 195 milyon olarak tespit edilmiştir. Bunun 98 milyonu gelişmiş ülkelerde, 97 milyonu ise gelişmekte olan ülkelere bulunmaktadır. 2000 yılına gelindiğinde, nüfusu en az 5 milyon olan metropollerde yaşayan insan sayısı 418 milyona ulaşmıştır. Bu nüfusun sadece 112 milyonu gelişmiş ülkelere bulunmaktadır. En az nüfusu 5 milyon olan metropollerde yaşayan insan sayısının 2015 yılında 623 milyon olacağı, bunun da 120 milyonunun gelişmiş ülkelere, 503 milyonunun ise gelişmekte olan ülkelere olacağı öngörülmüştür. (Tablo 4)

Temel Alan	Nüfus Büyüklüğüne göre Dağılım	Nüfus (Milyon)			Yüzde		
		1975	2000	2015	1975	2000	2015
Dünya	5 milyon ve daha fazla	195	418	623	4,8	6,9	8,7
	1-5 milyon arası	327	704	1,006	8,0	11,6	14,1
	1 milyon az	1,022	1,723	2,189	25,1	28,5	30,6
	Kırsal Alanlar	2,531	3,210	3,337	62,1	53,0	46,6
	Toplam Nüfus	4,075	6,055	7,154	100,0	100,0	100,0
Gelişmiş ülkeler	5 milyon ve fazla	98	112	120	9,3	9,5	9,9
	1-5 milyon arası	145	219	250	13,9	18,5	20,6
	1 milyondan az	491	571	598	46,8	48,1	49,3
	Kırsal Alanlar	315	285	246	30,0	24,0	20,3
	Toplam Nüfus	1,048	1,188	1,214	100,0	100,0	100,0
Gelişmekte olan ülkeler	5 milyon ve daha fazla	97	305	503	3,2	6,3	8,5
	1-5 milyon arası	182	485	756	6,0	10,0	12,7
	1 milyondan az	531	1,152	1,591	17,6	23,7	26,8
	Kırsal Alanları	2,217	2,925	3,091	73,2	60,1	52,0
	Toplam Nüfus	3,026	4,867	5,940	100,0	100,0	100,0

Tablo 4: 1975 ve 2000 Yıllarında Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Nüfusun Kırsal ve Kentsel Alanda Dağılımı ve 2015 Yılı Öngörülleri

Kaynak: www.un.org/esa/population/publications/wup1999/urbanization.pdf “E.T.8/1/2023”

Nüfusu 1 milyon ile 5 milyon arasında olan metropollerdeki toplam insan sayısı 1975 yılında 327 milyon olup, bunlardan 145 milyonu gelişmiş ülkelerde, 182 milyonu ise gelişmekte olan ülkelerde bulunmaktadır. 2000 yılı verilerine göre, bu kriterdeki nüfusa sahip kentlerde yaşayanların sayısı 704 milyona ulaşmıştır ve bunun da 219 milyonu gelişmiş ülkelerde, 485 milyonu ise gelişmekte olan ülkelerde bulunmaktadır. 2015 yılında 1-5 milyon arası nüfusa sahip metropollerde yaşayan insan sayısının 1.006 milyona ulaşacağı, bunlardan 250 milyonunun gelişmiş ülkelerde, 756 milyonunun ise gelişmekte olan ülkelerde yaşayacağı tahmin edilmektedir.

Birkaç nüfus araştırma kuruluşu tarafından yapılan tahminlere göre, gelecekte metropol nüfusunun ve mega kentlerin büyük bir kısmının daha çok gelişmekte olan ve üçüncü dünya ülkelerinde yoğun olacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte, bahsedilen ülkelerin durumu göz önüne alındığında, sahip oldukları hızlı demografik artışla birlikte bu durum kolayca doğrulanabilir. Özetle, yukarıda görüldüğü gibi kentsel büyüme, büyük metropol alanlarıyla sınırlı kalmamıştır. Gelişmekte olan dünyada, hızlı nüfus artışı aynı zamanda kırsal alanlarda da hızlı bir büyümeye neden olmuş ve birçok kırsal alanı kentlere ve metropol alanlara dönüştürmüştür. 1975 ve 2015 yılları arasında yaklaşık 4.000 yeni metropol alanı ortaya çıkmış ve şu anda dünyadaki tüm metropol alanlarının üçte birini oluşturmaktadır. Başta Sahra altı Afrika olmak üzere, düşük gelirli ülkelerdeki metropol alanlarının yarısından fazlası, 1990'da nüfusu 50.000'in altında olan kırsal alanlardır (OECD, 2020, s. 7). 1975 yılından itibaren, dünya genelindeki metropol nüfusunun dağılımı ve artışı, kentsel büyümenin sadece gelişmiş ülkelerle sınırlı olmadığını göstermektedir. 1975'te, nüfusu 5 milyonun üzerinde olan metropollerde yaşayan insan sayısı toplamda 195 milyon iken, bu sayının yaklaşık yarısı gelişmiş, diğer yarısı ise gelişmekte olan ülkelere bulunmaktaydı. 2000 yılına gelindiğinde, bu metropollerde yaşayan insan sayısı 418 milyona yükselmiş, ancak bu kez nüfusun büyük bir kısmı gelişmekte olan ülkelere yoğunlaşmıştır. 2015 yılında ise, nüfusu en az 5 milyon olan metropollerde yaşayan insan sayısının 623 milyona ulaşması beklenmekteydi, ki bu da demografik artışın gelişmekte olan ülkelere daha belirgin olduğunu ortaya koymaktadır.

Nüfusu 1 milyon ile 5 milyon arasında olan metropollerdeki insan sayısı da benzer bir eğilim göstermiştir. 1975'te 327 milyon olan bu sayı, 2000 yılında 704 milyona, 2015'te ise 1.006 milyona ulaşmıştır. Bu artışın büyük bir kısmı yine gelişmekte olan ülkelere gerçekleşmiştir (Tablo 2).

Bu veriler, kentsel büyümenin sadece büyük metropollerle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda kırsal alanları da etkilediğini ve birçok yeni metropol alanının ortaya çıkmasına yol açtığını göstermektedir. Özellikle düşük gelirli ülkelere, 1990'da nüfusu 50.000'in altında olan kırsal alanların yarısından fazlası, 2015 yılına kadar metropol alanlarına dönüşmüştür. Bu durum, Sahra altı Afrika gibi bölgelerde daha da belirginleşmiştir.

Temel Alan	Nüfus Büyüklüğü Sıralaması	Nüfus Artışı (Milyon)		Toplam Kentsel Nüfus Artışı Yüzdesi	
		1975-2000	2000-2015	1975-2000	2000-2015
Dünya	Toplam Nüfus	79,2	73,3		
	Kentli Nüfus	52,1	64,8	100,0	100,0
	10 Milyondan Fazla Kentler	7,8	7,5	14,9	11,5
	5-10 Milyon Arası Kentler	1,1	6,2	2,2	9,5
	1-5 Milyondan Az Kentler	15,1	20,1	29,0	31,0
	1 Milyondan Az Kentler	28,1	31,1	53,9	47,9
Gelişmiş Ülkeler	Toplam Nüfus	5,6	1,8		
	Kent Nüfusu	6,8	4,3	13,0	6,7
	10 Milyondan Fazla Kentler	1,3	0,1	2,4	0,2
	5-10 Milyon Arası Kentler	-0,7	0,4	-1,3	0,6
	1-5 Milyon Arası Kentler	3,0	2,0	5,7	3,1
	1 Milyondan Az Kentler	3,2	1,8	6,2	2,8
Gelişmekte Olan Ülkeler	Toplam Nüfus	73,6	71,5		
	Kent Nüfusu	45,3	60,5	87,0	93,3
	10 Milyondan Fazla Kentler	6,5	7,4	12,5	11,4
	5-10 Milyon Arası Kentler	1,8	5,8	3,5	8,9
	1-5 Milyon Arası Kentler	12,1	18,1	23,3	27,9
	1 Milyondan Az Kentler	24,8	29,2	47,7	45,1

Tablo 5: 1975'ten 2015'e Yıllık Nüfus Artışının, Farklı Nüfus Büyüklüğüne Sahip Kentsel Yerleşmeler Arasındaki Dağılımı

Kaynak: (www.un.org/esa/population/publications/wup1999/urbanization.pdf). "E.T.23/9/2024"

Kentsel büyüme ve demografik değişimlerin analizi, gelişmekte olan ve üçüncü dünya ülkelerindeki hızlı nüfus artışının, gelecekte metropol nüfusunun ve mega kentlerin büyük bir kısmının bu bölgelerde yoğunlaşacağını öngörmemizi sağlar. Bu hem mevcut nüfus araştırmaları hem de gözlemlenen demografik trendlerle desteklenen bir tahmindir. Sonuç olarak, kentsel büyüme ve nüfus artışı, küresel ölçekte kapsamlı bir şekilde ele alınması gereken çok boyutlu ve dinamik bir süreçtir (OECD, 2020, s. 7).

1975-2000 yılları arasında dünya genelinde nüfus, %79,2 oranında bir artış sergilemiş, bu artışın 2000-2015 yılları arasında %73,3'e ulaşması beklenmiştir. Kentsel nüfusun büyümesi ise, ilk dönemde %52,1 olup, ikinci dönemde %64,8'e çıkarak hızlanmıştır. Gelişmiş ülkelerde toplam ve kentsel nüfus artışı sırasıyla %5,6 ve %6,8 iken, gelişmekte olan ülkelerde bu oranlar %73,6 ve %43,3 olarak kaydedilmiştir. Bu veriler, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki nüfus artışı farklılıklarının dikkate değer olduğunu göstermektedir. 2018 BM verileri, kentleşme düzeylerindeki bölgesel farklılıkların uzun süre devam edeceğini ve kentsel nüfus artışının özellikle gelişmekte olan ülkelerde yoğunlaşacağını öngörmektedir (<https://population.un.org/>). "E.T. 24/5/2021"

1950		1975		2000		2015	
Metropol	Nüfus	Metropol	Nüfus	Metropol	Nüfus	Metropol	Nüfus
1 NewYork	12,3	1 Tokyo	19,8	1 Tokyo	26,4	1 Tokyo	26,4
		2 NewYork	15,9	2 Mexico City	18,1	2 Bombay	26,1
		3 Şangay	11,4	3 Bombay	18,1	3 Lagos	23,2
		4 Mexico C.	11,2	5 New York	16,6	4 Dakka	21,1
		5 Sao Paulo	10,0	6 Lagos	13,4	5 Sao Paulo	20,4
				7 Los Angeles	13,1	6 Karaçi	19,2
				8 Kalkuta	12,9	7 Mexico City	19,2
				9 Şanghay	12,9	8 New york	17,4
				10 Buenos A.	12,6	9 Jakarta	17,3
				11 Dakka	12,3	10 Kalküta	17,3
				12 Karaçi	11,8	11 Yeni delhi	16,8
				13 Yeni Delhi	11,7	12 M. Manila	14,8
				14 Jakarta	11,0	13 Şanghay	14,6
				15 Osaka	10,9	14 Los Angeles	14,1
				16 Pekin	10,8	15 Buenos Aires	14,1
				17 M. Manila	10,6	16 Kahire	13,8
				18 Rio de Jan.	10,6	17 İstanbul	12,5
				19 Kahire	10,6	18 Pekin	12,3
						19 Rio de Jan.	11,9
						20 Osaka	11,0
						21 Tianjin	10,7
						22 Haydarabad	10,5
						23 Bangkok	10,1

Tablo 6: 1950, 1975 ve 2000-2015 İtibarıyla 10 Milyondan Fazla Nüfusa Sahip

Metropoller ve 2015 Yılında 10 Milyonu Aşması Beklenen Metropoller (Milyon)

Kaynak: (www.un.org/esa/population/publications/wup1999/urbanization.pdf). "E.T. 21/4/2020"

1950 yılında 10 milyon nüfusu aşan tek kent olan New York'un 12,3 milyonluk nüfusu, kentsel büyümenin ve metropolleşmenin erken bir göstergesiydi. Takip eden çeyrek

yüzyıl içinde, dört büyük şehir daha bu nüfus eşiğini geçti ve 1975 Birleşmiş Milletler verilerine göre, Tokyo, New York, Şanghay, Meksiko City ve São Paulo 10 milyonluk sınırı aşmıştı. 2000 yılına gelindiğinde, bu sayıya Tokyo, Meksiko City, Bombay, São Paulo, New York, Lagos, Los Angeles, Kalküta, Şanghay, Buenos Aires, Dakka, Karaçi, Yeni Delhi, Jakarta, Metro Manila, Pekin, Rio de Janeiro ve Kahire de dahil olmak üzere toplam 19 metropol eklenmişti. 2015 yılında ise bu 19 metropole en az 4 metropolün daha eklenerek 10 milyon sınırını aşacağı tahmin edilmektedir. 4 numaralı tablo incelendiğinde, 1950 yılında 10 milyonu geçen tek metropolün gelişmiş bir ülkede olduğu, 2000 yılında ise bu 19 metropolden sadece 3 tanesinin gelişmiş ülkelerde olduğu görülmektedir. Bu argüman da geleceğin metropollerinin en fazla gelişmekte olan ülkelerde olacağı tezini ispatlamaktadır.

Bu veriler, kentsel büyümenin sadece büyük metropollerle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerde de hızla gerçekleştiğini göstermektedir. Bu süreç, demografik değişimlerin ve kentleşmenin karmaşık bir etkileşimi olarak değerlendirilmelidir. Gelecekte, bu büyüme eğiliminin daha da belirgin hale gelmesi beklenmektedir. Bu noktada, kentsel planlama, altyapı geliştirmesi ve sürdürülebilirlik gibi konuların, metropollerin gelecekteki büyümesini yönlendirmede kritik öneme sahip olduğunu unutmamalıyız (Chen ve Heligman, 1994, ss. 17-31; Tablo 4 ve Tablo 5).

Metropol	1975	1999	2000	2015	1975-2000	2000-2015
1.Tokyo		26,4	26,4	26,4	1,2	0,0
2.Mexico City		17,9	18,1	19,2	1,9	0,4
3. Bombay		17,5	18,1	26,1	3,9	2,4
4. SaoPaulo		17,5	17,8	20,4	2,3	0,9
5. New York		16,6	16,6	17,4	0,2	0,3
6. Los Angeles		13,0	13,1	14,1	1,5	0,5
7. Şangay		12,9	12,9	14,6	0,5	0,8
8. Lagos		12,8	13,4	23,2	5,6	3,7
9. Kalkuta		12,7	12,9	17,3	2,0	1,9
10. Buenes Aires		12,4	12,6	14,1	1,3	0,7
11. Dakka		11,7	12,3	21,1	6,9	3,6
12. Karaçi		11,4	11,8	21,1	4,3	3,2
13. Yeni Delhi		11,3	11,7	19,2	3,9	2,4
14. Osaka		11,0	11,0	16,8	0,4	0,0
15. Pekin		10,8	10,8	11,0	0,9	0,9
16. Jakarta		10,6	11,0	12,3	3,3	3,0
17. Metro Manila		-	10,9	17,3	3,1	2,1
18. Rio de Jan.		10,5	10,6	14,8	1,2	0,8
19. Kahire		11,9	13,0	13,8	2,2	1,7

Tablo 7: 10 Milyondan Fazla İnsan Yaşayan Kentsel Birikimlerin Nüfus ve Büyüme Yüzdeleri

Kaynak: (www.un.org/esa/population/publications/wup1999/urbanization.pdf).” E.T.29/2/2020”

2018 ve 2030 Yıllarında Dünyanın En Büyük Şehirleri Sıralaması				
Sırası	Ülke-Şehir	2018 Nüfusu	Ülke-Şehir	2030 Nüfusu
1.	Tokyo (Japonya)	37468	Delhi (Hindistan)	38939
2.	Delhi (Hindistan)	28514	Tokyo (Japonya)	36574
3.	Şanghay (Çin)	25582	Şanghay (Çin)	32869
4.	Sao Paulo (Brezilya)	21650	Dakka (Bangladeş)	28076
5.	Mexico City (Meksika)	21581	Kahire (Mısır)	25517
6.	Kahire (Mısır)	20076	Mumbai (Hindistan)	24572
7.	Mumbai (Hindistan)	19980	Pekin (Çin)	24282
8.	Pekin (Çin)	19618	Mexico City (Meksika)	24111
9.	Dakka (Bangladeş)	19578	Sao Paulo (Brezilya)	23824
10.	Osaka (Japonya)	19281	Kinşasa (D. Kongo C.)	21914

Tablo 8: 2018 ve 2030’da Dünyanın En Büyük On Şehri

Kaynak: The World’s Cities in 2018, UN: 7

Günümüz dünyasında kentleşme süreçleri, özellikle Asya ve Afrika kıtalarında yoğunlaşan mega kentlerin ortaya çıkışıyla yeni bir boyut kazanmıştır. İstatistiksel

veriler ve projeksiyonlar, bu bölgelerdeki şehirlerin nüfuslarının hızla arttığını ve küresel demografik dengelerde önemli değişiklikler yarattığını ortaya koymaktadır. Örneğin, 2018 ile 2030 yılları arasında Hindistan'ın başkenti Delhi'nin nüfusu 10 milyon kişi artarken, Japonya'nın başkenti Tokyo'nun nüfusunun yaklaşık 900 bin kişi azalması beklenmektedir. Bu değişimler, dünya şehirleri sıralamasında önemli yer değişikliklerine yol açacak ve Delhi'nin büyüklük açısından Tokyo'yu geçmesi muhtemeldir. Ayrıca, 2018'de dünyanın en büyük onuncu şehri olarak kabul edilen Osaka'nın, 2030 yılına gelindiğinde bu sıralamadan çıkacağı ve yerini Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin Kinşasa şehrinin alacağı öngörülmektedir. Bu gelişmeler, kentleşme dinamiklerinin sadece nüfus artışıyla sınırlı olmadığını, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlerin etkileşimiyle şekillendiğini göstermektedir. Akademik çalışmalarda bu tür demografik değişimlerin analizi, kent planlaması, sürdürülebilir kalkınma ve küresel politikalar açısından büyük önem taşımaktadır (Tablo 5).

Küresel çapta metropollerin ve metropolitenleşmenin gelişimi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında belirgin farklılıklar sergilemektedir. Gelişmiş ülkelerde, metropolitenleşme süreci, nüfusun dağılımında gözlemlenen düzenli örgütlenme ve uyum ile karakterize edilirken, gelişmekte olan ülkelerde bu süreç, kontrolsüz genişleme ve yoğunlaşma eğilimleriyle öne çıkmaktadır. Nüfus oranlarının yüksek olmasına karşın, gelişmekte olan ülkelerde metropoliten yerleşimlerin varlığı, önemli bir daralma sürecine işaret etmektedir.

Tarihsel olarak, ilk şehirlerin kuruluşu, limanlar, büyük maden havzaları ve ticaret yolları gibi stratejik noktalarda, dış saldırılara karşı savunma imkânları sunan yerlerde gerçekleşmiştir. Gelişmiş ülkelerdeki metropolitenleşme süreci, yüz yıllık bir geçmişe dayanmakta ve 20. yüzyılda tarım ve sanayi devrimleriyle birlikte üretimdeki artışa paralel olarak hizmet sektörünün yükselişiyle birleşerek metropolleşmeyi hızlandırmıştır. Öte yandan, gelişmekte olan ülkelere sanayileşme hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurarak, metropol kentlerin yeni boyutlara ulaşmasına ve bölgesel dengesizlikleri artırmasına neden olmuştur.

Bu bağlamda, akademik çalışmalarda metropolitenleşme sürecinin analizi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki farklı dinamikleri ve bu dinamiklerin kent planlaması, sosyal adalet ve sürdürülebilir kalkınma üzerindeki etkilerini anlamak için kritik öneme

sahiptir. Tuzcuoğlu'nun (2003, s. 67) belirttiği gibi, metropollerin gelişimi, bölgesel dengesizlikleri derinleştiren bir faktör olarak dikkat çekmekte ve bu, küresel ölçekte politika yapıcılar için önemli stratejik müdahale noktalarını işaret etmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki şehirleşme süreçleri, zaman ve dinamikler açısından dikkate değer farklılıklar göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde şehirleşme, 19. yüzyılın başlarından itibaren başlamış ve sanayileşme ile birlikte düzenli bir ilerleme kaydetmiştir. Buna karşılık, gelişmekte olan ülkelerde şehirleşme, 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra teknoloji ve sermayenin yoğunlaşmasıyla hız kazanmıştır. Bu süreç, gelişmiş ülkelerdeki gibi tek bir faktörle sınırlı kalmayıp, çok sayıda etkenin bir araya gelmesiyle şekillenmiştir. Sanayileşme, bu etkenler arasında sadece bir tanesi olarak öne çıkmaktadır (Alptekin, 2012, s. 55).

Gelişmekte olan ülkelerdeki hızlı nüfus artışı, düzensiz şehirleşme ve kontrolsüz bölgesel dengesizliklere yol açmaktadır. Şehirleşme sürecindeki bir diğer önemli ayrım ise çevre kentleşmedir. Gelişmiş ülkelerde çevre kentler, metropoliten merkezden bağımsız, ayrı alt yerleşimler olarak ve genellikle üst gelir gruplarını barındırırken; gelişmekte olan ülkelerde, bu durumun tam tersi bir şekilde, metropoliten merkeze yakın ve alt gelir gruplarının yaşadığı alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Tuzcuoğlu, 2003, s. 69).

Bu bağlamda, şehirleşme süreçlerinin incelenmesi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki farklılaşan dinamikleri ve bu dinamiklerin sosyo-ekonomik yapılar üzerindeki etkilerini anlamak için hayati önem taşımaktadır. Alptekin'in (2012) ve Tuzcuoğlu'nun (2003) çalışmalarında vurgulandığı gibi, şehirleşme çok boyutlu bir fenomen olarak ele alınmalı ve kent planlaması, sosyal adalet ve sürdürülebilir kalkınma politikaları bu çok yönlü yapıyı dikkate alarak şekillendirilmelidir.

1.3.2. Az Gelişmiş Ülkelerde Metropolleşme

Az gelişmiş ülkelerde metropolleşme süreci, tarihsel ve sosyo-ekonomik bağlamda incelendiğinde, klasik kent tanımlarının ötesinde bir anlam kazanmaktadır. Eski kentler, organize pazarları, el sanatları ve zanaatkarlarıyla ticaretin ve üretimin merkezi olarak tanımlanırken; siyasi, ekonomik ve dinsel kurumların da yerleştiği önemli merkezler olarak öne çıkmışlardır. Sosyal yapı ve yerleşim düzenindeki sert ayrımlar, siyasi ve ekonomik gücü elinde bulunduran elit ve üst sosyal tabakaların kent merkezinde

konumlanmasına, alt tabakaların ise merkez dışındaki yoksul mahallelerde yaşamaya zorlanmasına yol açmıştır.

Sanayileşme ile birlikte modern kentlerin ortaya çıkışı, metropol tanımlarını ve kriterlerini değiştirmiştir. Tarım dışı faaliyetlere geçiş, sosyal ve ekonomik yapılarla idari ve arazi kullanımını teknolojiyle birlikte yeni boyutlara taşımıştır. Geleneksel kentlerden farklı olarak, sanayileşme devriminin getirdiği gelişmeler, yeni ulaşım, iletişim ve teknoloji üretimiyle birleşerek, metropollerde ileri derecede uzmanlaşma ve örgütlenmeyi beraberinde getirmiştir. Bu durum, metropolün sosyal ve ekonomik yapısını ve özellikle kentin iç düzenini modern sanayi kentlerine uygun bir şekilde etkilemiştir (Kıray, 2000).

1950’li yıllara gelindiğinde, sanayileşmiş ülkelerde teknoloji, iletişim ve üretim alanlarında hizmet sektörünün hızla gelişmesi, kentleri cazibe merkezleri haline getirmiş ve metropolitenleşme sürecini yeni bir boyuta taşımıştır. Buna karşın, az gelişmiş ülkelerde metropolitenleşme eğilimi, gelişmiş ülkelerden farklı bir zaman diliminde ve ticaretin etkisiyle gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, metropolleşme sürecinin analizi, az gelişmiş ülkelerdeki özgül dinamikleri ve bu dinamiklerin kentlerin sosyal, ekonomik ve fiziksel yapısına etkilerini anlamak için önemlidir. Kıray’ın (2000) belirttiği gibi, metropolleşme, sadece nüfus artışı ve ekonomik büyüme ile sınırlı olmayıp, aynı zamanda teknolojik ilerleme ve sosyal değişimle de iç içe bir süreçtir.

Öte yandan, örnek vermek gerekirse, Vietnam örneğinde görüldüğü üzere, gelişmekte olan ülkelerde metropolleşme, kentsel dönüşümün karmaşık bir sürecini temsil eder (Cardoso, 2021). Bu süreç, ekonomik ve sosyal değişimlerin anahtar itici güçleri olarak şehirlerin büyümesiyle tanımlanır ve bu da kırsal ile kentsel yaşam tarzları arasında çatışmalara neden olabilir (Nguyen, 2023, s. 32). Metropollerin değer ve nüfus yoğunlaşması, ekonomik etkinlik, gelişme kapasitesi ve şehirselleşme çabalarıyla ilişkilendirilen entegre şehir sistemlerine geçişi işaret eder (Viturka vd., 2017; Henderson, 2002). Ancak, büyük şehirlerdeki aşırı kentsel yoğunlaşma, trafik sıkışıklığı, çevre kirliliği ve yetersiz şehir planlaması gibi sorunlara yol açabilir. Bu sorunların üstesinden gelmek için, bölgesel ulaşım ağlarının geliştirilmesi, finansal kaynakların merkezîyetçilikten uzaklaştırılması ve akıllı şehir stratejilerine yatırım yapılması gerekmektedir (CiDC, 2022). Kısacası, gelişmekte olan ülkelerde metropolleşme, dinamik bir şehir entegrasyonu, ekonomik ilerleme ve sosyal dönüşüm

sürecini ifade eder ve bu süreç, bu ülkelerin gelecekteki kalkınma yönünü şekillendirecek önemli bir faktördür.

1.4. Metropoliten Yönetim Modelleri

Metropol yönetim yapıları, kentsel bölgelerin karmaşık ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli modeller geliştirmiştir. Bu modeller, yerel özellikler ve stratejik öncelikler doğrultusunda şekillenir ve bölgesel düzeyde koordinasyon ve iş birliğini teşvik eder. İngiltere, Fransa ve Almanya gibi ülkelerdeki metropol yönetim yapıları, büyükşehir belediye başkanlığından tam teşekküllü büyükşehir hükümetine kadar dört ana modele ayrılır. Bu modeller, kentsel su yönetimi gibi spesifik alanlarda dinamik yönetim anlayışını benimseyerek sürdürülebilir politika ve operasyonel hedeflere ulaşmayı hedefler (Mulyana vd., 2023; Barres vd., 2022).

Uluslararası girişimlerin, gelişmekte olan ülkeler için büyükşehir yönetim modelleri hakkında referans materyaller sağlayarak yerel yönetimler arasındaki iş birliği ve koordinasyonu güçlendireceği ileri sürülmektedir (Rodríguez vd., 2022). Metropol yönetim yapıları, merkezi bir otoriteden metropol konseyine kadar değişkenlik göstermekte ve seçilmiş yetkililer, iş dünyası liderleri, topluluk grupları ve vatandaşların katılımıyla zenginleşmektedir. Ortak sorunlara yönelik politika ve projelerin bölgesel düzeyde koordinasyonu, yönetim modellerinin temel amacı olarak görülmektedir (Gómez vd., 2017).

Böylece, büyükşehir ve metropol yönetim modelleri, kentsel bölgelerin karşılaştığı zorluklara yenilikçi ve bütünlükçi çözümler sunarak, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada kilit rol oynamaktadır. Bu modeller, bölgesel entegrasyonu ve stratejik planlamayı destekleyen bir iş birliği ve koordinasyon aracı olarak işlev görür ve metropol bölgelerinin karmaşık sorunlarına bütünsel çözümler sunma potansiyelini artırır (Andersen vd., s. 44; Ahrend vd., 2014).

Metropoliten kentlerin ekonomik ve toplumsal kalkınmadaki merkezi rolü, büyük şehirlerin hızlı şehirleşme sürecini tetiklemiştir. Bu süreç, mevcut yönetim yapılarının hizmet sunumundaki yetersizlikleri ve eksiklikleri açığa çıkarmıştır. Farvacque vd (2016) tarafından belirtildiği üzere, metropol alanları için hizmet sunumunun koordinasyonu ve entegrasyonu, maliyet paylaşımı ve uyumlu kalkınma, bitişik yerel yönetimlerin bireysel çabalarından daha avantajlıdır.

Tarih boyunca insanlık, küçük ve sınırlı pazar yerlerine sahip küçük şehirlerde yaşamıştır; ancak günümüzde yüksek nüfuslu büyük şehirler, modern çağın bir ürünüdür. Sanayileşme ve teknolojik ilerlemeler, şehirlerin hızlı kentleşmesiyle birlikte gelen sorunları çözmek için mevcut yönetim yapılarının dışında, düzensiz ve plansız yerleşim alanlarını da kapsayacak şekilde genişletilmesini zorunlu kılmıştır. Atiyya (1975) bu bağlamda, metropoliten kentlerin yeni yönetim modellerine olan ihtiyacını vurgulamaktadır.

Kalabalık (2000) ise, hızlı kentleşmenin getirdiği değişim ve gelişmelerin, merkez kent çevresindeki plansız ve düzensiz yerel yönetimlerin ekonomik ve sosyal bağımlılığını artırdığını ve bu durumun ölçek ekonomisine olumsuz etkilerde bulunduğunu belirtmiştir. Metropoliten alanların genişlemesi, kamu hizmetlerinin ve yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanması için coğrafi birlik ve hizmetlerde koordinasyonun sağlanmasını zorunlu kılmıştır.

Metropoliten kentler, Kübler ve diğerleri (2005) tarafından, kurumsal olarak tanımlanmış, ancak yönetsel ve fonksiyonel sınırları arasında farklılıklar gösteren, işlevsel ağlar boyunca gelişen çok merkezli kentsel bölgeler olarak tanımlanmıştır. Metropoliten yönetim, metropol alanlarının yönetilebilir kılınması için gerekli araç, mekanizma, enstrüman ve düzenlemelerin paydaşlarca oluşturulma kapasitesi olarak algılanmaktadır.

Lefevre (2008), metropoliten alanların büyümesiyle birlikte sektörler arası sorunların arttığını ve yönetişimin, bu sorunlarla başa çıkabilme ve yeni politikalar geliştirme yeteneğine dayanan yönetilebilir metropoliten alanlar oluşturmak için kullanılan kurumsal düzenlemelerle bağlı olduğunu ifade etmiştir.

OECD (2017) raporunda, metropoliten alanların genişlemesiyle birlikte, kentsel hizmetlerin yerine getirilmesinde verimliliği ve etkinliği sağlamanın zorlaştığı, bu nedenle belediyeler arası koordinasyon ve iş birliğinin önem kazandığı vurgulanmıştır. Metropoliten kentlerin büyümesi, kentsel büyümenin iyi yönetilebilmesi için etkili yeni düzenlemelere ve kentsel yönetişim modellerine olan ihtiyacı artırmaktadır.

Metropoliten yönetim, kentsel alanlarda yaşanan hızlı değişim ve gelişim karşısında, toplumların karşılaştığı zorluklara cevap vermek için evrilen bir yönetim biçimi olduğunu belirtmiştik. Bu yönetim şekli, siyasi, ekonomik ve sosyal dinamiklerin bir araya gelmesiyle şekillenmeli ve her toplumun kendine özgü değerleri, tarihi ve idari

yapısı göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır. Metroliten yönetim modelleri, genel olarak, merkeziyetçilikten ademi merkeziyetçiliğe, karma yapıya kadar değişen bir yelpazede incelenebilir.

Merkeziyetçi modellerde, tüm kentsel yönetim birimleri tek bir otorite altında toplanırken, ademi merkeziyetçi yaklaşımlarda, yerel yönetim birimleri kendi içlerinde bağımsızlık ve özerklik kazanarak, kendi metroliten yapılarını oluşturabilirler. Karma model ise, bu iki uç arasında bir denge kurmayı amaçlar (Toprak, 2008, s. 331).

Tarihsel süreçte, 1930'larda tek otorite tarafından yönetilen metroliten yapılar, 1960'lara gelindiğinde hem dikey hem de yatay ilişkileri içeren çoklu yönetim birimlerine doğru evrilmiştir (Tuzcuoğlu, 2003, s. 136). Bu dönüşüm, metroliten yönetim modellerinin çeşitlenmesine ve uluslararası geçerliliğe sahip olmasına rağmen, ideal bir tipolojinin olmamasına yol açmıştır. Yani, bir ülkede bile birden fazla metroliten yönetim tipi mümkündür (Kübler ve Heitler, 2005, s. 2).

Metroliten yönetim modelleri, genellikle geçici ve kısa süreli modeller ile uzun süreli modeller olmak üzere ikiye ayrılır. Geçici ve kısa süreli modeller, yönetimler arası hizmet anlaşmaları ve özel amaçlı kuruluşlar gibi yapıları içerirken, uzun süreli modeller daha kalıcı birleşmeler ve yerel federasyonları kapsar (Eke, 1982, s. 46).

Herhangi bir metroliten yönetim modelinin uygulanabilirliği, o ülkenin anayasal ve yasal çerçevesine uygun olmalıdır. Hukuki uygunluk, bu modellerin sınıflandırılmasında ve uygulanmasında temel bir ön koşuldur. Ayrıca, metroliten yönetim modelleri, zorunlu ve kanun esasına göre kurulanlar ile kanun dışı kurulanlar olmak üzere ikiye ayrılabilir (Nadaroğlu, 2001, ss. 114-115; Toprak, 2008, s. 331).

Sonuç olarak, metroliten yönetim, kentsel sorunlara çözüm bulmak ve hizmetleri etkin bir şekilde sunmak için çeşitlenmiş ve evrilmiş bir yönetim biçimidir. Bu yönetim modelleri, yerel halkın ihtiyaçlarına yanıt vermek ve kentsel yaşam kalitesini artırmak için kritik öneme sahiptir. Her modelin kendi içinde avantajları ve dezavantajları bulunmakla birlikte, en uygun modelin seçimi, o toplumun özgül koşullarına ve hedeflerine bağlıdır (Tuzcuoğlu, 2003, s. 137).

Metroliten yönetimlerin evrimi, kentleşme sürecinin getirdiği zorluklara yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Bu yönetimler, genişleyen kentsel alanlarda hizmetlerin etkin dağıtımını sağlamak ve ortaya çıkan sorunları çözmek için farklı modeller geliştirmiştir. Bu modeller, zorunlu ve isteğe bağlı olmak üzere iki ana kategori altında incelenebilir.

Zorunlu modeller, genellikle yasal düzenlemelerle şekillendirilirken, isteğe bağlı modeller yerel yönetim birimlerinin kendi inisiyatifleriyle oluşturulur.

Metropolitan yönetim tipleri, yasal zeminde kurulanlar ve kanun dışı yapılanlar olarak ayrılır. Yasal zeminde kurulanlar, merkezi yönetimin direktifleriyle oluşturulurken, kanun dışı yapılanlar daha çok yerel inisiyatiflerle gelişir. Bu ayrım, yönetimlerin kurumsal yapısının yanı sıra, yerel yönetim birimlerinin katılımı ve koordinasyonu açısından da önemlidir. Etkili bir metropolitan yönetim için, yerel yönetim birimlerinin görüş ve fikirlerinin alınması ve eşgüdüm içinde hareket edilmesi gereklidir.

Feldman ve diğerleri (1987) tarafından yapılan sınıflandırmaya göre, metropolitan yönetimler dört ana kategori altında toplanabilir: Tek kademeli metropolitan yönetimler, iki kademeli metropolitan yönetimler, isteğe bağlı metropolitan yönetimler ve özel amaçlı kuruluşlar. Her bir modelin kendine has özellikleri ve uygulama alanları bulunmaktadır.

Lefevre (2008) ise metropolitan yönetim modellerini iki ana başlık altında incelemiştir: Kurumsal yapılanma ve iş birliği yapılanma. Kurumsal yapılanma, daha kalıcı ve resmi yapıları ifade ederken, iş birliği yapılanma, farklı kurum ve kuruluşların ortak hedefler doğrultusunda geçici iş birliklerini kapsar. Her iki model de kendi içinde çeşitlilik gösterir ve uygulandıkları yerel koşullara göre farklı sonuçlar doğurabilir.

Metropolitan yönetim modelleri, kentsel alanlarda karşılaşılan sorunlara çözüm bulmak ve hizmetleri etkin bir şekilde sunmak için çeşitlenmiş ve evrilmiş bir yönetim biçimidir. Bu modeller, yerel halkın ihtiyaçlarına yanıt vermek ve kentsel yaşam kalitesini artırmak için kritik öneme sahiptir. Her modelin kendi içinde avantajları ve dezavantajları bulunmakla birlikte, en uygun modelin seçimi, o toplumun özgül koşullarına ve hedeflerine bağlıdır.

1.4.1. Kurumsal Yönetim Modeli

Metropolitan alanların yönetimi, kent politikalarının oluşturulması ve hizmetlerin dağıtımını açısından kurumsal yönetim modeli kritik bir öneme sahiptir (Goldsmith, 2007, 29-30). Bu model, yerel yönetimlerin karşılaştığı politik sorunlarla başa çıkma ve halkın ihtiyaçlarını karşılama konusunda etkili bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır. Kurumsal yönetim modeli, bazı eleştirilere rağmen kentsel yönetim alanında geniş çapta kabul

görmüş ve sembolik bir model haline gelmiştir. Özellikle Avrupa’da, 1980’lerin başlarına kadar metropoliten alanlar bu modelle yönetilmiştir (Lefèvre, 2014, s. 224).

Kurumsal yönetim modelinin temelinde, metropoliten yönetimden bağımsız veya ona bağlı olarak yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tüzel kişiliğe sahip belediyelerin oluşturulması yatar. Bu model, tek kademeli, iki kademeli veya belediyeler arası ortak yönetimler şeklinde uygulanabilir. Ayrıca, belirli kriterlere göre metropoliten yönetimin güçlü veya zayıf biçimleri arasında ayrım yapılabilir. Bu ayrım, yönetim modelinin uygulanış biçimi ve yerel halkın ihtiyaçlarına ne derece cevap verebildiği gibi faktörlere dayanır (Lefèvre, 2013, s. 142).

1.4.1.1. Tek Kademeli Metropoliten Yönetim Modeli

Dünya çapında yapılan araştırmalar, metropol yönetim yapılarının çeşitliliğini ve tek bir modelin tüm büyük şehirler için uygun olmadığını ortaya koymaktadır. Özellikle, tek kademeli yönetim sistemleri, her metropolün kendine has ihtiyaçlarına ve zorluklarına cevap vermede yetersiz kalabilir (Bliznina, 2020). Geleneksel iki kademeli yönetim modelleri ise, yeni ekonomik ve toplumsal dinamiklerin ortaya çıkışıyla birlikte, bu değişen koşullara uyum sağlamak için yeniden şekillendirilmeye ihtiyaç duymaktadır (Slack, 2007). Bu bağlamda, büyükşehir bölgelerindeki konut büyüme tahsisleri üzerine yapılan çalışmalar, etkili bir yönetim için hem geniş metropol ölçeğinde hem de daha lokal ilçe düzeyinde yönetim modellerinin bir arada düşünülmesinin önemini vurgulamaktadır. Bu modeller, büyümenin yönlendirilmesinde ve yönetilmesinde kritik faktörlerin anlaşılmasına yardımcı olacak şekilde tasarlanmalıdır (Barlow, 1997). Bu bağlamda, metropoliten yönetim modelleri, büyük şehirlerin karmaşık idari yapısını inceleme noktasında önemlidir.

1.4.1.1.1. Tek Kademeli Merkezi Metropoliten Yönetim Modeli

Bu modelde, bir merkezi otorite tüm belediye hizmetlerini, altyapı çalışmalarını ve planlamayı yönetir. Koordinasyon avantajı sağlar, ancak eleştirilere yol açabilir. Farklı bölgelerin ihtiyaçları göz ardı edilebilir. Yerel katılımı zayıflatabileceği noktasında zaafları vardır.

1.4.1.1.2. Birleşme Yoluyla Tek Kademeli Metropolitan Yönetim Modeli

Birden fazla alt kademeli belediyenin birleşmesi veya birinin diğerini (diğerlerini) ilhakıyla oluşur. Hizmetler, yerel ihtiyaçlara göre sunulur. Örneğin, kırsal ve kentsel bölgeler farklı hizmetlere ihtiyaç duyabileceklerdir (Barlow, 1997, s. 400). Tek bir siyasi organ kararları alır ve rekabeti azaltır. Bu modellerin uygulanması, yerel halkın katılımı ve ihtiyaçların dikkate alınmasıyla dengelenmelidir. Önemli bir nokta, bürokrasiyi azaltarak daha etkili hizmet sunumunu sağlamaktır. Bununla birlikte verimlilik artar; zira tek bir yönetim birimi, kaynakların daha etkin kullanılmasını sağlar. Tekrarlayan süreçler ve bürokrasi azalır. Toronto gibi şehirlerde bu modeller başarıyla kullanılmaktadır (Bird ve Slack, 2023, s. 6).

1.4.1.1.3. Parçalanmış Tek kademeli Yönetim Modeli

Parçalanmış Tek Kademeli Yönetim Modeli (one-tier fragmented government model), metropolitan alanlarda yönetim ve hizmet sunumunu daha verimli hale getirmeyi amaçlayan bir yapılandırmadır. Bu model, geniş yetki alanları ve bürokrasinin getirdiği zorluklar nedeniyle, yerel yönetimlerin daha küçük ve işlevsel birimlere bölünmesini öngörür. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde Teksas ve Houston gibi eyaletlerde yaygın olarak görülen bu model, yerel yönetimlerin sayısını azaltarak daha etkin bir yönetim olanağı sunar. Batı Almanya ve İsveç'te uygulanan bu modelle, belediye sayıları sırasıyla 24.512'den 8.514'e ve 2.500'den 277'ye düşmüştür (Slack, 2007). Ancak, bu modelin en büyük zorluklarından biri, yerel yönetimler arasındaki koordinasyon eksikliğidir. Bu sorunu çözmek için, bazı yerel yönetimler metropolitan alanlarda gönüllü işbirliğine gitmekte ve özel amaçlı birliklere katılmaktadır. Bu uygulama, ABD ve AB gibi gelişmiş bölgelerin yanı sıra, Hindistan'ın Mumbai gibi az gelişmiş ülkelerde de karşımıza çıkmaktadır. Mumbai'de, çok sayıda parçalı yerel yönetimin varlığı, etkin hizmet sunumu ve koordinasyonu zorlaştırmaktadır. Burada, 8 metropolitan belediye, 9 belediye ve 1000'den fazla köy bulunmaktadır (Eryılmaz ve vd., 2007).

Bu perspektiften bakıldığında, Parçalanmış Tek Kademeli Yönetim Modeli'nin, yerel yönetimlerin sayısını azaltarak yönetimde merkezileşmeyi ve hizmet sunumunda etkinliği artırmayı hedeflediği görülmektedir. Ancak, bu süreçte yerel yönetimler arası koordinasyonun sağlanması ve hizmet kalitesinin korunması büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, yerel yönetimlerin işbirliği ve özel amaçlı birliklere katılımı, modelin başarısında kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, bu tür bir yönetim modelinin uygulanması, mevcut zorluklar göz önünde bulundurularak dikkatli bir şekilde planlanmalı ve uygulanmalıdır (Croses vd., 2021, s. 436).

Örneğin, Kenya’da yetki devri, merkeziyetçiliğin azaltılması, idari yapıların yeniden düzenlenmesi ve gelir dağılımı ile bürokratik engeller gibi zorluklarla başa çıkmayı gerektirir (Mutinda). Çin’de ise ilçelerin il idaresi gibi yeni idari modeller, ilçe ve şehirler arasındaki gelişme dengesizliklerini gidermeyi hedeflerken, güç asimetrisi bu modellerin yerel düzeyde sorunsuz bir şekilde uygulanmasını engelleyebilir (Li vd., 2014).

Bu bağlamda, yerel yönetimlerin etkinliği, idari yapıların ve politikaların yerel ihtiyaçlar ve beklentilerle uyumlu olup olmadığına bağlıdır. Yerel yönetimlerin başarısı, vatandaşların katılımı ve geri bildirimleri ile doğrudan ilişkilidir ve bu, yönetim kalitesini ve kamu hizmetlerinin etkinliğini artırabilir. Yerel yönetimlerin karşılaştığı zorluklar, genellikle yerel ve ulusal düzeydeki politikaların ve kaynakların koordinasyonunu gerektirir. Bu nedenle, yerel yönetimlerin sorunlarına çözüm bulmak için kapsamlı bir yaklaşım ve çok disiplinli bir perspektif gereklidir.

Öte yandan, şehir/county yönetim modeli, ABD’de yerel yönetimlerin karşılaştığı hizmet yetersizlikleri ve mali sorunları çözmek amacıyla geliştirilmiş bir yöntemdir. Bu model, metropoliten alanlarda hizmet sunumu için iki farklı yönetim biriminin iş birliği ve ortak organizasyonunu teşvik eder. Amacı, yüksek maliyetleri dengelemek ve ideal bir kazanç sağlamaktır. 1980’ler ve 1990’lar boyunca ABD’de yapılan referandumlar, bu modelin özellikle kırsal ve kentsel county’ler arasında popüler hale gelmesine yol açmıştır. Nashville/Davidson County ve Tennessee, Jacksonville/Duval County ve Florida, Las Vegas/Clark County ve Nevada, Indianapolis/Marion County birleşmeleri bu trendin yakın tarihli örnekleridir. New York, San Francisco, Boston ve Philadelphia ise bu modelin ilk ve en eski örnekleri arasında sayılırlar (Carr vd., 2002, s. 78).

City/County modelinin mantığı incelendiğinde, metropoliten alanlarda yönetim tek olsa da county’nin özgün rolü korunmaktadır. Bu model, birleşme olmasına rağmen, katılım olarak değerlendirilmelidir. Metropoliten yönetimde, farklı hizmet ve mali düzeyler bulunur ve iki yerel birim bağımsız hareket edebilirken, hiyerarşik bir ilişki olmaksızın hizmet sağlamada iş birliği yaparlar. Etkinlik, verimlilik ve dengeli mali yük, hizmet

paylaşımının önemli kriterleridir. Hangi yönetim birimi hizmeti daha iyi sunabiliyorsa hem kendi bölgesinde hem de şehir/county birleşme alanında bu hizmetleri yerine getirmekle sorumludur.

Şehir/county modelinde ilişkiler yasal bir çerçevede düzenlenmiş olsa da, kentsel yönetimde bazen kafa karışıklıkları yaşanabilir. Merkezi yönetimin geniş yetkileri, metropoliten alanlardaki faaliyetleri kısıtlayabilir. Artan kentsel nüfusla devlet hizmetlerinin sağlanması, Amerikan federal sisteminin dinamiklerini sınamaktadır. Yerel, eyalet ve ulusal düzeydeki yönetimlerin kentsel alanların ihtiyaçlarını karşılamada paylaştıkları yetkiler, yönetim birimleri arasındaki ilişkileri karmaşık hale getirir ve bu ilişkiler nadiren kolay anlaşılır (Cassello, 1961, ss. 4-5). Şehir/County yönetim modelinin ortaya çıkışında, her sistemde olduğu gibi, başarılar ve başarısızlıklar değerlendirilmiştir. Ne yazık ki, bu girişimlerin çoğu başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

1.4.1.2. İki Kademeli Metropoliten Yönetim Modeli

İki kademeli büyükşehir yönetim modeli, kurumsal işlevleri yürüten bir yönetim organı ve operasyonları denetleyen bir denetim organı arasındaki karmaşık ilişkileri içerir (Bliznina, 2020). Bu model, kültürel gelenekler, tarihsel gelişim, piyasa dinamikleri, yasal bilinç düzeyi ve farklı ülkelerdeki hukukun üstünlüğü gibi faktörlerden etkilenmektedir (Li, 2021). Büyükşehir yönetişimi, kamu mallarının ve hizmetlerinin sağlanmasını ve demokratik yönetişimin güçlendirilmesini amaçlayan çeşitli modellerle ifade edilir. Bu modeller arasında metropol başkanlığı, yerelci büyükşehir parlamentarizmi, konsolide büyükşehir parlamentarizmi ve tam metropol hükümeti bulunmaktadır (Medina-Garzón, 2019). Örneğin, Toronto'nun birleşmesi, bölgesel sorunları ele alma amacına rağmen, önemli iyileştirmeler sağlamadan yüksek maliyetlerle sonuçlanmıştır. Bu, büyük ölçekli yönetim modellerinin, daha küçük ve duyarlı belediyelerin avantajlarıyla dengelenmesinin önemini vurgular (Medina-Garzón, 2019, s. 217).

Metropoliten yönetim modelleri, yerel yönetimlerin yapılandırılmasında önemli bir rol oynar ve bu modellerin her biri, farklı avantajlar ve dezavantajlar sunar. Tek kademeli yönetim modeli, yetki ve sorumlulukların merkezileştirilmesiyle karakterize edilirken, iki kademeli model, bu yetkilerin daha alt birimlere dağıtılmasını öngörür (Bahl vd,

1992, 409). Bu dağıtım, yerel hizmetlerin sunumunda daha büyük esneklik ve yerellik ilkesine uygunluk sağlayabilir. Ancak, bu sistemlerin koordinasyon ve mali kaynakların adil dağılımı gibi zorlukları da beraberinde getirdiği görülmektedir (Bird ve Slack, 2007, s. 5).

Örneğin, Manila ve Sao Paulo gibi metropoliten alanlarda iki kademeli yönetim modeli uygulanmakta ve bu, yerel hizmetlerin daha etkin bir şekilde sunulmasına olanak tanımaktadır. Diğer yandan, bu modelin eleştirilenleri, mükerrerlik ve israf nedeniyle maliyetlerin artabileceğini ve şeffaflığın azalabileceğini savunmaktadır. Bu eleştiriler, iki kademeli modelin vergi mükellefleri için kafa karıştırıcı olabileceğini ve politikaların uygulanmasında gecikmelere yol açabileceğini öne sürmektedir (Bahl vd, 1992, s. 409).

Böylece farklı bir perspektiften bakıldığında, her iki modelin de yerel hizmetlerin sunumunda ve yerel demokrasinin güçlendirilmesinde önemli katkılar sağladığı söylenebilir. Ancak, bu modellerin etkinliği, yerel yönetimler arasındaki koordinasyon ve mali kaynakların yönetimi gibi faktörlere bağlıdır. Gelişmiş ülkelerde daha yaygın olan bu modeller, gelişmekte olan ülkelerde de giderek artan bir ilgi görmektedir. Bu nedenle, yerel yönetim modellerinin uygulanabilirliği ve başarısı, yerel koşullar ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir (Atiyya, 1975, s. 16; Kitchen, 2004, s. 312).

Böylece, metropoliten yönetim modelleri, yerel hizmetlerin sunumu ve yerel demokrasinin gelişimi açısından önemli araçlardır. Her modelin avantajları ve dezavantajları, uygulandıkları yerel bağlamda dikkatlice incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Bu, yerel halkın ihtiyaçlarına en uygun hizmetlerin sunulmasını ve yerel yönetimlerin etkinliğini maksimize etmeye yardımcı olacaktır.

1.4.2. Gönüllü İşbirliği Modeli

Bu uygulamanın temel ilkeleri, kamu kurumları çatısı altında birleşen belediyelerin, kentsel ulaşımın düzenlenmesi, katı atıkların toplanması, suyun arıtılması ve metropoliten alanlarda ekonomik gelişimi teşvik edecek kamu hizmetleri gibi projeleri ortaklaşa yürütmesini içermektedir (La Documentation Française, 2015, s. 105). “E.T.5/8/2020”. Bu çerçevede, yerel yönetim birimlerinin bir araya gelerek oluşturdukları kurullar, yönetsel ve siyasi entegrasyonu temsil etmektedir.

Gönüllülük esasına dayalı olarak kurulan bu yapı, içerisinde çeşitli modellere ayrılmaktadır.

Gönüllü İş birliği Metropolitan Yönetim Modeli (GİMYM), şehir yönetiminde toplumun aktif katılımını destekleyen yenilikçi bir yaklaşımdır. Bu model, vatandaşların karar verme süreçlerine doğrudan katılımını teşvik ederek, yerel yönetişimde demokratik katılımın genişletilmesine olanak tanır (Chowdhury, 2016, s. 116). Şeffaflık ve hesap verebilirlik temelinde inşa edilen GİMYM, yerel hükümetler ile vatandaşlar arasında daha güçlü bir bağ kurmayı hedefler. Kentsel dönüşüm, çevre koruma, altyapı geliştirme ve toplumsal refah gibi alanlarda somut iyileştirmeler sağlayarak, şehirlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasına katkıda bulunur. GİMYM'nin uygulandığı şehirlerde, toplumun yönetim süreçlerine daha etkin ve adil bir katılımı, yerel demokrasinin güçlenmesine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, GİMYM, kentsel yönetimdeki başarıyı artırmak ve toplumun refahını yükseltmek için kritik bir strateji olarak değerlendirilmelidir (Chowdhury, 2016, s. 116).

Metropolitan yönetim modelleri, politika yapım sürecinde gönüllü iş birliğinin merkezi bir öneme sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Yapılan araştırmalar, yerel güç odaklarının, sivil toplum kuruluşlarının ve metropolitan alanlardaki diğer ilgili tarafların, işbirlikçi yönetişim pratiğinin kritik değerini ortaya koymaktadır (Geum-Chil vd., 2023). Bu pratiğin, politik çözümlerin geliştirilmesinde güven inşası, ağ oluşturma ve gönüllü iş birliği gibi unsurların kilit rol oynadığı vurgulanmaktadır (Andersson vd., 2020). Ayrıca, metropolitan alanların giderek daha entegre ve birbirine bağımlı yapılar haline geldiği, bu nedenle yerel yönetimler arasında artan bir ortaklık ve iş birliği gereksinimi olduğu belirtilmektedir (Thibert, 2016). Özellikle, Güneydoğu Queensland gibi hızla gelişen metropolitan bölgelerde, yönetişim modellerinin gönüllü işbirliğine doğru evrimleştiği ve bu sürecin, hükümetleri, toplulukları ve özel sektörü kapsamlı şehir planlama çabalarına dahil ettiği gözlemlenmiştir (Meek, 2012, s. 69).

1.4.2.1. Metropolitan Alanın Tamamında Yetki ve Sorumluluğu Bulunan Belediyeler Arası Ortak Yönetimler

Metropolitan alan yönetimleri, geniş yetki ve sorumluluklarıyla yerel yönetimler arasında önemli bir işbirliği modeli sunmaktadır. Bu sistemler, genellikle dolaylı seçimlerle belirlenen meclis üyeleri aracılığıyla yönetilir; bu da siyasi meşruiyetin

sorgulanmasına yol açabilir. Fransa’da ve dünya genelinde, belediyeler arası işbirliği yapıları, yerel hizmetlerin sunumu ve kentsel planlamanın koordinasyonu gibi kritik görevleri yerine getirirken, siyasi üstünlük genellikle belediyelerde kalmaktadır (Hoeffel vd,1996, s. 103).

Yerel yönetimlerin küçük birimleri olan komünler, halkın ve diğer paydaşların yüksek beklentileri karşısında sınırlı yetkilerle mücadele eder. Öte yandan, metropoliten alanın tamamında yetki sahibi olan kentsel birlikler (Communauté Urbaine), nüfus ve yerel yönetim kuruluşlarının büyüklüğüne bağlı olarak farklılaşan yapılar oluşturur. Örneğin, Fransız yerel yönetim sisteminde, nüfusu 500.000’i aşan yerleşim yerlerinde kentsel birlikler kurulabilirken, yeni düzenlemelerle bu sayı 250.000’e düşürülmüştür (Hoeffel vd,1996, s. 103).

Kentler arası birlikler (Communauté d’agglomération), komşu belediyelerin bir araya gelerek oluşturduğu ve zorunlu görevlerin yanı sıra seçimlik görevleri de üstlenen yerel yönetim kuruluşlarıdır. Bu birlikler, ekonomik gelişme, çevre düzenlemesi, şehir politikalarının belirlenmesi ve sosyal yaşam alanlarının düzenlenmesi gibi alanlarda aktif rol oynarlar (Madde, 5216-1; 5216-1 CGCT).

Kanada’da kurulan Montreal Metropolitan Belediyesi (Communautés Métropolitaine de Montréal), 82 belediyeyi kapsayan ve 4 milyon insanı temsil eden geniş bir planlama, koordinasyon ve finansman kuruluşudur (<https://cmm.qc.ca/a-propos/>, “E.T. 22/08/2024”). Bu tür yapılar, idari entegrasyon ve siyasi temsilin yanı sıra, genellikle kendi mali kaynaklarına sahip olmadıkları için, belediyelerden toplanan kotalarla finanse edilirler (Lefèvre, 2008, s. 149).

Bu bağlamda, metropoliten alan yönetimlerinin meşruiyeti ve etkinliği, yerel halkın ihtiyaçlarına ne derece hizmet ettiği ve yerel yönetimlerle olan işbirliği düzeyi ile yakından ilişkilidir. Bu tür yapıların finansman mekanizmaları, idari ve siyasi yapıları ve yerel hizmetlerin sunumundaki rolleri, yerel yönetimlerin ve metropoliten alan yönetimlerinin karşı karşıya olduğu mevcut zorlukları ve fırsatları ortaya koyarak, daha etkin ve meşru yönetim modelleri geliştirilmesine katkı sağlayabilir (Bird ve Slack, 2007, s. 6; Metropolitana; <https://www.cittametropolitana.mi.it/>, “E.T. 25/5/2021”)

1.4.2.2. Metropoliten Alanın Bir Kısımında Yetki ve Sorumluluğu Bulunan Belediyeler Arası Ortak Yönetimler (Inframetropolitan)

Metropoliten alanların yönetimi, yerel hükümetler arasında iş birliği gerektiren karmaşık bir süreçtir. Bu iş birliği, genellikle metropoliten alanın tamamını değil, belirli bir bölümünü kapsar. Örneğin, 1996 yılında kurulan Kuzey Milano Bölgesi Kalkınma Birliği (ASNM), yaklaşık 300 bin nüfuslu dört belediyeyi içermekte ve Milano şehri ile ticaret odası temsilcilerinden oluşan bir meclis tarafından yönetilmektedir. Bu birlik, stratejik planlama ve kentsel yenileme gibi temel sorumlulukları üstlenmiştir; ancak kendi mali kaynaklarına sahip değildir ve finansmanını AB gibi kurumlardan sağlamaktadır (Lefèvre, 2008, s. 149).

Benzer bir yapı, 1990 yılında 828 km²'lik bir alanda kurulan ve São Paulo Metropoliten Bölgesi'nin güneydoğusunda yer alan ve yaklaşık 2,4 milyon nüfusu barındıran Büyük ABC bölgesinde de görülmektedir. Bu bölge, bölgesel düzeyde planlama koordinasyonu ve ekonomik kalkınma politikalarının geliştirilmesi gibi stratejik sorumlulukları olan belediyeler arası bir konsorsiyum tarafından yönetilmektedir. Ancak bu konsorsiyum da öz mali kaynaklara sahip değildir ve hizmetlerini yerine getirebilmek için federal merkezden ve uluslararası kurumlardan finansman yardımı almaktadır (Lefèvre, 2008, ss. 149-150).

Her iki örnekte de yerel yönetimlerin temel hedefi, kentsel alanın ekonomik yenilenmesi ve kalkınmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için yerel yönetimler mali kaynaklarını çeşitlendirmek adına farklı yollara başvurmaktadır. Özellikle São Paulo'nun ABC bölgesi, uzun süredir devam eden işsizlik sorunuyla mücadele etmekte ve bölgenin ekonomik gelişimini teşvik etmek için sivil toplum kuruluşları ve yerel özel sektörün aktif katılımıyla çalışmalar yürütmektedir.

Bu analiz, metropoliten alan yönetimlerinin, yerel hizmetlerin sunumu ve kentsel kalkınma stratejilerinin uygulanmasında karşılaştıkları zorlukları ve fırsatları ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu tür yönetim yapılarının, genellikle dış finansman kaynaklarına bağımlı olmaları nedeniyle, kendi mali sürdürülebilirliklerini sağlama konusunda karşılaştıkları zorluklara da dikkat çekmektedir (Sırma, 2019).

1.4.2.3. Tek Sektörlü Belediyeler Arası Ortak Yönetimler

Metropolitan alanların yönetimi, çeşitli sektörleri kapsayabilen tek sektörlü ortak yönetimler aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Örneğin, ABD’deki bazı özel bölgeler ve Almanya’daki transit federasyonları (Verkehrsverbund), bu tür yönetim yapılarının başarılı örnekleri olarak gösterilebilir. Almanya’da, Verkehrsverbund sistemi eyalet (Länder) ve merkezi belediye düzeylerini içerecek şekilde genişleyerek, metropolitan alanda toplu taşıma planlaması ve yönetimini üstlenir. Bu sistem, farklı yönetim seviyelerindeki kamu aktörlerini birleştirerek genellikle işlevsel metropolitan alanı kapsar.

Lefevre’in (2008) belirttiği gibi, bu tür yapılar, belirli bir hizmeti (örneğin toplu taşıma, çevre, polis hizmetleri) yöneten veya planlayan sektörel metropolitan kuruluşlar için tek bir hedefin (hareketlilik, su ve sanitasyon gibi) uygulanmasında etkili olabilir. Ancak, bu yaklaşımın temel zayıflığı, entegre bir vizyon sunmamasıdır. Melbourne örneğinde olduğu gibi, tek konulu çalışmaların sınırlılıklarını telafi etmek ve daha kapsamlı bir yaklaşım sağlamak için diğer kurumlar ve yönetim düzeyleri ile koordinasyon şarttır. Melbourne, metropolitan alan ve bütçe açısından heterojen bir yapıya sahip olup, otuz bir belediyeden oluşur. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini yerelleştirmek amacıyla, belediye ve eyalet düzeyinde çeşitli girişimler başlatılmıştır (CGLU, 2020).

Tarihsel olarak, tek sektörlü özel amaçlı birlikler ve belediyeler arası ortak yönetim organları çoğunlukla yerel altyapı projelerinden sorumlu olmuş ve bu yapılar yalnızca belirli yerel yönetimler tarafından yönetilmiştir (De Mello vd., 2013). Ancak zamanla bu kurumlar, bölgesel yönetişimi ve entegrasyon gelişimini teşvik etmeye yönelik AB politikalarıyla uyumlu olarak daha kapsayıcı yapıları benimsemiştir. Ekonomi ve üçüncü sektör temsilcilerinin de aralarında bulunduğu çok işlevli dernekler bu yeni yapının parçası haline gelmiştir (De Mello vd., 2013).

Analiz, yerel kaynak yönetiminin en etkili ve sürdürülebilir biçimlerinin, yerel eylem grupları gibi sektörler arası iş birliği yoluyla elde edildiğini göstermektedir. Bu tür ortaklıklar, yerel ekonomik ve sosyal sektörleri kapsayan sürdürülebilir kalkınmada önemli bir rol oynamaktadır (Furmankiewicz vd., 2019). Bu durum, tek sektörlü belediyeler arası ortak idarelerin önemini azaltmasa da bir bölgedeki kalkınma potansiyelini tam anlamıyla gerçekleştirebilmek için çeşitli iş birliği biçimlerinin bir arada kullanılmasının gerekliliğine işaret etmektedir (Cäker vd., 2017, s. 104).

Bu bağlamda, yerel yönetimlerin tek sektörlü yapılarından çok sektörlü ve entegre iş birliği modellerine geçiş yapması, bölgesel kalkınma stratejilerinin daha etkin ve kapsamlı bir şekilde uygulanmasına olanak tanıyacaktır. Bu geçiş, aynı zamanda, yerel yönetimlerin Avrupa Birliği'nin genişleyen politika yelpazesine uyum sağlamasını ve böylece bölgesel kalkınma hedeflerine daha etkin bir şekilde ulaşmasını sağlayacaktır. Bu durum, tek bir sektör içerisinde belediyeler arasında ortak yönetimin önemini azaltmamakla birlikte, bir bölgenin tam kalkınma potansiyelinin hayata geçirilmesi için birden fazla iş birliği biçiminin bir arada kullanılması gerektiğine işaret etmektedir (De Mello vd., 2013).

1.4.2.4. Tek Amaçlı Bölgeler

Tek Amaçlı Bölgeler, Benzer belediye hizmetlerini birkaç belediye için sağlar veya dışsalılıklarla bölgesel hizmetleri yönetir. ABD'de yerel yönetimlerin üçte biri, eğitim, ulaşım, su ve katı atık, ekonomik kalkınma hizmetlerini sunan özel bölgeler veya okul bölgelerinden oluşmaktadır. Bogotá'da yer alan TransMilenio ve ABD'deki Güney Kaliforniya Su Bölgesi bu modele örnek verilebilir (Lefèvre, 2008, ss. 159-162).

Metropolitan alanların yönetimi, dünya genelinde farklı modellerle ele alınmıştır ve bu modeller, her ülkenin kendi kültürel, toplumsal ve siyasal faktörlerine dayanarak şekillenmiştir. Sürdürülebilir kentsel kalkınma vizyonlarındaki farklılıklar nedeniyle, uygulanan modeller de çeşitlilik göstermektedir. Herkese uyan tek bir çözüm olmamakla birlikte, etkin metropolitan yönetim mekanizmaları, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin (SKH) uygulanması için gerekli olan bütüncül bir sürdürülebilir kentsel kalkınma vizyonuna katkı sağlayabilir.

Metropolitan alanlar (mega kentler, kentsel bölgeler ve kentsel koridorlar) giderek daha karmaşık bir yapıya bürünmekte ve SKH'ler ile ilgili küresel gündemler, kentsel alanların daha iyi yönetilmesi için metropolitan yönetim sistemlerinin yeniden düşünülmesini zorunlu kılmaktadır. Metropolitan alanların fonksiyonel ve kurumsal olarak şekillendirilmesi, sosyal ve mekansal parçalanmayı aşmada önemli bir rol oynayabilir. Kurumsal ve iş birliğine dayalı bir metropol yönetimi, metropolitan alanların ulusal sürdürülebilir kalkınmanın temel direkleri olarak rollerini güçlendirecektir (Lefèvre, 2008, ss. 159-162).

Bu bağlamda, 1980’lerde Avrupa’da yaşanan demografik değişimler ve kentlerdeki nüfus artışı, yerel yönetim reformlarının gündeme gelmesine neden olmuştur. Çoğu ülke, kırsal alanlarda yardımlaşmayı sağlamak ve olası sorunları erken çözmek amacıyla zorunlu veya gönüllü iş birliği yapmıştır. Ancak Avrupa’daki yerel yönetim yapıları karşılaştırıldığında, her ulusun özgün kurallarına dayanan idari ve yasal yapıların derin çeşitliliğini ve farklılıklarını gözlemlemek mümkündür (Delcamp, 1997, s. 93).

Yukarıda belirtilen örnekler, Madrid Büyükşehir Belediyesi, Stuttgart Büyükşehir Belediyesi ve Büyük Londra Belediyesi gibi farklı metropoliten yönetim modellerinin, bölgesel hizmetlerin sunumu ve yönetimi açısından nasıl farklılaştığını göstermektedir. Bu modeller, bölgesel meclislerin doğrudan seçilen üyelerden oluşması, belediyelerin sınırlı yetkilere sahip olması, toplu ulaşımın önemi ve mali kaynakların yönetimi gibi konularda çeşitli yaklaşımlar sergilemektedir (CGLU, 2020, s. 21).

Sonuç olarak, metropoliten yönetim modelleri, yerel özelliklere ve ihtiyaçlara göre şekillendirilmeli ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için bütüncül bir yaklaşım benimsemelidir. Bu, metropoliten alanların daha etkin yönetilmesini sağlayacak ve ulusal kalkınma çabalarını destekleyecektir.

1.4.3. Metropoliten Alanda Kurulan Özel Amaçlı Yönetimler

British Columbia’daki bölgesel bölgeler ve ABD’deki havaalanı yetkilileri gibi özel amaçlı idareler, metropol yönetiminde önemli roller üstlenmektedirler (Wolman, 2019, s. 321; Judd, 2007, s. 152). Bu kuruluşlar, geniş kentsel gelişim projelerinden ulaşım sistemlerine ve altyapı iyileştirmelerine kadar geniş bir yelpazede görevler üstlenerek yerel yönetimin temel unsurları haline gelmişlerdir (Foster, 1997). Özerk ajanslara özel işlevlerin devredilmesi, Amerikan metropol bölgelerinde ekonomik, politik ve sosyal açılardan önemli etkiler yaratmaktadır (Dumitrică vd., 2013, s. 583). Romanya gibi ülkelerde, büyükşehir alanlarının birlikte çalışma kuruluşları olarak oluşturulması, idari yapıların modernizasyonunu ve yerel düzeyde kamu yönetiminin geliştirilmesini amaçlamaktadır (Bacot, 2006, s. 242). Genel olarak, metropol alanlarındaki özel amaçlı idarelerin varlığı ve etkinliği, bölgesel yönetim ve belediyeler arası işbirliğinin gelişmekte olan yapısını vurgulamaktadır.

Metropoliten ölçekteki yerel yönetimlerin gönüllü işbirliği, yasal zorunluluk olmaksızın, ortak hedefler doğrultusunda bir araya gelmelerini ifade eder. Bu birlikler,

kalıcı bir kurumsal yapıya sahip olmayıp, katılımcı yerel yönetimlerin serbest iradesiyle şekillenen geçici yapılanmalardır. Özel amaçlı yönetimler (Special Purpose Districts) ise, belediye sınırlarını aşan hizmetlerin yönetimi için alternatif bir çözüm sunar. Bu bölgeler, birden fazla belediyeye hizmet sağlayarak veya yerel hizmetlerin dışsalılıklarını yöneterek işlevseldir (Bird ve Slack, 2004, s. 7). Ancak, bu özel amaçlı kurumlar, genel belediye yapılarıyla paralel olarak faaliyet göstermeye devam eder ve belirli kamu hizmetlerini yürütme amacıyla kurulmuş olsalar da zamanla çok amaçlı hizmetler sunmaya başlayabilirler.

Örneğin, New York liman yönetimi gibi bazı özel amaçlı metropoliten bölgeler, tek bir hizmet sunmaktan ziyade, çok amaçlı yönetimlere dönüşmüştür (İsbir, 1992, s. 219). ABD’de, yerel yönetimlerin büyük bir kısmı, eğitim, ulaşım, ekonomik kalkınma gibi belirli hizmetleri sunmak üzere kurulan özel bölgeler veya okul bölgeleri şeklinde örgütlenmiştir. Bu özel bölgeler, hizmetlerin yanı sıra vergi toplama ve fiyat belirleme gibi yetkilere sahip bağımsız yönetim birimleridir ve belediye meclisleri tarafından dolaylı olarak denetlenirler. Eğitimden sorumlu okul kurulları ise genellikle doğrudan halk tarafından seçilir (Bird ve Slack, 2004, s. 7).

Özel amaçlı bölgeler, hizmet dışsalılıklarını yönetme konusunda uzmanlaşmış olup, siyasi etkilerden uzak kararlar alabilirler. Ancak, her bir bölgenin tek bir amaca hizmet etmesi, ilişkili hizmetler arasında koordinasyonu zorlaştırabilir. Ayrıca, bu bölgelerin harcamaları, belediye meclisleri tarafından toplanan vergilerle finanse edilirken, harcamalar ile gelirler arasındaki bağın zayıf olması, hesap verebilirliği azaltabilir. Özel bölgelerin politik etkiden uzak tutulması, sınırları aşan politika sorunlarında tarafsızlığı korumalarını sağlar; ancak bu durum, yetkinin parçalanmasına ve politika sürecine yeni siyasi aktörlerin dahil olmasına yol açabilir. Kurumsal olarak parçalanmış bir sistemde, yönetimler ve gruplar arasındaki etkileşim, beklenmeyen sonuçlar doğurabilir (Mullin, 2009, s. 178).

2. BÖLÜM: AFRİKA'DA METROPOLİTEN YÖNETİM OLGUSU

Afrika'daki hızlı kentleşme, karmaşık kentsel yönetim sistemlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Örneğin Sahra altı Afrika'da hızlı kentsel nüfus artışı, ekonomik büyümeyle örtüşmemekte (Henderson vd., 2018, s. 288) bu durum da şehirlerin uluslararası ticaret ve yatırım olanaklarından tam olarak yararlanamamasıyla neticelenmektedir. Tarımsal verimliliğin düşük olması ve sanayileşmenin sınırlı olması, kentleşmenin ekonomik potansiyelini sınırlayan faktörler arasındadır. Ancak, kentsel ve kırsal kesim arasındaki büyük gelir farkı, insanları kentlere göç etmeye teşvik etmeye devam etmektedir (Herráez, 2019, s. 185).

Afrika şehirlerinin tam ekonomik potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için küresel pazarlara açılmaları gerekli hale gelmiştir. Bu bağlamda, imalat ve ticarete konu olan mallarda uzmanlaşma, yığılma etkileri yoluyla ölçek ekonomilerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir büyümenin sağlanması için küresel yatırım ve vasıflı işgücünün çekilmesi büyük önem taşımaktadır (Lall vd., 2017). Ek olarak, kurumsal ve düzenleyici kısıtlamaların ele alınması, arazi piyasalarının iyileştirilmesi ve altyapı yatırımlarının koordine edilmesi, Afrika şehirlerini yerel odaklı olmaktan küresel bağlantılı ekonomik refah merkezlerine dönüştürmek için elzem hale gelmiştir.

Bu dönüşüm süreci, Afrika'nın kentleşme dinamiklerini küresel ekonomik sistemle daha uyumlu hale getirecek ve kıtanın uzun vadeli sürdürülebilir kalkınmasına önemli katkı sağlayacaktır. 19. yüzyılda, kentlerin çoğunlukla merkezi alanlara hizmet ettiği ve kentsel çalışmaların merkezileşme ve hiyerarşi teorilerine odaklandığı gözlemlenmektedir. Yoğun nüfuslu bölgeler, bilimsel ve kültürel çeşitlilikleri nedeniyle metropol olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Sanayi ve teknoloji devriminin ardından gelişen küreselleşme süreçleri, ekonomi ve kalkınma açısından küresel kentlerin rolünü pekiştirmiştir. Ne var ki, Afrika kentlerinin kalkınma ve üretimdeki geri kalmışlığı, bu süreçlerde yer almalarını ve dikkate alınmalarını engellemiştir. Küreselleşme bağlamında yapılan analizler, sorunun yalnızca Afrika kentleriyle sınırlı olmadığını, dünya ekonomisi üzerine yapılan araştırmaların büyük ölçüde Batı merkezli olduğunu ve bu durumun kentsel çalışmalar ve diğer disiplinlerdeki bilimsel araştırmalara da yansıdığını ortaya koymaktadır (Grant ve Nijman, 2002, s. 320).

Az gelişmiş ülkelerin kentleri, küreselleşme ile birlikte gelişen dışa bağlı ekonomi sistemleri çerçevesinde değerlendirildiğinde, bu kentlerin kendi özgün özelliklerini

koruyarak işlevsel hale gelmeleri amaçlanmıştır. Ancak, ekonomik katkıları sınırlı kaldığı ve belirlenen kriterlere uymadığı için, küresel sisteme entegrasyon süreçleri zorlanmış ve çoğu zaman dışlanarak sonuçlanmıştır. Küreselleşme ve az gelişmiş ülkeler üzerine yapılan çalışmaların koordinasyonsuz ve bütünleştirilmemiş olduğu görülmektedir. Dünya Kenti Hipotezi, bir kentin yerel karakterinin ve iç ekonomik ve sosyal yapısının, dünya ekonomisindeki özel konumunu ve işlevini yansıttığını ifade eder (Grant ve Nijman, 2002, s. 321).

Sosyal bilimlerde kısa sürede meydana gelen değişim, kentsel çalışmaların ve sosyal bilimlerin Batı merkezli yaklaşımdan çıkarak kozmopolit bir yapıya bürünmesine yol açmıştır. Bu dönüşüm, Afrika araştırmalarının küresel kentsel çalışmalarda hak ettiği yeri almasını sağlamıştır (Kanai vd., 2018, s. 4). Bu bağlamda özetlenecek olursa, küreselleşme, kentlerin ekonomik, sosyal, siyasal, mekânsal ve kültürel alanlarını etkileyerek geleneksel yapılarını değiştirmiştir. Bu süreçte, kentler daha yaşanabilir, daha iyi hizmet sunan ve yerli ile yabancı yatırımları çekmeye çalıştığı bir rekabet ortamı oluşturmuştur. Ancak, gelişmekte olan ülkelerin birçok kentinde bu yapıların oluşturulma sürecinde birçok problemle karşılaşmaktadır. Küresel aktörlerin kentleri çekici kılma çabaları, bazen o kentlerde yaşayan insanların iş ve yaşam alanlarından uzaklaşmalarına neden olabilir. Bu süreç aynı zamanda kentsel dışlanma ve ayrışma dinamiklerini doğurur.

Küreselleşme, kentlerin yapısal ve işlevsel dinamiklerini derinden etkileyen, aynı zamanda kentlerin küresel ekonomi içindeki konumlarını yeniden şekillendiren bir süreçtir. Bu süreç, kentlerin sosyo-ekonomik ve kültürel yönlerini dönüştürürken, kentsel yörüngelerin çeşitliliğini de artırmaktadır. Ancak, küreselleşme teorileri ve kentsel çalışmalar, genellikle Batı merkezli bir bakış açısıyla sınırlı kalmış ve özellikle Afrika kentleri gibi bazı bölgeleri göz ardı etmiştir. Bu durum, küreselleşmenin kapsayıcılığını ve çeşitliliğini sorgulamamıza neden olmaktadır (Kanai vd., 2018, s. 8).

Küreselleşme sürecinde, kentlerin ekonomik, sosyal ve kültürel dönüşümleri, genellikle metropoliten hiyerarşilere ve komuta-kontrol merkezlerine odaklanan ana akım araştırmalar tarafından incelenmiştir. Bu araştırmalar, kentlerin küresel sistem içindeki rollerini ve etkileşimlerini anlamaya çalışırken, Afrika kentleri gibi bazı bölgelerin özgün mekânsal ve tarihsel özelliklerini yeterince dikkate almamıştır. Bu eksiklik,

küreselleşme çalışmalarının gerçekten küresel olup olmadığı sorusunu gündeme getirmektedir (Liu vd., 2012).

Afrika kentlerinin, küreselleşme sürecindeki yerini ve önemini anlamak için, bu kentlerin geniş demografik özellikleri ve kentsel dönüşüm süreçleri dikkate alınmalıdır. Yoksulların küreselleşmesi ve kentsel neoliberalizm gibi kavramlar, küreselleşmenin farklı yönlerini ve etkilerini anlamak için eleştirel bir bakış açısı sunmaktadır. Bu kavramlar, küreselleşmenin yalnızca ekonomik bir süreç olmadığını, aynı zamanda sosyal adalet ve eşitlik meseleleriyle de iç içe geçtiğini vurgulamaktadır (Choplin ve Pliez, 2018, s. 21).

Küreselleşme sürecinin kentler üzerindeki etkilerini anlamak için, kentlerin gelişimine yönelik girişimcilik politikaları ve ulusötesi politika bilgisi gibi faktörler de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu faktörler, kentlerin küresel ekonomi içindeki konumlarını ve rekabet güçlerini belirleyen önemli unsurlardır. Ancak, bu süreçlerin etkili bir şekilde analiz edilmesi ve entegrasyonu için, yerel aktörlerin ve politika yapıcılarının uluslararası modellerle etkileşim içinde olmaları gerekmektedir (Parnell ve Robinson, 2012).

Bu bağlamda, küreselleşme sürecinin kentler üzerindeki etkilerini anlamak ve değerlendirmek, kentlerin çeşitliliğini ve özgünlüğünü göz önünde bulunduran, eleştirel ve kapsayıcı bir yaklaşım gerektirmektedir. Bu yaklaşım, küreselleşmenin sadece belirli bölgeleri veya kentleri değil, tüm dünyayı kapsayan gerçekten küresel bir süreç olduğunu kabul etmekte ve bu sürecin tüm yönleriyle ele alınmasını savunmaktadır (Croese, 2016; McCann vd., 2013).

Ancak Afrika kentlerinin kentsel dönüşümü ve gelişimi, küresel kentler sıralamasında yer alamayan ancak önemli potansiyele sahip olan şehirlerin analizini içerir. Bu analizler, genellikle Batı merkezli kavramlarla sınırlı kalmış ve Afrika'nın kendi gerçekliklerini yeterince yansıtmamıştır. Afrika şehirleri, genellikle küresel veya dünya şehirleri olarak adlandırılan kulüplerde sembolik olarak yer alsa da, bu tanımlamaların ötesinde bir anlam taşımamaktadır. 2000'lerden itibaren metropolleşme ve metropol kavramlarının kullanımı artmış olsa da, Afrika'nın kendi koşullarına uygun bir analitik çerçeve geliştirilmesi gerekmektedir (McCann vd , 2013).

Bu bağlamda, bazı çalışmalar Afrika kentlerinin ekonomik büyümedeki rolünü yeniden değerlendirirken, diğerleri ekonomik boyutun aşırı vurgulandığını eleştirmektedir. Kent teorileri, küresel kentler arasında yer alamayan önemli kentlerin durumunu göz önünde

bulundurarak, bu ayrımı sorgulamaktadır. Spivak'ın önerdiği “worlding cities” kavramı, Batı dışında küreselleşmenin alternatif bir coğrafyasını oluşturma çabası olarak görülmektedir (Leitner vd., 2016; Rossi, 2018).

Afrika'da, bağımsızlıktan bu yana kentlerin morfolojisi çeşitlenmiş ve karmaşıklaşmıştır. Kolonyal dönemin şehir planlamasının yerini, “aşağıdan yukarıya” ve “yukarıdan aşağıya” projeler almıştır. Bu projeler, geniş merkezi bloklar, kıyıların yeniden geliştirilmesi, kapalı siteler ve yeni kasabalar gibi çeşitli kentsel stratejileri içermektedir. Ancak, bu stratejilerin Afrika metropollerini dünya çapında şehirler kulübüne sokma amacı, kentsel dokunun özel çıkarlara açılması ve idarelerin manevra alanının azalması gibi sorunları da beraberinde getirmiştir (Croese, 2016; Watson, 2014; Myers, 2011).

Sonuç itibarıyla, Afrika kentlerinin kalkınması için sadece planlama yeterli olmayıp, ekonomik ve sosyal reformlar ile birlikte dış yatırımların teşvik edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, devam eden altyapı ve üstyapı sorunları, etkili bir üretim ve zenginlik yaratılmasını engelleyerek, kentlerin kalkınma ve refah seviyesine ulaşmasını zorlaştıracaktır. Uzun yıllar uluslararası literatürde yok sayılan Afrika kentleri, postkolonyal akımlar ve “güneyden” gelen kentsel çalışmaların teorik yenilenmesiyle birlikte, küresel alanda farklı bir şekilde yerini almaya başlamıştır. Büyük Afrika şehirlerinin güçlenmesi, 2000-2014 büyüme döngüsünde bağlantı ve küreselliğin niteliklerinde ilerleme göstermiştir. Örneğin, Lagos gibi şehirler, planlama ve ulaşım sorunlarına rağmen, ekonomi ve demografik potansiyelleri ile küreselleşen modernitenin yeni biçimlerine işaret eden keşfedilmemiş bölgeler olarak nitelendirilmektedir (Koolhaas vd., 2000).

Kentsel küreselleşme, dünya genelinde kentlerin birbirine bağlanmasını ve etkileşimini artıran önemli bir süreçtir. Afrika kentleri de bu küresel bağlamda önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle diasporalardan gelen parasal transferler, doğrudan yabancı yatırımları aşarak kentlerin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Ancak bu bağlamda, kentlerin sadece finansal faktörlerle değil, aynı zamanda uluslararası normların ve beğenilerin etkisiyle büyümesi gerekmektedir.

Örneğin, Addis Ababa'daki yeni iş bölgesi Bolé, havaalanına yakın konumuyla üretim kapasitesini yansıtmaktadır. Aynı şekilde, Accra'daki güvenli siteler, yerleşim bölgeleri olarak kentin gelişimine katkı sağlamaktadır. Ancak bu süreçlerin daha

yakından incelenmesi ve diasporaların kent sakinleri tarafından benimsenmesi gerekmektedir (Grant, 2005).

Afrika metropollerinin özgünlüğü ve Kuzey’de geliştirilen modellerin varyasyonlarına odaklanmak yerine, kendi sosyal ve kültürel bağlamında düşünmek önemlidir. Bu, kent araştırmalarının daha kapsamlı ve bütüncül bir perspektiften ele alınmasını gerektirir. Metropolleşme, Anglofon-Frankofon ayrımını aşarak, Sahra altı Afrika’daki kentlerin karmaşık karakterini teorileştirmeyi amaçlamalıdır.

Kentsel küreselleşme, Afrika kentlerini finansal faktörlerden çok daha fazlasıyla şekillendirmektedir (Jaglin vd., 2018). Örneğin, Addis Ababa’daki yeni iş bölgesi Bolé, havaalanına yakın konumuyla üretim kapasitesini yansıtmaktadır. Aynı şekilde, Accra’daki güvenli siteler, yerleşim bölgeleri olarak kentin gelişimine katkı sağlamaktadır. Ancak bu süreçlerin daha yakından incelenmesi ve diasporaların kent sakinleri tarafından benimsenmesi gerekmektedir (Grant, 2005). Diasporalardan gelen parasal transferler ve uluslararası normların etkisi, kentlerin büyümesine katkı sağlamaktadır. Ancak bu süreçlerin daha derinlemesine incelenmesi ve kent sakinlerinin bu değişimlere nasıl tepki verdiği önemlidir (Watson, 2016, s. 38; Jaglin vd., 2018).

2.1. Afrika Kentleşmesinin Dinamikleri

Afrika’nın kentleşme dinamikleri gerçekten çok yönlüdür ve hızla gelişmektedir. Kıta, önemli kentsel büyüme ve aynı zamanda bazı zorluklarla karşı karşıyadır (Ahimah-Agyakwah vd., 2022; OECD, 2020). Afrika’daki kentleşme süreci, yalnızca kırsal göçün değil, aynı zamanda özellikle Nijerya ve Etiyopya gibi ülkelerde dikkat çeken yüksek kentsel doğurganlık oranlarının da etkisi altındadır (Rivaud, 2020). Sahra Altı Afrika’da kentleşmenin yoksulluk üzerindeki etkisi hem yoksulluk çalışan sayısında hem de yoksulluk açığında bir azalmaya yol açabileceğini göstermektedir. Bu, kentleşmenin yoksulluğu azaltma potansiyelini tam olarak gerçekleştirmek için kamu altyapısına önemli yatırım gerektirdiğini vurgulamaktadır (Jung-Min, Lim, 2023). Ayrıca, hızlı kentleşme, Afrika toplumlarının sosyal yapılarını dönüştürmekte ve etkili politika müdahaleleri için kentleşme dinamiklerinin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını gerektirmektedir.

Afrika kıtasında kentleşme, son yıllarda önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Özellikle Batı Afrika, Doğu Afrika’dan sonra kıtanın en hızlı kentleşen alt bölgesidir. Bu kapsamlı

değişim, kıtanın ekonomik, sosyal ve politik manzarasını derinden etkilemektedir. Özetle;

Kentleşme Hızı ve Genç Nüfus: 1990'dan bu yana, Afrika'daki kent sayısı ikiye katlanmış ve nüfus 500 milyon kişi artmıştır. Özellikle genç bir nüfusa sahip olan Afrika şehirleri, dünyanın en hızlı büyüyen kentleri arasında yer almaktadır. Bu hızlı kentleşmenin, önümüzdeki on yıllarda Afrika'nın ekonomik, sosyal ve politik alanlarını derinden etkileyeceği var sayılmaktadır.

Kentleşmenin Önemi: Afrika'nın Kalkınma Gündemleri tarafından belirlenen hedeflere ulaşmak için kentleşme merkezi bir öneme sahiptir. Aynı zamanda, Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Bölgesi (ZLECAf) çerçevesinde bir entegrasyon faktörü olarak da görünmektedir (African Development Bank Group, 2022). "E.T.13/8/2022"

Zorluklar ve Politika: Kentleşme, yerel ve ulusal düzeyde kentsel büyümenin planlanması, artan nüfus ve göç sayısında oluşan gecekondulaşma gibi zorluklarla karşı karşıyadır. Pek çok insan, olumsuz dışsallıkları görerek kötümser bir kentleşme görüşünü sürdürmektedir. Bu algı, kentleşmenin Afrika'daki kalkınma stratejilerinin merkezi bir unsuru olmasına rağmen, kamu politikalarının uygulanmasını engelleyebilecek niteliktedir (African Development Bank Group, 2022).

2.1.1. Afrika'da Kentleşmenin Tanımı ve Ölçümü

Afrika'da özellikle son yıllarda kıta genelinde gerçekleştirilen önemli altyapı çalışmaları ve artan kentli nüfus, tüm devletlerin ve küresel şirketlerin Afrika'yı yeni bir ekonomik cazibe merkezi olarak görmesine yol açmıştır. Buna rağmen, kıtadaki kentsel gelişim ve değişime dair yapılan akademik çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu bağlamda, sömürge öncesi dönemden günümüze kadar Afrika'daki kentleri ve kentleşme hareketlerini iyi anlamak gerekir (Bıçakçı, 2021).

Afrika'daki kentleşme tanımı ve ölçümü konusunda birçok farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bu nedenle resmi olarak herkes tarafından kabul edilen bir tanım yoktur. Ülkeler arasındaki kentsel istatistiklerin karşılaştırılmasını zorlaştıran bu heterojenlik, kentsel tanımlamada tutarsızlığa yol açmaktadır. Ancak Africapolis, kentsel ve uyumlu bir tanımı ölçmek için nüfus sayımı verileri ve uydu görüntülerini birleştiren bir mekânsal yaklaşımı tercih etmektedir. Bu yaklaşım, kentsel yayılma, kırsal alanların yerinde kentleşmesi ve metropol bölgelerin görünümü gibi Afrika kentleşmesinin

özgünlüklerini tanımlamayı mümkün kılar (OECD, 2020, s. 20). Ancak çoğu kentleşme, idari bölünmelere dayalı istatistiksel tanımların dışında gelişmektedir. Bu nedenle bahse konu ile ilgili olarak resmi bir tanımlama olmamasından dolayı kentsel tanımlama ve ölçümü anlamında herkese farklı bir yaklaşım kullanılmaktadır. Ancak kentsel alanlarda gerçekliğe daha uygun politika uygulanması için bölge ölçeğinde ve zaman içinde ölçmek ve karşılaştırmak gereklidir. Kentin farklı tanımları üç kategoride gruplandırılabilir: üç farklı yaklaşıma karşılık gelen şehirler, yığılmalar ve metropol bölgeler.

Afrika'daki başlıca kentleşme sorunları:

1. Hızlı Nüfus Büyümesi ve Ekonomik Faaliyetlerin Yetersizliği: Hızlı nüfus artışı, yetersiz ekonomik faaliyetlerle birleştiğinde, eşitsiz fiziksel ve işgücü sermayesi temeline dayalı bir kentsel büyüme ortaya çıkarmaktadır.
2. Düşük Yoğunluk ve Kayıt Dışılığın Yoksulluğu Artırması: Kıtanın yoksulluğunu artıran düşük yoğunluk ve kayıt dışılık, kentsel alanlarda daha fazla görülmektedir.
3. Temel Altyapı Hizmetlerinin Eşitsiz Dağılımı: Su, enerji ve sağlık hizmetleri gibi temel altyapı hizmetleri, kırsal ve kentsel alanlarda eşit dağıtılamamaktadır. Bu, refahı artırmak için bölge ölçeğinde ve zaman içinde kentsel alanları ölçmek ve karşılaştırmak gerektiğini göstermektedir.
4. Yönetim ve Planlama Kapasitesindeki Zayıflıklar: Kıtadaki kentsel gelişim, yönetim, kurumlar ve genel planlama kapasitesi bağlamındaki zayıflıklardan etkilenmektedir (Bıçakçı, 2018).

Uluslararası ve ulusal kentsel istatistikler, genellikle gerçekleri yansıtmamakta ve güvenilir olmamaktadır. Özellikle küçük ve orta ölçekli kentsel alanlar, yetersiz temsil edilmektedir. Örneğin, Nijerya'nın Anambra Eyaleti'nde yer alan Onitsha Şehri, Birleşmiş Milletler'in 2018 verilerine göre 1,1 milyon nüfusa sahipken, Africapolis verilerine göre 8,5 milyon nüfusuyla Afrika'daki en kalabalık üçüncü kentsel yığılmasıdır (UN, 2018; Africapolis, 2022). "E.T. 9/1/2023". Bu gibi örnekler, gelişmiş ülkelerdeki kentlerle aynı seviyede veya daha büyük olmalarına rağmen resmi istatistiklerde yeterince temsil edilmediğini göstermektedir. Kentsel istatistiklerin uyumlaştırmasında sorumlu bir kurum veya ofis olmaması da bu durumu daha karmaşık hale getirmektedir (OECD, 2020, s. 20).

Dünya nüfusunun büyük bir kısmı artık kentlerde yaşamaktadır ve bu trend önümüzdeki yıllarda da devam edecektir. Birleşmiş Milletler'in Dünya kentleşme beklentileri raporuna göre, 2050 yılında dünya nüfusunun yüzde 66'sının kentli olması beklenmektedir. Bu, kentlerin sadece nüfus yoğunluğu açısından değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik açısından da önemli olduğunu göstermektedir (Fanchette, 2014b).

Bu bağlamda, kentleşme süreçlerini anlamak ve kentsel alanların sürdürülebilirliğini sağlamak için daha fazla araştırma ve iş birliği gerekmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kentleşme sistemlerinin yerel ihtiyaçlara uygun olarak tasarlanması ve uygulanması önemlidir. Nüfus artışı, ekonomik kalkınma ve çevresel sürdürülebilirlik arasındaki dengeyi sağlamak için etkili politika ve stratejiler geliştirilmelidir. Bu konuda akademik çalışmaların ve veri paylaşımının önemi büyüktür. Daha fazla iş birliği ve bilgi paylaşımı ile kentleşme süreçlerini daha sürdürülebilir hale getirebiliriz(Caim.info, 2017). "E. T. 9/12/ 2019"

2.1.2. Afrika'da Kentleşmenin Yeni Bir Ölçek Alternatifi

Afrika kıtasının hızla büyümesi, özellikle resmi ve fonksiyonel sınırların ötesinde gerçekleşen büyüme araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Ancak güvenilir veri eksikliği, kentleşme analizlerini zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda, Afrika Birliği bünyesindeki Africapolis projesi, kentleşme analizleri için yeni veri kaynaklarına odaklanmıştır (OECD, 2020, s. 30).

Africapolis, kentsel alanları tanımlamak için mekânsal bir yaklaşım benimsemektedir. Bu yaklaşım, kentleşmenin somut göstergelerine dayanırken, ulusal ve zamansal karşılaştırmaları da mümkün kılar. Veritabanı, tüm ülkeler için aynı kentsel tanımlı kullanır: Nüfusu 10.000'den fazla olan ve yapılaşmış alanı 2000 metrekareden büyük olan bölgeler kentsel olarak kabul edilir. Bu yaklaşım, kentsel yayılmayı da içerdiği için idari tanımlamaların ötesine geçer.

Africapolis verileri, iki kaynaktan elde edilmiştir: Ulusal düzeydeki istatistiksel nüfus verileri ve Google Earth'ten toplanan uydu görüntüleri. Bu metodoloji, uydu görüntüleri ve coğrafi bilgi sistemleri (GIS) veri tabanları gibi yeni teknolojileri kullanarak, Afrika'da bugüne kadar bir araya getirilmiş en büyük yerelleştirilmiş nüfus sayımı verilerine dayanmaktadır. Google Earth, verilerin doğruluğunu kontrol etmek için

kullanıcıların yazılıma müdahale etmesine ve kamu kaynaklarından nüfus sayımı yayınlarına başvurmasına olanak tanır (OECD, 2020, s. 30).

2.2. Kentsel Dinamikleri ve Yeni Afrika Coğrafyası

Afrika'nın kentsel dinamikleri, kıtanın hızla değişen yüzünü ve kentleşme süreçlerini yansıtmaktadır. Uluslararası kentsel ve istatistik kurumlarının uzun süre göz ardı ettiği bu dinamikler, gerçek kent verilerinin kaybolmasına yol açmıştır. Örneğin, Dünya Kentselleşme Beklentileri (World Urbanization Prospects- WUP) verileri, 300.000'den fazla nüfusa sahip kentleri incelemeye alarak, kıta genelindeki 210 yerleşimi ele alır. Bu, Africapolis'in tanımladığı 7.617 yerleşimin yalnızca %3'ünü temsil eder. Afrika'nın gerçek kentleşme yapısını anlamak için, büyük metropollerin yanı sıra, küçük ve orta ölçekli kasabaların da dikkate alınması gerekmektedir. 2015 yılında, 3 milyondan fazla nüfusa sahip 25 büyük yerleşim bulunurken, 30.000'den az nüfusa sahip 5.000'den fazla kasaba vardı. Bu veriler, Afrika'nın kentleşme modelinin, diğer kıtalardaki gibi, büyük şehirlerden ziyade küçük ve orta ölçekli kasabalar üzerine kurulu olduğunu göstermektedir (UN, 2019).

Bu bağlamda, Afrika'nın kentsel yapısını ve dinamiklerini daha iyi anlamak için, sadece büyük şehirlerin değil, tüm yerleşim birimlerinin kapsamlı bir şekilde incelenmesi önem taşımaktadır. Böyle bir yaklaşım, kıtanın kentsel gerçekliğini daha doğru bir şekilde yansıtabilecek ve politika yapıcılar için daha bilinçli kararlar alınmasını sağlayacaktır. Afrika'nın kentsel geleceğini şekillendirecek olan bu küçük ve orta ölçekli kasabaların, kıtanın sosyo-ekonomik gelişimindeki rolü göz önünde bulundurularak, kentsel planlama ve yatırımların bu yönde optimize edilmesi gerekmektedir.

2.3. Metropol Bölgelerinin Gelişimi

Afrika'nın metropol bölgelerinin gelişimi, kırsal ve kentsel alanların ötesinde, büyük şehirler ve bunların oluşturduğu yoğunlaşmalar arasındaki dinamiklerle şekillenmektedir. Yerel anakentlerin hakimiyeti ve birden fazla metropolün varlığı, nüfus artışının ve kentleşmenin belirli bölgelerde yoğunlaşmasına yol açmaktadır. Bu süreç, büyük nüfus yığılmalarının yanı sıra, daha küçük ve orta büyüklükteki yoğunlaşmaları da beraberinde getirmekte ve ekonomik ile sosyal entegrasyonun güçlü olduğu yeni yerleşim biçimlerini doğurmaktadır.

Özellikle Batı Afrika'da, İbadan'dan Akra'ya uzanan ve Lagos, Lomé ve Cotonou'yu içine alan kentsel koridor, ulusötesi bir metropol bölgesinin gelişimine örnek teşkil etmektedir. Bu koridor, "Büyük İbadan-Lagos-Akra Kentsel Koridoru" olarak adlandırılmakta ve metropoller arası alışverişlerin, ara şehirlerle yapılan ticaretten daha baskın hale gelmesine neden olmaktadır. Bu durum, ülkenin geri kalanının göz ardı edilmesini ve terk edilmesini hızlandıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (ONU HABİTAT, 2008).

Bu konuda farklı perspektiften ele alındığında, metropol bölgelerinin gelişimi, mekânsal dönüşüm ve kentleşme süreçlerinin bir yansıması olarak görülebilir. Gelişmişlik düzeyi farklı ülkelerdeki metropol kentlerin karşılaştırılması, bu bağlamda önemli bir çalışma alanını oluşturmaktadır. Londra, İstanbul ve Dakka gibi farklı zamanlarda ve ölçeklerde büyüyen metropol kentler, kent alanı, yıllık nüfus artışı, kişi başına gelir, işsizlik oranı, kültürel etkinlikler, coğrafi ve ulaşım olanakları gibi değişkenler üzerinden incelendiğinde, metropoliten alan olma sürecinde etkin rol oynayan faktörlerin daha iyi anlaşılmasını sağlar (Kemeç vd. 2018).

Bu bağlamda, metropol bölgelerinin gelişimini ifade etmek gerekirse; sanayi devrimiyle başlayan ve manüfaktür üretimden büyük ölçekli seri üretime geçiş, sosyal, kültürel, ekonomik ve yönetsel alanlarda önemli değişimlere yol açmıştır. Nüfusun belirli bölgelerde yoğunlaşması, kentsel mekânların dönüşümünü tetiklemiş, fabrikaların kapasitelerindeki artış ve iş gücüne olan talep, kırsal bölgelerden kentsel alanlara göçü hızlandırmıştır. Metropol kentler için belirlenen temel ölçütler; nüfus büyüklüğü ve yoğunluğu, tarım dışı alanlarda çalışan işgücü oranı, sektörlerin kapasitesi ve ciroları, merkezdeki kentle bütünleşebilme düzeyi, merkezdeki kentin egemenliği ve karşılıklı bağımlılık gibi faktörlerdir (OECD, 2006).

Afrika'da kentleşme dinamikleri, son dönemde mega yığılma yerleşim alanlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu yeni kentleşme biçimi, birkaç ikincil kentsel alan arasındaki bağlantı noktalarını içermektedir. Kentsel nüfusun %8'ini temsil eden 15 küme tanımlanmıştır. Bu geniş morfolojik birimler içinde, bazen sadece birkaç şehir merkezi resmen tanınır. Demografik büyüme ve kırsal göçün azalması göz önüne alındığında, bu sürecin yoğunlaşması muhtemeldir ve kamu politikacıları için önemlidir (Chatel, 2018). Buna bağlı olarak, Afrika yığılma bölgeleri planlanırken düzensiz olarak değil, bölge şartlarına göre yapılmalıdır. Böylece, Afrika'da büyük kurumsal yerleşimler

planlanırken yerel halkın ihtiyaçlarına duyarlı, çevreyi koruyan ve ekonomik sürdürülebilirliği gözeten bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu sayede, gelecek nesillere daha yaşanabilir bir çevre bırakabiliriz.

2.4. Kırsal ve Kentsel Dönüşümler

Afrika kıtası, kentsel alanların yeniden oluşması sürecini genellikle post-Fordist ekonomik gelişmelerle ilişkilendirmemiştir. Ancak Batı Afrika haritasına baktığımızda, Gine Körfezi'nde büyük bir ticari ve göçmen alışverişi yoğunluğu gözlemlenir. Bu bölgesel kompleks, kentsel yapılanmanın ana bir bileşeni olarak işaretlenmiştir (Apprill, Domingo, 2004).

Demografik büyümenin ötesinde, kentleşmenin iki temel faktörü vardır. İlk olarak, kentsel yayılma, önceden var olan kırsal yaşam alanlarını emerek gerçekleşir. Bir şehrin idari sınırlarının ötesinde, aglomerasyonların morfolojik sınırları zaman içinde dalgalanır. Bu kentsel yayılma, geleneksel olarak tarımsal veya doğal arazinin uzantısı olarak tanımlanır. Ancak bu tanım yetersizdir, çünkü aglomerasyonlar aynı zamanda hâlihazırda yerleşik olan kırsal alanları da içine alır. Bu nedenle sadece “yayılmakla” kalmazlar, aynı zamanda önceden var olan kırsal yaşam alanlarını da emerler. Örneğin, Kahire, Mısır'da birçok kırsal kasabayı içine almıştır (OECD, 2020, ss. 107-103).

Bununla birlikte, en ilginç olgulardan biri, kırsal alanların yerinde kentleşmesidir. Bu durum, kırsal alanın, onu kentsel olarak yeniden sınıflandıran bir yoğunluğa ulaştığında ortaya çıkar. Bu yoğunlaşma ilerledikçe, bölgedeki faaliyetler, özellikle tarımsal faaliyetlerde kademeli bir düşüşle yeniden düzenlenir. Aglomerasyon ve kırsal yaşam arasındaki ayrım daha sonra belirsizleşir. Bu durum, yığılmaların doğal büyümesinin aksine, kitlesel ve yaygın kentleşmeye yol açabilir.

Afrika'daki kentsel büyümenin temel faktörleri olarak bilinen klasik kırsal göç ve konut göçü, bu kırsal dönüşümleri sorgulamaktadır. Geçmişte, kentleşme merkezci hareketlerle gerçekleşirken, günümüzde daha çok merkezkaç hareketler (yayılarak) ve kentsel alanlardaki doğal büyüme etkili olmaktadır (OECD, 2020, ss. 107-103).

2.5. Afrika'da İç Kentlerin Gelişmesi

Afrika kıtasında kentleşme, çeşitli faktörlere ve yaşam gereksinimlerine bağlı olarak farklı dinamiklerle gerçekleşmektedir. Özellikle Batı Afrika, Doğu Afrika'dan sonra

kıtanın en hızlı kentleşen alt bölgesidir. Bu bölgedeki ülkeler ve kentler, artan nüfus ve kentleşme oranı nedeniyle çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır. İşte bu bağlamda, Batı Afrika'daki kentleri ve kentleşme hareketlerini incelemek üzere Lagos kenti özelinde bir çalışma yapılmıştır (Bıçakcı, 2018).

Lagos, Nijerya'nın önemli bir kentidir ve kentsel gelişim süreciyle birçok sorunla karşı karşıyadır. Bu kent, kıyıya yakın bir konumda bulunmasına rağmen, Afrika'daki kentsel nüfusun %75'i iç bölgelerde yaşamaktadır. Büyük sömürge şehirleri genellikle limanlar aracılığıyla kıtaya açılan kapılar olarak kurulmuştur. Sömürge güçleri, özellikle kölelik ve palmiye yağı ticareti gibi faaliyetler için liman kentlerini tercih etmiştir (Choplin, 2020). Ancak, Batı Afrika'daki kentleşme süreci, kıyı şeridinin homojen bir şekilde işgal edilmesinden ziyade, kentsel görevlerin ara sıra kıyı şeridini takip ettiğini göstermektedir. Bu durum, tarihsel olarak pastoral ve tarımsal olan Afrika toplumlarının ortak bir özelliğini yansıtmaktadır (United Nations Human Settlements Programme, & United Nations Economic Commission for Africa, 2008). "E.T.18/2/2021"

Kıyı bölgeleri önemli olsa da iç kesimlerde de güçlü kentsel büyüme yaşanmaktadır. İkincil kümelenmeler, siyasi sermaye ve devlet dışı firmaların yatırımlarıyla iç bölgelerde de artış göstermektedir. Kıtanın ana tarihi yerleşimleri iç bölgelerde bulunmaktadır ve kentleşme potansiyeli bu bölgelerde yüksektir. Ayrıca, denize kıyısı olmayan 17 ülkenin başkentleri, kıyı şeridi olan ülkeler kadar dinamik bir kentsel büyümeye sahiptir. Örneğin, Senegal'de Touba, Gana'da Kumasi ve Fildişi Sahili'nde Bouaké gibi iç ara kümelenmeler, kıyı ulusal metropollerle rekabet etmektedir (OECD, 2020, ss. 123-124).

Afrika kıtası, dünya genelinde bir fenomen olarak kabul edilen kentsel büyüme sürecini şu anda en dinamik şekilde yaşamaktadır. Bu büyüme, kırsal alanlardan kentlere doğru bir dönüşümü içermektedir. Africapolis veri tabanına dayalı analizler, bu kentsel geçişin az bilinen yönlerini incelemiştir. Bu süreç, kırsal alanlardan kentlere doğru dönüşümleri, kendiliğinden mega kentlerin ortaya çıkışını, kırsal ve kentsel arasındaki sınırların belirsizleşmesini, ikincil yığılmaların oluşumunu ve iç kentleşmeyi içermektedir. Ulusal ve kıtasal kentsel ağların geliştirilmesinde önemli olan ara şehirler de bu süreçte yer almaktadır. Ancak birçok şehir, ulusal istatistiklerde tanınmamaktadır ve bu durum, kaynaklar ve kapasiteler açısından önemli dengesizliklere yol açmaktadır. Bu nedenle, Afrika'da gelecekte gerçekleşecek küresel kentleşme için özgün kentsel

süreçler ve dinamikler gerekmektedir. Özellikle hizmetlere erişim açısından Afrika kentsel gerçeklerine uygun kalkınma politikaları ve yeni kentsel coğrafya oluşturulmalıdır (Africapolis, OECD, 2020). “E.T. 20/2/2023”

3. BÖLÜM: AFRİKA’DA METROPOLİTEN KENT YÖNETİMİ: KAHİRE, JOHANNESBURG, KİNŞASA, LAGOS VE LUANDA ÖRNEKLERİ

3.1. Afrika’da Metropoliten Yönetim Modelleri

Afrika kıtası genellikle devletler arası rekabetle, nüfus artışıyla başa çıkma, şehirleşme, kentsel yoksulluk, altyapı eksiklikleri ve hizmetleri sağlama gibi bir dizi zorlukla karşı karşıyadır. Bu zorluklarla başa çıkmak için Afrika'daki birçok şehir, metropoliten yönetim modellerini benimsemiştir. Bu modeller arasında merkezi yönetim, bölgesel yönetim, yerel yönetim ve karma yönetim gibi çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır (UCLG, 2022). Bu bağlamda Afrika'da metropol yönetişiminde, ilgili sorunlara yönelik çözümler üretmek ve yönetişimin etkinliğini artırmak amacıyla bir paradigma değişikliğine ihtiyaç duyulduğu öne sürülmektedir (David vd., 2013). Afrika kıtasındaki sömürge devletlerinin tarihsel bir analizi, yerel şartlara verilen pragmatik yanıtların, genellikle önceden belirlenmiş metropol planlamalarını ikincil duruma düşürdüğünü göstermektedir. Bu durum, İngiliz ve Fransız sömürge yönetimlerinin benzer koşullar altında dahi paralel stratejiler izlediğini belirtmektedir. Bu bağlamda, söz konusu çağrının, yerel dinamiklere uyum sağlayacak şekilde yönetişim yapılarının yeniden şekillendirilmesini gerektirdiği anlaşılmaktadır (Frankema vd., 2014).

3.1.1. İki Kademeli Metropoliten Modeli

Afrika’daki metropoliten yönetişim modelleri, genellikle kentsel ve metropol alanlara mevzuat yoluyla önemli yetkilerin tahsis edildiği bir yapıya sahiptir. Bu modellerden biri olan iki kademeli yönetim sistemi, metropoliten alanlarda üst ve alt yerel birimler arasında koordinasyon ve iş birliği gerektiren bir yapıdır (Sutcliffe ve Bannister, 2020, s. 9). Üst birimler genellikle metropoliten planlama, kalkınma ve belirli hizmetlerin sağlanmasından sorumlu olurken, alt birimler eğitim, konut, sağlık ve sosyal hizmetler gibi yerel hizmetleri üstlenirler. Bu sistemde, yetki ve görevlerin dengelenmesi, başarılı bir yönetişim için kritik öneme sahiptir (CGLU, 2017, s. 51).

Örneğin, Darüsselam’da (Tanzanya) 2000 yılında yaşanan koordinasyon sorunlarının ardından Metropoliten Koordinasyon Kurulu’nun kurulması, bu tür bir yönetişim modelinin başarıya ulaşması için atılan önemli adımlardan biridir (CGLU, 2017, s. 51).

Fildişi Sahili’nde 1978’de gerçekleştirilen büyükşehir reformu sonrasında, Abidjan’daki yerel yönetim birimlerinin yeniden yapılandırılması ve metropoliten alanda bir üst yerel yönetim kuruluşunun oluşturulması, iki kademeli modelin uygulanışına bir diğer örnektir.

Bu bağlamda, iki kademeli modelin başarısı veya başarısızlığı, uygulanan modelin kendisine bağlı olmaktan ziyade, yerel hizmetlerin yerine getirilmesindeki koordinasyon ve iş birliğine bağlıdır. Bazı ülkelerde, modelin eksiklikleri reformlarla giderilmiş ve daha etkin bir yönetişim sağlanmıştır. Ancak, mali dengesizlikler gibi sorunlar, bu modelin uygulanmasını zorlaştırabilir (Andersson, 2016).

3.1.2. Tek Kademeli Metropoliten Yönetim

Metropoliten yönetim modelleri, büyük ölçekli şehirlerin yönetimini ele alırken farklı yaklaşımları içerir. Bu modeller, metropoliten alanın özelliklerine, yerel ihtiyaçlara ve yönetim kapasitesine göre tasarlanır.

Bu modelde, tüm metropoliten alan doğrudan seçilmiş tek bir yerel yönetim birimi tarafından yönetilir. Üst yönetim seviyesi yoktur ve kararlar doğrudan bu tek kademeli yönetim birimi tarafından alınır. Koordinasyon ve hizmet sunumu etkili bir şekilde gerçekleştirilir (Sutcliffe ve Bannister, 2020, s. 9). Güney Afrika ve Kenya gibi bazı Afrika ülkelerinde bu model uygulanmaktadır.

Kenya Örneği: Metropoliten Nairobi, Kenya’nın başkenti olan Nairobi’nin 15 yerel yönetim biriminden oluşan Nairobi Metropoliten Bölgesi için 2008 yılında başkanlık kararı ile kurulmuştur. Başlangıçta, bir yerel yönetimin işlevlerinin çoğunu üstlenmesi ve finansman çerçevesinin teşvik edilmesi gerekiyordu. Şu an için bakanlık, metropoliten bölgesindeki küçük yatırımlar için ulusal idareyi finanse etmek için ek bir araç olarak hareket etmektedir. Bölge, 32.000 km²’lik bir alanı kaplar ve 15 yerel yönetimden oluşan dört ilçeyi içerir. Nüfusu yaklaşık 11 milyondur ve yıllık %3,4 oranında büyümektedir.

Güney Afrika Örneği: Güney Afrika, Cape Town ve Johannesburg gibi büyükşehirleri içeren tek kademeli yönetim modeline sahiptir. Johannesburg, Gauteng eyaletinin başkenti ve ülkenin en büyük kentlerinden biridir. Nüfusu yaklaşık 4 milyondur (Andersson, 2016).

3.1.3. Dikey Koordinasyon

Metropoliten yönetim sistemleri, özellikle büyük şehirlerdeki karmaşık idari yapıları yönetmek için hayati öneme sahiptir. Bu sistemler, genellikle dikey koordinasyon ilkesine dayanır ve politikaların uygulanmasında merkezi bir metropoliten organ yerine, mevcut alt yönetim düzeylerini (bölge, il, ilçe vb.) kullanır. Sürdürülebilirlik ve kalkınma projelerinin başarısı, bu alt düzey yönetim organlarının yetkinliklerine ve finansal kaynaklarına bağlıdır (CGLU, Metropolis, 2020, s. 21). Örneğin, Lagos Eyaleti'nde gözlemlenen yönetim modeli, on altı yerel yönetim biriminden oluşan ve eyalet yönetiminin büyük sorumlulukları üstlendiği bir yapıya sahiptir. Eyalet, bölgesel işlevleri yerine getirmek için çeşitli kurumlar kurmuş, ancak henüz tam anlamıyla bir Lagos Mega Kent Kalkınma Otoritesi oluşturulmamıştır (Ilesanmi, 2010, s. 240).

Lagos'un geniş yüzölçümü ve sürekli artan nüfusu, iç ve dış göç akışlarıyla birleştiğinde, düzensiz gecekondü yayılımının ana nedenlerinden biri haline gelmiştir. Bu durum, metropoliten yönetimin kamu hizmetlerini etkin bir şekilde sunmasını zorlaştırmaktadır. Bu zorluklar, özel kurum ve kuruluşlarla koordinasyonun önemini artırmakta ve kamu hizmetlerinin geniş bir alanda sunulmasını kolaylaştırmaktadır.

Afrika kıtasında incelenen diğer metropoliten yönetim modelleri arasında Mısır, Güney Afrika Cumhuriyeti, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Angola ve Nijerya bulunmaktadır. Bu ülkelerin yerel yönetim sistemleri, metropoliten yönetim modellerinin uygulanmasında çeşitlilik göstermektedir. Johannesburg, Kahire, Kinşasa, Lagos ve Luanda gibi seçilen metropol kentler, örgütlenme ve görev biçimleri açısından hem benzerlikler hem de farklılıklar sergilemektedir. Bu nedenle, bu kentlerin yönetim sistemlerini kapsamlı bir şekilde incelemek, ilgili ülkenin yerel yönetim yapısını da dikkate alarak, konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

3.2. Mısır'da Metropoliten Yönetim: Kahire Örneği

Mısır'ın başkenti Kahire'nin metropoliten yönetim yapısını ve bu yapının şehrin idari, coğrafi ve demografik özellikleri üzerindeki etkilerini incelerken aynı zamanda şehrin karşı karşıya olduğu mevcut yönetsel zorlukları ve bu zorluklara yönelik potansiyel çözüm yollarını da ele almak gerekir. Öncelikle Kahire'nin metropoliten yönetim modelinin kritik bir değerlendirmesini yapmak ve şehrin gelecekteki yönetim stratejilerine ışık tutacak bilgiler sunmak, Kahire'nin idari yapısını detaylı bir şekilde

analiz ederek, metropoliten yönetimin şehir üzerindeki önemini ve etkisini vurgulamak gerekir.

Mısır Arap Cumhuriyeti, Afrika kıtasının kuzeydoğu kapısında yer almakta olup yaklaşık bir milyon kilometrekarelik geniş bir alana yayılmıştır (Radwan, 2016). Nüfusun büyük çoğunluğu, ülkenin toplam yüzölçümünün sadece %4'ünü oluşturan bölgelerde yaşamaktadır. Yaklaşık 100 milyonluk nüfusuyla Mısır, yoğun bir demografik yapıya sahiptir (İMF, 2022). 1922 yılında elde ettiği bağımsızlığın ardından, 1953 yılında halkın oylarıyla seçilen bir cumhurbaşkanının liderliğindeki üniter bir hükümet sistemi ile cumhuriyet yönetimine geçiş yapmıştır. Ülke, idari olarak başkan tarafından atanan valilerle yönetilen 27 valiliğe bölünmüş olup, Eski Mısır'dan bu yana süregelen ve Avrupa ile Afrika arasında bir köprü vazifesi gören zengin bir idari geleneğe sahiptir. Ekonomik açıdan Mısır, özellikle verimli Nil Vadisi ve Delta bölgelerinde yoğunlaşan tarım faaliyetlerine dayanmaktadır. Tarım sektörü, nüfusun yaklaşık üçte ikisinin geçimini sağlamak ve Mısırlıların %60'ı için ana gelir kaynağını oluşturmaktadır (İMF, 2022).

Mısır'da idari yapı merkeziyetçi ve hiyerarşik bir sistem çerçevesinde faaliyet gösterir. Kamu yönetimi, Cumhurbaşkanının devletın başı ve başbakanın hükümetin başı olduğu piramidal bir yapılanmayla düzenlenmiştir. Hükümet, Ekonomi, eğitim, sağlık ve güvenlik gibi çeşitli alanlarda kamu politikalarını hayata geçirmekle yükümlü bakanlıklar ve devlet ajanslarından meydana gelir. Bu kurumlar özelleşmiş görevleri yerine getiren alt birimler ve ofislere bölünmüştür. Cumhurbaşkanı karar verme sürecinde ve politika belirlemede merkezi bir rol oynamaktadır. Mısır bürokrasisi genellikle ağırlığı ve etkin olmaması sebebiyle eleştirilmektedir. Bu durum kamu politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasında engeller ortaya çıkarabilmektedir (Barsoum, 2017). Mısır'da kuvvetler ayrılığı ilkesi, devletin yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirinden ayrıldığı bir yönetim modelini ifade eder. Yasama organı temsilciler meclisi ve şura konseyinden oluşurken, yürütme organı cumhurbaşkanı, başbakan, bakanlar ve milletvekillerinden oluşur. Sistem, farklı organlara verilen görevler arasında denge ve fren mekanizmaları içermektedir. Özetle Mısır'da her ne kadar uygulamada uzak olmasına rağmen teorik olarak Mısır'da kuvvetler ayrılığının olduğunu söylemek gerekir (Aksu ve Akman, 2023).

Organlar	Görevleri
Cumhurbaşkanı	Devletin başı, politika belirleme ve karar verme sürecinde merkezi rol oynar.
Başbakan ve Hükümet	Ekonomi, eğitim, sağlık, güvenlik gibi alanlarda kamu politikalarını hayata geçirir.
Bakanlıklar ve Devlet Ajansları	Özelleşmiş görevleri yerine getiren alt birimler ve ofislerden oluşur.

Tablo 9: Mısırın Yönetişel Yapısı

Kaynak: (Aksu ve Akman, 2023).

Tablo 9’da Mısır’daki güçler ayrılığı ilkesini yansıtılmaktadır. Teorik olarak organlar arasında denge ve fren mekanizmaları bulunsu da uygulamada konuyla ilgili eleştiriler söz konusudur. Bununla birlikte, Mısır’ın idari sistemi modernize etmek ve düzene sokmak için reformlar gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda yerel demokrasi ve yetkilerin dağılımı, etkin yönetişimin kilit bileşenleridir. Teorik olarak, bu yapılar vatandaşları idari süreçlere daha yakın bir konuma taşıyarak, yerel seçilmiş liderlerin günlük hayatlarını doğrudan etkileyen kararlara katılımını artırır ve merkezi hükümetlerin üzerindeki yükü azaltır. Ancak Mısır, yerel yönetim ya da belediye ögesinin eksikliği ile öne çıkar ve bu durum, güçlerin dağılımı zincirinde önemli bir eksiklik oluşturur (Ben nefissa, 2020).

Bu durumun birden fazla nedeni vardır, ancak bunlardan biri Mısır zihniyeti ile ilgilidir. Mısır’ın uzun merkezi devlet tarihinden dolayı, Mısırlılar merkeziyetçi ve otoriter bir devlete boyun eğmeye alışkın olabilirler. Ancak saha araştırmaları farklı bir gerçeği ortaya koyuyor: Yerel halk, yerel idari kurumların beklentilerine karşı sıklıkla duyarsız olduğundan şikayetçi olurken, yerel siyasi ve kamusal aktörler daha büyük bir yerel kamu katılımını arzu etmektedir. İronik olarak, bu aktörler, iktidardaki ulusal Demokrat Parti’ye bağlı olanlar da dahil olmak üzere, Mısır siyasi rejiminin temelini oluşturmaktadır (Ben nefissa, 2020).

Mısır’da yerel yönetimlerin evrimi, uzun bir tarihsel sürecin ve çeşitli yasal düzenlemelerin ürünüdür. Bu sistem, Mısır’ın merkeziyetçi ulus-devlet yapısını yansıtacak şekilde kurgulanmıştır. Mısır’daki yerel yönetim birimleri, Türkiye ve diğer ülkelerdeki benzerlerinden önemli ölçüde farklılık göstermektedir (Sami ve ark., 2020). Yerel yönetimler, yürütme tarafından atanan yürütme kurulları ve halk tarafından seçilen yerel meclisler olmak üzere iki ana kol üzerinden işler. Bu meclisler, tüzel

kişiliğe sahip iller, ilçeler, şehirler, mahalleler ve köylerden oluşur. Mısır, merkezi yönetim açısından 26 vilayet, 129 ilçe, 227 şehir, 87 mahalle ve 1321 köyden meydana gelir. Her bir yerel yönetim birimi, kendi bölgesinin yetkili otoritesi olarak tanımlanır. Mısır'daki bu özgün düzen, çoğu yerel yönetim sisteminin aksine, mantıksal bir çerçeveden ziyade, ülkenin kültürel değerleri, sosyoekonomik yapısı ve tarihsel gelişimine dayanılarak oluşturulmuştur (Anayasa, 2014, Madde:176-177).

Mısır'ın yerel yönetim anlayışı, güçlü bir merkeziyetçilik üzerine kuruludur. Ancak, ülkenin ekonomik ve toplumsal gerçeklikleriyle daha uyumlu bir yapı oluşturmayı amaçlayan ademi merkeziyetçi bir yaklaşımın benimsenmesi yönünde günümüzde önemli adımlar atılmaktadır. 2014 yılında kabul edilen yeni anayasa, bu değişim yönünde ciddi ilerlemeler sağlamış ve nominal olarak ademi merkeziyetçi bir sistemin temellerini atmıştır.

3.2.1. Mısır'da Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Mısır Arap Cumhuriyeti'nin yerel yönetim yapısının tarihsel gelişimini ve güncel durumunu incelemek, Mısır'ın yerel yönetim anlayışının nasıl oluştuğunu ve değiştiğini açısından oldukça önemlidir.

Mısır Arap Cumhuriyeti, tarihi ve eski uygarlığıyla bilinen bir ülke olup yönetim geleneği köklüdür. Merkezi yönetim, idari nedenlerle her zaman yönetim birimlerine bölünmüştür (Hassan, 1940, s. 189). Firavunlar döneminde, güç firavunun şahsında kişiselleştirilmiş olsa da, ülkenin her yerinde merkezden atanan temsilciler bulunmuş ve bu temsilciler vergiler karşılığında sosyal hizmetleri, adaleti ve güvenliği sağlamıştır. Mısır'daki genel idare yapısı, merkezi gücün doğası ve kökenindeki değişikliklere rağmen zaman içinde pek değişmemiştir (Taha, 2017, ss. 77-96).

Mısır'ın yerel yönetim tarihi oldukça zengin bir geçmişe sahiptir. Bu tarihçenin önemli dönemleri:

Osmanlı Dönemi Yerel Yönetim Pratikleri: Osmanlı dönemi, Mısır'da yerel yönetim pratiklerinin temelini oluşturmaktadır. Bu dönemde valilik, kaza ve nahiye gibi idari birimler oluşturulmuş ve bu birimlerde yerel yönetim uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Vali, kadı ve diğer idari görevliler tarafından yürütülen yerel yönetim, Osmanlı döneminde belirli kurallar çerçevesinde görev yapmışlardır. Bu dönemdeki

uygulamalar, Mısır'ın modern yerel yönetim sistemine etki ettiği kabul edilmektedir (Özkaya, 2007; Mark, 2016; Akın, 2021).

Britanya Mandası Dönemi ve Yerel Yönetim: Britanya Mandası dönemi, Mısır'da yerel yönetimde önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu dönemde, yabancı etkilerle Mısır'ın yerel yönetim anlayışı şekillenerek ve günümüz Mısır'ının yerel yönetim sistemine katkıda bulunmuştur (Jakes, 2020, s. 56).

Mısır Arap Cumhuriyeti'nin Kuruluşu ve Yerel Yönetim Anlayışı: 1952 Devrimi sonrasında monarşi devrilmiş ve ülke yeniden yapılandırılarak Mısır Arap Cumhuriyeti kurulmuştur. Bu dönemde yerel yönetimde büyük değişiklikler yaşanmış, merkezi yönetim daha fazla yetki ve kontrolü ele almıştır. Belediyelerin yetki ve sorumlulukları yeniden belirlenmiş ve merkezi iktidarın güçlenmesi sağlanmıştır. Böylece Mısır'da yerel yönetim anlayışı, kuruluş döneminin etkisiyle belirlenerek ve merkezi iktidarın güçlü olduğu bir yapı oluşturulmuştur (Aksu ve Akman, 2023).

Kentlerin yerel düzeydeki yönetim konusundaki gelişimi ve özerklikleri, Yunan klasik kentleri gibi değil, İslam dünyasının farklı bölgelerindeki kentsel toplum türleriyle benzerlik göstermektedir. Ancak Mısır'da özerk ve halk güçlerinin izlerinin bulunmadığı görülmüştür. Bu farklılıklar, ülkelerin tarihsel süreçleri, sosyal, ekonomik ve kültürel faktörleri tarafından etkilenmektedir (Cahen, 1958, ss. 59-76).

Modern yerel yönetim sistemi, Napolyon Bonapart'ın Kahire Divanı'nı kurduğu dönemde başlamış (Salih, 2018) ancak bu yerel yönetim yapıları, uzun süre etkili olmamıştır. Muhammed Ali'nin iktidara gelmesiyle birlikte ülke 14 ilçeye bölünmüş ve ilk belediye meclisleri İskenderiye'de kurulmuştur. İskenderiye belediyesi, hükümetten kısmi özerklik ve bağımsız bir bütçeye sahip olarak öne çıkmıştır. Daha sonra 1909'da çıkarılan bir kanunla yerel yönetimlerin tüzel kişi olarak tanınması ve idari ve mali yetkilerinin genişletilmesi sağlanmıştır (Bear, 1968, ss. 118-140; 1890 sayılı kanun, Md. 12-13-19-31)

Modern dönemde yerel yönetimlerin gelişimi yasal ve anayasal düzenlemelerle şekillenmiştir. Bu süreç, yerel yönetim sistemini ilk kez anayasal bir çerçevede tanımlayarak ve meclislerin yetki ve sorumluluklarını netleştirmiştir. 1971 Anayasası'na kadar geçen süreçte, 1979 tarihli 43 sayılı Kanun da dahil olmak üzere, tüm anayasalar bu sistemi benimsemiştir (Mısır Anayasası 1923, Madde.132-133). Mısır'da, 1923 Anayasası'nda yerel meclisler ve müdürlüklere yer verilmiştir. Çünkü o dönemde eyalet

sistemi bulunmamakta, müdürlüklerin altında belediyeler yer almaktaydı. Bu durum, 1930 Anayasası'na kadar devam etmiştir. Ayrıca, yerel meclis üyelerinin seçimleri için anayasal bir çerçeve oluşturulmuş, bu meclislere yetkiler verilmiş ve yerel yönetimlerin merkezi hükümet denetimi altında özerk bir şekilde kaynaklarını yönetme hakkı tanınmıştır (İbrahim, 2006, s. 12).

1952 devriminden sonra, yerel yönetimlerle ilgili herhangi bir beyanname yayınlanmamıştır. 1956 Anayasası, yerel yönetimleri geniş bir şekilde ele almasına rağmen, 1923 Anayasası gibi ayrı bir bölüm ayırmamış, sadece yerel yönetimi yürütmenin bir parçası olarak tanımlamıştır. 1971 Anayasası'na kadar yerel yönetim birimleri yürütme içinde kalmış, ancak anayasada yerel yönetim maddeleri artırılmıştır. Mısır'da yerel yönetim gelişimi için anayasada yer alan maddeler, geniş yetki ve görevler verilmiştir (Nimet, 2019).

2007 Anayasası, 1971'de başlayan girişimlerin sonuçlarını göstermiş ve uzun süredir tartışılan ademi merkeziyetçi sistemi ilk kez anayasal destekle yerel yönetim birimlerine kamu hizmetleri sunma yolunu açmıştır. Ayrıca, ademi merkeziyetçi sistemin benimsenmesinin ardından anayasal bir değişiklik yapılmıştır. 1952 ve 1971 Anayasaları, yerel yönetim birimlerinin ulusal kalkınma planına hizmet etmesi için önemli bir katkı sağlamıştır. O dönemde, yerel yönetimin merkezi yönetim için büyük bir önemi vardı ve ülkede yerel düzeyde kamu hizmetlerinin geliştirilmesi ve modernleştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır (Ni'met, 2019).

Mısır'da yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi, 2012 ve 2014 yıllarında yapılan anayasa değişiklikleriyle ademi merkeziyetçi sisteme doğru önemli adımlar atılarak şekillenmiştir.

Yasal düzenlemelere bakıldığında 1934'te çıkarılan 24 sayılı kanunla müdürlük meclisleri, eğitim, ziraat, sulama, ulaştırma, kamu malları, idari ve mali işler gibi çeşitli görevler bakımından yeniden düzenlenmiş olduğu görülmektedir. Ardından, Kahire, İskenderiye, Port Said ve Ras El-Bar belediye meclisleri için çeşitli kanunlar çıkarılmıştır. 1956 Anayasası, idari birimlerin hükümlerini on maddeyle kanuna bırakarak belediye meclislerinin ayrıntılarını yasaya bırakmış ve 1960'ta çıkarılan 124 sayılı kanunla bu maddeler uygulamaya konmuştur.

Yerel yönetim sistemi, ülkeyi 26 eyalet ve Luksor şehrine bölen tek meclis sistemine dayanmaktadır. Kentsel valilikler iki düzeye, kırsal valilikler ise beş düzeye ayrılmıştır.

Yerel meclis üyeleri, seçilmiş, atanmış ve liyakat sahibi olmak üzere üç farklı biçimde oluşturulmuştur. 1971'de çıkarılan 57 sayılı yasa ile 1960'taki 124 sayılı yasanın yerine halk ve yürütme meclisleri getirilmiştir (Taha, 2017, ss. 77-96).

1975'te çıkarılan 52 sayılı kanun, yerel yönetimlerin yeniden düzenlenmesinde dönüm noktası olmuştur. Cumhurbaşkanı, 1979'da çıkarılan 43 sayılı kanunla yerel yönetimler sistemi kanununu yürürlüğe koymuş ve bu kanunla Valiler Kurulu'nun önemli işlevleri belirlenmiştir. Bu kanun, yerel vergilerin konulması, değiştirilmesi, borçlanma ve kredi limitlerinin belirlenmesi gibi konularda mahalli birimlere geniş yetkiler vermiştir (1979 Tarih 43 sayılı kanunu).

Yerel yönetimlerin desteklenmesi adına, iki meclis sistem yerel yönetim sistemi ile 1975'te çıkarılan 52 sayılı kanun, yerel yönetim birimlerine kendi kapsamlarındaki tüm iç tesislerin kurulması ve yönetilmesi yetkisini vermiştir. Valiler, bakanlara verilen tüm yürütme yetkilerini üstlenmişlerdir. Bu kanun, yerel meclisleri ve yürütme kurullarını birbirinden ayırmış, her düzeyde yerel meclis seçimlerini organize etmiş ve görevleri daha net bir şekilde tanımlamıştır (1975 tarih 52 sayılı kanunu).

Ancak, Mısır'ın tarihi boyunca yapılan girişimler, yerel halkın kendi işlerini yönetmesini sağlayacak bir yerel sistemi kurmaya, istikrara kavuşturmaya ve büyümeye yetmemiştir. Ülkenin sert merkezi sisteminin yumuşatılması, kanunlarla sınırlı kalmayıp, toplumun her alanında içselleşmiş merkeziyetçi sistemin yumuşatılması en büyük engel olarak karşımıza çıkmaktadır (Rıza, 2011, s. 4).

Bu bağlamda, yerel yönetim kanunlarında yaşanan değişiklikler, mahalli idarelerle ilgilenen bakanın “mahalli idarenin kalkınması” şeklinde değiştirilmesi ve yerel yönetimden sorumlu bakan olarak tanımlanması gibi kavramsal değişiklikler içermiştir. 1996'da çıkarılan 84 sayılı kanunla, yerel halk meclisi üyelerinin seçimi bireysel sistem haline getirilmiştir.

2003'te Luksor şehri için yeni bir halk meclisi kurulmuş ve özel statü kazanmıştır (1996 tarih 84 sayılı kanunu; 2003 tarih 96 sayılı kanunu). Yerel yönetim bütçesi, 1975'ten beri yerel meclis tarafından hazırlanıp eyalet valisi ve cumhurbaşkanı onayına sunulmakta, ardından Halk Meclisi tarafından onaylanmak üzere devletin genel bütçesine ilişkin yasa tasarısına katılma hakkına sahip olan seçilmiş yerel halk meclislerine sunulmaktadır. Yerel yönetimlerin yeniden düzenlenmesi ihtiyaçları karşısında çeşitli tarihlerde yasalar çıkarılarak, yerel yönetim birimlerinin sayıca

düzenlemeler ve günün ihtiyaçlarına cevap verecek kurumlar haline getirilmesi hedeflenmiştir. Yapılan düzenlemelerle farklı kademeli yerel yönetim birimleri oluşturularak 2014 yılına değin yerel hizmetler bu kurumlar vasıtasıyla yürütülmüştür. Ayrıca, halkın daha yakın hizmet yetiştirmek amacıyla ademi merkeziyetçi sistemi girişimleriyle sonuçlanmaktadır (Ni'met, 2019).

Yukarıda bahsedilen tarihi süreçler bağlamında, Mısır'daki yerel yönetim önemli bir evrim geçirmiştir. Son yıllarda farklı bölgelerin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla merkezileşmenin azaltılması ve yerel yönetimin güçlendirilmesine yönelik çabalar artmaktadır. Bu, toplumu doğrudan etkileyen konularda daha fazla yetki ve özerkliğe sahip olan seçilmiş yerel konseylerin kurulmasına yol açmıştır. 1971 Yerel Yönetim Yasası, Mısır'da yerel yönetimin temelini atmakta ve Parlamentonun yetki ve sorumluluklarını ortaya koymaktadır. 2000'li yıllardaki müteakip reformlar, Mısır'ın siyasi ortamında yerel yönetimin rolünü daha da güçlendirmeyi amaçlamıştır (Fahmy, 2006, ss. 3-11).

Mısır'da yerel yönetimin devam eden gelişimi, katılımcı demokrasiyi teşvik etme ve yerel topluluklara karar alma süreçlerinde daha fazla söz hakkı verme konusundaki kararlılığı yansıtmaktadır. Mısır, 21. yüzyılda rotasını çizerken, yerel yönetimin değişen nüfusun ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde gelişmeye devam etmesi beklenmektedir.

3.2.2. Mısır'da Yerel Yönetimler

Mısır'da yerel yönetim yapısı, Türkiye'dekinin farklı bir temel yapısına sahiptir. Yerel yönetim birimleri, vilayetler, ilçeler, kasabalar ve köylerden oluşur. Bu birimler, halk tarafından seçilen eyalet konseyleri ve merkezi yönetim tarafından atanmış başkan ve yönetim kurulu üyeleri tarafından yönetilir (Mısır Anayasası 2014, Madde. 175). Bu yöneticiler, yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve merkezi hükümetin politikalarını uygulamakla yükümlüdür. Ancak, bu yapı, yerel halkın karar alma süreçlerine katılımını sınırlamaktadır.

Temel yerel yönetim birimi olarak vilayet, Mısır'ın en büyük yerel yönetim birimi olup başbakanlığa bağlıdır. Aynı zamanda vilayetlerin kurulması, kaldırılması, isimlerinin değiştirilmesi ve sınırlarının belirlenmesi cumhurbaşkanı kararıyla gerçekleşir (Mahalli idareler kanunu 1979.Madde:1). Vilayetin kurulabilmesi için nüfus sayısı önemli değildir. Yukarıda bahsedilen yerel yönetim birimlerinin her birinin ayrı bir

sorumluluğu bulunmaktadır. Bununla birlikte, vilayet en büyük yerel yönetim birimi olarak, diğer yerel birimlerin sahip olmadığı kamu hizmetleri ile ilgili tüm ihtisaslaşmaları üstlenmektedir.

Vilayet organları, vilayet valisi, yerel halk meclisi ve yürütme kurulu (encümen) olmak üzere üç organ olarak oluşmaktadır. Karar organı olarak yerel halk meclisi, yürütme organı ise vali ile yürütme kurulu tarafından yürütülür; vilayet valileri merkezi yönetimin temsilcisidir (Mahalli idareler kanunu 1979.Madde:1).). Bilindiği gibi, çoğu ülkede meclis üyeleri nüfusa göre belirlenir. Ancak Mısır'da yerel yönetim birimlerindeki yerel halk meclisleri, meclis üyelerinin seçimi nüfusa göre bağlı değildir. İlçeler hem kentsel hem de kırsal nüfus merkezlerini veya sadece kırsal nüfus merkezlerini içeren ikinci düzey idari birimlerdir. Mısır'da toplam 27 vilayet bulunmakta olup, bunların 22'sinde 185 ilçe bulunmaktadır. İlçelere ayrılmayan vilayetlerde kırsal ya da bedevi yaşam tarzı yerine kentsel yaşam tarzı hâkimdir. İlçelere ayrılmayan vilayetler arasında Kahire, Port Said, Süveyş, Güney Sina ve Kızıldeniz bulunmaktadır. Bu nedenle, her şehrin belirli bir idari ilçeye bağlı olması bir kriter veya gereklilik değildir ve her şehrin ayrı bir statüsü vardır (C.EP.F. Egypt, 2015). "E.T.5/7/2022"

Her ilçenin genel itibarıyla şehir veya köyde bir idari merkezi bulunmaktadır. İlçeler, kentsel ve kırsal küçük birimlere bölünmüş olup, idari ve mali yetkilere sahip bir başkan tarafından yönetilir. İlçe (Markaz) başkanı, ilçelere bağlı tüm yerel birimlerin başkanlarının en üst yöneticisidir ve ilçe yürütme kurulu olarak adlandırılır. İlçe başkanı ve ilgili birimlerin yöneticileri doğrudan valinin sorumluluğu altındadır.

İlçeler, yerel yönetim birimleri arasında en önemli ikinci idari birimlerdir. Kurulması, kaldırılması, isimlerinin değiştirilmesi ve sınırlarının belirlenmesi, yörenin kendi sosyal ve ekonomik durumları göz önünde bulundurularak yerel halk meclisinin onayı üzerine başbakan kararıyla gerçekleşir (Mahalli idareler kanunu 1979.Madde:1). Öte yandan, ilçeler birkaç şehirden oluşmakta olup, bahsi geçen şehirlerin kapsamına giren köyler de yetki alanına dahildir.

Mısır tarihi boyunca kırsal bir toplum olarak var olmuştur ve kırsal yerleşim alanları, özellikle geleneksel Mısır köyleri, önemli bir insanlık mirasını temsil eder. Bu köyler, eski Mısır döneminde kendine özgü idari ve ekonomik düzenleriyle kurulmuş olup, ülke genelinde önemli bir yere sahiptir (Cardoso, 1986). Modern Mısır'da ise bu düzenin

büyük ölçüde değişmediği görülmektedir. Ancak, köylerin genel olarak geleneksel yapısını kaybettiği açıktır. Anayasa ve yerel yönetim yasaları, çiftçiler ve köylüler için belirli kotalar ayırmayı zorunlu kılmaktadır.

Köylerin bir alt yerel yönetim birimi olarak kurulması, kapsamının belirlenmesi, kaldırılması ve isimlerinin değiştirilmesi, ilgili ilçenin yerel halk meclisinin önerisi üzerine ve vilayet halk meclisinin onayı ile valinin kararıyla gerçekleşir (Mahalli idareler kanunu 1979.Madde:1). (Tadamun.co, “E.T.14/3/2023” Köyler, idari ve mali yetkilere sahip bir başkan tarafından yönetilmektedir. Ancak, yukarıda bahsedilen yerel yönetim birimlerinin (vilayetler, ilçeler, kasabalar) kurulmasına ilişkin bilimsel bir kriterin olmaması ve bu sürecin siyasi kurumların takdirine bırakılması, büyük bir siyasi manipölasyon riskini beraberinde getirmektedir (Baguri, 2022).

Aynı zamanda, anayasal ve yasal düzenlemelerde yer almayan bu durum, mahalli idareler kanununun yürütme yönetmeliğinde de herhangi bir hükümde yer almamıştır. Diğer yerel yönetim birimlerinin kurulmasına ilişkin olarak, valilerin kurulu tarafından düzenlenen belirli kriterler bulunmaktadır (Sheikh, 2013, s. 30).

Bu bağlamda, Mısır’daki kırsal yerleşimlerin tarihsel ve modern süreçleri, idari ve ekonomik düzenlemelerle birlikte ele alınmalıdır. Bu düzenlemelerin eksiklikleri ve siyasi manipölasyon riskleri göz önünde bulundurularak, daha bilimsel ve objektif kriterler geliştirilmelidir.

3.2.2.1. Yerel Yönetim Organları

Mısır Arap Cumhuriyeti’nin yerel yönetim sistemi, ülkenin sahip olduğu uluslararası ve bölgesel açılımı ile stratejik konumu ve geçmişte yaşadığı uzun süreli idari sömürge deneyimlerinden kaynaklanan köklü bir sistemdir. Mısır’daki yerel yönetim sistemi, kurumsal yapısı bakımından merkezi olmayan çift başlı bir idari sistemdir. Her yerel yönetim düzeyinde bir denetim mekanizması olan yerel halk meclisi ve merkez hükümet tarafından atanan bir yürütme kurulu (Encümen) bulunmaktadır (Botros, 2004).

Bu sistem, yerel yönetimlerin daha etkin ve demokratik bir şekilde işlemlerini sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Yerel halk meclisleri, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine halkın katılımını sağlarken, yürütme kurulları ise bu kararların uygulanmasından

sorumludur. Bu çift başlı yapı, yerel yönetimlerin hem demokratik hem de etkin bir şekilde yönetilmesini amaçlamaktadır.

Mısır'da her yerel yönetim biriminin karar organı niteliğinde, yerel halk meclisi adı altında bir meclis bulunmaktadır. Seçimle oluşan meclis üyeleri, parti listelerinden mutlak çoğunluk esasına dayalı olarak seçilmektedir. Yerel seçimler sırasında kadınlar, toplumun önemli bir unsuru olarak, mecliste belirli sayıda kadınlara, işçilere ve çiftçilere kota verilerek bir oluşum yöntemi geliştirilmiştir (Hegazi, 2012). Meclislerin üye sayısı 18 ile 30 arasında değişmekte olup, üyeler 4 yıllık bir görev süresi için seçilmektedir. Meclislerin ilk toplantısında bir başkan ve iki başkan yardımcısı seçilir. Aynı zamanda, meclisin çalışmalarını daha iyi yürütebilmesi için çeşitli idari görev ve hizmet alanlarında çalışmak üzere komisyonlar oluşturulabilir ve meclise bazı konularda danışmanlık yapabilirler. Öte yandan, yerel kanuna göre her meclisin, üyelerin ve çalışan kadrolarının denetim niteliğinde bulunmak üzere bir ahlak komisyonu atanması zorunludur (Feldman vd., 1987, s. 63). Yerel yönetim birimlerinin seçilen yerel halk meclisleri, her biri için yerel kamu hizmetlerini denetlemek ve yasama işlevi olmaksızın yerel bir meclis gibi görev yapmaktadır (Mahalli idareler kanunu 1979.Md.3). Bu bağlamda Mısır'da yerel meclislerin en önemli görevlerinden biri olan denetleme, yapılan kanun değişiklikleri sonucunda yürütme kurulunun sorgulanması yetkisinin kaldırılmasıyla büyük ölçüde zayıflamıştır. Bu durum, yerel meclislerin işlevlerini gerçek anlamda yerine getirememelerine yol açmıştır.

Mısır'da en büyük yerel yönetim birimleri olan vilayetlerin başında, bakanla aynı rütbede bulunan ve cumhurbaşkanı tarafından atanan bir vali bulunmaktadır. Vali, yerel düzeyde merkez yönetimin temsilcisi olarak, devletin genel politikası ile valilik kapsamındaki hizmet ve üretim tesislerinin uygulanmasını denetler (<http://www.tadamun.co>, "E.T. 1/5/2023")

Bu bağlamda, ilçeler, kasabalar ve köylerde ise ilgili vali tarafından atanan başkanlar ve bakan yardımcısı konumunda görev yapan başkanlar bulunmaktadır (Feldman vd., 1987, s. 64). İlgili alt birimlerin görevleri, aday gösterilmesi, mahalli idareler içinde ve arasında değişiklik ve nakiller, başbakanın kararı ve ilgili valilerin onayı ile yapılır (UCLG, 2007, ss. 3-4).

Her yerel yönetim kademesinde, vali ve birim amirlerine yardımcı olmak amacıyla geniş yetkilere sahip bir yürütme kurulu (Encümen) oluşturulmuştur. Yürütme kurulu,

yerel yönetimin strateji planlama, geliştirme ve uygulama sorumluluğunu taşıyan teknik bir yeterlilik kurumudur. Yürütme kuruluna vali veya birim başkanı başkanlık eder ve kurul, yerel düzeyde faaliyet gösteren merkezi yönetim birimlerinin yöneticilerinden oluşur. Encümen kurulunun en önemli görevleri arasında yerel hizmetlerin koordinasyonunu sağlamak ve yıllık bütçenin hazırlanmasına katkıda bulunmak yer almaktadır (Hegazi, 2012).

Yukarıda belirtilen kurulun yetkileri incelendiğinde, bu yetkilerin seçilen yerel halk meclislerinden daha fazla ön plana çıktığı görülmektedir. Aslında, yerel yetkilerin yerel yönetim birimlerinin kendi seçtikleri organlar tarafından daha güçlü bir şekilde yönetilmesi ve hizmetlerin hızlı bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Ancak, Encümen kurulu yerel vatandaşları temsil etmediği gibi, onların sorunlarıyla da ilgilenemez. Zira Encümen kurulu, merkezi yönetimin bir idari kurulu olması nedeniyle yerel halktan ziyade devlete bağlıdır. Dolayısıyla, 2012’de yapılan yeni anayasa ile yerel yönetimde ülkenin kuruluşundan bu yana bir gelenek haline gelmiş olan sert merkezîyetçilikten âdem-i merkezîyetçi sisteme geçiş ve demokrasiyle kalkınma süreci hayali, bu tür uygulamalarla sınıfta kalmıştır (Mayfield, 1996, s. 269).

3.2.2.2. Yerel Yönetim Görevleri

Yerel yönetim yasasına göre, ilgili yerel yönetim birimlerinin temel yerel yönetim hizmetlerini yürütmesi ve yerine getirmesi sorumluluğu bulunmaktadır. Bu bağlamda, yerel yönetim birimlerinin temel görevleri arasında eğitim, içme suyu temini, kanalizasyon hizmetleri, kültürel faaliyetler, gençlik merkezleri, sağlık tesisleri, dar gelirli vatandaşlar için konut sağlanması, tarımın geliştirilmesi ve gıda maddelerinin dağıtımı gibi hizmetlerin yürütülmesi yer almaktadır. Ayrıca, kırsal alanların kalkınmasının teşvik edilmesi de bu görevler arasındadır. Her alt birimin kendine özgü görev ve sorumlulukları bulunmakla birlikte, vilayet düzeyinde dış yatırımların ve serbest bölgelerin kurulması, kent düzeyinde nazım planlarının yapılması, köy ve kasaba düzeyinde aile planlaması, okuryazarlığın teşvik edilmesi, dini değerlerin ve ahlak kurslarının yaygınlaştırılması gibi hizmetler de yerel yönetimlerin sorumlulukları arasındadır.

Bu sorumlulukları yerine getirebilmek için yerel yönetimler genellikle bütçe oluşturma, hizmet sunumu ve yerel düzeyde karar alma yetkilerine sahiptir. Yerel yönetim

hizmetlerinin güçlendirilmesi amacıyla, yerel meclisler, vali ve birim başkanlarına, merkezi yönetimin amirlerine soru sorma aracılığıyla bir denetim mekanizması hakkı tanınmıştır (Türker, 1999, s. 696). Ayrıca, yerel halk meclisi üyelerine soru sorma hakkı tanınmış olması, yerel demokrasinin bir ilerlemesi olarak görülmektedir. Ancak, 1988 yılında yapılan bir dizi yasal düzenleme öncesinde, yerel halk meclisi üyeleri sadece soru sorma hakkına sahip değil, aynı zamanda üst yöneticileri sorgulama hakkına da sahipti. Yapılan düzenlemeler sonrasında ise, yerel halk meclisi üyelerinin sorgulama yetkisi kaldırılmış ve birim amirlerine sadece soru sorma ve bilgi talep etme hakkı tanınmıştır (Ebul-Qumsan, 2005). Dolayısıyla, yerel demokratik anlayışı güçlendirmeyi amaçlayan bir devletin yöneticileri, vatandaşlarından üstün olmadıklarını ve hizmetlerini yerine getirmekle sorumlu olduklarını kabul etmelidir. Bu nedenle, yerel halkın kendi seçtiği meclis ile koordinasyon içinde çalışmalı ve sorumluluklarını üstlenmelidir (Tobbala, 2019, s. 2).

Vali, yerel yönetim amirleri arasında en yüksek makam olarak görev yapar. Hem yerel yönetim başı hem de merkezi yönetimin bir amiri olarak, başbakana karşı sorumludur. Ülkenin uzun yıllardır süregelen merkeziyetçi yapısı nedeniyle, vali yerel yönetim üzerinde bir vesayet makamı olarak kabul edilir. Bu bağlamda, valiler yerel yönetim üzerinde denetim ve nezaret yetkilerine sahiptir ve çeşitli yerel hizmetlerin hukuka uygunluğunu denetlerler.

Valinin görev ve yetkileri arasında sanayinin yerleştirilmesi, alt yerel birimlerin mali kararlarının onaylanması ve yerel halk meclislerinin seçim süreçlerini takip etmek yer alır. İlçe meclislerinin önerisi ve vilayet meclislerinin onayı ile köy yönetimlerinin kurulmasına ve sınırlarının değiştirilmesine karar verebilir. Ayrıca, valilik düzeyindeki güvenlik ve kamu hizmetlerinin genel sorumluluğu da valiye aittir.

Vali, ulusal tesisler ve yerel ihtiyaçlara ilişkin hizmetlerin yerel düzeyde uygulanamaması durumunda, bu hizmetleri yerel halk meclisi ile başbakan arasında koordine eder. Genel olarak, vali yerel yönetimler ile merkezi yönetim arasında bir köprü işlevi görür (<http://www.tadamun.co>, “E.T.1/5/2023”, Hegazi, 2012).

3.2.2.3. Mısır Yerel Yönetimlerin Mali kaynakları

Mısır Arap Cumhuriyeti, yerel yönetim operasyonlarının etkili bir şekilde finanse edilmesinde çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalan, zengin bir tarihe ve kültüre sahip bir

ülkedir. Bu bağlamda, yerel yönetim düzeyinde kaynak mobilizasyonu için kullanılan çeşitli kaynakları ve mekanizmaları incelemeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda bu karmaşık konuya ışık tutmayı ve iyileştirme için potansiyel yolları ele almayı da hedeflemektedir. Mısır hükümeti, küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişimini teşvik etmek için önemli önlemler almıştır. Bu girişimler, ekonomik büyümeyi ve istihdam yaratmayı desteklemenin bir yolu olarak görülmektedir (Ahmed, 2020).

Mısır Arap Cumhuriyeti'ndeki yerel yönetimler, kamu malları ve hizmetlerinin sağlanması gibi sorumluluklarını finanse etmek için çeşitli finansal kaynaklara başvurmaktadır. Bu kaynaklar, kamu mali yönetimindeki eksiklikleri gidermek ve kamu refahını artırmak açısından kritik öneme sahiptir (Shabana, 2018). Gelir elde etmek için kullanılan önemli bir yöntem, idari kapasite sınırlamaları ve hatalı tapu sicil sistemleri gibi zorluklara rağmen, yerel yönetimlerin bölgesel düzeyde fayda sağlayan ödemeleri topladığı arazi değeri yakalama yöntemidir (Cho vd, 2022). Ayrıca, yerel yönetimler düşük gelirli gruplar için hizmetleri sübvansedebilir ve bina denetimi ile tüketici koruması gibi sektörleri düzenleyebilir; tüm bu faaliyetler yeterli finansman gerektirmektedir (Devas, 2008). Mısır Arap Cumhuriyeti'ndeki yerel kalkınma üzerindeki etkisine odaklanan araştırmalar, yerel finansmanın ve halk katılımının rolünü anlamanın, Mısır'da yerel kalkınmayı yönlendirmek için çok önemli olduğunu vurgulamaktadır (Asem Waled Shaar, 2022).

Mısır'daki yerel yönetimler, gelirlerini çeşitli kaynaklardan elde etmektedir. Bu kaynaklar arasında, gelirin merkezi hükümetle paylaşıldığı vergiler, yerel olarak toplanan harçlar ve giderlerden elde edilen vergi dışı gelirler ile merkezi hükümetten yapılan transferler bulunmaktadır (Anbar, 2022). Ayrıca, yerel gelirler, yerel yönetim faaliyetlerini ve kalkınmayı finanse etmek için zorunlu katkılar olan yerel vergiler ve belirli hizmetler veya izinler için yapılan ödemeleri içermektedir (Fatmawatie, 2015). Mısır hükümeti, merkeziyetçiliği kolaylaştırmak ve merkezi ve yerel birimler arasındaki yetki transferini netleştirmek amacıyla yeni bir yerel yönetim yasası üzerinde tartışmalarını sürdürmektedir (Taha, 2017). Bu yasa, yerel kurumların siyasi rollerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu çeşitli gelir akışları, Mısır'daki yerel hizmetlerin, altyapı gelişiminin ve düzenleyici işlevlerin finansmanında kritik bir rol oynamaktadır (Devas, 2008).

Bu bağlamda, teorik olarak yerel yönetimlerin mali kaynaklarının çeşitli olması ve yerel kalkınma projeleri ile hizmetlerinde etkili bir rol oynaması beklenirken, uygulamada durum farklıdır. Ülkede hâkim olan aşırı merkeziyetçi yapı, yerel yönetimlerin faaliyetlerini kısıtlamakta ve onları merkezi yönetime bağımlı hale getirmektedir. Bu durum, yerel yönetimlerin özerkliklerini ve etkinliklerini azaltmakta, yerel kalkınma çabalarını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, yerel yönetimlerin mali ve idari açıdan güçlendirilmesi, yerel kalkınma projelerinin başarısı için kritik öneme sahiptir.

Öte yandan, merkezi hükümetten valiliklere, ilçelere ve mahallere yapılan mali transferler istikrarsız ve öngörülemez olup, yerel kamu hizmetlerinin etkili bir şekilde sunulmasını engellemektedir. Mısır'da gelir, merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasında paylaştırılmakta ve yerel yönetimlerin kendi gelirleri bulunmaktadır. Paylaşılan gelir; ithalat ve ihracat vergisinin yarısını, menkul kıymetler vergisinin yarısını, ticari ve sınai kazanç vergisinin yarısını ve tarım arazileri vergisinin dörtte birini içermektedir. Yerel yönetimlerin kendi gelirleri, taşıtlara ve diğer ulaşım araçlarına uygulanan vergiler ile eğlence ve boş zaman faaliyetlerine ilişkin vergilerden gelmektedir. Ancak, yerel yönetimler vergi matrahını veya vergi oranını değiştiremez.

Mısır'da yerel yönetim kapasitesinin geliştirilmesine yönelik ulusal bir strateji ve yerel yönetim personelinin nitelikleri ile sorumluluklarına ilişkin ulusal bir referans çerçevesi bulunmamaktadır. Yerel yönetimlerde az sayıda nitelikli personel bulunmaktadır ve kapasite geliştirme konusunda sınırlı sayıda yerel deneyim mevcuttur (UCLG, 2013, s. 48). Birçok kurum, yerel yönetimlerin mali yönetimini denetlemekle görevlidir. Bu kurumlar arasında Yüksek Yerel Yönetim Konseyi, Merkezi Teşkilat ve İdare Kurumu ile Merkezi Denetim Ajansı gibi merkezi kurumlar bulunmaktadır. Ancak, denetimler yalnızca ara sıra yapılmaktadır. Mısır'da katılımı ilgili özel yasalar bulunmamakta ve danışma ile katılım için yerel alanlar mevcut değildir (UCLG, 2013, s. 48). Bununla birlikte, yerel yönetimdeki kilit figürler, merkezi hükümetin doğrudan etkisi altında olup, genellikle üstlerini memnun etmeye daha fazla önem vermektedirler (Tadamun, 2013). Yerel yönetimlerin yetkilerini kullanma kapasitesi, mali kaynakların kontrolü veya eksikliği nedeniyle ciddi şekilde sınırlıdır. Mısır'daki Yerel Yönetim Kanunu No. (43/1979) ile belirlenen yerel yönetim yapısı, valilere tam yürütme yetkisi verirken mali yetkilerini sınırlamaktadır. Örneğin, her valilikteki bazı birimler, idari olarak valiye bağlıyken mali olarak ilgili sektörel bakanlıklara bağlıdır. Ayrıca, ulusal bütçenin ulusal

bakanlıklar ve yerel valilikler arasında dengesiz bir şekilde dağıtıldığı, her birinin sırasıyla %90 ve %10 aldığı da belirtilmelidir. Yerel yönetimlerin teorik olarak mali yetkiye sahip olduğu durumlarda bile, pratikte bütçeler merkezi bakanlıklar ve yerel yönetimlerin yürütme konseyleri tarafından hazırlanmakta ve Maliye Bakanlığı tarafından onaylanarak yerel yöneticiler tarafından uygulanmaktadır (Tadamun, 2013).

Dahası, yerel yönetimler gelir açısından merkezi hükümete büyük ölçüde bağımlıdır ve Madde 184, merkezi hükümetin yerel yönetime kaynak sağlama sorumluluğunu belirtmektedir (Tadamun, 2013). Yerel yönetimler, yerel vergileri toplama ve harcama konusunda yasal yetkiye sahip olsalar da Tadamun tarafından yapılan bir rapor, bu bağımsız gelirin çoğunlukla önemsiz olduğunu ve yerel seçilmiş yetkililerin bu tür vergileri uygulamanın siyasi hoşnutsuzluğunu göze almaktan çekindiklerini, böylece ‘yönetimin merkezi doğasını pekiştirdiklerini’ göstermiştir (Tadamun, 2013). Bu dinamikler, merkezi yönetimin toplam kamu harcamalarındaki orantısız harcamalarını (%79) yerel yönetiminkilere (%12) kıyasla araştırırken açıkça görülmektedir (Tadamun, 2013). Bu mali bağımlılık, merkezi hükümetin önceliklerinin yerel ihtiyaçlarla uyumsuz olduğu durumlarda, harcamaların merkezden onaylanması gerekliliği ile sonuçlanmakta ve böylece yerel yönetimi basit bir idari role indirgemektedir. Bu durum hem merkezi hem de yerel yönetim idaresinin patrimonial karakteri ile daha da kötüleşmekte ve etkili ve hesap verebilir yerel yönetim kapasitesini sınırlamaktadır.

Yukarıda bahsi geçen değerlendirmenin ışığında, Mısır’daki yerel yönetimi kolaylaştıran kurumsal mekanizmalar mevcut olsa da, yerel yönetim merkezi hükümetten bağımsız olmaktan uzaktır. Birincil aktörleri, ana siyasi figürlerin doğrudan himayesiyle atanırken, yerel bütçeler merkezi hükümetin öncelikleri tarafından önemli ölçüde izlenmekte ve sınırlandırmaktadır. Yerel yönetim, etkili yerel yönetimi kolaylaştırmak için gerekli olan yürütme ve mali otoritenin birleşiminden yoksundur. GCCR’nin (Büyük Kahire Bölgesi) özel durumunda, uyumsuz mekânsal ve idari sınırlamalar, sorumlulukların yetersiz tanımlanmasına ve büyük ölçekli kentsel projelerin gerçekleştirilmesi için yürütme kurullarına ve şirketlere bağımlılığı teşvik eden çapraz valilik uyumuna yol açmaktadır. Genellikle önde gelen politikacıların idari ve mali desteğinden yararlanan bu yürütme kurulları, karmaşık projelerin yürütülmesini kolaylaştırmada kritik hale gelmekte, ancak kentsel gelişim yanıtlarını yerel ihtiyaçlara

yanıt vermekten ziyade münhasır yukarıdan aşağıya vizyonlara dönüştürmektedir (Abdelaal, 2021, s. 46).

Mısır'daki yerel yönetimlerin şimdiki durumuna göre değinildiğinde, mevcut verilere göre Mısır, 40 puan üzerinden 18 puan alarak, genel olarak şehir ve yerel yönetimler için olumsuz bir çevre sunan ülkelerden biridir. Şehirler ve yerel yönetimler için uygun bir ortamın iyileştirilmesi, belirli sayıda reform gerektirir.

İlk reform, Mısır'da yerel özerkliği güçlendirmektir: Mısır'daki yerel yönetim başkanları atanmış olduğundan, kamu harcamalarını yerel tercihlere uygun hale getirmekte zorlanmaktadır. Yerel politikaların uygulanmasında bazı valiler bölgesel uygulamayı iyileştirebilirken, genel olarak güçlerin dikey örgütlenmesi yerel tercihlere karşı ağırlık oluşturur. Vali, merkezi hükümet hizmetlerinin dağıtılmış yapıları üzerinde mali ve idari yetkiye sahip olsa da bakanların sektörel politikaların uygulanmasında yaptığı değişikliklere etki edememektedir. Ayrıca, dağıtılmış merkezi hükümet hizmetlerinin başkanları, Valilik Yürütme Konseyi üyeleri ve merkezi bakanlıklara rapor vermektedir. Bu, dağıtılmış merkezi hükümet hizmetlerinin valilerin girişimlerine karşı az sorumluluğa sahip olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca, çoğu vali yerel yönetim alanının dışından atanmaktadır (valilerin neredeyse %70'i eski asker veya eski polis memurlarıdır). Son olarak, Mısır, yerel hükümet bütçelerini ve planlarını onaylama yetkisine sahip olan az sayıdaki Afrika ülkesinden biridir. Reform, başlangıçta Anayasa'nın 162. maddesinin ruhunu ve harfini güçlendirmeli ve yerel halk konseyi üyelerinin ve yerel yürütme organlarının seçimini emretmelidir. Reform, ardından yerelleşme ile dağıtım arasındaki bağı güçlendirecek şekilde tasarlanmalıdır (UCLG, 2013, s. 49).

Sorumlulukların dağılımını açıklığa kavuşturmak, yasaların sorumlulukları nasıl böldüğünü anlamak için önemlidir. Ancak, düzenleyici metinler genellikle ayrıntılı bilgi eksikliği ve belirsizlik yaratır. Örneğin, yerel yönetimlere atanan bir hizmet, kesinlikle yerel düzeyde sunulacak anlamına gelmez. Aslında, hizmetler sıklıkla birden fazla yönetim alanı tarafından sağlanır. Sağlık, sosyal refah, ulaşım, çevre, sanitasyon ve ilköğretim gibi alanlarda birçok rekabet eden sorumluluk örneği vardır. Bu nedenle, merkezi hükümet ile yerel yönetim düzeyleri arasındaki sorumlulukların dağılımına odaklanan reformlar, operasyonel hale getirilmesi için gerekli yasaları ve düzenlemeleri tasarlamalıdır (UCLG, 2013, s. 49).

Merkezi hükümetten yerel yönetimlere yapılan mali transferlerle ilgili üçüncü reform, yerel hizmetlerin finansmanında önemli bir rol oynamaktadır. Bu reform, iki temel transfer yöntemini içermektedir:

1. *Paylaşımlı Vergilendirme*: Bu yöntemde, vergilerden elde edilen gelirin %50'si toplama yerine dayalı olarak yerel yönetimlere aktarılır. Kalan %50 ise belirli bir formülle tüm valiliklere (Kahire ve İskenderiye hariç) ortak fonlara yönlendirilir. Bu ek gelir kaynağı, yerel mali gelirlere büyük katkı sağlar ve neredeyse %40'ını oluşturur.
2. *Ortak Fon*: Maliye Bakanlığı tarafından yönetilen bu fon, valiliklere dağıtılmak üzere ayrılan kaynakları içerir. Fonların dağıtımında nüfus büyüklüğü, coğrafi sektör ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurulur. Özellikle Yukarı ve Aşağı Mısır'daki valilik bütçelerinin neredeyse %30'unu oluşturan bu kaynaklar, yerel hizmetlerin finansmanına önemli katkı sağlar.

Ayrıca, Süveyş Kanalı İdaresi'nin karları da beş valiliğe dağıtılır. Dağıtım oranları şu şekildedir: İsmailia'ya %50, Port Said ve Süveyş'e %30, Kuzey Sina'ya %10 ve Güney Sina'ya %10. Bu reform, merkezi hükümetten diğer yönetim alanlarına (valilikler, ilçeler ve belediyeler) yapılan mali transferlerin, devredilen sorumlulukların maliyetiyle uyumlu olacak şekilde ayarlanmasını amaçlamaktadır (UCLG, 2013, s. 49).

3.2.3. Kahire Metropoliten Yönetimi

Kahire, bin yılı aşkın bir geçmişe sahip kadim bir metropoldür. 19. yüzyılın sonlarında İngiliz egemenliği altında şekillenen şehir Afrika ve Ortadoğu'nun en büyük şehri olarak dünyanın sayılı metropolleri arasında yer almaktadır. Hızlı kentleşme ve yoğun nüfus baskısı altında kalan Kahire zorlu kentsel sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır (Mutin, 2002). Devlet Bilgi İşlem Merkezi'ne göre, ülkenin genel nüfusu 104 milyonu aşmış olup, kent merkezinde nüfusun 10 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Metropol Kahire bölgesinde ise nüfusun 24 milyondan fazla olduğu tahmin edilmektedir; bu da ülkenin %24'üne tekabül etmektedir (www.capmas.gov.eg/; www.sis.gov.eg/; "E.T: 12/5/2023"). Sürekli göç alan bir bölge olarak hızla büyüyen Kahire'nin, gelecekte bu tabloyu koruyacağı öngörülmektedir.

Kahire metropolü, ülkenin hem siyasi hem ekonomik, sanayi ve kültürel merkezi olmasının yanı sıra, yoğun nüfus baskısı altında hızlı bir şehirleşme ve aşırı gecekondu

yığılması ile karşı karşıya kalmıştır (Deboulet ve El Kadi, 2002). Kahire'nin demografik yapısı oldukça karmaşık ve sürekli bir değişim içerisinde. Şehir, yoğun göç akınları ve doğal nüfus artışı nedeniyle sürekli büyümektedir. Bu durum, Kahire'nin genç ve dinamik bir nüfusa ev sahipliği yapmasına neden olmaktadır. Kentte yaşayan bireyler arasında farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki gruplar bulunmaktadır ve bu çeşitlilik, nüfus yapısının heterojenliğini artırmaktadır. Ayrıca, şehirde yüksek bir işsizlik oranı mevcuttur ve bu durum, sosyal ve ekonomik sorunlara yol açmaktadır (CGLU, 2022).

Şehirde yaşanan gecekondu ve düzensiz yapıların olumsuz görüntüleriyle mücadele etmek amacıyla, tüm bölgelerin ve mahallelerin özelliklerini değiştiren ve şehrin kültürel ve estetik görünümünü büyük ölçüde etkileyen birçok yapısal proje hayata geçirilmiştir (CGLU, 2022). Ayrıca son zamanlarda altyapı alanlarında büyük gelişmeler kaydedilmektedir. Kahire'nin aşırı kentleşme yükünü azaltmak amacıyla, ülke genelinde yapılan altyapı projeleri yetersiz kalmış ve yapılan tüm girişimler başarısız olmuştur. Bu nedenle, önceki hükümetlerin yetmişli ve doksanlı yıllarda yaptıkları gibi, çölde yeni şehirler kurmak çözüm olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede, modern nitelikte ve beşinci nesil şehirler olarak nitelendirilen yeni idari başkent adı verilen yeni bir şehir kurulmuştur (Stanley, 2018, s. 830).

3.2.3.1. Kahire Metropoliten Yönetiminin Yapısı

Kahire Metropoliten Yönetimi, şehrin merkezinde konumlanmış ve büyük ölçekli kurumsal yapıları içeren önemli bir idari birimdir. Bu yapılar içerisinde belediyeler, valilikler ve ilçe yerel yönetimleri gibi kritik öneme sahip kurumlar mevcuttur. Bu kurumlar, metropoliten alanın etkin ve sorunsuz yönetilmesi amacıyla aralarında sıkı bir koordinasyon ve iş birliği sergilemektedirler (Abdelaal ve vd., 2021). Ne var ki, pratikte görüldüğü üzere, metropoliten bölgenin tek bir idari yapıya sahip olmaması, yönetimin ademi merkeziyetçi anayasal sisteme rağmen merkezi hükümet tarafından yürütülmesine yol açmaktadır. Yerel yönetimler, anayasada öngörülen ademi merkeziyetçi sistemin gerekliliklerinden uzak bir pozisyonda bulunmaktadır.

Kahire metropoliten bölgesi, Kahire, Giza ve Qalyubia olmak üzere üç şehri kapsamakta ve üç ayrı valilik tarafından yönetilmektedir (Deboulet ve El Kadi, 2002).

Kahire Valiliği, federal sistemlerdeki şehir-devlet kavramına benzemektedir. Valilik, 188 km²'lik bir alanda yaşayan yaklaşık 9,6 milyon nüfusu barındırmaktadır (Capmas,

2017). Dört bölgeden oluşmakta ve her biri bir dizi ilçeyi kapsamakta, ayrıca dört yeni uydu şehri bulunmaktadır. Giza ise, 1.579 km² üzerine yayılan kentsel/kırsal bir valiliktir ve yaklaşık 8 milyon nüfusu ağırlamaktadır ki bunların %58,6'sı kentsel alanlarda yaşamaktadır (Giza Valiliği, 2017). Valiliğin kentsel bölümleri 8 ilçe ve 79 şiyakha ile 2 uydu şehre bölünmüştür. Benzer şekilde, Kalyubiye de 1.000 km² üzerine yayılan kentsel/kırsal bir valiliktir (Capmas, 2016). Kentsel bölüm idari olarak iki ilçe ve on şiyakha'ya ayrılmıştır (Kalyubiye Valiliği, 2016) ve yaklaşık 5,8 milyon nüfusu barındırmaktadır ki bunların %44,7'si kentsel alanlarda yaşamaktadır.

Bu bağlamda, Kahire yerel yönetim birimi olarak valilik tarafından yönetilir ve Mahalli İdareler Kanunu'na göre diğer tüm yerel valilikler için geçerli olan kurallar Kahire için de uygulanır. İdari açıdan Kahire valiliği, mahalleler ve shiyakhat (küçük mahalleler) ardından doğu, batı, kuzey ve güney olmak üzere dört ana bölgeye ayrılır. Her bölge bir vali yardımcısının sorumluluğunda yönetilir (cairo.gov.eg). “E. T. 18/10/ 2023”

Kahire yönetiminin organları vilayet meclisi, encümen ve validir. *Kahire vilayet meclisi*, doğrudan halk tarafından seçilen 380 üyeden oluşur ve her bölgeden 6 üye temsil eder. Bu altı üyeden biri kadın kotasını karşılamak zorundadır. Meclis üyeleri, parti listelerine göre 4 yıl süreyle seçilir ve meclis başkanı, toplantıları yönetmek ve kendilerini temsil etmek üzere seçilir. Meclis başkanı, yürütme kurulu ile vali arasındaki ilişkileri yürütür ve belirli işler için sürekli veya geçici kurullar oluşturabilir. Meclis, genel karar ve denetim organı olarak görev yapar (Mahalli idareler kanunu 1979, Madde.3., 2020, 2م, حجازي).

Kahire'deki *vali*, yürütmenin başı olarak metropol yöneticisi olarak görev yapar. Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve onun adına temsil eder. Valinin iki ana sorumluluğu vardır: hem yerel düzeyde hem de merkezi yönetimde temsilci olarak görev yapmak. Valinin yetki ve görevleri arasında düzenin ve güvenliğin sağlanması, manevi değerlerin ve ahlaki esenliğin korunması, sanayi ve tarım faaliyetlerinin düzenlenmesi, mali işlerin yönetimi, ilçe, kasaba ve köy yerel yönetimlerinin kararlarını onaylamak ve yerel halk meclislerinin seçim işlerini yürütmek bulunur. Ayrıca vali, merkezi yönetim adına alt kademe yerel birimlerinin görevlerini denetler ve Kahire vilayeti sınırları içindeki merkezi yönetim örgütleri ile diğer örgütler ve yerel yönetim birimleri arasındaki ilişkileri koordine eder. Bunun yanı sıra vali, devletin kamu ve özel

mallarını korumak için gerekli tedbirleri alır ve bu mallara yönelik ihlalleri idari yollarla çözmeye yetkilidir (Mahalli idareler kanunu 1979, Madde.26-29).

Kahire vilayeti encümeni, valiliğin hem karar alma hem de yürütme ve koordinasyon işlevlerini üstlenen bir organdır. Vali başkanlığında, vilayet genel sekreteri, dört vali yardımcısı ve 12 ilçe başkanından oluşur. Encümen, genel ülke planlaması ve koordinasyonu için farklı bakanlık ve merkezi kuruluşlardan atanmış idari memurlarla iş birliği yapar. Bu meclis, atanmış bürokratlar olmasına rağmen yerel halk meclisinden daha yetkili olarak kabul edilir (Mahalli idareler kanunu 1979, Madde.32, 33, 59). Aynı zamanda yürütme kurulu, yerel halk meclisine karşı bir vesayet ve onay makamı olarak görev yapar. Özetle, yürütme kurulu yerel hizmetleri denetlerken ulusal hizmetler parlamentoya denetlenir.

Kahire Metropoliten Yönetimi'nin altyapı ve hizmetleri oldukça gelişmiş bir seviyededir. Şehirdeki ulaşım altyapısı geniş bir ağa yayılmış olup, toplu taşıma araçları yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Su ve kanalizasyon hizmetleri etkin bir şekilde yürütülmekte ve kaliteli su temini ile atık su yönetimi sağlanmaktadır. Eğitim ve sağlık hizmetleri ise çeşitli kurumlar tarafından sunulmakta olup, Kahire'de bulunan çok sayıda okul ve hastane vatandaşlara hizmet vermektedir (Deboulet vd., 2014).

Kahire Metropoliten Yönetimi'nin ulaşım altyapısı, şehrin yoğun nüfusu ve karmaşık kentsel yapısının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oldukça gelişmiştir. Şehir içinde metro, otobüs ve taksi gibi çeşitli ulaşım seçenekleri mevcuttur. Metro sistemleri geniş bir coğrafyaya hizmet vermekte ve şehir içi ulaşımında hayati bir rol oynamaktadır. Otobüs hatları, şehir içi ve şehirlerarası ulaşımı kolaylaştırmakta ve metro ağının ulaşamadığı bölgelere erişim sağlamaktadır. Ciddi trafik sıkışıklığının olduğu bölgelerde ulaşım verimliliğini artırmak için alternatif ulaşım yolları üzerinde araştırma yapılmakta ve kapsamlı ulaşım planlaması gerçekleştirilmektedir. Bu çabalar, Kahire'nin ulaşım altyapısının sürdürülebilirliğini ve verimliliğini artırmayı amaçlamaktadır (Owais vd., 2021). Kahire Metrosu, GCCR'nin en hızlı ve en başarılı ulaşım yöntemlerinden biri haline gelmiş olup, sürekli artan talep seviyeleriyle dikkat çekmektedir. Projenin uygulanması, GCCR'deki kentsel projelerde yaygın olmayan bir dereceye kadar Kahire ve Giza valilikleri arasında verimlilik ve iş birliği sağladığını göstermektedir. Bu başarı, inşaat ve yönetimi denetlemek için her biri valilikler yerine Ulaştırma Bakanlığı'nın yetkisi altında olan ayrı kuruluşların kurulmasının bir

sonucudur. Ulusal Tüneller Kurumu (NAT), metro sisteminin inşasını üstlenmek için 1983 yılında Ulaştırma Bakanlığı'nın bir devlet kurumu olarak kurulmuş olup, o zamandan beri diğer büyük ölçekli tünel projelerinden sorumlu olmuştur. NAT ayrıca proje ile ilgili gerekli teknik ve ekonomik araştırmaları yürütmekten sorumludur (NAT, 2013). Ancak 1987'de Kahire metrosunun hizmete girmesine rağmen, merkezi bölgeler hala toplu taşıma ile yetersiz şekilde hizmet almaktadır. İlk metro hattı, güneydeki sanayi bölgesini kuzeydeki mahallelere bağlıyor (Asp, 2023; Owais vd., 2021). Bölgesel yürütme organları, verimsiz yerel yönetimi ve ilgili sınırlamaları aşarak, ilgili valilikler arasında başarılı yönetim ve uygulamayı sağlamıştır. Proje, ulusal düzeyden kaynaklanan ve bölgesel ölçekte hareket eden bir yürütme hükümeti biçimine dayanıyordu. Bu bölgesel uygulama ve koordinasyon ölçeğinde hareket eden proje, nihayetinde nispeten başarılı olmuştur. Ancak, bu ölçek mevcut kurumsal yapıya entegre edilmemiştir; aksine duruma özgü bir çözüm olarak gelişmektedir ve bu büyüklükteki ve karmaşıklıkta projeleri kolaylaştırmak için GCCR'de bu yönetim ölçeğine duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Bu ölçeğin kurumsallaşması olmadan, ulusal ve yerel (ve yüksek derecede merkezileşmiş ve merkezsizleşmiş) arasında bir orta yol temsil eden bu ölçek olmadan, kentsel projeler GCCR'nin üç valiliği arasında koordinasyonu sağlamaya devam edemeyecek veya Kahire Metro projesinde kullanılan düzenlemelere başvurmak zorunda kalacaktır ki bu düzenlemeler de sınırlamalardan muaf değildir (Abdelaal, 2021, s. 49).

3.2.3.2. Kahire Metropoliten Yönetiminin Sorunları

Kahire Metropoliten Yönetimi'nde karşılaşılan zorluklar ve çözüm önerileri incelendiğinde, şehirdeki trafik ve ulaşım sorunlarının öne çıktığı görülmektedir. Yoğun nüfus ve araç sayısı, trafik sıkışıklığına ve ulaşım sorunlarına yol açmaktadır. Ayrıca, altyapı yetersizlikleri de büyük bir sorun teşkil etmektedir. Özellikle su ve kanalizasyon hizmetlerindeki eksiklikler, halk sağlığını tehdit etmektedir. Sosyal hizmetlerde ise eşitsizlikler dikkat çekmektedir. Farklı bölgelerdeki halkın eğitim ve sağlık hizmetlerinden eşit şekilde faydalanamadığı gözlemlenmektedir. Bu zorlukların üstesinden gelmek için kapsamlı bir planlama ve yatırım stratejisi geliştirilmesi gerekmektedir (Abdel Wahed Ahmed, 2020, s. 18; Ashoub, 2021; Fahmy, 2006).

Trafik ve Ulaşım Sorunları: Kahire’de trafik ve ulaşım sorunları, şehirdeki en büyük zorluklardan biridir. Yoğun nüfus ve araç trafiği, sürekli trafik sıkışıklığına neden olmaktadır. Toplu taşıma araçlarının yetersiz olması da ulaşım sorununu artırmaktadır. Trafik kazalarının sık yaşanması ve yolların dar olması, şehirdeki ulaşım problemini derinleştirmektedir. Bu sorunlara çözüm bulunması için alternatif ulaşım modellerinin değerlendirilmesi ve altyapının güçlendirilmesi gerekmektedir (Owais vd., 2021; Hussin vd., 2021).

Altyapı Yetersizlikleri: Kahire Metropoliten Yönetimi’nde altyapı yetersizlikleri oldukça belirgindir. Su ve kanalizasyon hizmetlerindeki eksiklikler, sağlık ve çevre sorunlarına yol açmaktadır. Altyapının genişletilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca elektrik ve doğalgaz gibi temel hizmetlerde de ihtiyaçların karşılanamaması, altyapı yetersizliğinin bir diğer göstergesidir. Bu konuda yapılacak yatırımlar, şehrin gelişimine olumlu yönde etki edecektir (Deboulet vd., 2014, s. 297; Abulnaga, 2021, s. 69). Bu bağlamda, 2008’den bu yana Mısır hükümeti, şehrin geleceği için "Kahire’nin 2050 Vizyonu" adlı bir plan geliştirmiştir. Bu vizyon, şehri uluslararası bir çekim merkezi haline getirmeyi ve rekabetçiliğini artırmayı amaçlamaktadır. Ancak çekicilik her zaman rekabetçilik anlamına gelmez. Yetkililer, genel bir ekonomik stratejiye odaklanmadan şehrin imajını iyileştirmeye çalışmaktadır. Bu vizyona karşı direnişler vardır, özellikle kentsel, sosyal ve çevresel çelişkiler nedeniyle rant patlaması, bu rekabetçiliğe bağlı olarak, faaliyet merkezleri ve altyapı projeleri ile ilişkilidir (Deboulet vd., 2014, s. 296).

Sosyal Hizmetlerde Eşitsizlikler: Kahire’de sosyal hizmetlerde eşitsizlikler bariz bir şekilde görülmektedir. Farklı bölgelerde yaşayan halkın eğitim ve sağlık hizmetlerine eşit erişim sağlayamadığı gözlemlenmektedir. Bu durum, sosyal adalet açısından önemli bir sorundur. Eğitim ve sağlık hizmetlerinin herkese eşit şekilde sunulması için bölgesel farklılıkların giderilmesi ve tüm vatandaşlara adil bir hizmet sunulması gerekmektedir (Abdelbaseer vd., 2021, s. 49; Aboakrab, 2020, s. 604; Khadr, 2020).

Yukarıda bahsedilen değerlendirmelere göre sonuç ve önerilerin sunulması gerekirse, Kahire Metropoliten Yönetimi’nin etkili koordinasyonla birlikte kurumsal yapısının güçlendirilmesi ve etkin bir şekilde işletilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, sorunların çözümü için daha etkili ve hızlı adımlar atılmalı, altyapı hizmetlerinde iyileştirmeler yapılmalı ve sosyal hizmetlerdeki eşitsizlikler için tedbirler alınmalıdır. Önerilerin

uygulanmasıyla Kahire'nin metropoliten yönetiminde büyük bir ilerleme sağlanabilir (Hassan vd, 2022).

Kahire'nin coğrafyası ve demografisi, kurumsal yapısı, altyapısı ve hizmetleri ile karşılaşılan zorluklara ilişkin çalışmanın sonuçlarına göre ulaşım sorunları, yetersiz altyapı ve sosyal hizmetlerdeki eşitsizliklere ilişkin ayrıntılı bir değerlendirme yapılmıştır. Bu bağlamda ulaşım altyapısı, su ve kanalizasyon hizmetleri, eğitim ve sağlık hizmetleri Kahire Metropoliten Yönetimi'nin iyileştirilmesi gereken alanların başında gelmektedir. Altyapının iyileştirilmesi, hizmet kalitesinin artırılması ve kaynakların daha verimli kullanılmasının sağlanması için özel önlemler alınmalıdır. Ayrıca sosyal hizmetlerde eşitsizliklerin giderilmesi ve toplumsal refahın artırılması için stratejik planlamanın geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Kahire'nin kalkınmasının ve sürdürülebilir geleceğinin bu alanlarda iyileştirme ihtiyacını ön plana çıkardığı söylenebilir (Abulnaga, 2021, s. 69).

3.3. Güney Afrika'da Metropoliten Yönetim: Johannesburg Örneği

Güney Afrika, anayasal düzeni ve gelişmiş ekonomisiyle Afrika kıtasındaki en güçlü ve en istikrarlı ülkelerden biridir. 1996 yılında imzalanan ve 1997'de yürürlüğe giren Anayasa, temel hak ve özgürlükleri güvence altına almıştır. Ülke, çok kademeli bir hükümet sistemine sahiptir ve bağımsız bir yargıya dayalı müreffeh bir demokrasiyle yönetilmektedir. Ulusal ve yerel yönetim düzeyleri arasında yasama ve yürütme yetkisi paylaşılmaktadır. Güney Afrika'nın geleneksel liderleri de danışma organlarında yer almaktadır (www.goc.za) “E.T: 25/8/2023”.

Ayrıca, ülkenin tarihi, politikaları ve demokratik dönüşümü, ırkçı apartheid rejiminin sona ermesiyle şekillenmiştir. Bugün, özgür ve adil seçimlerle ülke, bölgede etkili bir güç olarak tanınmaktadır. Ancak, yerel yönetim birimlerinin ekonomik yeterliliği ve adaletsiz gelir dağılımı gibi zorluklarla karşılaştığı da bir gerçektir (Kardaş, 2020). Bu yapı, 1836'dan itibaren gelişen güçlü merkezi geleneğin bir devamıdır (steyler ve Nico, 2007).

Güney Afrika Cumhuriyeti, adını Afrika kıtasının güneyinde yer almasından almıştır. 1910 yılında toplum ayrımına dayalı olarak kurulan Güney Afrika Birliği, beyaz azınlık ile siyah çoğunluk arasındaki ırksal ve etnik çatışmaların sahnesi olmuştur. Bu çatışmalar, ülkenin tarihini ve politikalarını derinden etkilemiştir. 1948 genel

seçimlerini kazanan Ulusal Parti, apartheid adı verilen ırkçı politikayı uygulamaya koymuş ve bu politika, aynı parti tarafından sürdürülmüştür. Apartheid sistemi, 1990 yılında SASO (South African Student Organisation) ve ANC (African National Congress) gibi siyahi çoğunluk siyasi hareketlerinin öncülüğünde verilen mücadele sonucunda 1994 yılında sona ermiş ve bu durum rejim değişikliğine yol aarak demokrasiye geçişi sağlamıştır (Droste, 2002, s. 512).

Güney Afrika, Afrika kıtasında darbeye tanık olmayan nadir ülkelerden biridir. Apartheid'in sona ermesiyle birlikte, yeni yönetim çok ırklı, sürdürülebilir ve piyasa odaklı bir demokrasi inşa etmek için tarihi bir çaba göstermiştir (Droste, 2002, s. 512). 1994'ten bu yana düzenlenen zgr ve adil seçimler, Güney Afrika'yı bölgesinde etkili bir güç ve dünyanın en istikrarlı demokrasilerinden biri haline getirmiştir.

Ülkenin yakın tarihine kadar ayrımcılık ve ırkçılık temelli yerel sistemlerin etkin bir şekilde işlediği söylenemez. Ayrıca, ülkenin siyasi yapısında, hizmetlerin yürütülmesinde merkezi idarenin önemli bir rol oynaması gerekmektedir (Government Communication and Information System, 2019). “E.T. 28/8/23”

Güney Afrika'da oluşturulan yerel yönetim birimleri arasındaki ekonomik yeterlilik farklılıkları, merkezi hükümetin bu bölgelerde varlığını hissettirmesine neden olmaktadır. Yerel yönetimler, yeterli idari ve mali kapasiteye sahip olduğunda, özellikle belediye geçmişi olan bölgelerde tüm yetkilerini kullanmakta ve üzerlerine düşen işlevlerini sorunsuz yerine getirmektedirler. Ancak, yoksul veya kırsal bölgelerdeki belediyelerin sınırlı kapasiteye sahip olması, sürdürülebilirlik beklentilerinin düşük olması tam tersi sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu tür belediyeler bu nedenle genelde yetkilerine daha az kullanabilmektedirler.

Böyle durumlarda ilçe belediyeleri, yerel aktörlerin rızası ve kalkınma girişimlerini koordine etme ve düzenleme mecburiyeti ile kendi adlarına ek yetki ve işlevler üstlenmişlerdir (Koma, 2012; Mphahlele ve vd., 2021).

Güney Afrika'nın yerel yönetimleri, tarihsel olarak ırksal çizgilerde örgütlenmiş küçük parçalı belediyelerden oluşmaktaydı. Ancak apartheid politikasının etkisiyle merkeziyetçi bir yapı benimsendi ve yerel yönetimler arka planda kaldı. Bu merkeziyetçilik yaklaşık 46 yıl boyunca sürdü; ancak 1994'te apartheid sona erdi ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi hedeflendi. 1996 Anayasası, yerel yönetimleri merkezi yönetimle birlikte yasal bir yönetim olarak tanımladı ve özerklik sağladı. Bu

sayede demokratik geçiş sürecinde yerel politikaların kalitesi arttı (Steyler, 2005, s. 183). Yönetimler arası ilişkiler, ekonomik, sosyal, sağlık, çevre ve sürdürülebilirlik hizmetlerini etkili ve verimli bir şekilde sunmak için stratejik olarak düzenlendi. Güney Afrika, yerindelik ilkesini benimseyerek yerel yönetimleri güçlendirdi (Madumo ve koma. 2019, s. 3).

Afrika'nın geri kalanı gibi Güney Afrika da sömürgeci geçmişten, özellikle de ırksal ve ayrımcılık temelli politikalardan etkilenmiştir. Bu etkiyi anlamak için ülkenin tarihindeki kritik gelişmelere bakmak önemlidir (Govender ve Ramodula, 2020, s. 3). Güney Afrika'da yerel yönetimler, kendi değerleri, kültürü ve tarihi içinde gelişmiştir. Ülkenin tarihi travmalarını aşmak için barış anlaşmaları ve yeni anayasa çalışmaları yapılmıştır (Wright, 2014; Hlophe, 2013 Akt, Govender ve Ramodula, 2020, s. 3; Govender, 2012). Güney Afrika, üniter bir devlette federal bir sistemin paradoksal bir örneğini sunar. Bu paradoks, apartheid döneminden demokratik bir ülkeye geçiş sırasında tartışmalı bir konu olmuştur (Schwella, 2016). Ülkenin içinde bulunduğu siyasi ve sosyal koşullar, federalizm veya üniter sistem arasında bir denge sağlamayı gerektirir. Her iki yaklaşımın da avantajları ve zorlukları vardır. Federalizm, yerel yönetimlerin daha fazla özerklik kazanmasına olanak tanırken, üniter sistem merkezi yönetimi daha güçlü kılar. Güney Afrika'nın çok kültürlü yapısı, federalizmin daha uygun olabileceğini düşündürse de üniter bir sistem ulusal birliği daha iyi sağlayabilir (Tepeciklioğlu, 2018).

3.3.1. Güney Afrika'da Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Güney Afrika yerel yönetimler tarihsel kökeni itibarıyla, 1836 yılında kasaba ve köylerde belediye meclislerinin kurulmasına ilişkin yasa ile bir kamu kurumu olarak yapılanmaya başlamıştır (Nico ve Jeep, 2007, s. 3). Güney Afrika'da yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi, ülkenin karmaşık ve çeşitliliği bol geçmişiyle şekillenmiştir.

Güney Afrika, yerel yönetim geleneğinin en güçlü olduğu ülkelerden biridir. Ancak apartheid dönemi öncesinde, farklı bölgelerde ayrı tarihlerde ve idari düzenlerde yerel yönetimler kurulmuştur. Bu karmaşıklığın temel nedeni, apartheid sistemi tarafından toplumsal ayrıma dayalı olarak kurulan farklı yönetim yapılarıdır (Thornhill, 2014; Fourie, 2009).

Güney Afrika'nın yerel yönetim sistemi hem Hollanda hem de İngiliz sömürgecilği ile apartheid yönetimiyle ilişkili kölelik ve baskıcı sistemlere dayanmaktadır. Bu tarihsel faktörler, günümüzdeki belediye kurumlarının temelini oluşturmuştur (Fourie, 2009). Ayrıca, kölelik ve sömürgecilik, demokratik yönetimde yerel yönetimin siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ve coğrafi meseleleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur (Govender ve Ramodula, 2020). Sömürge güçleri, kalkınma açısından daha iyi kurulan bölgelerde yerleşim yerlerini tercih etmişlerdir. Bu nedenle, Güney Afrika'daki yerel yönetimler bu temel ilkeye dayanarak kurulmuştur. Diğer Afrika ülkelerinde de benzer durumlar yaşanmış ve bu da sömürge mirasıyla mücadeleye yol açmıştır (Bandyopadhyay ve Green, 2012; Bradley, 2011; Bellucci, 2010).

Güney Afrika'nın yerel yönetim sistemi, tarihsel olarak beş döneme ayrılabilir: Hollanda sömürge dönemi, İngiliz yönetimi, Güney Afrika Birliği dönemi, Apartheid dönemi ve Demokratik rejim. Bu dönemlerdeki değişiklikler, iç ve dış baskılar altında yönetim türlerini, politikaları ve kurumsal yapıları şekillendirmiştir.

Hollanda Düzenlemeleri (1652-1795): Güney Afrika, Avrupalı yerleşimciler tarafından 1652'de Hollanda Doğu Hindistan Şirketi tarafından Cape Town'da kuruldu (<https://www.gcis.gov.za/>, "E.T: 18/10/2019". Hollandalılar, Ümit Burnu'nu 1652'den 1795'e kadar ve daha sonra 1803'ten 1806'ya kadar işgal etmişlerdir (Tsatsire ve vd., 2009). Ayrıca, 1948'de Güney Afrika'da kurulan ayrımcılığa dayalı sistem, belediye seçimlerine sadece emlak vergisi mükellefi olan mülk sahiplerinin katılmasına izin veriyordu. Bu durum, yerel yönetimin elit bir nitelik kazanmasına yol açtı (Tsatsire ve vd., 2009). Ancak bu sistem, sadece oy hakkı imtiyazını değil, temel hizmetlerden faydalanmada da sıradan sivilleri dışladı. Bu ırksal ayrımcılık, sömürge düzenini karmaşık ve tabakalaşmış bir yapı haline getirdi (Thompson, 2001, s. 31). Yeni kurulan yerel yönetimlerin kurumsal düzenlemeleri, Hollanda Doğu Hindistan Şirketi'nin arketiplerini takip etti. Bu şirketin iç ve dış ilişkileri büyük etki sahibiydi. Belediye hizmet sunum mekanizması da yerel halkın değil, sömürgecilerin çıkarlarına hizmet etmek üzere tasarlanmıştı. Güney Afrika'da yerel yönetimler, il ve bölgelerden önce kuruldu ve başlangıçta en güçlü yönetim kurumu statüsündeydi (Lenel, 2002; Tsatsire vd., 2009).

İlk yıllardan itibaren stratejik olarak Jan Van Riebeeck tarafından kurulan yerleşimler yerel yönetimlere dönüştü (Lenel, 2002). Ancak Cape bölgesindeki nüfus artışı,

ekonomik ve sosyal yapıda değişikliklere yol açtı ve idari yapılanma konusunda bir düzenleme yapılmadığı için belediye hizmetleri karşılanamaz hale geldi (Fourie, 2011). Özellikle 1657-1795 döneminde taleplerin arzı aştığı noktada, Van Riebeeck, VOC'unun bazı çalışanlarına özgürlük tanıyarak belediye sınırlarını genişletti (Fourie, 2011, s. 3). Diğer yerleşimcilerin (örneğin Fransızlar) ve kölelerin gelişi, Güney Afrika'daki ilk belediyeyi temel hizmetlerin sağlanması açısından zor bir duruma soktu. Bu noktada, Güney Afrika'daki yerel yönetimin mevcut haliyle (yürütme ve yasama yetkilerine sahip) Hollandalılara atfedilse de bu sömürge öncesi dönemde ülkede hiçbir yönetim sistemi olmadığı anlamına gelmez.

İngiliz Yönetimi (1795-1803 ve 1806-1910): Fransız Devrimi'nin Avrupa'da yarattığı karmaşa sırasında Büyük Britanya, Fransızların eline geçmesini önlemek amacıyla Cape Yarımadası'nı işgal etti. Hollanda egemenliği altındaki Cape, 1795'te İngilizler tarafından kolayca ele geçirildi. Hollandalılar o dönemde Batavya Cumhuriyeti olarak biliniyordu. Ancak 1803'teki Amiens Antlaşması uyarınca Cape, Hollandalılara geri verildi. Fakat 1806'da İngilizler yeniden Cape'i ele geçirdi. Avrupa'nın gözünde, İngilizlerin Cape'i hâkimiyetleri altına alması, Güney Afrikalıların kaderine danışmadan gerçekleşti ve 1814'teki barış anlaşmasıyla kesinleşti (Thompson, 2001, s. 31).

1820'li yıllarda, ilk İngiliz yerleşimciler, Algoa Körfezi'ne (şimdiki Nelson Mandela Körfezi) ulaşan 21 gemiyle gelmiştir. Bu yaklaşık 4500 göçmen arasında zanaatkarlar, tüccarlar, dini liderler, öğretmenler, çiftçiler, demirciler, terhis edilmiş denizciler ve askerler gibi farklı meslek grupları bulunuyordu (gcis.gov.za/). “E. T. 20/9/2023”.

İngiliz yönetimi, Cape'in İngiltere'nin bir kolonisi haline gelmesinden sonra, sömürgeleştirme çabalarını iç kesimlere doğru hızla genişletti (Calvert, 2000, Akt, Govender ve Ramodula, 2020). Bu süreçte, yerel yönetim ve bölgesel yönetim yapıları da geliştirildi. Ancak bu düzenlemeler genellikle sadece Avrupalıların çıkarlarını ilerletmek amacıyla yapıldı ve yerel halkın temsilini sağlamadı (Muiu, 2010; Ndulo, 2003). İngiliz yönetimi, toprak kamulaştırması gibi stratejileri benimseyerek Cape'in ötesinde de etkili olmaya çalıştı. Bu dönemde limandaki faaliyetler arttı ve yönetim sorunları karmaşık hale geldi (Muiu, 2010; Tsatsire ve vd., 2009). Beyaz topluluklar iç kesimlere doğru hareket etmeye başladı. Britanya İmparatorluğu, Natal, Oranje Free State ve Transvaal gibi dört koloni daha kurarak sömürgeleştirmeyi genişletti (Tsatsire vd., 2009).

İngiliz yönetiminin temel özellikleri arasında, yerel yönetim alanının ötesine geçerek toprak kamulaştırması gibi stratejiler benimsemesi yer alıyordu. Bu dört bölgenin kurulması, eyalet hükümetinin doğuşunu simgeliyordu ve daha sonra Güney Afrika Birliği himayesinde merkezi bir hükümet kuruldu.

Güney Afrika Birliği Dönemi (1906-1948): Bu dönemde İngiliz yönetimi tamamen çekilmiş değildi. Güney Afrika Birliği, İngiliz sömürgelerini (Natal, Oranje, Free State ve Transvaal) tek bir çatı altında birleştirmişti (Idasa, 2012). Ülkenin yönetim alanları, aşağıdan yukarıya doğru gelişti: Yerel yönetimden (Cape of Good), eyalet yönetimine (koloniler) ve son olarak Güney Afrika Birliği'ne. Ulusal hükümetin kurulması, önceden belediyelerin ve daha sonra eyaletlerin yetkisinde olan bazı görevleri merkezileştirmeyi mümkün kıldı. Bu görevler arasında altyapı, tarım, arazi ve makroekonomik politika yer alıyordu (Idasa, 2012). Ancak, kurulan birlik genel olarak beyaz topluluklara medeni ve siyasi fırsatlar sunsa da yerli halk olan Afrikalılar, 1913 tarihli yerli toprak yasası ve 1923 tarihli yerli (kentsel alanlar) yasası ile daha da ayrımcı bir şekilde muamele gördü. Bu yasalar, toprak meselesini ulusal bir yetki haline getirdiğinden, belediyelerin ayrımcı politikalar uygulamaktan başka seçeneği kalmadı (Govender ve Ramodula, 2020).

Bu bağlamda, bu iki yasanın yürürlüğe girmesiyle Güney Afrika, Nazi modelinden esinlenerek apartheid rejimini kurdu. Irk ayrımına dayalı olarak oluşturulan bu rejim, tüm yönetim seviyelerinde uygulanarak tarihte ilk defa ırkçılığı yasallaştıran bir rejim oldu. Belediye yönetimleri, yerel halkın muhalefetiyle karşılaştı. Alternatif bir hükümet için hazırlanan özgürlük taslağı, beyazların hâkimiyetini sağlamış olmasına rağmen daha sonra Kliptown'daki 1955 Halk Kongresi'nde kabul edildi (Mazibuko, 2017). Aynı zamanda ırk ayrımcılığına karşı olanlar, 1948'de apartheid'in uygulamaya konmasıyla büyük bir hayal kırıklığı yaşadılar.

Apartheid Dönemi (1948-1993/4): Güney Afrika'da ırk ayrımcılığının dayandığı yoğunlaştırılmış bir İngiliz yönetim biçimiydi. Bu dönemde apartheid ve toprak reformu tersine çevrilmeye çalışıldı, ancak belediyeler ve diğer kamusal alanlar için gereken kapsamlı planlamalar yapılamadı. Planlama yasaları hem kasaba hem de şehirlerde ırk ayrımını sürdürmek ve özellikle siyahi Güney Afrikalıların kentleşmesini önlemek ve kısıtlamak için kullanıldı (Berrisford, 2011).

Apartheid sistemi, rejimin yerel yönetim düzeyinde daha etkili olması için ulusal hükümetin yerel yönetim üzerindeki otoritesini artırdı. Ancak bu, siyahi, Hintli ve diğer gruplardan insanların utanç verici politikalarla yerlerinden edilmesine yol açtı (örneğin, 1950 tarihli Grup Alanları Yasası) (Steyler ve De Visser, 2007). Apartheid yönetimi, kentsel ayrımcılığın temelini oluşturdu; ancak aslında bu ayrımcılık, apartheid döneminden önce bile var olan bir olguydu.

Hizmet sunumu da apartheid kurumlarıyla uyumlu bir şekilde gerçekleşti. Başka bir deyişle, hizmet sunumu ayrımcılık politikasının bir parçasıydı. Apartheid döneminde politika yönlendirme, temsil ve kurumsal düzenlemeler gibi diğer kritik yönetim konuları da ele alındı. Bu dönemin bütüncül bir analizi, Güney Afrika'daki apartheid'in özel bir tür sömürgeleştirme veya iç sömürgecilik olduğunu gösteriyor (Sithole ve Mathonsi, 2015; Thomas, 2012). Bu dönemde farklılaştırılmış kalkınma veya bölgesel yönetim stratejileri uygulandı.

Apartheid rejimi, ırk ve etnik grupları ayıran “grup alanları” adı verilen yasayı çıkardı. Bu yasa, zengin beyaz belediyelerin siyahilerin yaşadığı bölgelere hizmet sağlama yükünü üstlenmemesini amaçlıyordu (Sithole ve Mathonsi, 2015, s. 11). Ülke genelinde kentsel ayrımcılık konusunda bir fikir birliği yoktur. Bazıları, yerli halkın sefalet, hastalık ve suçla ilişkilendirilmesinin, ırksal çatışmaları tetiklediğini düşünmektedir.

Güney Afrika'da kalkınmacı bir yerel yönetim oluşturulması için bazı öneriler de sunulmuştur. Bu öneriler, BCM, ANC, Pan Afrikanist (PAC) ve Güney Afrika Komünist Partisi (SACP) gibi hareketlerin liderlerinin siyasi yasaklanmasının ardından ortaya çıkmıştır. Bu hareketler siyah Güney Afrikalıları apartheid ve beyaz üstünlüğüne karşı birleştirmiştir (Dolamo, 2017). Steve Biko, bu bilinç mücadelesini “bir zihin tutumu ve yaşam biçimi” olarak tanımlar ve siyah insanların maruz kaldığı baskının temel nedeni (siyah olmaları) etrafında bir araya gelmeleri gerektiğini vurgular. Biko'ya göre, bu, sürekli köleliğe bağlayan prangalardan kurtulmak için bir grup olarak hareket etme ihtiyacının farkına varmaktır (Biko Akt. Dolamo, 2017).

Ancak Güney Afrika'nın içinde bulunduğu sorunlar, siyasi bilinç ve kitlesel seferberlik ile çözülemeyecek kadar karmaşıktır. Demokrasi yanlısı siyasi aktivizmin sonucunda sivil itaatsizlik tohumları ekilmiştir (Govender ve Ramodula, 2020). Ayrıca, geçmişte olduğu gibi siyasi protestoların yerel yönetim hizmetlerinin karşılanamaması gibi

olumsuz sonuçlara yol açtığı görülmektedir. Bu nedenle mevcut yönetimin ekonomik ve sosyal sorunları farklı bir stratejiyle ele alması gerekmektedir.

Demokratik Yönetim (1994'ten bugüne): Güney Afrika, demokratik yönetim açısından 1994'ten bu yana önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Bu süreç, apartheid rejiminin sona erdiği ve demokrasinin doğduğu yıl olan 1994'ten bir yıl önce başlamıştır. Yeşil Kitap (1997), yerel yönetimlerle ilgili olarak apartheid döneminde kurulan belediyelerin ırkçılıktan arındırılması ve demokratikleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ülkenin anayasası henüz kabul edilmediği için bu dönemde bir dizi uygulama ve yasa düzenlemesi hayata geçirildi. Özellikle özgürlük şartları, yeniden yapılanma ve kalkınma programları, konut anlaşmaları gibi önemli kavramlar, yeni yerel yönetim sistemini destekleyen normatif ilkeleri belirledi (SAHRC, 2015). 1993'te Yerel Yönetim Geçiş Yasası (LGTA) kabul edildi ve yerel yönetim reformu üç aşamada gerçekleşti:

- İlk aşamada ara dönem öncesi (yerel forumlar ve geçici konseyler),
- İkinci aşamada ara dönem (1995/96 ile 1999 belediye seçimleri arasında),
- Son aşamada ise kalkınmacı yerel yönetim sistemine odaklanıldı (Koma, 2012).

Mufamadi (2005, s. 1), Güney Afrika'da yerel yönetim sisteminin apartheid sonrası dönemde önemli bir değişim geçirdiğini belirtmektedir. Bu süreç, farklı sosyo-ekonomik koşullara maruz kalan beyaz ve siyah Güney Afrikalıları eşit bir şekilde desteklemeyi amaçlayan bir çerçeveye şekillenmiştir (CoGTA, 2014; Cronje, 2014). Ancak, iyileştirmelerin sürdürülebilirliği konusunda bazı zorluklar vardı. Kurumsal kapasite eksikliği ve yoksulluk, yerel yönetimleri tehdit eden temel sorunlar arasında yer almaktadır. Bu nedenle, belediye kapasitesinin geliştirilmesi önemlidir. Yerel yönetim dönüşüm stratejileri de bu konuda odak noktası olmuştur (CoGTA, 2014, s. 5). Apartheid sonrası Güney Afrika yerel yönetim sistemi, “beyaz ve siyah Güney Afrikalıları büyük ölçüde farklı sosyo-ekonomik ortamlara maruz bırakan bir sistemin sonuçlarını aşamalı olarak ortadan kaldırılmasına yönelik bir çerçevenin sağlanmasına büyük özen gösterilen bir sistem” olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, demokrasinin başlangıcından (1994) bu yana Güney Afrikalıların yaşam standartlarının iyileştirilmesi konusunda, özellikle de Haklar Bildirgesi'nde benimsenen temel hizmet sunumunun (CoGTA, 2014; Cronje, 2014) iyileştiğine dair herhangi bir tartışma bulunmamakla birlikte, kurumsal kapasite sorunlarının üstesinden gelinmesi de dahil olmak üzere bu

tür iyileştirmelerin sürdürülebilirliği konusunda bir zorluk bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin sürdürülebilirliğini tehdit eden sorunların temel nedenleri konusunda farklı görüşler bulunmakla beraber kurumsal kapasite yetersizliği, nitelikli insanların eksikliği ve yaygın olan yolsuzluğun sürdürülebilirliğin karşısındaki en önemli engeller olduğu herkesçe kabul edilmektedir (CoGTA, 2014, s. 5).

Görüldüğü gibi, Güney Afrika'daki yerel yönetim sistemi, zengin bir tarihsel geçmişe sahiptir. İlk yerel yönetim yapıları, 17. ve 18. yüzyıllarda Hollanda ve İngiliz sömürgecilerin etkisi altında gelişmiştir. Ancak apartheid dönemi boyunca ırksal ayrımın etkisi altında birçok yasal düzenleme yapılmıştır. Bu dönemde, 1950'de Grup Alanları Yasası, 1960'larda "Renkli ve Hintli" yönetim komiteleri, 1971'de Bantu İşleri Yasası ve 1977'de topluluk konseyleri gibi önemli adımlar atılmıştır. Siyah Yerel Yönetimler Topluluk Konseyleri 1982'de kurulmuştur (Ngubane, 2005). Güney Afrika'nın mevcut yerel yönetim sistemi, 1996 Anayasası ve 2000'den sonraki yasal düzenlemelerle şekillenmiştir. Bu yasalar arasında Belediye Sistemleri Yasası, Belediye Yapıları Yasası, Geleneksel Liderlik ve Yönetişim Çerçeve Yasası, Belediye Finans Yönetimi Kanunu ve Belediye Sınır Belirleme Yasası bulunmaktadır (Sithole ve vd., 2015, s. 4). Bu evrim bakıldığında, Güney Afrika'nın yerel yönetim alanındaki önemli dönüşümünü yansıtmaktadır.

Özetle, Güney Afrika'da yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi, sömürgecilik döneminin başlangıcında sadece sömürgeciler için hizmet sunmayı amaçlayan resmi bir yapı olarak ortaya çıkmıştır. Daha sonra bu hizmet sunumu, tüm beyaz vatandaşları kapsayacak şekilde genişlemiştir. Ancak zamanla, diğer vatandaşların, özellikle de yerli halkın sosyal ve ekonomik zorluklarına daha fazla ilgi gösterilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda, Güney Afrika'daki yerel yönetim sistemi, tarihsel olarak nasıl geliştiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

3.3.2. Güney Afrika'da Yerel Yönetimler

Güney Afrika'daki yerel yönetim birimleri halka en yakın hizmet birimleri olarak ulusal veya yerel meclisler tarafından verilen yetki ve görevler çerçevesinde faaliyet göstermektedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere önceki dönemlerde Güney Afrika'daki yerel yönetimler merkeziyetçi bir yapıya sahipti ve anayasal statüleri veya özerklikleri yoktu. Kentsel hizmetler ırksal ayrımcılığa dayalı olarak parçalanmış farklı kurumlar

tarafından eşit olmayan bir şekilde sunuluyordu (Cronje, 2014). Güney Afrika'daki yerel yönetimler, eski sömürge güçlerinin etkisine rağmen, dönüşüm sürecinde mevcut kuruluşları iyileştirerek olgunlaştırmıştır. Ülkenin kendi değerleri ve tarihsel olayların karşılıklı etkileşimi bugünkü yapıyı şekillendirmiştir. Apartheid sisteminin sona ermesinin ardından yerel yönetim dönüşümü başlamış, ırk temelli yönetim ortadan kaldırılmış ve toplumun bütünleşmesi ile belediye hizmetlerinin eşitlikçi bir anlayışla dağıtılması amaçlanmıştır (Cronje, 2014). Aynı zamanda yerel yönetimler, yasal olarak özerklik kazanmış ve Güney Afrika'nın halka en yakın yönetim düzeyini oluşturmuştur (Anayasa, 1996, Madde 7; Cronje, 2014).

Güney Afrika'da 1996 Anayasası, ulusal düzey, eyalet düzeyi ve yerel düzey olmak üzere üç yönetim düzeyini öngörmektedir. Yerel yönetimler, sağlık, eğitim, sosyal yardımlaşma gibi birçok konuda hem ulusal yönetim hem eyalet yönetimi hem de diğer yerel yönetimlerle iş birliği yapabilirler (Van Donk, 2008).

Güney Afrika'daki yerel yönetimler, yerel seçimlerle seçilen belediye başkanları ve belediye meclisleri tarafından yönetilir. Belediye başkanı, belediyenin başında yer alır ve yerel hizmetlerin yürütülmesinden sorumludur. Belediye meclisi ise belediye politikalarını belirler ve yerel yönetim işlerini denetler.

Yerel yönetimler, yerel hizmetlerin sağlanması için kendi bütçesini oluşturur ve yönetir. Yerel hizmetler arasında su temini, elektrik sağlama, yol yapımı ve bakımı, çevre koruması, sağlık hizmetleri, eğitim ve konut gibi alanlar bulunur. Ayrıca, yerel yönetimler, yerel ekonomik kalkınma projelerini destekler ve yerel toplulukların ihtiyaçlarına cevap vermekten sorumludur (Nico ve Jeep, 2007, s. 68).

Güney Afrika'daki yerel yönetimler çeşitli katılım mekanizmalarıyla yerel demokrasiyi teşvik etmeye ve yerel halkın katılımını sağlamaya çalışırlar. Bu mekanizmalar arasında topluluk toplantıları, danışma kurulları ve yerel halkın karar alma süreçlerine katılım yer alır (Act 117 of 1998; Van Donk, 2008.). Ayrıca, Güney Afrika Anayasası, belediyelerin kuruluş süreçlerini, sınırlarını, kategorilerini, belediye türlerini ve resmi dilleri belirlemek için parametreler içerir (Structures Act). Bu süreç, ulusal ve eyalet düzeyinde eşitsizlikleri gidermeyi amaçlar (Act 27 of 1998).

Güney Afrika'da toplam 278 belediye (44 ilçe belediyesi ve 226 yerel belediye) ile 8 metropoliten belediye bulunmaktadır. Bu yerel yönetimler, vatandaşların yerel hizmetlere erişimini sağlamak, altyapıyı yönetmek, kent planlaması yapmak, ekonomik

kalkınmayı teşvik etmek ve toplumsal ihtiyaçları karşılamak gibi birçok görevi yerine getirir.

Metropolitan yönetim, büyük şehirlerin yönetimine odaklanan bir modeldir. Bu belediye modeli tek kademeli yönetimi temsil eder. Yani şehirler ve yakın çevreleri birleştirilerek tek bir yönetim birimi oluşturulur. Metropolitan belediyeler, kendi bölgelerinde münhasır yürütme ve yasama yetkisine sahiptir. Bir şehrin metropolitan belediye olabilmesi için 500.000'den fazla seçmene sahip olması ve Güney Afrika'nın en kentleşmiş bölgelerini yönetmek üzere kurulmuş olması gerekmektedir. Bu belediyeler mahalleler olarak ayrılmıştır. Büyükşehir belediyesi, kendi yetki alanındaki bölgeye hizmet sunumunu koordine eder. Belediyelerin tüm yasama ve yürütme yetkileri büyükşehir meclisine aittir. Bu birim, şehir planlaması, altyapı geliştirme, ulaşım, konut, çevre koruma ve hizmet sağlama gibi konularda sorumluluklar üstlenir (Alexander ve Kane-Berman, 2014). Güney Afrika'da Johannesburg, Cape Town ve Durban gibi büyük şehirler, metropolitan yönetim modellerini kullanmaktadır. Bu bağlamda Afrika Ulusal Kongresi (ANC), metropol bölgelerde tek kademeli yönetimler oluşturmayı tercih etmiştir. Bu kararın arkasındaki düşünce, iki kademeli yönetimlerin parçalı yönetişimle sonuçlanabileceği ve böylece mekânsal apartheid'ı yeniden üretebileceği endişesidir. ANC, parçalanmanın metropol çapında planlama ve yeniden dağıtımı engelleyeceğini ve büyük metropol bölgelerinin ekonomik rekabet gücünü azaltacağını savunmuştur (Beall vd, 2015).

Metropolitan şehirlerin belediye başkanlarının küresel bir vizyona sahip olması önemlidir. Uluslararası yatırımın çekilmesi, turizm ve spor potansiyelinin genişletilmesi gibi büyük meseleler, seçilmiş belediye başkanının sorumluluğundadır. Bu bağlamda, küresel kentler arasında ortak platformlar, iş birlikleri ve ilişki ağlarının geliştirilmesi, şehirlerin kalkınmasında ve gelişmesinde önemlidir (Köseoğlu, 2019).

Güney Afrika'da metropolitan yönetim, demokratik bir süreçle seçilen yerel yönetim organları tarafından yönetilir. Metropolitan meclis üyelerinin yarısı orantılı temsil sistemiyle seçilir. Genellikle 150 ila 210 arasında seçilmiş üyeye sahiptir. Bu sistem, bir partinin veya aday grubunun kazandığı sandalye sayısının, alınan oy sayısı ile orantılı olduğu anlamına gelir. Diğer yarısı ise her mahallenin sakinleri tarafından mahalle meclis üyesi olarak seçilir. Bu organlar, yerel halkın ihtiyaçlarını ve taleplerini temsil

eder ve şehirlerin yönetiminde aktif bir rol oynarlar (Alexander ve Kane-Berman, 2014, s. 3).

Güney Afrika'nın yerel yönetim durumuna genel bir bakışta, metropoliten belediyeler tüm yerel hizmetlerden sorumluyken, yerel belediyeler bu sorumluluğu bölge belediyeleriyle paylaşır. Özellikle çok kırsal alanlarda ilçe belediyeleri, kalkınma ve hizmet sunumunda daha fazla sorumluluk üstlenir (Alexander ve Kane-Berman, 2014, s. 3). Özetle, Güney Afrika'da "C" kategorisi belediye bölgeleri, yerel belediyelerle sorumlulukları paylaşan bir idari düzeydir. Bu bölgeler, yerel yönetişimde ve vatandaşlara hizmet sunumunda önemli bir rol oynarlar. Planlama, kaynak yönetimi, ekonomik ve sosyal kalkınma gibi alanlarda faaliyet gösterirler ve bölgesel düzeyde kamu hizmetlerinin koordinasyonunu sağlarlar.

Kategori C belediye bölgeleri genellikle su, sanitasyon, yollar ve temel altyapı gibi hizmetlerin koordinasyonundan sorumludur. Yerel belediyelerle işbirliği yaparak bölge genelinde etkin ve adil hizmet sunumunu sağlamaya çalışırlar. Bu bölgeler, şeffaf yönetişim ve kamu kaynaklarının etkin kullanımı konusunda kritik bir rol oynarlar.

Güney Afrika'daki belediye meclisleri, yerel yönetim organlarının yasama organlarıdır. Her belediyede, belediye başkanı ve belediye meclis üyelerinden oluşan bir belediye meclisi bulunur. Belediye meclisi üyeleri, yerel seçimlerle seçilir ve belediye başkanı da meclis üyeleri arasından seçilir (FC: 151 "2"). Güney Afrika Anayasası, yerel yönetim düzeyinde yasama ve yürütme rollerini birbirinden ayırmamaktadır (DA v Masondo (supra) at para 21).

Bu nedenle, belediye meclisi, belediyenin tüm yetkilerinin kullanılmasına ve tüm işlevlerinin yerine getirilmesine ilişkin kararlar alır (Nico ve Jeep, 2007, s. 41). Belediye meclisi, yerel hizmetlerin planlanması, yürütülmesi ve denetlenmesi gibi görevlerle sorumludur. Ayrıca, meclis belediyenin bütçesini onaylar, politikaları belirler, yerel yasaları ve düzenlemeleri kabul eder, belediyenin genel yönetimine ilişkin kararlar alır ve belediye başkanının performansını değerlendirir. Belediye meclisleri, yerel halkın temsilcileri olarak faaliyet gösterir ve yerel yönetimde demokratik bir karar alma sürecini sağlar (Local Government: Municipal Structures Act, 1998. (1998).

Güney Afrika'da belediyelerin yürütme organının başında belediye başkanı bulunur. Belediye başkanı, belediye meclisi üyeleri arasından seçilir ve genellikle meclis üyelerinin oylarıyla belirlenir. Görevleri arasında belediyenin politikalarını uygulamak,

bütçeyi yönetmek, hizmetlerin planlanması ve yürütülmesi, yerel yönetim çalışanlarının ataması ve denetimi yer alır. Ayrıca, belediye başkanı meclis toplantılarını yönetir ve meclis üyeleriyle işbirliği yapar. Bu bakımdan, belediye başkanının rolü, belediyenin günlük işleyişini sağlamak ve yerel yönetimde etkin bir lider olmak olarak özetlenebilir (Sub-s. (3) added by s. 15 of Act 51 of 2002).

Güney Afrika'da yerel yönetim seçimleri, belediye başkanları, belediye meclis üyeleri ve yerel yönetim organları için düzenlenen seçimlerle işler. Bu seçimler, belediyelerin yönetimi ve hizmetlerinin yerel halk tarafından belirlenmesini sağlar. Güney Afrika'da yerel yönetim seçimleri, her beş yılda bir düzenlenir. Seçimler tüm yetişkin vatandaşlar için zorunlu olup gizli oyla gerçekleştirilir ve sonuçlar oy sayımı ve açıklanmasıyla belirlenir. Seçmenler, belediye başkanını ve belediye meclis üyelerini seçer. Belediye meclis üyeleri, belediye yönetimini denetler, hizmetleri yönetir ve yerel halkın çıkarlarını temsil eder. Aday olmak isteyen kişiler, belirli kriterleri karşılamalı ve seçmenlerin desteğini kazanmak için kampanya yapmalıdır. Anayasa, belediye meclisinin seçilmiş ve atanmış üye birleşiminden oluşması gerektiğini belirtir. Seçimler, ulusal seçimlerin o belediyenin kesimine dayanmalı ve üyelerin parti aday listelerinden seçilmesini sağlamalıdır. Mahalle ve halka ilişkiler seçimlerinin yüzdeleri kanunla belirlenir. Meclis üyelerinin yarısı parti listelerinden nispi olarak seçilirken, mahalle meclis üyelerinin yarısı metropoliten meclis ve yerel meclislerde kazanan hepsi alır sistemiyle seçilir. Aynı zamanda bir koğuş seçimi için adaylar bağımsız olabilir veya bir siyasi parti tarafından aday gösterilebilir (Crouzel, I. 2007; Local Government: Municipal Electoral Act, 2000; Constitution Second Amendment Act, 1998; The Structures Act).

Güney Afrika Cumhuriyeti, 43 milyon nüfusu ve dünyanın en gelişmiş yirmi ekonomisinden birine sahip olmasıyla hem Afrika hem de dünya siyasetinde ciddi bir konuma sahiptir. Yerel yönetim birimleri, bu ülkede çeşitli görevleri yerine getirir. Bunlar arasında su temini, atık yönetimi, yol bakımı, elektrik ve gaz sağlama gibi temel hizmetler bulunur. Aynı zamanda kentlerin planlanması, altyapının geliştirilmesi ve sürdürülmesi gibi görevleri de üstlenirler. Sağlık merkezlerinin işletilmesi, sağlık hizmetlerinin sunulması ve sağlık politikalarının uygulanması da yerel yönetimlerin sorumlulukları arasındadır. Eğitimle ilgili olarak yerel okulların yönetimi ve işletilmesi görevleri de bu birimler tarafından yerine getirilir. Ekonomik kalkınma stratejilerinin

oluşturulması, işletmelerin desteklenmesi ve istihdamın artırılması da yerel yönetimlerin hedefleri arasındadır. Toplum merkezlerinin işletilmesi ve gençlik programlarının düzenlenmesi gibi toplum hizmetleri de bu birimler tarafından sunulur. Ayrıca, yerel polis teşkilatlarının yönetimi ve suçla mücadele gibi güvenlikle ilgili görevler de yerel yönetimlerin sorumlulukları arasında yer alır. Ancak, her belediye biriminin belirli ihtiyaçları ve öncelikleri farklı olabilir; bu nedenle görevler belediyeden belediyeye değişiklik gösterebilir (Alexander ve Kane-Berman, 2014, s. 7).

Güney Afrika'daki yerel yönetimler, çeşitli kaynaklardan gelir elde eder. Bunlar arasında vergiler, devlet bütçesi, hükümet teşvikleri ve hibeleri, borçlanma, gelir getirici faaliyetler ve yerel yönetim gelirleri yer alır.

- *Vergiler:* Belediyeler, yerel halktan toplanan vergilerden önemli bir gelir elde eder. Mülk vergisi, işyeri vergisi, su ve elektrik kullanımına ilişkin vergiler gibi çeşitli şekillerde toplanır.
- *Devlet Bütçesi:* Merkezi yönetim, yerel yönetimlere finansal destek sağlamak için bir bütçe ayırır. Bu kaynak, yerel yönetimlerin temel hizmetleri sunmalarını, alanları kalkındırmalarını ve altyapı projelerini finanse etmelerini sağlar.
- *Hükümet Teşvikleri ve Hibeleri:* Yerel yönetimler, hükümet tarafından sağlanan teşvikler ve hibeler aracılığıyla ek fonlar elde edebilir. Bu kaynak, ekonomik kalkınma, altyapı geliştirme veya toplum hizmetleri gibi belirli alanlarda projeler yürütmek için kullanılabilir.
- *Borçlanma Gelirleri:* Yerel yönetimler, projeleri finanse etmek veya acil durumlarda kaynak sağlamak için borçlanma yoluna gidebilir. Belediyeler, kredi alarak veya tahvilleri çıkararak ek finansman elde edebilir.
- *Gelir Getirici Faaliyetler:* Yerel yönetimler, park ücretleri, yerel tesislerin kiralanması, lisans ücretleri gibi gelir getirici faaliyetlerle de kaynak elde edebilir.

Bu kaynaklar, Güney Afrika'daki yerel yönetimlerin finansmanını desteklemek için yaygın olarak kullanılır. Ancak her belediyenin kaynakları ve gelirleri farklılık gösterebilir ve yerel ihtiyaçlara göre değişebilir (Alexander ve Kane-Berman, 2014; Van Ryneveld, 2006; www.statssa.gov.za, "E.T. 12/10/2024").

Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki ilişkiler, Güney Afrika'da önemli bir konudur. Bu ilişkiler, Anayasa ve yasalar tarafından düzenlenir ve her seviyenin belirli yetkilere ve sorumluluklara sahip olduğu bir sistem içinde işler. İşbirliği ve

koordinasyon, hizmet sunumu, mali destek ve politika oluşturma gibi alanlarda gerçekleşir. Ancak, özellikle küçük yerel yönetimlerin finansal bağımlılığı, özerkliklerini sınırlayabilir. Bu nedenle, ülkenin merkeziyetçi yönetim biçimine doğru evrildiği bir süreç yaşandığını söyleyebiliriz (White Paper, 1998; Alexander ve Kane-Berman, 2014; Municipal Systems Act 32 of 2000, Section 3-2).

3.3.3. Johannesburg Metropoliten Yönetimi

Güney Afrika Cumhuriyeti, metropoliten yönetim açısından ilginç bir örnektir. Ülkenin en kalabalık ve ekonomik açıdan önemli şehri olan Johannesburg, metropoliten yönetim yapısıyla dikkat çekmektedir. Güney Afrika'nın demokratikleşme süreciyle birlikte, yerel yönetimler yeniden yapılandırılmış ve metropoliten yönetimlere daha fazla yetki verilmiştir. Bu kapsamda, Johannesburg metropoliten belediye statüsü kazanmış ve yeni bir yönetim yapısı oluşturulmuştur. Johannesburg'un metropoliten yönetim yapısı, ülkenin diğer büyük şehirlerinden farklı olarak, geniş bir coğrafi alana yayılan ve çok sayıda yerel yönetim birimini içeren bir yapıya sahiptir (Aydal, 2020, s. 94; Ogra vd., 2024, s. 255).

Johannesburg, Güney Afrika'nın en büyük şehri ve ekonomik merkezidir. Coğrafi olarak, şehir Doğu Rand ve Batı Rand olarak adlandırılan iki bölgeye ayrılmıştır. Ayrıca, şehir Orta Vaal Havzası'nda bulunmaktadır ve bu da çevresinde tarım arazilerinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. 1886 yılında altın yataklarının keşfiyle hızla büyüyen Johannesburg, madencilik faaliyetleriyle büyük bir ekonomik merkez haline gelmiştir. Zamanla finans, ticaret, sanayi ve hizmet sektörlerinde de önemli bir rol oynamıştır (Beavon, 2022, s. 17).

Johannesburg'un tarihi oldukça zengindir. şehir, çeşitli etnik gruplardan ve kültürlerden gelen insanların bir arada yaşadığı çok kültürlü bir yapıya sahiptir. Ndebele, Sotho, Swazi ve Zulu gibi yerli halklar bu bölgede yaşamıştır. Daha sonra Britanya ve Hollanda'nın yerleşim yeri olmuştur. Ayrıca, 20. yüzyılın başlarında Altın Savaşları ve apartheid dönemi de Johannesburg'un tarihinde önemli bir yer tutar. şehir, zengin bir kültürel mirasa sahiptir ve çeşitli müzeler, sanat galerileri ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapar (Brunn vd., 2003; Aydal, 2020, s. 94; Scholvin, 2022, s. 358).

Johannesburg, Güney Afrika'nın en büyük yerleşim alanlarından biri olduğu için büyük çaplı yoksul göçüne maruz kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana göçmenler,

kendi kırlarından ve diğer Afrika ülkelerinden gelerek kentsel yoksulluğun kaynağı olmuştur. Göç ve kentsel yoksullukla ilgili araştırmalar, bilgi temelli politikaların geliştirilmesi için önemlidir. Bu bağlamda sosyal yardım programları ve destek mekanizmalarının iyileştirilmesi gerekmektedir (Ballard vd., 2010; Beall vd., 2010).

Johannesburg'un demografisi geniş ve etnik açıdan çeşitlidir. Gauteng nüfusunun yaklaşık %36'sını ve ulusal nüfusun %8'ini oluşturan yaklaşık beş milyon kişiye ev sahipliği yapmaktadır (www.statssa.gov.za; "E.T.26/6/2022"; Harrison vd., 2014, s. 7). Şehir son on yılda özellikle hızla büyümüştür. Bu büyümeye iç göç ve uluslararası alanda daha iyi ekonomik fırsatlar ve yaşam kalitesi arayan insanların katkısı büyüktür. Nüfus piramidi, kentin nüfusunun ağırlıklı olarak gençlerden oluştuğunu göstermektedir. Bu durum, gençlerin iş arayışları nedeniyle diğer bölgelerden göç etmeleriyle ilişkilendirilebilir. Johannesburg, Güney Afrika'nın ekonomik merkezi olduğu için daha iyi bir yaşam ve iş arayanlar için ilk tercih destinasyonudur. Bu tercihin temel nedeni, kentin sunduğu ekonomik fırsatlardır (City of Johannesburg; Holland ve Roberts, 2006; Statistics SA, 2015). "E.T. 26/3/2022"

Güney Afrika'da, Johannesburg aynı zamanda ülkenin en gelişmiş teknoloji kullanımı olan şehirlerinden biri konumundadır. Artan mobil uygulama kullanımı, dijital ödeme ve akıllı şehir projeleri, Johannesburg'un teknolojiye itici bağlılığını ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, şehirde bulunan start-up'lar ve AR-GE merkezleri, Johannesburg'da inovasyon ve teknoloji kullanımının yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Johannesburg'daki eğitim kurumları ve teknoloji işletmeleri iş birliği de bunun yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur (Fataar, 2020, s. 30; Scholvin, 2022; Shava, 2023; Ranchod, 2020). Bununla birlikte, Güney Afrika, sahip olduğu göreceli zenginlik nedeniyle çoğu Sahra altı Afrika ülkesinden daha düzenli ve güvenilir bir nüfus verisi sağlamaktadır. Johannesburg, kıtanın en iyi kentsel veri havuzlarından biridir ve sıklıkla dünya şehirleri arasında en yüksek dereceli tek Sahra altı Afrika kenti olarak kabul edilir. 2016'da küreselleşme ve Dünya Şehirleri Araştırma Grubu'nun sıralamasında Alfa derecesi alan tek Afrika şehri olan Johannesburg, aynı zamanda kıtanın en büyük madencilik ve sanayi merkezine, en büyük borsasına, en işlek havaalanına, en çeşitli imalat sektörüne ve en çeşitli kentsel mirasa ev sahipliği yapmaktadır (Brunn, vd. 2020). Harrison ve meslekdaşlarına göre (2014, s. 3),

Johannesburg, Güney Afrika'daki yerel öneminin yanı sıra uluslararası kent literatüründe küresel Güney'deki kentliliğin bir örneği olarak kabul edilmiştir.

Johannesburg, yüksek binaları, alışveriş merkezleri ve restoranlarıyla dikkat çeken bir modern altyapıya sahiptir. Aynı zamanda birçok uluslararası şirket, ticaret firması ve devlet kurumu ofislerine ev sahipliği yapar. Mbembe (2008) daha iyimser bir dil kullanarak, "Eğer Afrika'daki metropol modernliği özgün bir biçimde ifade ediliyorsa, o zaman Johannesburg bu konunun klasik örneği olacaktır" şeklinde yazmıştır. Ancak, Johannesburg aynı zamanda ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin yoğun olarak yaşandığı bir şehirdir. Bazı bölgelerde yoksulluk, su kaynaklarının eksikliği ve güvenlik sorunları gibi zorluklarla mücadele edilmektedir (De Vries vd., 2008, ss. 52-53). Bu konuda daha spesifik bir şekilde ifade etmek gerekirse, şehir hem modernliği hem de zorlukları içinde barındıran bir yapıya sahiptir.

Bu çerçevede Johannesburg, sosyal adalet ve eşitsizlik konusunda Güney Afrika'nın geçmişteki eşitsizlik kalıplarından hala etkilenmektedir. 1994'ten bu yana mekânsal dönüşüm hızlı bir şekilde gerçekleşse de sınıf bazlı mekânsal bölünmeler hâlâ yaygındır. Bu durum, Johannesburg'un mekânsal ve kentsel gelişiminde kapsayıcılık, mekânsal adalet ve kaynaklara eşit erişim gibi toplumsal değerlerin temel hedefler haline gelmesine rağmen geçerlidir.

Johannesburg'un tarihi, bir madencilik kampı kuruluşundan günümüzün dinamik metropolüne dönüşümüne kadar birçok önemli süreci ve çeşitli yönetsel modelleri içermektedir. Kentin şekillenmesinde sosyal, ekonomik ve siyasi faktörler büyük rol oynamıştır (Beavon, 2022, s. 17; Tomlinson, 1999). Johannesburg, apartheid sonrası dönemde kentsel dinamikler, sosyal eşitsizlikler ve kültürel dönüşümlerle sürekli evrilen bir tarihe sahiptir. Bu süreçler, şehri çok merkezli ve uluslararası bir metropol haline getirmiştir. Planlama ve ırk ayrımının katı rasyonelitelere sırtını dönen Johannesburg, hızla kendi kozmopolit kültürünü geliştiren bir kent olarak iç içe geçme ve doğaçlama mekânı haline gelmiştir (Elder, 2009). 1994'te demokrasinin gelişile birlikte, Johannesburg'un demokratik, ırksal olmayan, kalkıncı ve daha önce çevresinde bulunan ilçeleri de kapsayan bir mega belediyeye dönüşmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu dönüşüm, ulusal hükümetin üst yönetim olarak kalkınma yönetimi, demokrasi, iyi yönetim ve bölge sakinlerine, eyalet ve ulusal hükümete karşı hesap

verebilirliği teşvik etmek üzere yerel yönetimler için düzenleyici bir çerçeve oluşturmasını zorunlu kılmıştır (Kwangwane, 2008, s. 1).

Bu bağlamda, Johannesburg'un tarihi, sosyal, ekonomik ve siyasi faktörlerin etkisiyle sürekli evrilen ve kozmopolit bir kültür geliştiren bir kent olarak dikkat çekmektedir.

Güney Afrika'daki metropol alanlar, ekonomik büyümenin itici gücü olarak kabul edilir ve yüksek nüfus yoğunluğuna ve çeşitli dışsallıklara sahiptir. Bu nedenle, yerel yönetim sistemlerinde özel bir dikkat gerektirir (Reddy, 2008, s. 52). Johannesburg metropol bölgesi, 1998 tarihli yerel yönetim belediye sınır belirleme yasası ve yerel yönetim belediye yapıları kanunu ile tanımlanmıştır. Bu yasalar, metropol alanları, karmaşık ekonomileri ve geniş coğrafi alanlarda işlevsel entegrasyonunu ele almaktadır (The White paper on local Government, 1998, s. 50).

Güney Afrika'da yerel yönetim sistemi, yetkinin ulusal ve eyalet yönetim düzeyleri arasında bölündüğü bir federal sistemle işler (Campbell, 2023) Johannesburg, Güney Afrika'nın Gauteng eyaletinde bulunan bir metropoliten belediyedir ve kısaca "Jaburg" veya "Jozi" olarak da bilinir. Bu metropoliten yönetim, Johannesburg şehri ve çevresindeki belediyeleri kapsar.

Yerel yönetim Geçiş Yasası (RSA, 1993), iki kademeli bir metropoliten yönetim sistemi kurulmasını öngörmüş ve bu kararın ardından her bir metropoliten bölgede farklı modeller müzakere edilmiştir (Cameroon, 2006). Johannesburg, diğer kentlerden farklı olarak güçlü bir büyükşehir düzeyine ve farklı yerel politikaları ve stratejileri yasaklayan bir yapıya sahipken (Pieterse, 2002, s. 3). 2000 yılından itibaren kalkınmacı yerel yönetim amacını hayata geçirmek için iki kademeli metropoliten yönetim sistemini terk ederek tek kademeli bir sisteme geçti (Pieterse, 2018, ss. 1-2).

Johannesburg Metropoliten Belediyesi, demokratik bir sistemde seçilen bir belediye başkanı ve meclis tarafından yönetilir. Metropoliten meclisleri, sorumlu oldukları mekânsal alan üzerinde kentsel kararları alma ve yürütme yetkisine sahiptir ve yürütme yetkisi icracı bir belediye başkanı tarafından yerine getirilir (Pieterse, 2002, s. 13). İki kademeli metropoliten modeli olarak kurulan Johannesburg Metropoliten yönetimi, üst kademede Johannesburg Meclisi ve alt kademe olarak diğer Johannesburg belediyelerini içeriyordu. 2000 yılında Johannesburg Metropoliten yönetimi, tek kademeli bir sisteme geçti ve şu anda yasama organı olarak Johannesburg Metropoliten Meclisi ve yürütme

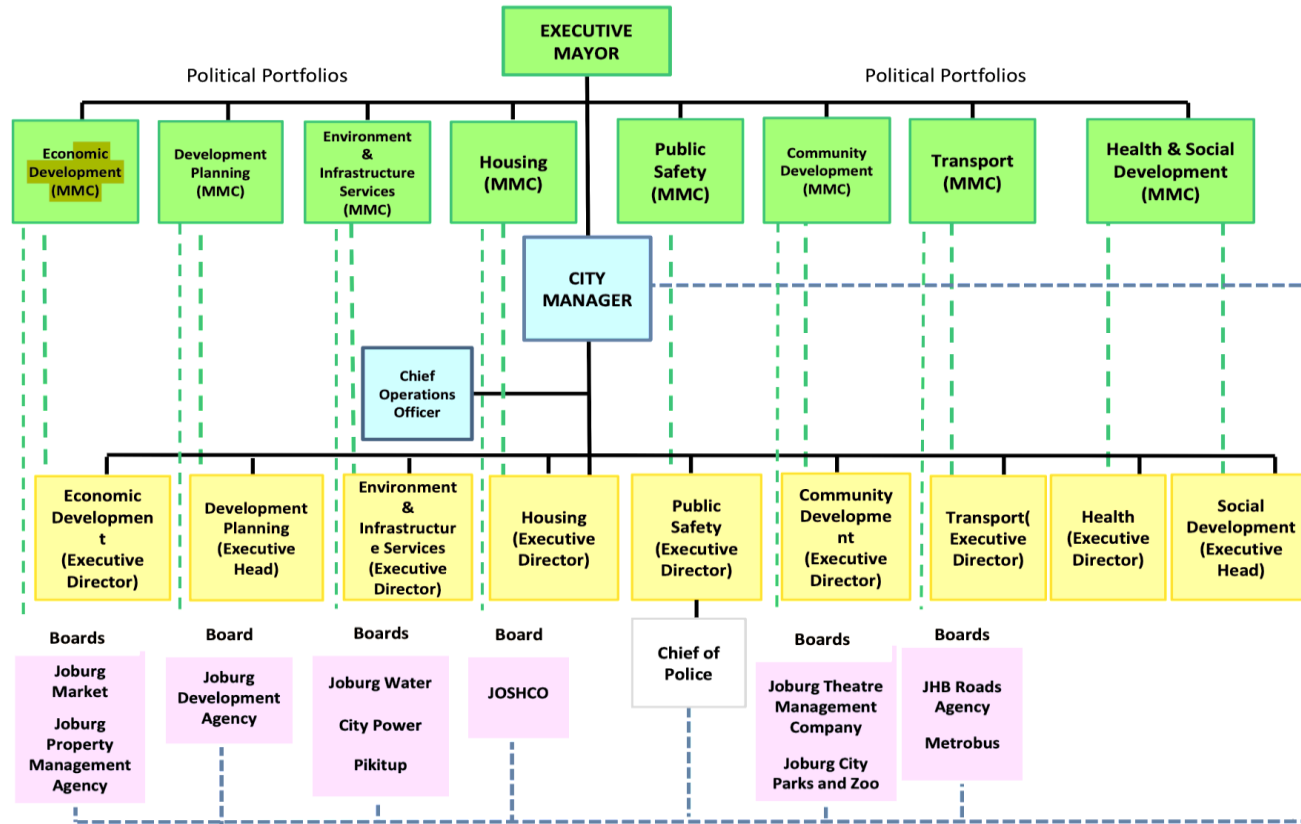
kolu olarak yetkili belediye başkanı ve belediye başkanlığı komitesi (encümen) tarafından yönetilmektedir (Cameroon, 2006).

3.3.3.1. Johannesburg Metropolitan Yönetiminin Yapısı

Johannesburg Metropolitan Yönetimi, Johannesburg Metropolitan Belediye Başkanı, belediye meclisi ve belediye yönetiminden oluşmaktadır. Belediye başkanı, belediye meclisi tarafından her beş yılda bir seçilmektedir. Meclis, belediye başkanını seçerken aynı zamanda belediyenin bütçesini ve politikalarını da belirlemektedir. Belediye yönetimi ise belediyenin günlük işlerinden sorumludur ve hizmetleri yürütür. Johannesburg'da bu yapılanmanın yanı sıra, metropoliten bölge daha geniş bir alana yayıldığı için farklı yerel yönetimlerle de koordinasyon içinde çalışmaktadır (www.joburg.org.za,) “E.T. 04/12/2023”.

Johannesburg Metropolitan Meclisi, Johannesburg yönetimine ilişkin kararlar alan ve politikaları belirleyen bir karar organıdır. Meclisin temel rolü karar organı olarak hareket etmenin yanı sıra, gözetim ve katılım rollerini de içerir. Gözetim işlevi, belediye başkanından ve belediye başkanlığı komitesinden rapor almayı ifade etmektedir. Meclis, bütünleşik kalkınma planını, ücret ve hizmet tariflerini, şehir bütçesini onaylama gibi görevleri de üstlenir (Personel Communication, First City Manager of Johannesburg, 2019). Meclis, çeşitli siyasi partileri ve farklı yapıları temsil eden 270 üyeden oluşur. Meclis başkanı, başkan yardımcısı, 79 bölge komitesi, daimî komiteler meclisi oluşturur. Ayrıca, Johannesburg şehri, her biri atanmış bir bölge müdürüne sahip 7 bölgeyi (A-G) yönetir. Bu bölgeler, aynı zamanda mahallelere ve her mahallenin atanmış bir mahalle meclis üyesinin bulunduğu alt bölgelere bölünmüştür. Johannesburg Metropolitan Meclisi, metropoliten bölgenin demokratik bir şekilde yönetilmesini sağlar ve halkın temsilini üstlenir(www.arup.com). “E.T. 23/04/2023”

CoJ Line Functions reporting to City Manager, MEs and relevant political portfolios

Şekil 1: Coj Line Fonctions Reporting to City Managaer, Mes and Relevant Political Portfolios

Kaynak: ARUP, 2020.

Johannesburg'un yönetimi, kentleşme ve büyüme süreçlerinin yanı sıra tarihsel mirasın etkisiyle karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu durum, belediye başkanı ve yönetimi için çeşitli zorluklar yaratmaktadır (Hart, 1968; Abrahams ve Everatt, 2019).

Johannesburg Belediye Başkanı, Johannesburg Metropolitan Belediyesi'nin yürütme organının başıdır ve belediyenin genel yönetiminden sorumludur. Yürütme kolu, hükümet yasalarını ve programlarını uygulamak ve siyasi makamların işleyişini denetlemek amacıyla Belediye Başkanlığı Komitesi (MMC) üyeleri ve yetkili Belediye Başkanı tarafından yönetilir (Bekink, 2006, s. 118).

Belediye Başkanının görevleri arasında şunlar yer alır:

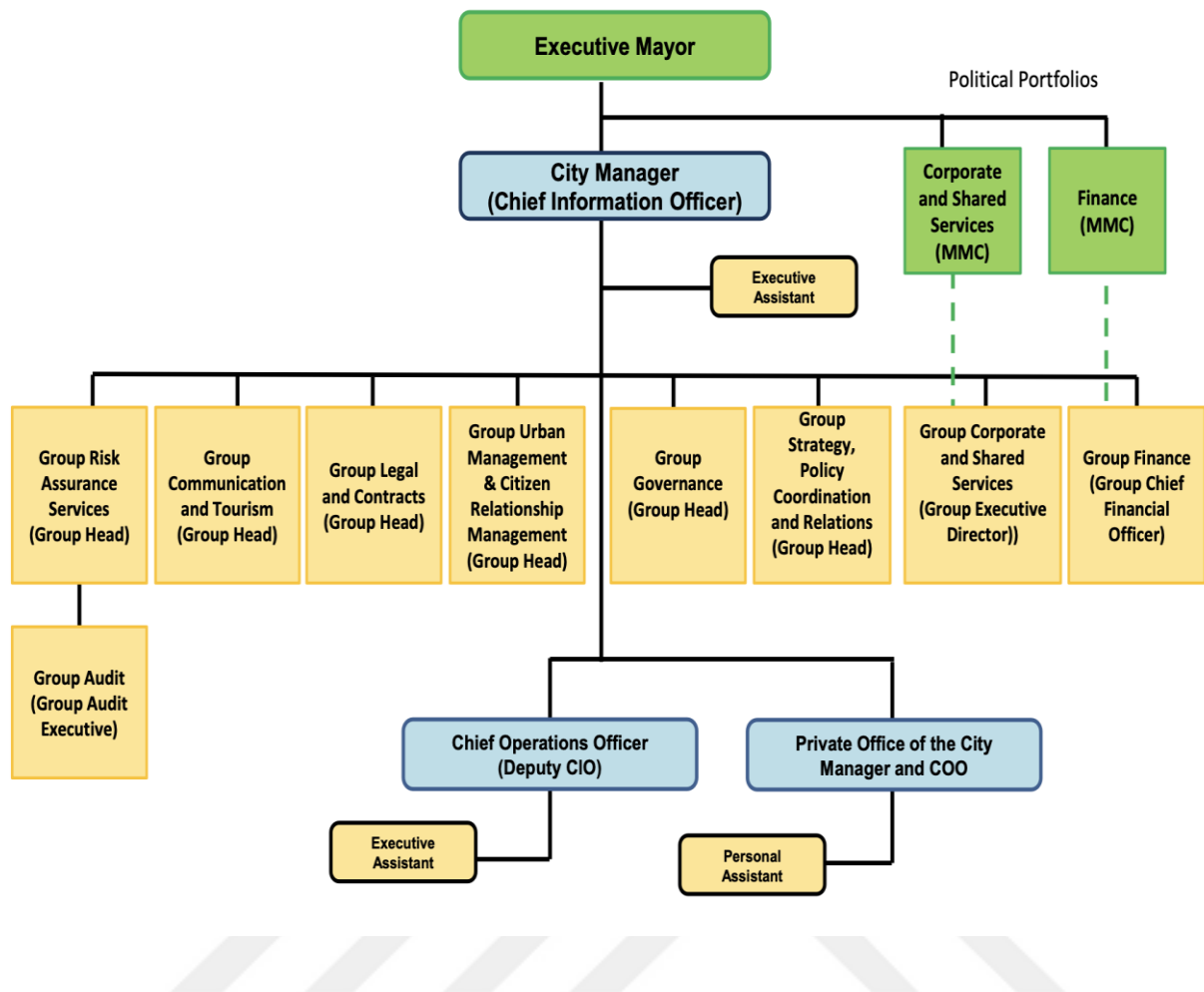
1. Vizyon ve Strateji Belirleme: Belediye Başkanı, belediyenin vizyonunu ve stratejik hedeflerini belirler.
2. Politika Uygulama: Belediye Başkanı, politikaları uygular ve belediye hizmetlerinin kalitesini artırmak için yeni politikalar geliştirir.
3. Bütçe Hazırlama ve Uygulama: Belediye Başkanı, belediyenin bütçesini hazırlar ve uygular.
4. Personel Yönetimi: Belediye Başkanı, belediye çalışanlarını atar ve görevden alır.
5. Meclis İşleri: Belediye Başkanı, belediye meclisi toplantılarına başkanlık eder ve meclis kararlarını uygular.
6. Belediye Meclisi ile İşbirliği: Belediye Başkanı, belediye meclisi üyeleriyle yakın işbirliği içinde çalışır.
7. Halkla İlişkiler ve Kamu Temsilciliği: Belediye Başkanı, halkla ilişkileri yönetir, halkın ihtiyaçlarını dinler ve kamu temsilcisi olarak toplumun sesini temsil eder.
8. Diğer Kuruluşlarla İlişkiler: Belediye Başkanı, diğer yerel yönetimler, hükümet kurumları, özel sektör, sivil toplum ve uluslararası kuruluşlarla ilişkileri yönetir ve belediyenin çıkarlarını temsil eder.

Bu görevler, Johannesburg Metropolitan Belediye Başkanının genel sorumluluklarını yansıtmaktadır. Ancak, belediyenin özelliklerine ve yerel yasalara bağlı olarak, Belediye Başkanının rolü ve görevleri farklılık gösterebilir (City of Johannesburg, 2001, ss. 2–3; www.joburg.org.za/about/_government/Pages/Council/structure.aspx; Allan ve al, 2001; Smith, 2013; Interview with Antonino, Mamus, Coj). “E.T.28/8/2023”

Johannesburg metropol yönetimi şehir hizmetlerini daha verimli yönetebilmek amacıyla bazı birim ve departmanlara ayrılmıştır. Bu birimler arasında şehir müdürlüğü, finans,

toplum geliştirme, çevre ve altyapı hizmetleri, ulaşım, sağlık, güvenlik, kurumsal yönetim, paydaş ilişkileri, ekonomik kalkınma ve stratejik planlama bulunmaktadır. Her birim, belediye başkanı tarafından atanan bir direktör tarafından yönetilmektedir (Joburg.org.za) ve buna ilaveten şehir yönetiminin vizyonunu, misyonunu ve stratejik önceliklerini gerçekleştirmek için çalışmaktadır. Bu kapsamda, personel yönetimi, lojistik destek, yazışma yönetimi ve kayıt/belge yönetimi gibi hizmetler de sunulmaktadır. Belediyenin idari kolunun yanı sıra, belediyeye veya sakinlere özel amaçlı kuruluşlar (MOE'ler) da hizmet vermektedir.

Bu MOE'ler arasında elektrik dağıtımını sağlayan City Power, su temini ve sanitasyon hizmetleri sunan City Water, atık yönetimini sağlayan City Waste Management, toplu taşıma sistemlerini işleten City Transport ve belediyeye sağlık hizmetleri sunan City Health bulunmaktadır (Joburg.org.za, "E.T. 11/03/2023")

Şekil 2: Office of the City Manager, Group Functions and Relevant Political Portfolio

Kaynak: (<https://www.metropolitan.co.za/service-centre/findbranch/>;

<https://www.metropolitan.co.za/service-centre/findbranch/>). “E.T. 8/8/ 2023”

Johannesburg'da yönetim ve politika oluşumları genellikle karmaşık bir yapı sergilemektedir. Kentte farklı siyasi partilerin etkisi altında olan yerel yönetim, şehirdeki politika oluşumlarına da yansımaktadır. Ayrıca, Johannesburg'da şehir yönetimi ile sivil toplum örgütleri arasındaki ilişkiler de önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, şehirdeki politika oluşumları ve yönetim yapısı detaylı bir şekilde incelenmekte ve kentin politik dinamikleri üzerine çeşitli araştırmalar yapılmaktadır.

Johannesburg'daki yerel yönetimler, kentin altyapı, temizlik, su ve atık yönetimi gibi temel hizmetleri sunmakla sorumludur. Ayrıca, toplumsal kalkınma, istihdam yaratma ve konut politikaları gibi sosyal ve ekonomik alanlarda da faaliyet gösterirler. Ancak, bu sorumlulukları yerine getirirken sık sık bütçe yetersizliği, kaynak dağılımı ve yerel hükümetler arasındaki koordinasyon eksiklikleri gibi sorunlarla karşılaşır. Ayrıca, yerel yönetimler arasındaki hizmet standardizasyonu ve adaletsizlik gibi konular da gündemdeki sorunlardan bazılarıdır. Bu bağlamda, en büyük sorunların başında gelen mali kaynaklar, yerel yönetimlerin bütçe sınırlamaları nedeniyle hizmet sunumunu olumsuz etkileyebilmektedir. Bununla birlikte, yerel hizmetlerin kalitesizliği de eklenebilir; özellikle altyapı eksiklikleri, hizmetlerin yetersizliği veya düşük kalitesi, yerel yönetimlerin karşılaştığı sorunlardan biridir. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerde yer alsa da yerel yöneticilerin yetersizlikleri, özellikle yetişmiş insan gücündeki eksiklik ve nitelikli personel eksikliği veya yönetim becerilerinin yetersiz olması, yerel yönetimlerin etkinliğini azaltabilir. Son olarak, merkezi yönetimle koordinasyon bazen zor olabilmekte ve bu da hizmet sunumunu etkileyebilmektedir.

3.3.3.2. Johannesburg Metropolitan Yönetiminde Sorunlar ve Geleceğe İlişkin Planlar

Johannesburg, Güney Afrika'nın en büyük şehri olarak altyapı ve hizmetler açısından büyük bir öneme sahiptir. Şehirde gelişmiş bir su temini ve atık su arıtma sistemi bulunmaktadır (Mahlasela, 2020, 184; Gcanga, 2022). Ancak, eskiyen ve bakımsız bazı su tesisleri nedeniyle zaman zaman su sıkıntısıyla mücadele edilmektedir. Su altyapısının bakım maliyeti yılda 2 milyar Rand (105 milyon ABD doları) gibi yüksek bir rakamdır ve acil yatırım ve daha iyi finansal yönetim gerektirmektedir (Manga vd. 2020; Mguni, 2022, s. 147; Eagle, 2022).

Şehirdeki yollar genellikle iyi durumda olsa da trafik sorunu devam etmektedir. Toplu taşıma hizmetleri otobüs ve tren hatlarıyla sağlanmakta ve sürekli olarak geliştirilmektedir. Günlük yaşamda en çok tercih edilen ulaşım aracı hala özel araçlardır, ancak şehirdeki trafik sıkışıklığı ciddi bir sorundur. Bu nedenle, Johannesburg yerel yönetimi trafik yönetimi konusunda yoğun çaba harcamaktadır. Şehirdeki trafik sıkışıklığını azaltmak amacıyla ulaşım altyapısının geliştirilmesi, toplu taşıma sistemlerinin güçlendirilmesi ve trafik akışını düzenlemek için çeşitli projeler yürütülmektedir. Ayrıca, trafik kazalarının azaltılması ve trafik kurallarının uygulanmasının sağlanması üzerine de çalışmalar yapılmaktadır. Sağlık hizmetleri, çeşitli hastaneler ve sağlık merkezleri aracılığıyla sunulmaktadır (Neethling, 2020; Gumbo, 2020). Eğitim hizmetleri ise şehirdeki çeşitli okullar ve üniversiteler tarafından verilmektedir. Johannesburg, altyapı ve hizmetler konusunda sürekli iyileştirmeler ve genişletmeler yapmaktadır (Vyas-Doorgapersad, 2020, ss. 1-11). Ancak, bazı altyapı hizmetleri iyi olsa da Johannesburg, altyapı ve hizmetlerle ilgili önemli zorluklarla karşı karşıyadır.

Elektrik tedariki sık sık yaşanan kesintiler işletmeleri, haneleri ve temel hizmetleri etkilemektedir. Bu kesintiler, son zamanlarda önemli elektrik tedarik şirketinde ortaya çıkan yolsuzluklar, eski altyapı ve güncellemeler için yetersiz bütçe tahsisinden kaynaklanmaktadır. Johannesburg, bir yılda 100'den fazla kesinti günü kaydetmiştir; bu da krizi daha da kötüleştirmiştir. Bu zorluklar, Johannesburg'un altyapı ve hizmetlerini sürekli olarak iyileştirmesi gerektiğini göstermektedir. Daha iyi finansal yönetim, yatırım ve altyapı güncellemeleri, şehrin gelecekteki sürdürülebilirliği için önemlidir (Dall'Omo, 2022).

Johannesburg, Güney Afrika'nın en büyük şehri olduğundan kriz ve afet yönetiminin etkin bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Şehir, düzenli olarak su kıtlığı, sel ve hatta şiddetli fırtına gibi doğal afetlerden etkilenebilmektedir. Bu nedenle, kriz ve afet yönetimi Johannesburg'da stratejik önem taşımaktadır. Kentte meydana gelebilecek bir afet durumunda hızlı müdahale ve koordinasyonun sağlanması amacıyla acil durum operasyon planı geliştirilmektedir. Ayrıca, kentsel STK'lar, yerel yönetimler ve ulusal hükümet arasındaki iş birliği ve koordinasyonu güçlendirmek amacıyla düzenli tatbikatlar ve eğitim programları düzenlenmektedir (Mudede, 2020).

Johannesburg'da gelecek projeksiyonları ve stratejik planlama, şehrin sürdürülebilir büyümesi ve kalkınması için son derece önemlidir. Bu kapsamda, kentsel dönüşüm, altyapı geliştirme, çevresel sürdürülebilirlik ve ekonomik büyüme gibi konular stratejik planlama sürecinde öncelik taşımaktadır. Ayrıca, Johannesburg'un nüfus artışı, göç ve ekonomik değişim gibi dinamikleri göz önünde bulundurularak uzun vadeli hedefler belirlenmekte ve bu hedeflere ulaşmak için kararlı politikalar geliştirilmektedir. Gelecek projeksiyonlarına ilişkin stratejik planlama süreci, katılımcı bir yaklaşımla yürütülerek tüm paydaşların görüş ve önerileri dikkate alınmaktadır (Harrison vd., 2014; Moodley, 2020; Serge Kubanza, 2020; Phosho, 2021).

Johannesburg'da metropoliten yönetim yapılanması, kentin coğrafi ve tarihi yapısı, altyapı ve hizmetler, sosyal ve ekonomik gelişmeler, çevresel sorunlar, yerel yönetimlerin işlevleri ve demokratik süreçler gibi birçok farklı alanda incelenmiştir. Bu kapsamlı inceleme sonucunda, Johannesburg'un kentsel dönüşüm, toplumsal katılım, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi konularda önemli gelişmeler kaydettiği görülmüştür. Ancak, göç ve kentsel yoksulluk gibi konularda hala ciddi sorunların bulunduğu ve kriz ve afet yönetimi konusunda daha etkin adımlar atılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Gelecek projeksiyonları ve stratejik planlama süreçlerinin de bu değerlendirme doğrultusunda daha etkin bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir (Shava ve Vyas-Doorgapersad, 2023; Oyekunle, 2020; Bandauko, 2022, s. 339).

3.4. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Metropoliten Yönetim: Kinşasa Örneği

Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Orta Afrika'nın büyük bir bölümünü kaplayan ve 86 milyon nüfusuyla Afrika'nın en büyük dördüncü ülkesidir. Başkent Kinşasa, ülkenin en büyük şehri ve aynı zamanda Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin en önemli liman şehridir ve nüfus açısından Afrika kıtasının en büyük 3. Şehridir.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti (DKC), iki meclisli ve yarı başkanlık sistemiyle yönetilen üniter ve merkezîyetçi bir cumhuriyettir. Üst meclis olan Senato, il meclisleri tarafından seçilen üyelerden oluşurken, alt meclis olan Ulusal Meclis, 439 üye için çok adaylı doğrudan seçimle ve 61 üye için tek adaylı seçimle çoğunluk oyuyla belirlenir (Anayasa, 2006, madde 71). Merkezi yönetim, ülkeyi başkent dahil 26 eyalete ayırır. Eyaletler, bölgelere, belediyelere ve mahallelere bölünmüştür ve her eyalet, il meclisi tarafından seçilen bir vali tarafından yönetilir (Anayasa, 2006, madde 198;

schoolap.com). 2006’da yapılan anayasa değişikliğiyle ülkenin laik, demokratik ve yarı başkanlık sistemiyle yönetildiği belirtilmiştir. Cumhurbaşkanı, 2001’den bu yana beş yıldı bir gerçekleştirilen seçimlerle çoğunluk oyuyla seçilir (Anayasa, 2011, madde 70). Yürütme yetkisi, cumhurbaşkanı ve atadığı bakanlara aittir (Anayasa, 2006, madde 76). Merkezi hükümet, ulusal politikaların uygulanmasından ve eyaletlerin faaliyetlerinin koordinasyonundan sorumludur. Ülkenin idari yapılanmasında merkezi idarenin önemli bir rolü vardır.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin (DKC) idari yapılanması, 2006 ve 2011 yıllarında gerçekleştirilen idari reformlarla önemli değişikliklere uğramıştır. Bu reformlar, ülkenin yönetim yapısını, hukuk sistemini, kamu hizmetlerini, yerel yönetimleri ve toplumsal yapısını dönüştürmeyi amaçlamıştır. Joseph Kabila hükümeti tarafından başlatılan bu girişimler, daha sonra Laurent-Désiré Kabila ve mevcut Félix Tshisekedi hükümetleri tarafından devam ettirilmiştir (Trefon, 2010). 2006 yılında yapılan anayasa değişikliği, ülkenin laik, demokratik ve yarı başkanlık sistemi ile ilgili önemli maddeler eklemiştir. Bu değişiklikler, cumhurbaşkanının görev süresi ve seçim modeli üzerinde durmuştur (Anayasa, 2011). 2011 yılında gerçekleştirilen idari reformlar ise daha radikal bir nitelik taşımış ve özellikle yerel yönetimlere odaklanmıştır.

Bu reformlar kapsamında yerel yönetimlerin yetkileri artırılmıştır. Yerel yönetimlere vergi gelirlerini harcama yetkisi verilmiş, bütçe hazırlama ve denetleme yetkileri genişletilmiştir. Ayrıca, yerel yönetimlerin bağımsızlığı artırılarak kendi personelini atama ve görevden alma yetkisi tanınmıştır.

Ancak, bu reformların sonuçları tartışmalıdır. Bazı uzmanlar, reformların ülkenin gelişimine katkı sağladığını savunurken, bazıları reformların yetersiz kaldığını veya kötüye kullanıldığını ileri sürmektedir (RFİ, 2021). Reformların etkilerini değerlendirmek zordur, çünkü DKC, kayırmacı istihdam, yetersiz insani ve mali kapasiteler, yerel aktörlerin siyasi ve güvenlikle ilgili çatışmaları ve uluslararası baskılar gibi birçok engelle karşı karşıyadır (RFİ, 2021).

Bazı uzmanlara göre, idari reformlar ülkenin demokratikleşmesine, katılımcılığa ve hesap verebilirliğe katkı sağlamıştır. Yerel yönetimlerin daha fazla g kazanması, yerel halkın taleplerine daha iyi cevap verebilmesini ve sorunları çözebilmesini mümkün kılmıştır. (mfa.gov.tr, “E.T. 17/07/2023”. Prosedürlerin basitleştirilmesi, sosyal kontrolün artırılması, yol ve enerji altyapılarının modernize edilmesi ve yerel

kalkınmanın teşvik edilmesi gibi kamu sektörü faaliyetlerinin belirli yönlerinin iyileştirilmesine yardımcı olmuştur (imf.org) “E.T. 17/07/2023”

Diğer uzmanlar ise reformların ülkenin yoksulluk, gıda güvensizliği, sosyal eşitsizlik ve çevresel bozulma gibi yapısal sorunlarını çözmeye yetmediğini belirtmektedir (Ngembo, 2021). Ayrıca, yerel yönetimlerin bağımsızlığına ilişkin reformların bazen bölgesel çatışmalara veya siyasi manipülasyona yol açabileceği uyarısında bulunmaktadırlar. Bu nedenle, ithalci bir reform yerine, Kongo halkının ihtiyaç ve isteklerini, ülkenin kendi değerleri, siyasi kültürü ve tarihine uygun bir şekilde dikkate alan daha kapsamlı ve katılımcı bir idari reform yaklaşımının benimsenmesi çağrısında bulunmaktadır (Trefon, 2010; DSPR, 2006, ss. 49-51; DSPR, 2011).

3.4.1. Demokratik Kongo Cumhuriyeti’nde Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Orta Afrika’da yer alan bir ülkedir ve tarihsel olarak çeşitli dönemlerde yerel yönetimlerin evrimini deneyimlemiştir. İdari birimlerin oluşumu konusunda ilk önemli gelişmeler, Kongo Krallığı ve Luba-Lunda devletleri gibi sembolik krallıkların ve askeri güce dayalı ayrıntılı siyasi kurumların varlığına dayanmaktadır (Britannica.com, 2019). Günümüzde Demokratik Kongo Cumhuriyeti’ndeki yerel yönetimler farklı bir yapıya sahip olsa da sömürge yönetiminden önce geleneksel bir sistem mevcuttu. İdari ve ekonomik yapısı, en büyük etnik gruplar tarafından merkeziyetçi bir yaklaşımla benimsenmiştir (Bobineau, 2016, ss.14-15).

Zaire (şu anki Demokratik Kongo Cumhuriyeti), 1888’den bu yana örgütlenme şeklini değiştirmek için 500’den fazla kararname, kanun, düzenleme ve yönetmelik çıkarmıştır. Bu değişikliklerin temel özellikleri, 1888, 1910, 1929, 1940, 1960, 1963, 1988, 2006 ve 2017 yıllarına ait bazı düzenlemeleri içermektedir. Ademi merkeziyetçilik politikası bağlamında yapılan bu değişiklikler, sadece basit bir idari yeniden yapılanma değil, aynı zamanda güç dağılımında stratejik bir değişikliği yansıtmaktadır. İkinci bir sonuç ise, idari örgütlenmenin belirli yönetim sorunlarını çözmede ve bazı bölgelerde sosyo-ekonomik yaşamı canlandırmada etkili olduğudur (Moulin, 1998, ss. 29-54).

Demokratik Kongo Cumhuriyeti, tarih boyunca yerel yönetim sistemi açısından çeşitli evrelerden geçmiştir. İlk anayasası 1964 yılında kabul edilen üniter bir devlet yapısını oluşturmuştur. Ancak Mobutu döneminde merkeziyetçi bir yaklaşım benimsenmiş ve

yerel yönetimlerin etkinliği sınırlı kalmıştır (Kisangani, 2012; Nzongola-Ntalaja, 2002). 1980'lerin sonunda yerel yönetimlerde daha fazla yetkiye sahip bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. 1990'larda çok partili demokrasiye geçişle birlikte yerel yönetimlerin güçlendirilmesi hedeflenmiştir (Kisangani, 2005). 1996'da kabul edilen yeni anayasa, yerel yönetimlerin seçilmiş yetkililer tarafından yönetilmesini ve yerel halkın katılımını teşvik etmiştir. Bu sistem, etnik grupların kendi bölgelerinde özerklik haklarına sahip olduğu bir federal yapıyı amaçlamaktadır. Ancak uygulamada bazı zorluklar yaşanmıştır (UN. ECA, U., 2015; Hemura, 2013; Rabushka ve Shepsle, 1972). 2000'lerden bu yana ise yerel yönetimlerin güçlendirilmesi süreci devam etmektedir (Hemura, 2013).

2006 yılında, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, ülkeyi yeniden kaosa sürükleyen bir başka siyasi kargaşa ve şiddet döneminin ardından yeni bir anayasa kabul etmiştir. Bu anayasa, önceki üniter sistemin bazı unsurlarını restore ederken, aynı zamanda her düzeyde yönetişimi ve hesap verebilirliği iyileştirmeyi amaçlamıştır (www.statoids.com, 2006). Yeni anayasa ile ülke 26 eyalete ayrılmış, her eyalet seçilmiş bir vali tarafından yönetilmekte ve yerel halkın temsilcilerinden oluşan bir meclise sahip olmuştur. Bu yapı, yerel yönetimlerin daha bağımsız olmasını ve yerel halkın karar alma süreçlerine daha fazla katılımını sağlamayı hedeflemektedir.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi, merkeziyetçi bir yapıdan yerel yönetimlerin güçlendirildiği ve katılımın artırıldığı bir değişim sürecini yansıtmaktadır. Ülkenin demokratikleşme ve yerel yönetimlerin etkinliğinin artırılması çabaları devam etmektedir (Melmoth, 2007, ss. 75-85; ECA, U., 2015).

3.4.2. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Yerel Yönetimler

Demokratik Kongo Cumhuriyeti, bağımsızlığını kazandığı günden bu yana sürekli siyasi krizlerle mücadele etmektedir. Bu krizlerin temel nedenlerinden biri, kurumların ve liderlerin meşruiyetinin sık sık sorgulanmasıdır. 1996'dan 2003'e kadar süren iç savaşlar, ülkenin parçalanmasına yol açmış ve bu çatışmaların önemi artmıştır. Yedinci cumhuriyetin temelleri, kronik meşruiyet krizine son vermek ve ülkenin yeniden inşasına fırsat tanımak amacıyla atılmıştır. Yeni anayasa ile birlikte yerel yönetim sistemi reformları gerçekleştirilmiş ve ademi merkeziyetçi bölgesel kuruluşlar (ETD) ile özerk ademi merkeziyetçi bölgesel birimler (ETD) oluşturulmuştur. Bu birimler, belirli

mali, idari ve siyasi özerkliğe sahip yerel yönetimleri içerir ve üç kademeli olarak yapılandırılmıştır (UCLGA, 2021).

1982 yılında Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde (DKC) gerçekleştirilen reform, ülkenin yerel yönetim sisteminin merkezi olmayan, verimli ve dinamik bir yapıya dönüştürülmesi açısından önemli bir adım olarak kabul edilmektedir. Bu reform, ademi merkeziyetçilik anlayışına göre tarihin en derin ve en önemli reformlarından biri olarak nitelendirilmektedir (Vunduawe, 1982). Reform kapsamında, ulusal toprakların illere, illerin ilçelere, ilçelerin bölgelere, bölgelerin yerel yönetimlere, yerel yönetimlerin gruplara ve grupların da köylere bölünmesi öngörülmüştür. Şehirler ise komünlere, komünler ise mahallelere ayrılmıştır (Kombo Yetilo, 2010).

Bu yerel yönetim birimlerinin hepsinin aynı statüye sahip olmadığı ve merkeziyetçilikten ademi merkeziyetçiliğe doğru bir değişim gösterdiği unutulmamalıdır. Yasaya göre, EAD (Établissements Administratifs Décentralisés) olarak adlandırılan birimler il, şehir, bölge ve yerel yönetim düzeyinde bulunmaktadır. Bu birimler, mali özerkliğe sahip olup, merkezi yönetimden bağımsız olarak kendi gelişimlerini sağlama yetkisine sahiptirler. Bununla birlikte, EAD'ler merkezi yönetimin kontrolüne tabi olmakla birlikte, belirli konularda kendilerini yönetme hakkına sahiptirler (kombo Yetilo, 2010).

EAD'ler, her biri karar organına sahip olan bağımsız idari yönetimlerdir. Yürütme yetkisi devreye girdiğinde, parti-devlet ilişkileri çerçevesinde emir komuta birliği ilkesi uygulanarak tek bir kişi kurumun tüm sorumluluğunu üstlenir. Karar organı ayrıca yerel yürütme yetkisini denetleme gibi önemli bir güce de sahiptir (kombo Yetilo, 2010). Bu reform, yerel yönetim birimlerinin daha etkin ve bağımsız bir şekilde faaliyet göstermesini sağlayarak, merkeziyetçilikten ademi merkeziyetçiliğe geçiş sürecinde önemli bir rol oynamıştır.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde (DKC), merkezi olmayan idari yapılar (EAD) yanı sıra tüzel kişiliği olmayan diğer kuruluşlar da bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, özellikle ilçe, grup, köy ve mahalle gibi yerel düzeydeki idari alt birimleri içerir. Bu alt birimlerin mali yönetimi, kanunlar tarafından belirlenen kontrol uygulama ayrıcalığına sahiptir. Grup, köy ve ilçe ise daha basit idari alt birimlerden oluşmaktadır (kombo Yetilo, 2010).

DKC’de yerel yönetimler, ademi merkeziyetçilik ilkesi çerçevesinde faaliyet göstermektedir.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti, idari olarak 26 bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgeler, 25 il (province) ve başkent Kinşasa’dan oluşmaktadır. Her il, daha küçük idari birimlere ayrılır ve bu birimler, yerel yönetim yapısının temelini oluşturur. İller, toplamda 145 ilçe (territoire) ve 33 şehir (ville) olmak üzere iki ana alt birime ayrılmıştır. İlçeler, genellikle kırsal alanları kapsarken, şehirler daha yoğun nüfuslu kentsel bölgeleri temsil eder. Her ilçe, sektörler (secteur), şeflikler (chefferie) ve komünler (commune) gibi daha küçük idari birimlere bölünmüştür. Şehirler ise doğrudan komünlere ayrılır. Toplamda, ülkede 174 ilçe komünü ve 139 şehir komünü bulunmaktadır.

2006 yılında kabul edilen yeni anayasa, âdem-i merkeziyetçiliği (merkeziyetçilikten uzaklaşma) ön plana çıkararak, il sayısını 10’dan 25’e yükseltmiş ve yerel yönetimlere daha fazla yetki devri sağlamıştır. Bu reformlarla birlikte, yerel yönetim birimlerinin sayısı ve yetkileri artırılmıştır. Her il, beş yılda bir seçilen il meclisleri tarafından yönetilir. Bu meclisler, il valisini seçer ve yerel yasaların uygulanmasında önemli bir rol oynar.

Sonuç olarak, Demokratik Kongo Cumhuriyeti’nin yerel yönetim yapısı, iller, ilçeler, şehirler ve komünler gibi çeşitli idari birimlerden oluşur ve bu yapı, ülkenin geniş coğrafi ve demografik çeşitliliğini yönetmek için tasarlanmıştır. Kinşasa şehri dahil olmak üzere ülkenin 26 ilini kapsar. Her il, beş yıllık bir dönem için doğrudan genel oyla seçilen ve bir defa yenilenebilir.

3.4.3. Kinşasa Metroliten Yönetimi

Kinşasa, Demokratik Kongo Cumhuriyeti’nin başkenti ve en büyük şehri olarak Sahra Altı Afrika’nın ikinci, dünyanın ise Fransızca konuşulan en büyük şehridir. Coğrafi yapısı oldukça çeşitlidir. Büyük bir kıyı şeridinde sahip olan Kinşasa, aynı zamanda geniş nehir vadilerine, ormanlara ve yaylalara ev sahipliği yapmaktadır. Yüzölçümü 9.965 km² olan şehir, nüfus açısından da oldukça yoğundur. Metroliten alanındaki nüfusu 17 milyonu aşmaktadır ve bu nüfus, farklı etnik gruplardan ve kültürlerden gelen birçok insanı barındırmaktadır (Mata vd, 2020; Bolia Ikoli, 2014, s. 13; UN, 2016; <https://tls.tc/bRC2h>, “E.T. 10/1/2023”)

Şehrin kısa tarihine bakacak olursak şehir Kongo Krallığı'nın bir parçası olarak Kongo Nehri kıyısında ticaretin canlı olduğu bir yerdi. 18. ve 19. yüzyıllarda Avrupalılar bölgeye yerleşmeye başladı. Kâşif Henry Morton Stanley, 1881'de bölgeyi Belçika'nın kontrolüne soktu. Belçika Kralı Leopold II, bölgenin adını kendi adına ithafen Leopoldville olarak değiştirdi ve bu, bölgenin kolonileşmesine yol açtı (Kapagama ve Waterhouse, 2009, s. 2). 1898 yılında Kinşasa-Matadi demiryolu açıldı ve bölgenin önemi arttı. 1913 yılında da bölge başkenti oldu. O zamana kadar Kongo'nun başkenti Boma'daydı, ancak 1929'da Leopoldville'e taşındı (Lumenga, 1982). Stanley Pool bölgesi, Kongo Nehri'nin geniş bir uzantısıdır ve Kongo havzasının eşsiz bir parçasıdır. Brazzaville ve Kinşasa metropolleri bu coğrafi konumda kurulmuştur (Lanfranchi-Salvi, 1990, s. 439). Kinşasa, şu anda dünyanın en hızlı büyüyen megakentlerinden biridir (Pain, 1984, s. 11).

Sömürge döneminde Leopoldville olarak bilinen Kinşasa, Belçikalı sömürgecilerin ticari faaliyetlerini kolaylaştırmak amacıyla altyapı, demiryolu ve kamu binalarıyla donatıldı. Ancak bu kalkınma çalışmaları, yerel halkın refahını artırmak yerine sömürgecilerin kendi ticaret güçlerini pekiştirmek için yapıldı. Bağımsızlık sürecinin yaşandığı 1960 yılında şehir adı Kinşasa olarak değiştirildi ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin başkenti oldu. Bu dönemde hem siyasi hem de demografik açıdan önemli değişiklikler yaşandı. Kentleşme süreci, iki aşamada gerçekleşti: İlk aşamada iyi tasarlanmış bir kentsel plana sahip olan sömürge dönemi (1885-1960) ve ikinci aşamada plansız ve düzensiz bir şekilde gelişen post-kolonyal dönem (1960-günümüz) (Kapagama ve Waterhouse, 2009, s. 4). Özetlenecek olursak Kinşasa'nın tarihsel gelişimi, özellikle kolonyal dönemde Belçika tarafından yönetilen ve Leopoldville olarak adlandırılan şehirle başlamıştır. 1960 yılında Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını kazanmasının ardından ismi Kinşasa olarak değiştirilmiştir. Bağımsızlık sonrası dönemde hızla büyüyen ve gelişen şehir, 1997 yılında iç savaşın ardından yeniden yapılanmış ve büyümeye devam etmiştir (Marriage, 2021).

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin nüfusu 1950 yılında 12 milyonun biraz üzerindeyken, 2000 yılında 48 milyona yükselmiş ve 2022 yılına kadar 95 milyona yaklaşmıştır. PNSD (Le Plan national stratégique de développement) projeksiyonlarına göre, nüfus 2030-2040 yılları arasında 133 milyondan 191 milyona yükselecek ve 2050 yılında 278 milyona ulaşacaktır. Bu dönemde kentleşme istikrarlı bir şekilde artmaya

devam edecektir. Birleşmiş Milletler'e göre, toplam nüfus için Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin 2010 yılında %39,9 olan şehirleşme oranı, 2015 yılında %42'ye yükselmiş ve 2050 yılına kadar %60'a ulaşması beklenmektedir. Kentsel nüfustaki yıllık ortalama artış son on yılda %4,1 olarak tahmin edilmekte ve bu da her yıl bir milyon kent sakini artışına işaret etmektedir (UN, 2023).

Özellikle başkent Kinşasa'da, nüfusun yıllık büyüme oranı 1984 ile 2010 yılları arasında ulusal düzey %4,1 iken, ortalama %5,1 olarak yükselmiştir. Ancak yıllar boyunca hem kentsel hem de kırsal alanlarda, kentleşme ve kırsal kalkınma, çevre düzenleme ve koruma standartlarına uygun düzenlemeler yapılamadığı görülmektedir. Kinşasa, 2023 yılı itibarıyla yaklaşık 16 milyon nüfusa sahip olup ülke nüfusunun %13'ünü barındırmaktadır. İstikrarsızlık ve savaşlar, özellikle 1996'dan 2002'ye kadar olan dönemde, Kinşasa'nın ekonomik gelişimini engellemiş ve hatta Kongoluların buraya göç etmesini teşvik etmiştir. Kentin nüfus yoğunluğu bakımından hızla büyüdüğü ve günümüzde sıkça bahsedilen bir metropoliten bölge haline geldiği gözlemlenmektedir. Kırsal bölgelerden şehre yaşanan göç, şehrin yapısal ve sosyal dinamiklerini değiştirmiştir. Bu bağlamda, çok hızlı bir kentleşme ve nüfus baskısı altında bulunan Kinşasa, temel alt-yapı hizmetleri, konut, ulaşım, sağlık, çevre ve kaynak sorunları gibi hayati metropol sorunlarla karşı karşıyadır (Brunn, 2020, s. 411).

Yıllar	Nüfus
1909	4.685
1920	1 600
1938	5 900
1939	42 000
1950	202 000
1955	292 000
1960	443 000
1965	717 000
1970	1 070 000
1975	1 482 000
1980	2 053 000
1985	2 722 000
1990	3 520 000
1995	4 493 000
2000	5 414 000
2005	6 766 000
2010	8 415 000
2015	11 575 000

Tablo 10: Kinşasa Nüfusu Evrimi

Kaynak: <http://esa.un.org/unpd/wup/index.html>, "E. T. 10/01/2024"

Yukarıda bahsedilen temel sorunların kaynağını sadece düzensiz ve hızlı kentleşmeye bağlamak doğru olmaz. Yıllar boyunca, kentsel ve kırsal alanlarda, kentleşme ve kırsal kalkınma için planlama ve çevre standartlarını karşılayan kaliteli çözümler üretilmemiştir. Kentleşmeyle ilişkili endüstriyel üretim ve zenginlik yaratma dinamikleri, piyasa ekonomisi ve ekonomik birikim ilkeleri temelinde şekillenirken, son elli yılda bu dinamikler tam olarak takdir edilmemiştir (Kapagama ve Waterhouse, 2009, s. 12).

Altyapı konusuna gelince, ülkenin ve özellikle Kinşasa'nın bağımsızlıktan sonra altyapı gelişimi için önemli bir ilerleme kaydedilmemiştir. Bu durumun temel nedeni, sömürge döneminde şehir içinde ayrımcılık temelinde yapılan şehir planlamasıdır. Ancak Kinşasa'nın altyapı sorunları sadece sömürge sonrası dönemin çarpık politikalarının bir sonucu değildir. Sömürge rejimi, şehrin Avrupa bölgelerine büyük yatırımlar yaparken bile Afrika bölgelerine kentsel hizmetler sağlamada başarısız olmuştur. Aynı şekilde, Kinşasa'yı yöneten hükümetler ve Kongo'nun geniş kaynaklarına yatırım yapan özel sektör kuruluşları da sorunları çözmemiştir. Hem hükümet hem de resmi özel sektör, Kinşasa'nın konut, altyapı veya istihdam taleplerine yeterince yanıt verememiştir (Brunn, 2020, s. 412).

Kinşasa, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin başkenti ve en büyük şehri olarak önemli bir konuma sahiptir. Kent içi ulaşımın etkinliği ve altyapı gelişimi, Kinşasa'nın büyüme ve sürdürülebilirlik hedeflerini desteklemek için kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, Kinşasa Metropolitan Yönetimi'nin aşağıdaki alanlarda yeni projeler geliştirmesi gerekir:

1. Ulaşım Altyapısı:

- Modern bir ulaşım ağı oluşturmak için yollar, köprüler ve demiryolu hatları gibi altyapı yatırımları yapılmalıdır.
- Trafik sıkışıklığını azaltmak için yolların genişletilmesi ve alternatif ulaşım yollarının oluşturulması önemlidir.
- Toplu taşıma sistemleri (otobüs, metro, tramvay) geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır (Lisinge, 2022; Bongwa vd, 2021).

2. Çevre Düzenlemesi:

- Yeşil alanlar, parklar ve rekreasyon alanları oluşturmak için kentsel alanlar planlanmalıdır.

- Ağaçlandırma ve çevre düzenlemesi, hava kalitesini artırabilir ve kent yaşamını iyileştirebilir.

3. Su ve Atık Yönetimi:

- Su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı için su arıtma tesisleri ve su dağıtım ağları geliştirilmelidir.
- Atık yönetimi altyapısı (katı atık toplama, geri dönüşüm) kurulmalıdır.

4. Enerji Altyapısı:

- Elektrik enerjisi altyapısı güçlendirilmeli ve enerji verimliliği projeleri desteklenmelidir (Leloutre vd, 2021; Kelsall, 2021).

Bu önemli adımlar, Kinşasa'nın sürdürülebilir büyüme ve gelişim hedeflerine ulaşmasına yardımcı olabilir.

Kinşasa, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin ekonomik ve kültürel merkezi olarak önemli bir rol oynamaktadır. Şehir, endüstri sektörü, sanayi bölgeleri ve ticaret alanlarıyla çeşitlenmiştir. Ancak son yıllarda yaşanan güvenlik istikrarsızlıkları ve kent şiddeti, Kinşasa'nın sanayi potansiyelini olumsuz etkilemiştir (unhabitat.org, "E.T. 11/1/2024")

Sanayi açısından Kinşasa, ülkenin önde gelen bölgelerinden biridir. 1977'de Leon de Saint Moulin, Kinşasa'nın imalat sektörüne büyük katkı sağladığını ve toplam imalatın neredeyse yarısını temsil ettiğini belirtmiştir. Ancak son yıllarda bu sektörde gerileme yaşanmıştır. Düşük kaliteli malların üretimi sürse de hacmi giderek azalmaktadır (De Saint Moulin, 1973: 151, AKT, Kapagama ve Waterhouse). Hizmet sektörü ise Kinşasa ekonomisinin belkemiğini oluşturmakta ve kentsel faaliyetlerin büyük bir bölümünü gerçekleştirmektedir (Brunn, 2020, s. 413).

Kinşasa'nın gelecekteki başarıları için temel altyapı hizmetleri, konut, ulaşım, sağlık, çevre ve kaynak sorunlarına odaklanılmalıdır. Ayrıca düzensiz kentleşme yerine kontrollü kentleşme ve yeni çevresel ve şehir planlaması önemlidir. DKC hükümeti, Orta Afrika'nın en büyük sanat ve kültürel merkezini açarak bu potansiyeli daha da güçlendirmiştir.

Kinşasa, olumsuzluklara rağmen sanatın direnç ve umut kaynağı olduğu bir mega şehirdir. Bu perspektifte, şehir hem ekonomik liderlik hem de kültürel zenginlik açısından önemli bir rol oynamaktadır (Piermay, 1997).

3.4.4. Kinşasa Metropoliten Yönetim Yapısı

Kinşasa, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin başkenti ve en büyük şehri olarak metropoliten bir yapıya sahiptir. Şehirdeki altyapının gelişimi, ulaşım projeleri, çevre yönetimi ve diğer uygulamalar, metropoliten yönetimin etkili bir şekilde nasıl organize edildiğini göstermektedir.

Kinşasa Metropoliten Yönetimi, stratejik bir konuma sahip olan bölgenin önemli bir merkezi olarak kabul edilmektedir. Ancak Kinşasa'nın yönetim sistemi tarih boyunca önemli değişiklikler geçirmiştir. İlk olarak, Kinşasa, Belçika Kralı ve Bağımsız Kongo Devleti hükümdarı Kral II. Leopold'un 1 Ağustos 1888 tarihinde imzaladığı bir kararnameye dayanmaktadır. Bu dönemde bölge, şu anda Kinşasa olarak bilinen Stanley-Pool dahil olmak üzere 11 bölgeye ayrılmıştı. Bölgeler, bir veya daha fazla yardımcının desteklediği bir bölge komiseri tarafından yönetiliyordu. Ancak yerel yöneticilerin serbest yönetim yetkisi sınırlıydı ve kral, sınırları değiştirme hakkını saklı tutuyordu. 1910 yılında Kinşasa dahil olmak üzere 12 bölgeye bölündü. Belçika'nın sömürge bakanı, bölgelerin ve sektörlerin sınırlarını ve idari merkezlerini belirlemek için kararname yayınlarken, genel vali de genel idareyi ve mevkilerin sınırlarını belirlemek için kararname yayınlamıştır (Lumenga, 1995, s. 129).

Sömürge döneminde Belçika, Kinşasa'da etkin ve iyi yapılandırılmış bir yönetim kurdu. Ancak bu idari aygıt 1959 yılında yıkıldı. Mbumba Ngimbi'nin 1982'de yayınladığı bir kitapta, bu yıkımın yanı sıra dönemin idari modelinin sürekliliğinin olmamasını da sorguladığı görülmektedir. Mbumba Ngimbi'nin kitabı, Kinşasa'nın idari modelinin sürekliliğinin olmamasının, yıkılan idari aygıtın da neden olduğu soruları ele almaktadır. Tarihsel gelişim içinde oluşan yasal düzenlemeler, günümüzde Kinşasa'nın kendi öz kurumlarını nasıl şekillendirdiğini göstermektedir (de Saint-Moulin ve Kalombo, 2005, s. 16).

Kinşasa, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin başkenti ve en büyük şehri olarak bilinir ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin idari, ekonomik ve kültürel merkezi olarak özel bir konuma sahiptir. Hem bir şehir hem de bir belediye olarak öne çıkmaktadır. Kinşasa'nın yönetimi, Eyalet Meclisi tarafından seçilen bir vali ve vali yardımcısı başkanlığında yürütülmektedir. Eyalet yönetimi, Eyalet Valisi tarafından atanan 10 eyalet bakanından oluşan bir kabineden oluşmaktadır (Shomba, 2015, s. 43; RDC, 2018, s. 19).

Anayasa, Eyalet yönetiminin yürütme ve karar organlarına ayrıldığını belirtir. Eyalet Meclisi, genel oy hakkıyla seçilen 48 eyalet milletvekilinden oluşur. Bu kurumun başkanı, eyalet milletvekillerinin seçtiği bir büro tarafından yönetilir ve kurumu temsil eder. Kinşasa eyaleti, Afrika kıtasının en büyük yerleşim birimlerinden biridir ve idari olarak 4 bölge ve 24 belediyeye ayrılmıştır (RDC, 2018, s. 19). Kinşasa'nın büyüklüğü, nüfusu ve özel statüsü hem şehir hem de ülkenin idari sisteminin karmaşıklığını artırmaktadır.

Kinşasa'nın idari yapısı, 2008 yılında kabul edilen yasayla değiştirilmiştir. Bu yasa, Kinşasa'nın dahil olduğu 26 ilin kendi siyasi kurumlarını oluşturduğunu belirtir. Anayasa, bu illerin üniter devletin bir parçası olarak kalmakla birlikte bölgesel siyasi yerel yönetim birimleri olarak tanındığını düzenler. Bu durum, üniter devlet ve bölgesel yönetim modelinin nasıl uygulanacağı konusunda uzun süredir devam eden bir tartışmayı da alevlendirmiştir (Vunduawe, 2009).

Kinşasa'nın mevcut yönetim yapısı, merkezi bir hükümet tarafından kontrol edilen bir belediye sistemine dayanmaktadır. Şehir, 24 belediyeden oluşur ve her belediye kısmi yerel özerkliğe sahiptir. Şehrin valisi, merkezi hükümeti temsil eden en üst düzey yönetici olarak görev yapar. Vali, yerel hizmetlerin etkin bir şekilde sunulmasını sağlamak için şehir meclisi ve belediye başkanları ile iş birliği ve koordinasyon içinde çalışır.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde (DKC), il siyasi kurumları, ilin yönetiminde ve gelişiminde kritik bir rol oynar. Bu kurumlar, ilin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimini etkileyen kararları alır ve uygular. DKC'de Kinşasa şehri dahil 26 il bulunmaktadır. İl (Province) siyasi kurumları, İl Genel Meclisi (Assemblée Provinciale) ve İl Hükümeti (Gouvernement provincial) olarak adlandırılır ve ilin yürütme organını oluşturur (<https://tls.tc/IPLkS>, "E.T.15/1/2024")

Kinşasa İl Genel Meclisi (Assemblée Provinciale), Kinşasa'nın yerel yönetim ve yasama organı olarak önemli bir rol oynamaktadır. Meclis, 44'ü komünlerden ve 4'ü geleneksel şeflerden olmak üzere toplam 48 il üyeden oluşur. Bu üyeler, doğrudan ve gizli oylama ile beş yıl süreyle seçilirler ve yeniden seçilme hakkına sahiptirler (CTAD, 2013, s. 29). Meclis Başkanlık Divanı, meclis üyeleri arasından seçilen bir başkan, bir başkan yardımcısı, bir denetçi (Quaestor), bir raportör ve bir raportör yardımcısından oluşur (la loi n° 08/012, 2008, M:18).

Meclisin görevleri arasında yerel yönetim ve yasama faaliyetlerini yürütmek, Kinşasa ilini ilgilendiren konularda kararlar almak, bütçeyi onaylamak, yerel yönetim ve il hükümetini denetlemek ve ildeki gelişmeleri izlemek yer alır. Ayrıca, siyasi partiler arasında uzlaşma ve iş birliği sağlamak için toplantılar düzenler ve sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeleri destekler (DKC Anayasa, 2006, Madde:197; la loi n° 08/012, 2008, Madde:35).

Kinşasa İl Genel Meclisi'nin tarihsel gelişimi, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin bağımsızlık süreci ve sonrasındaki siyasi gelişmelerden büyük ölçüde etkilenmiştir. Meclisin kuruluşu, yetkilerinin genişlemesi ve siyasi partilerin rolü, kentin siyasi yapısını şekillendirmiştir. Meclis, hızlı nüfus artışı, düzensiz göç, altyapı sorunları, güvenlik ve siyasi istikrarsızlık gibi pek çok hayati sorunla mücadele etmektedir.

Bu bağlamda, meclisin etkinliğini artırmak ve il genelindeki gelişmeleri desteklemek için şeffaf ve katılımcı bir yönetim anlayışı benimsemesi önemlidir. Özellikle, Kinşasa'da kadınların siyasete katılımı ciddi bir sorun teşkil etmektedir. İl meclisindeki 48 üyenin sadece dokuzu kadın olup, il hükümetindeki 11 üyeden de yalnızca ikisi kadındır. Bu durum, kadınların siyasi temsiline %18,18 gibi düşük bir oranda olduğunu göstermektedir (Localisation des ODD).

Meclis üyelerinin toplumla daha yakın bir ilişki kurması ve yasama çalışmaları sırasında il genelindeki çeşitli kesimlerin görüşlerine daha fazla önem vermesi gerekmektedir. Bu şekilde, Kinşasa İl Genel Meclisi, daha adil ve etkili kararlar alabilir ve il genelindeki gelişmeleri destekleyebilir.

Kinşasa İl Hükmeti (*Le Gouvernement provincial*), Kinşasa ilinin yerel yönetim faaliyetlerini yürüten yürütme organıdır. Bu hükümet, il valisi veya il başkanı tarafından yönetilir ve çeşitli bakanlık ve dairesel birimlerden oluşur. Hükümet, yerel meclis ile iş birliği içinde çalışır. Kinşasa İl Hükmeti, bir Vali, bir Vali Yardımcısı ve on Bakanlıktan oluşur. Vali, İl Genel Meclisi tarafından seçilir ve ilin en yüksek yürütme yetkisine sahiptir. Vali Yardımcısı, Vali'nin yokluğunda onun yerine geçer ve Vali tarafından atanır. İl Meclisi, beş yıllık yenilenebilir bir dönem için İl Valisi ve Vali Yardımcısını seçer. Bakanlar, Vali tarafından belirlenir ve İl Meclisinin onayına sunulur.

Kinşasa İl Hükmeti, şehrin kamu hizmetlerini yürütmekten sorumludur. Bu hizmetler arasında altyapı projelerini yönetmek, eğitim ve sağlık hizmetlerini düzenlemek, çevre

koruma faaliyetlerini yönetmek, ulaşım ve ulaşılabilirlik konularında politika oluşturmak, ekonomik kalkınma ve istihdamı desteklemek gibi konular bulunmaktadır (PNUD, 2009, s. 4).

İl Hükümeti, ilin genel çıkarları için çeşitli kurumlar, İl Bakanlıkları ve diğer yerel yönetim birimleriyle iş birliği yaparak görevlerini yerine getirir. Bütçe planlaması, politika oluşturma, kaynak yönetimi ve halka hizmet sunma gibi süreçler bu bu görevler arasında sayılabilir (CTAD, 2013, s. 35).

Kinşasa İl Hükümeti'nin karşılaştığı sorunlar arasında kaynak sıkıntısı, altyapı yetersizliği, hizmetlerin eşit dağıtılmaması, yerel yönetimdeki yolsuzluk ve etik ihlaller, halkın ihtiyaçlarının yeterince karşılanmaması gibi konular yer almaktadır.

Kinşasa Valisi (Gouverneur) ve Görevleri:

Kinşasa Valisi, il meclisi tarafından beş yıllık bir süre için seçilir ve bu süre yalnızca bir kez yenilenebilir. Vali, il meclisi üyeleri arasından veya dışarıdan bir aday olarak belirlenebilir. Vali Yardımcısı da aynı süreçle seçilir ve Vali'nin yokluğunda onun yerine geçer (<http://www.kinshasa.cd/gouvernement.html>).

Kinşasa Valisi, eyalet hükümetinin en üst düzey yöneticisi olarak geniş yetkilere sahiptir. Bu yetkiler arasında eyalet bakanlarını atama ve azletme, Bakanlar Kurulu toplantılarını yönetme ve Merkezi Hükümetin eyaletteki resmi temsilcisi olma görevleri bulunmaktadır. Vali, yerel yönetim faaliyetlerini yönetir, kamu hizmetlerinin koordinasyonunu sağlar ve halkın çıkarlarını temsil eder. Ayrıca, yerel ekonomik kalkınma, eğitim, sağlık, altyapı ve güvenlik gibi konularda etkin rol oynar.

Vali, yerel meclisle iş birliği içinde çalışarak şehirdeki toplumsal sorunlara çözüm bulmaya çalışır. Şehrin tüm ilçelerindeki yöneticilerle ve ilçe belediyeleriyle koordinasyonu sağlar. Vali'nin görev ve yetkileri, ülkenin yasaları ve yerel yönetim düzenlemeleri çerçevesinde belirlenir. Yasal düzenin korunması, merkezi iktidarın bilgilendirilmesi ve eyaletin kalkınmasının teşvik edilmesi de Vali'nin görevleri arasındadır (RDC Constitution, 2006, Madde 2).

Özetleyecek olursa, Kinşasa Valisi hem eyalet hem de şehir düzeyinde önemli görev ve yetkilere sahiptir. İl meclisi tarafından beş yıllık bir süre için seçilen ve bu süre yalnızca bir kez yenilenebilen Kinşasa Valisi, eyalet hükümetinin en üst düzey yöneticisi, Merkezi Hükümetin resmi temsilcisi, yerel yönetim faaliyetlerinin koordinatörü, halkın çıkarlarının savunucusu ve şehirdeki kamu hizmetlerinin sağlayıcısıdır. Valinin görev

ve yetkileri, ülkenin yasaları ve yerel yönetim düzenlemeleri ile belirlenir. Kinşasa Valisi, şehrin idari, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine katkıda bulunmak için önemli bir rol oynamaktadır. Vali, şehrin sorunlarına çözüm bulmak, halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve şehrin potansiyelini ortaya çıkarmak için çalışmaktadır.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin başkenti Kinşasa, yönetim ve idare açısından büyük önem arz eden ve yoğun tartışmalara neden olan bir şehirdir. Ülkenin tarihi, etnik, kültürel ve coğrafi çeşitliliği nedeniyle metropoliten şehirdeki yönetim karmaşık ve çatışmalı bir konudur. Şehrin daha düzenli ve modern bir yapıya kavuşabilmesi için bazı temel konularda önemli adımlar atılması gerekmektedir. Kinşasa, kalkınma ve refah açısından yönetim ve idare sorunlarıyla karşı karşıya olan bir başkenttir. Etkili ve şeffaf bir yönetim sağlanması için çeşitli gerekçeler öne sürülse de, yolsuzluk, sosyo-ekonomik eşitsizlik, bürokrasi, yavaş karar alma süreci, yönetimdeki sorunlar ve bölgesel dengesizlikler gibi engeller de göz ardı edilemez. Kinşasa'nın metropoliten yönetim yapısının yönetim ve idare kalitesini artırmak için, vatandaşların katılımını, şeffaflığı ve hesap verebilirliği destekleyen reformlara duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır (OECD, 2019; UN, 2015; 2020; <https://www.uclga.org/wp->, "E.T. 09/08/2024")

Bu çerçevede, Kinşasa ve diğer metropoliten kentlerin hizmetlerinin genel başarısını değerlendirmek için yapılan çalışmaların titizlikle incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Kinşasa metropoliten yönetiminin başarısı, altyapı ve ulaşım projeleriyle modernizasyonun sağlanması, çevre ve yeşil alanların etkin yönetimi ve şehirdeki yaşam kalitesinin artırılması gibi kriterlerle ölçülebilir. Bir metropolitenin başarısının arkasındaki temel faktörler arasında etkili planlama ve yönetim, uluslararası iş birliğiyle altyapı ve ulaşım projelerinin hayata geçirilmesi, çevresel sürdürülebilirlik ilkesinin benimsenmesi ve sivil toplumun katılımının teşvik edilmesi bulunmaktadır. Ayrıca, şehir yönetiminin yetkin ve vizyon sahibi liderlikle desteklenmesi de başarıya önemli katkılar sağlamaktadır. Her ne kadar bazı çabalar ve mücadeleler devam etse de bu kriterler doğrultusunda Kinşasa'nın yönetiminin başarılı olduğunu söylemek henüz güçtür (Fariala vd, 2021; Kang vd, 2024).

Kinşasa Metropoliten Yönetimi'nde Belçika sömürgecinin etkilerine baktığımız zaman Kolonyal mirasın, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin (KDC) idari sistemi üzerinde silinmez izler bırakmış olduğu net bir şekilde görülmektedir. Aşırı merkeziyetçilik,

ekonomik sömürü ve kararların siyasallaştırılması, ülkenin kalkınması ve istikrarı için kalıcı zorluklar yaratmıştır (La Republica, 2022; Battory, 2020). Bu sistem, başka bir deyişle Belçika'nın Kongo üzerindeki sömürgeci hakimiyetinin mirası, Kongoluların 1960'ta bağımsızlıklarını kazandıktan sonra özerkliklerini sağlamada yetersiz kalmalarına neden olmuştur. II. Léopold ve Belçika yönetimi, sömürgeleştirilmiş dünyada en şiddetli ve en sömürücü sistemleri uygulamışlardır. Endüstrileşmenin baskıcı imparatorluk ve sömürge kurumları, Kongoluların kendi bölgelerinde özerklik kazanmalarını engellemiştir. Sonuç olarak, bu yapılar bugün bile Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin gelişimi üzerinde olumsuz bir etki yaratmaya devam etmektedir (kombo Yetilo, 2010; La Republica, 2022).

Sömürge döneminde uygulanan altyapı ve şehir planlama anlayışı, günümüzde de şehrin mimari ve kentsel yapısında belirgin bir şekilde hissedilmektedir. Bu dönemde inşa edilen birçok bina ve yol, Belçika'nın mimari ve şehircilik anlayışını yansıtmaktadır (Kisangani, 2022). Belçika yönetiminin kentsel planlama çabaları, Fransız ana planında ve sonraki müdahalelerde görüldüğü gibi, şehri kontrol altına almayı ve şekillendirmeyi amaçlamış, ancak çoğu zaman yerel halkın ihtiyaçlarını göz ardı etmiştir. Bu durum, kentsel eşitsizliklerin artmasına ve toplumsal kutuplaşmaya yol açmıştır (Beeckmans, 2015).

Sömürge dönemindeki kentsel yapılaşma ve altyapı projeleri, günümüzde sürdürülebilir planlama ve yönetim çabalarını zorlaştırmaktadır. Bu dönemin etkileri sadece fiziksel yapılarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda sosyal ve ekonomik yapıyı da derinden etkilemiştir. Kinşasa'da, sömürge döneminden miras kalan eşitsizlikler ve ayrımcılıklar günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Bu durum, şehirdeki sosyal ve ekonomik sorunların temel nedenlerinden biri olarak görülmektedir (Smith, 2022; Olulu, 2017).

Kinşasa Metropoliten Yönetimi'nin, Belçika sömürge yönetiminin olumsuz etkileriyle mücadele edebilmesi için tarihsel mirasın farkında olması ve planlama süreçlerinde bu mirası dikkate alması gerekmektedir. Bu hem fiziksel hem de sosyal yapının iyileştirilmesi açısından ciddi bir öneme sahiptir (Poncelet, 2020).

Kinşasa Metropoliten Yönetimi'nin gelecekteki gelişim ve iyileştirme yolları arasında aşırı merkezîyetçilik yönetiminin azalması, mevcut altyapı ve ulaşım ağlarının genişletilmesi, çevre koruma projelerinin güçlendirilmesi, yerel yönetim kurumlarının kapasitelerinin artırılması ve vatandaş katılımının daha fazla teşvik edilmesi

bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, kurumsal yapıdaki verimliliği artırmak ve şeffaflığı sağlamak için yönetim mekanizmalarında iyileştirmeler yapılması gerekmektedir (Meeus vd., 2020).

3.5. Nijerya’da Metropolitan Yönetim: Lagos Örneği

Bu bölümde, Nijerya’da yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi ve yapısı, ülkenin idari ve siyasi yapısının anlaşılması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, Nijerya’nın tarihi, coğrafyası ve siyasi yapısının incelenmesi, yerel yönetimlerin nasıl bir konuma sahip olduğunu anlamamıza yardımcı olacaktır. Özellikle Lagos, Nijerya’nın en büyük şehri ve ekonomik açıdan en önemli merkezlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Lagos, aynı zamanda bir metropolitan bölgeye sahiptir ve bu durum, yerel yönetimlerin işleyişini daha da karmaşık hale getirmektedir.

Nijerya’nın idari sistemi federal bir yapıya sahiptir ve 1999 yılında kabul edilen federal anayasaya göre yönetilmektedir. Bu anayasa, merkezi ve yerel yönetimler arasında, ayrıca yasama, yürütme ve yargı organları arasında güçlerin ayrılmasını öngörmektedir. Ülke, federal sistemde 36 eyalet ve Federal Başkent Bölgesi’nden oluşur. Federal Başkent Bölgesi, Abuja’nın bulunduğu merkezi yönetimi barındırır. Federal hükümet, eyaletleri ve Federal Başkent Bölgesi’ni kapsayan geniş yetkilere sahiptir. Ülkedeki idari yapı, federal hükümetin merkezi ve eyalet yönetimlerinin yerel yetkilere sahip olduğu üç farklı yönetim seviyesinden oluşmaktadır (Abe, 2021).

Nijerya’nın idari sistemi, federal hükümetin üst düzeydeki görevlerini, eyalet yönetimlerinin yerel yönetimler üzerindeki yetkilerini ve Federal Başkent Bölgesi’nin özel statüsünü tanımlar. Bu yapı, ülkenin yönetim ve yönlendirme sorumluluklarının paylaşılmasına dayanır ve federal düzeydeki yetkililerle yerel yönetimler arasındaki ilişkileri düzenler (Engelsen, 2011, s. 138). Her bir yönetim seviyesi, anayasada belirlenen kendi yetki ve sorumluluk alanlarına sahiptir. Federal hükümet, ülkedeki en üst düzey siyasi ve idari otoritedir. Federal düzeydeki siyasi yapı, başkanlık sistemi ile parlamenter sistemin bir karışımıdır. Yürütme yetkisi, halk tarafından dört yıllığına doğrudan seçilen Devlet Başkanı’nda toplanmıştır. Devlet Başkanı hem hükümetin hem de devletin başıdır. Devlet Başkanı, Bakanlar Kurulu’nu atamak için Senato’nun onayını almak zorundadır, ancak Parlamento’ya karşı sorumlu değildir.

Yasama yetkisi, Senato (The Senate) ve Temsilciler Meclisi'nden (House of Representatives) oluşan iki kanatlı Ulusal Meclis (National Assembly) tarafından kullanılmaktadır. Her iki kanat da halk tarafından seçilmektedir. Senato'da her eyaletten üç üye olmak üzere 109 üye, Temsilciler Meclisi'nde ise nüfusa göre değişen sayıda olmak üzere 360 üye bulunmaktadır. Ulusal Meclis, yasaları çıkarmak, bütçeyi onaylamak ve denetim görevi yapmakla yetkilidir (Engelsen, 2011; Anayasa, 1999, B1.Madde.4).

Eyalet düzeyinde ise her eyaletin kendi valisi, yönetimi ve parlamentosu vardır. Ancak eyaletlerin yetkileri sınırlıdır ve merkezi hükümetin denetimine tabidir. Her eyalet, kendi yerel yönetimine sahiptir. Eyaletler, eyalet valileri tarafından ve eyalet meclisleri tarafından çıkarılan yasalarla yönetilir. Nijerya'daki en düşük siyasi ve idari otoriteler olan yerel yönetimler, kamu yönetimi sisteminin önemli bir parçasıdır. Yerel yönetimlerin, ülkedeki siyasi ve idari yapının en alt kademesini oluşturduğu düşünüldüğünde, bu yönetimlerin etkin bir şekilde çalışması oldukça önemlidir. Yerel yönetimlerin, vatandaşların ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde yönetilmesi, hizmetlerin daha etkili bir şekilde sunulmasını sağlayacaktır (Abe ve Omotoso, 2021, ss. 22-31).

Nijerya'nın yerel yönetim sistemi, kırsal sosyo-ekonomik kalkınmayı sağlamayı amaçlamaktadır. Yerel yönetim sistemi, yerel özerkliği, katılımcı demokrasiyi, yerel kaynakların etkin kullanımını ve yerel hizmetlerin sağlanmasını hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda, yerel yönetim sistemi, Nijerya'nın yerel kaynaklarını etkin bir şekilde kullanarak kırsal alanlarda sosyo-ekonomik kalkınmayı sağlamayı hedeflemektedir (Aleyomi, 2013; Abe ve Omotoso, 2021, ss.27).

Bu bağlamda, bu yönetim sistemi, Nijerya'nın çeşitli etnik, dini ve kültürel gruplarını temsil etmek ve ülkenin birliğini korumak için uygun bir çözümdür. Ancak, bu sistem aynı zamanda bazı zorluklar da yaratmaktadır. Örneğin, federal ve eyalet hükümetleri arasında kaynak paylaşımı, güvenlik, insan hakları ve yolsuzluk gibi konularda çatışmalar yaşanabilmektedir. Bu nedenle, Nijerya'nın yönetim sisteminin daha etkin, şeffaf ve hesap verebilir olması için yeni bir perspektif geliştirme ihtiyacı duymaktadır (Adeyemi, 2019; www.sng-wofi.org/country-profiles/, "E.T. 22/1/2022").

3.5.1. Nijerya’da Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Nijerya’da yerel yönetimlerin tarihsel gelişimini anlamak, ülkenin siyasi ve idari yapısını ve toplumsal dinamiklerini kavramak açısından büyük önem taşımaktadır. Nijerya’nın yerel yönetim sistemi, kolonyal dönemden günümüze kadar çeşitli değişimler geçirmiştir. Bu değişimler, ülkenin siyasi, ekonomik ve kültürel çeşitliliği ile yakından ilişkilidir.

Nijerya’nın kolonyal dönemi, yerel yönetimlerin oluşturulmasında ve yönetişim biçimlerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Yerel yönetimler Britanya’nın Nijerya üzerindeki sömürge egemenliği sırasında, İngiliz kolonistler tarafından kurulmuş ve yönlendirilmiştir (Aleyomi, 2012, s. 36). 1960’larda yürürlüğe giren yerel yönetim yasaları ile yönetim yapıları belirlenmiş ve bu yapılar günümüzde de bazı değişikliklerle varlığını sürdürmektedir (Princewill, 2020).

Sömürge Öncesi ve Sömürge Dönemi Yerel Yönetimi

Sömürge öncesi Nijerya, çok sayıda etnik ve kültürel grubun barındığı bir ülkeydi ve bu gruplar kendi siyasi ve idari sistemlerini geliştirmişlerdi. Kuzeyde, Hausa-Fulani Emirliği, İslam’ın etkisiyle bir teokrasi olarak kurulmuş ve şeriat hukukunu uygulamıştır. Batıda, Oyo İmparatorluğu, Yoruba halkının liderliğinde merkezi bir monarşi ile yönetiliyordu. Doğuda ise, Igbo Krallığı daha demokratik ve federal bir yapıya sahipti; Igbo toplumu, aile reisleri, yaşlılar konseyi ve gizli topluluklar gibi geleneksel kurumlar tarafından yönlendiriliyordu.

Sömürgeciler, bu yerel yönetimleri kendi çıkarlarına göre değiştirmeye veya yeniden inşa etmeye çalıştılar. Ancak, sömürge öncesi Nijerya’daki geleneksel yönetim yapıları, sömürge sonrası dönemde de etkisini sürdürdü. Nijerya’nın bağımsızlığından sonra, ülkenin siyasi ve etnik bölünmeleri, sömürge öncesi dönemdeki farklı yönetim biçimlerinin bir yansımasıydı (Ola ve Tonwe, 2003, ss. 3-4; Onajide, 1997, ss.76-83; Moday, 2022, ss.136-140).

Nijerya’da yerel yönetim, sömürgecilik öncesi dönemde de var olan bir yönetim biçimi olarak tarihsel bir kökene sahiptir. Nijerya’nın farklı bölgelerinde, yerel halklar kendi idari yapılarını, kurumlarını ve geleneklerini oluşturmuşlardır. Bu yerel yönetimler, emirlikler, şeflikler, yerel konseyler, yerel mahkemeler, Muhammedî mahkemeler, pagan mahkemeleri ve yerel politikalar gibi çeşitli şekillerde tezahür etmiştir. Bu yerel

yönetimler, sadece ilginç gösteriler değil, aynı zamanda gerçek yaşayan güçler olarak tanınmalıdır.

İngiliz sömürgeciler, Nijerya'yı kontrol altına almak için dolaylı yönetim adı verilen bir yöntem kullanmışlardır. Bu yöntem, yerel yönetimleri kısmen muhafaza ederek, onları merkezi otoriteye bağlamıştır. Bu şekilde, Avrupa etkisi yerli şefler üzerinde dolaylı olarak gerçekleştirilmiş, doğrudan Avrupalı memurlar yerine yerli şefler aracılığıyla uygulanmıştır. Avrupalılar, kendilerini arka planda tutarak, yerli bireylerin sömürge yönetimini kendi şeflerinden kaynaklanan bir sistem olarak algılamalarını sağlamışlardır. Bu sistemin temel politikası, Avrupa medeniyetini yerli toplumlara dayatmak gibi değil, onların kendi medeniyetlerini geliştirmelerine yardımcı olmak şeklinde olduğu kabul edilmektedir (Elaigwu, 1996).

Sömürge Dönemi Sonrası Yerel Yönetimi

Sömürgecilik döneminde kurulan siyasi ve idari sistem, sömürge sonrası Nijerya siyasetinin temelini oluşturmuştur. Gberevbie ve Oni'ye (2021) göre, sömürge yönetimi, Nijerya'nın etnik, dini ve bölgesel çeşitliliğini göz ardı ederek çatışmacı bir siyasi ortam yaratmıştır. Yeni devletin inşası, bu çatışmaların üzerine kurulduğu için, sömürge sonrası dönemde de istikrar sağlanamamıştır. Siyasi ve idari gelişmenin sömürge yönetimine bağlı olduğu dönemde, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında, yerel yönetim sistemi yeniden yapılandırılmıştır. Sömürge hükümeti, 1949 yılına kadar yerel yönetim sistemini İngiliz ilçe konseyleri modeli temelinde oluşturmuştur. Ancak 1940'lı yılların sonlarına doğru, bu sistem Nijerya'da ulusal bir destek bulamamış; eğitimli ve ilerici Nijeryalılar daha demokratik bir yerel yönetim sistemi talep etmeye başlamışlardır (Adeyemi, 2019, s. 165; Emezi, 1979, s. 375).

Nijerya'da 1950'li yıllarda gerçekleştirilen yerel yönetim reformları, yerel yönetimlerin daha demokratik ve hesap verebilir olmasını amaçlamıştır. Doğu ve Batı Bölgeleri Yerel Yönetim Yasaları, bölgesel hükümetlerin politikalarını uygulamakla görevli konseyler kurmuş, ancak bu konseylerin üyeleri bölgesel hükümet tarafından atanmıştır. Bu durum, yerel halkın demokratik haklarını ihlal etmiştir (Oyediran, 1984, s. 21).

1952 yılında merkezi hükümetin yetkileri azaltılmış ve yerel halkın seçimlere katılımı sağlanmıştır. Ancak, bu reformların uygulanması bölgesel olarak farklılık göstermiştir. Kuzey Bölgesi'nde geleneksel liderlerin rolü artarken, Batı ve Doğu Bölgeleri'nde demokratik süreçler gelişmiştir. Batı Bölgesi'nde yerel konseyler seçimle oluşturulmuş,

ancak halk geleneksel liderlerine bağılılığını sürdürmüştür. 1957 yılında çıkarılan bir yasa ile yerel yöneticilerin özerkliği artırılmış ve konseylerin denetimi için müfettişler atanmıştır (Oyediran, 1984, s. 23).

1955 tarihli Yerel Yönetim Yasası, yerel yönetimlerin performansını artırmak ve yolsuzlukları önlemek için bir mekanizma oluşturmuştur (Adegbite, 2019, s. 12). 1958 tarihli yasa, taşra konseyini kaldırarak yerel yönetimlerin bölgesel hükümetlerle doğrudan ilişki kurmasını sağlamış ve özerkliklerini artırmıştır. 1960 tarihli yasa ise yerel yönetimlerin seçimle iş başına gelmesini ve halkın katılımını düzenlemiştir (Oyediran, 1984).

1954 yılında yapılan reformlar, yerel yönetimlerin yapısını ve işleyişini değiştirmiştir. Ancak, bu değişiklikler yerel özerkliği güçlendirmekten çok, merkezi hükümetin ve geleneksel liderlerin etkisini sürdürmesine hizmet etmiştir. Bu nedenle, yerel yönetimler “Yerli Otorite” olarak adlandırılmaya devam etmiştir (Oyediran, 1984, s. 27).

1976 yılında Nijerya’da gerçekleştirilen yerel yönetim reformu, ülkenin yerel yönetim sisteminde köklü değişiklikler yaparak merkezi hükümetin gücünü azaltmayı ve yerel yönetim birimlerine daha fazla yetki ve özerklik sağlamayı amaçlamıştır. Bu reform, yerel yönetim birimlerinin oluşturulması, yetki ve sorumluluklarının tanımlanması, finansal özerkliklerinin artırılması ve demokratik süreçlere katılımlarının teşvik edilmesi gibi birçok değişikliği içermektedir (Eleje, 2018; <https://nigerianscholars.com>). “E.T.5/8/2022”. Reformun en dikkat çekici yönlerinden biri, yerel yönetimlerin işlevleri, yapısı ve finansmanı konusunda ulusal bir standart getirilmesidir. Bu reform, yerel yönetimleri federal sistemin üçüncü kademesi haline getirmiş ve yerel halkın yönetim süreçlerine katılımını teşvik etmiştir (Eleje, 2018; <https://nigerianscholars.com>, “E.T. 26/06/2023” Ancak, reformun uygulanmasında bazı sorunlar ve eksiklikler de ortaya çıkmıştır. Örneğin, yerel yönetimlerin merkezi ve eyalet hükümetleri tarafından baskı altına alınması, özerkliklerini ve hesap verebilirliklerini zayıflatmıştır (Onyedikachi, 2016, s. 28-32). Ayrıca, kaynak yetersizliği, yolsuzluk, kapasite eksikliği ve etkinlik sorunları da yerel yönetimlerin performansını olumsuz etkilemiştir (Eleje, 2018; <https://nigerianscholars.com>, “E.T. 19/01/2024”

Bu reformun arka planını ve gerekçelerini dönemin hükümet sözcüsü General Shahu Yar’Adua açıklamıştır. Reform, yolsuzluk, aşırı politikacılık, yetki eksikliği, yeterli fon ve uygun kurumların eksikliği gibi sorunlara çözüm getirmeyi amaçlamıştır. Federal

Askeri Hükümet, yerel yönetimleri merkezi ve eyalet düzeyindeki kurumlarla uyumlu hale getirerek Nijerya'nın siyasi istikrarını sağlamayı hedeflemiştir.

Bu reform, yerel yönetimlerin rolünü ve önemini vurgulayan bir girişim olarak kabul edilebilir. Ancak, uygulamada karşılaşılan zorluklar ve sınırlamalar, reformun etkisini sınırlamıştır (Federal Government, 1976; Adeyemi, 2019, s. 169).

Reformun önemini ve başarısını vurgulayan çeşitli yazarlar bulunmaktadır. Örneğin, Ola (1984), bu reformun Nijerya'da yerel yönetimlere ilk defa bir yönetim kademesi olarak tanındığını belirtmektedir. Ola'ya (2021, s. 45) göre, "Federal hükümet ilk kez ülke çapında reforma öncülük ederek doğrudan ilgi göstermiş ve Nijerya'da ilk kez yerel yönetim bir yönetim kademesi olarak tanınmıştır." Benzer şekilde, Adamolekun ve Roland (1979, s. 67), reformun yerel yönetimleri daha güçlü ve bağımsız kıldığını ifade etmektedirler. Onlara göre, "Reform, yerel yönetimlere tanımlanmış sınırlar, açıkça belirlenmiş işlevler ve yeterli insan ve mali kaynaklar sağlayarak, farklı düzeyde hükümet olma özelliğini kazandırmıştır." Bu yazarlar, reformun Nijerya'nın siyasi ve idari gelişimine büyük katkılar sağladığını vurgulamaktadır.

Federal Hükümetin (FGN, 1979) belirttiğine göre, 1976 reformu ile Nijerya'da yerel yönetimlere yönelik iki temel değişiklik yapılmış ve bunlar 1979 anayasasında yer almıştır. İlk değişiklik, yerel yönetimlerin demokratik bir şekilde seçilmesini ve işlev görmesini anayasal bir güvence altına almak olup, bu durum 1979 anayasasının 7 (1) maddesinde açıkça ifade edilmiştir. İkinci değişiklik ise, yerel yönetimlerin merkezi hükümet ve eyaletlerle birlikte federasyon gelirlerinden pay almasını sağlamak olup, bu durum 1979 anayasasının 149 (2) maddesinde düzenlenmiştir (FGN, 1979, s. 56).

1976 yılında Yüksek Askeri Konsey, federasyonun her eyaletindeki yerel yönetim birimlerine "Yerel Yönetim" adını verdi ve bu birimlerin en az 150.000 nüfusa sahip olması gerektiğini belirtti. Ancak, bazı istisnalar mümkündü. Bu kriterlere göre, eyalet hükümetlerinin mevcut yapısı, reformun hedefleriyle uyumlu olacak şekilde yerel yönetim birimlerine bölündü ve ülke çapında 299 yerel yönetim oluşturuldu. 1976 yılında, yerel yönetimlerin daha etkin, katılımcı ve demokratik olmasını sağlamak için bir dizi ilke belirlendi (Emezi, 1979, s. 375). Bu ilkeler, yerel yönetimlerin aşağıdaki üç hedefe odaklanmasını istedi:

1. Yerel halkın ihtiyaçlarına ve taleplerine cevap vermek, onlara uygun hizmetler sunmak veya sunmalarını sağlamak. Böylece, yerel halkın kendi kendini yönetmesini ve liderlik yeteneklerini geliştirmesini desteklemek.
2. Yerel halkı, kendi bölgelerinin gelişimine aktif olarak katılmaya teşvik etmek, insan ve maddi kaynaklarını kullanmak.
3. Yerel halk ile merkezi hükümet arasında karşılıklı bilgi alışverişi ve iş birliği sağlamak (Aghayere, 1995).

İkinci Cumhuriyet Döneminde Yerel Yönetimler (1979-1983)

Nijerya'nın İkinci Cumhuriyet dönemi (1979-1983), üç seviyeli bir federal yapıya dayanan başkanlık hükümet sistemini benimsemiştir. Bu yapı, federal, eyalet ve yerel yönetimleri içermektedir. Yerel yönetimler, başkan ve meclis üyelerini seçme, kendi gelirlerini toplama ve harcama, kendi yasalarını ve politikalarını oluşturma ve uygulama yetenekleriyle anayasal tanıma ve özerklik kazanmışlardır. Ayrıca, federal ve eyalet hükümetlerinden bağış ve kredilerin yanı sıra federasyon hesabından yasal fon tahsis etme hakkına da sahiptiler (Abati ve Kugbayi, 2023, s.36-39; Edigbonya ve Aluko, 2021, s.345).

İkinci Cumhuriyet dönemi, yerel katılımı ve kalkınmayı teşvik etmek amacıyla 1979'dan 1983'e kadar yeni yerel yönetimlerin sayısını 301'den 449'a çıkarmıştır. Ancak, bu dönemde yerel yönetimlerin gelişimi pek çok sorunla karşı karşıya kalmıştır. 1980'lerden itibaren, Nijerya'da yerel yönetimler, evrim sürecinde başarısızlık, ihmal, istismar, siyasallaşma ve marjinalleşme, askeri darbeler, siyasi istikrarsızlık, ekonomik kriz, yolsuzluk, etnik çatışma ve merkezîyetçilik, hesap verebilirlik eksikliği gibi çeşitli sorunlarla mücadele etmek zorunda kalmıştır.

Yerel yönetimler, merkezi ve eyalet hükümetlerinin müdahalesi ve denetimi altında kalmış, finansmanı, personeli ve hizmet kalitesi düşmüştür. Yerel yönetimler, hükümetin üçüncü kademesi olarak etkisiz, görünmez ve yerel halkın hayatını iyileştirmede yetersiz kalmıştır (Obi, 2018, s. 33). 31 Aralık 1983'teki askeri darbe sonucunda yerel yönetimler feshedilmiş ve seçilmiş sivil valilerin yerine askeri valiler atanmıştır. Askeri rejim, yerel yönetim sistemini yeniden yapılandırmak ve reform etmek için geçici bir önlem olarak tek idare sistemini uygulamıştır (Abati ve Kugbayi, 2023; Edigbonya ve Aluko, 2021). Bu dönemde uygulanan sistemin özellikle demokratik, mali ve yapısal açıdan etkin olmadığı görülmüştür.

Nijerya’da İkinci Cumhuriyet sonrası hazırlanan yerel yönetim reformları, Buhari ve Babangida rejimlerinin yerel yönetimleri güçlendirme girişimlerinin merkeziyetçi ve askeri yönetim anlayışıyla çeliştiğini ortaya koymaktadır. Bu reformlar, yerel yönetimlerin özerkliğinin eyalet valilerinin atama yetkisine bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Wapmuk (2005), Babangida’nın başkanlık sistemini yerel yönetimlere uygulama kararını, federal ve eyalet düzeylerindeki sisteme uyum sağlama gerekçesiyle açıklamaktadır. Ancak, bu kararın yerel yönetimlerin demokratikleşmesine katkıda bulunup bulunmadığını sorgulamamaktadır (Obi, 2018, s. 33).

Babangida dönemi reformları, yerel yönetimlerin yapılanması ve işlevselliği üzerinde önemli değişikliklere neden olmuştur. Yerel yönetim alanlarının büyüklük farkı, lojistik engeller ve etnik tartışmalar göz önüne alınarak, federal hükümetin 1988’de 453 olan yerel yönetim sayısını 1991’de 500’e çıkarması, kırsal kalkınma çabalarını hızlandırmayı ve yerel yönetim alanları üzerindeki tartışmaları önlemeyi amaçlamıştır. Benzer şekilde, yerel yönetimlere ayrılan hibelerin artırılması ve yerel yönetim çalışanlarının terfi imkanlarına yönelik yapılan düzenlemeler, yerel yönetimlerin daha etkin ve verimli bir şekilde faaliyet göstermesine katkı sağlamıştır. Bununla birlikte, yerel yönetim başkanlarının kendi genel sekreterlerini atama yetkisi alması ve yerel yönetim yasama meclislerinin oluşturulması, yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarının ayrılmasını ve böylece ülkenin ayrı bir üçüncü düzeyi haline gelmesini sağlamıştır.

1999 yılından bu yana, yerel yönetim sisteminin performansını, özerkliğini ve hizmet kalitesini artırmak için bir dizi reform önerilmiştir. Bu reformlar, yerel yönetimlerin mali ve idari olarak merkezi yönetimden bağımsızlaşmasını, yerel yönetim çalışanlarının ve yetkililerinin kapasite ve yetkinliğinin artırılmasını, yerel seçimlerin demokratikleştirilmesini, yerel halkın karar alma süreçlerine katılımının sağlanmasını ve yerel yönetimlerde yolsuzluğun önlenmesini amaçlamaktadır (Tobi ve Oikhala, 2021).

Son olarak, Nijerya’da yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi, ülkenin karmaşık ve çeşitli yapısını yansıtmaktadır. Yerel yönetimler, hem yerel halkın ihtiyaç ve taleplerine cevap vermek, hem de merkezi ve eyalet hükümetleriyle uyumlu çalışmak zorundadırlar. Yerel yönetimler, Nijerya’nın demokratikleşme, kalkınma ve istikrar sürecinde önemli bir rol oynamaktadırlar.

3.5.2. Nijerya’da Yerel Yönetimler

Nijerya'nın yerel yönetim sistemi tarihsel olarak köklü bir geçmişe sahiptir. Nijerya, federal bir devlet yapısına sahip olup, yönetim sistemi federal, eyalet ve yerel düzeylerde çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Yerel yönetimler, halkın temel hizmetlere erişiminde ve yönetim mekanizmalarının tabana yayılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Ülke bağımsızlığını kazandıktan sonra, 1976'da yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılmasıyla birlikte federal, eyalet ve yerel düzeyde yönetim yapıları oluşturulmuştur. Bu yapı içinde yerel düzeyde belediye meclisleri ve yerel yönetim başkanları tarafından yönetilen belediyeler bulunmaktadır (Omotoso, 2021, ss. 39-49).

Nijerya'nın halen yürürlükte olan 1999 Anayasası'na göre yerel yönetim birimleri “Local Government Areas” (LGA) olarak isimlendirilmektedir. Ülke genelinde, 36 eyalet ve Federal Başkent Bölgesi'ni kapsayan 774 LGA bulunmaktadır. Federal Başkent Bölgesi (FCT), ülkenin orta kesiminde yer alır ve merkezi yönetimin doğrudan kontrolündedir. FCT'nin başında, devlet başkanının atadığı bir bakan bulunur. Nijerya'nın eski başkenti Lagos, 1991 yılında Abuja'ya taşınmıştır. Abuja, Federal Başkent Bölgesi'ne dahil edilmiştir. Her LGA, kendi sınırları içinde yerel halkın temsil edildiği bir yerel konsey tarafından idare edilmektedir. Yerel konseyler, kendi gelir kaynaklarını oluşturmakta ve harcamakta, kendi personel ve politika kararlarını almaktadır. Yerel yönetim birimleri, Nijerya'nın federal sisteminin bir parçasıdır ve merkezi hükümetle koordinasyon içinde çalışmaktadır. Yerel yönetimler, Nijerya'nın idari yapısının temelini oluşturmakta ve yerel demokrasi ve kalkınma süreçlerine katkıda bulunmaktadır (Anayasa, 1999, Madde 7-1).

Yerel yönetimler, ülkenin halka en yakın idari birimlerdir. Yerel yöneticiler, halk tarafından seçilir ve en fazla iki dönem görev yapabilirler. Yerel konsey, 10 ila 20 üyeden oluşur ve yasama gücünü kullanır. Üyeler de halk tarafından seçilir (Abe ve Omotoso, 2021, 185).

Uzun zamandır, Nijerya'nın yerel yönetim sisteminin iyileştirilmesi için âdem-i merkeziyetçilik sistemi kurma girişimleri olmuş, ancak tam anlamıyla başarılı olmamıştır. 1999 Anayasası, âdem-i merkeziyetçilik sisteminin temelini atmıştır. Bu sistemde genel olarak, yerel yönetimin güçlendirilmesi ve halkın katılımının sağlanması amaçlanmaktadır. Ancak tüm bu çabalara rağmen, Nijerya'nın yerel yönetim sisteminin zayıflıklarını ve çelişkilerini ortaya koyduğunu söyleyebiliriz. 1999 Anayasası, yerel

yönetimlerin anayasal olarak tanınmasına rağmen, federasyon eyaletlerinin yerel yönetim mevzuatı çıkarma yetkisine sahip olmasının, yerel yönetimlerin özerkliğini ve standartlarını tehlikeye attığını göstermektedir. Yerel yönetimlerin yapısı, işleyişi, seçimi, görev süresi, denetimi ve yetkileri konusunda eyaletler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar, âdem-i merkeziyetçilik ilkesine aykırıdır (CGLU, 2015, s. 93).

Nijerya’da yerel yönetim birimleri genellikle iki seviyede bulunmaktadır:

- *Yerel Yönetim Bölgeleri (Local Government Areas)*: Nijerya’nın 36 eyaletinde ve Federal Başkent Bölgesi’nde toplamda 774 yerel yönetim bölgesi bulunmaktadır.
- *Yerel Konseyler (Local Councils)*: Yerel yönetim bölgeleri içinde, mahalleler, köyler veya kasabalar gibi daha küçük yerel idari birimler olarak yerel konseyler bulunmaktadır. Bu konseyler, yerel yönetim birimlerinin daha lokal düzeyde yönetimini sağlamaktadır.

Her bir yerel yönetim birimi, kendi içinde kurumsal yapıya ve belirli bir düzeyde yönetim ve sorumluluklara sahiptir. Bu birimler, yerel kalkınma, altyapı, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi yerel ihtiyaçları karşılamak üzere faaliyet göstermektedir (OECD/UCLG, 2022).

1999 Anayasası, Nijerya’daki yerel yönetimlerin mali özerkliğinin, eyalet hükümetlerinin anayasal yetkileri nedeniyle nasıl zayıfladığını göstermektedir. Yerel yönetimlerin belediye hizmetleri sunma sorumluluğuna sahip olmalarına rağmen, bunları etkili bir şekilde gerçekleştiremedikleri bilinmektedir. Bu durum, yerel yönetimlerin idari ve mali kararlarını olumsuz yönde etkilemektedir (CLGF, 2019). Böylelikle, Nijerya’da mali ademi merkeziyetçiliğin, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve hizmet sunumu için gerekli kaynakların sağlanması yerine, eyalet hükümetlerinin yerel yönetimler üzerindeki kontrolünü artırmaya yönelik bir araç olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu da yerel yönetimlerin hesap verebilirlik, katılımcılık ve kalkınma gibi demokratik değerleri yerine getirmelerini zorlaştırmaktadır. Bu sorunu çözmek için, yerel yönetimlerin mali özerkliğinin ve sorumluluğunun artırılması, eyalet hükümetleriyle iş birliğinin iyileştirilmesi ve yerel yönetimlerin performanslarının izlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yerel yönetimlerin görev alanları, çoğu ülkede anayasal veya yasal olarak belirlenmiştir. Bu görevlerin bazıları yerel yönetimlere özgü iken, bazıları merkezi

otoriteyle paylaşılmaktadır (Abang, 2018). Nijerya Anayasası'na göre, yerel yönetimlerin özel görevleri arasında planlama, gelir toplama, mezarlık, yol ve sokak ışıklandırılması gibi hizmetler bulunur. Tarım, sağlık, eğitim (özellikle ilköğretim) ve eyalet parlamentolarının belirlediği diğer görevler ise merkezi hükümetle ortaklaşa yürütülür (Atakpa vd, 2012). Bu işlevler, yerel yönetimler yeterli kapasiteye sahip olana kadar devlet veya federal hükümet tarafından da üstlenilebilir (FRN Anayasası, 1999; Olanipekun, 1988; CLGF, 2019).

Yerel yönetimler, halka en yakın yönetim düzeyi olarak temel hizmetlerin ve altyapının sağlanmasından sorumludur. Ancak Nijerya'da yerel yönetimler, finansman açısından birçok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle, yerel yönetimlerin finansman kaynakları, sorunları ve beklentileri kapsamlı bir bakış açısıyla ele alınmalıdır (Ajayi, 2021, s. 97).

Yerel yönetimlerin sürdürülebilirliği için finansal kaynaklara sahip olmaları gerekmektedir. Nijerya'da yerel yönetimler, hükümetin en alt seviyesinde yer almakta olup, kendi programlarını uygulamak için finansal desteğe ihtiyaç duyarlar. Anayasal olarak tanınan yerel yönetimler, federal ve eyalet hükümetlerinden belirli miktarda transfer geliri elde ederler ve bu gelirler, tekrarlanan ve sermaye giderlerinin bir bölümünü karşılar (Ajayi, 2021, s. 97).

1999 Nijerya Anayasası'na göre, yerel yönetimler, federal, eyalet ve yerel olmak üzere üç hükümet kademesi arasında paylaştırılan Federasyon Hesabı'na tahakkuk eden gelirin en az %10'u oranında yasal bir tahsisat alma hakkına sahiptir. Ancak bu tahsisat doğrudan yerel yönetimlere değil, eyalet hükümetleri tarafından kontrol edilen Eyalet Ortak Yerel Yönetim Hesabı'na (SJLGA) ödenir. Eyalet hükümetleri, kendi kriterlerine ve takdir yetkilerine dayanarak her bir yerel yönetime ne kadar ödeme yapacaklarını belirler (Omotesho, 2023, s. 4). Bu düzenleme, yerel yönetimlerin finansal bağımsızlığını artırmayı amaçlamaktadır

Sonuç olarak, Nijerya'da merkezi ve yerel yönetimler arasındaki mali ilişkilerin sorunlu olduğu ve bunun kaynak dağılımı sorununu beraberinde getirdiği görülmektedir. Merkezi yürütmenin gelir dağıtım formüllerine müdahale ettiği ve bunun yerel yönetimleri mali olarak zayıflattığı söylenebilir. Ayrıca, yerel yönetimlere anayasal olarak verilen görev ve yetkilerin bu durumla çeliştiği belirtilmektedir. Yerel yönetimlerin kendi gelir kaynaklarına güvenip güvenemeyeceği sorusu gündemde

kalmaya devam etmektedir (Alo, 2013, s. 24). Yukarıda da bahsedildiği üzere Nijerya, federal bir cumhuriyet olup, 36 eyalet ve 774 yerel yönetimden oluşan bir yapıya sahiptir. Eyaletler ve yerel yönetimler arasındaki hükümetler arası ilişkiler, eyalet düzeyinde yerel yönetim ve şeflik işleri bakanlıklarının sorumluluğunda yürütülmekte ve bir yerel yönetimler komiseri tarafından denetlenmektedir. Federasyon hükümeti ise, sekreteri ve cumhurbaşkanlığının daimî sekreteri aracılığıyla, yerel yönetimlerle ilgili konularda istişarelerde bulunmaktadır. Ancak, bu istişareler resmi bir çerçeveye oturtulmamış, daha çok federal devletin öncelikli meselelerine odaklanmıştır. Yerel yönetimlerin gündemine giren konular ele alındığında ise, Yerel Yönetimler Birliği (ALGON) toplantılara katılmaya davet edilmektedir (CLGF, 2019).

3.5.3. Lagos Metropoliten Yönetimi

Afrika, son yıllarda hızlı bir kentleşme süreci yaşamaktadır ve bu süreç, kıtanın sosyal, ekonomik ve çevresel dinamiklerini köklü bir şekilde değiştirmektedir. Bu bağlamda, Afrika'nın kentleşmesinin en çarpıcı örneklerinden biri Lagos'tur. Lagos, Nijerya'nın en büyük ve en önemli şehri olmasının yanı sıra, 21 milyondan fazla nüfusuyla Afrika'nın da en büyük ve en hızlı büyüyen kentidir. Lagos, LCDA'lar da dahil olmak üzere 57 yerel yönetim birimine sahip olan Lagos Eyaleti'nin başkenti ve idari merkezidir. Lagos Metropoliten Bölgesi, Lagos Eyaleti'nin merkezinde yer almakta olup, eyaletin nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu alanı kapsamaktadır. Bölgenin sınırları genellikle Lagos Lagünü ve Okun Ova Nehri tarafından belirlenmektedir. Kıyı şeridi uzun ve düz bir yapıya sahipken, iç kesimler daha engebeli bir yapıya sahiptir (Faisal Koko ve vd, 2021; Adeniran ve diğerleri, 2020; <http://governor.lagosstate.gov.ng/about-lagos/>, "E.T. 12/02/2024")

Coğrafi açıdan değerlendirildiğinde, Lagos Metropoliten Bölgesi'nin deniz kıyısında yer alması, bölgeyi deniz ticareti açısından stratejik bir konuma getirmektedir. Nüfus yapısı oldukça heterojen olup hızla artmaktadır. Bu nüfusun büyük bir kısmı gençlerden oluşmaktadır (Faisal Koko vd., 2021).

Nijerya'da petrol endüstrisi, Lagos başta olmak üzere kentsel gelişimi desteklemiştir. Lagos'un büyümesi ve dinamizmi, Avrupa'nın etkisine bağlanmaktadır. Ancak, Lagos'un gelişim süreci, Afrika'nın erken kentleşme tarihinden de kayda değer bir pay almıştır (Brun, 2020, s. 418).

Lagos'un kökeni, Yoruba halkının Awori alt grubuna dayanmaktadır. Awori'ler, Oloye Olofin liderliğinde 15. yüzyılda Iddo ve Lagos adalarına yerleşmişlerdir. Aynı yüzyılda Benin İmparatorluğu, bu adaları fethederek Eko adını vermiştir. Günümüzde de Yoruba'lar, Lagos'a Eko demektedir (<http://governor.lagosstate.gov.ng/about-lagos/>, "E.T. 26/06/2024")

Lagos, 17. yüzyılda lagünleri aşarak Iddo adasına yerleşen Awori'ler tarafından kurulmuştur. Daha sonra tarım arazisi bulma amacıyla Lagos Adası'na geçmişlerdir. Lagos şehrinin üç ana bölümü, 18. yüzyılda dış etkilerin belirginleşmesinden önce, yerli halkın balıkçılık ve çiftçilik yaptığı köyler halinde gelişmiştir (Whiteman, 2013, s. 15). Lagos ismi, Portekizce'de "göller" anlamına gelmekte olup, Portekizliler tarafından verilmiştir. Lagos eyaletinin çoğunluğu, Ogun Nehri boyunca Isheri'den gelen Awori'lerden oluşmaktadır. Tarihsel olarak, bölge birçok savaşan etnik grubun yurdu olmuştur. Awori soylularının ve Benin'in Bini savaş ağalarının yerleştiği eyalet, 15. yüzyılda Portekizlilerin ilgisini çekmiştir. Portekizli kâşif Rui de Sequeira, 1472'de bölgeye gelmiş ve şehrin etrafındaki alana Lago de Curamo adını vermiştir. Bazı kaynaklar, Lagos'un, Afrika kıyısındaki Portekiz seferlerinin merkezi olan ve Latince'de Lacobriga olarak bilinen Portekiz'in Lagos şehrinden adını aldığını belirtmektedir (Whiteman, 2013, s. 15; <http://governor.lagosstate.gov.ng/about-lagos/>, "E.T. 19/09/2023").

Lagos'un tarihsel gelişiminde, 1786 ile 1851 yılları arasındaki köle ticaretindeki merkezi konumu önemli bir rol oynamıştır. Bu süreçte, Afrikalılar- özellikle Yoruba etnik grubu- köle ticaretinin işleyişinde kilit roller üstlenmişlerdir. Bu dönem, Lagos'un ticari ve sosyal yapısının şekillenmesinde belirleyici bir etken olmuştur (Brun, 2020, s. 418). Lagos'un 1861 yılında Britanya Lagos Kolonisi olarak ilhakı, köle ticaretinin sona erdirilmesi ve Britanya'nın palmiye yağı dahil olmak üzere çeşitli ticari faaliyetler üzerindeki hakimiyetinin pekiştirilmesi açısından dönüm noktası olmuştur (Whiteman, 2013, s. 22). Nijerya'nın geri kalan toprakları 1887 yılında Britanya kontrolü altına girmiş ve 1914 yılında Nijerya Kolonisi ve Himayesi'nin resmi kuruluşuyla birlikte Lagos, koloninin başkenti olarak tescil edilmiştir. Lagos, 1960 yılında Britanya'dan bağımsızlığını kazanan Nijerya'nın başkenti olarak konumunu korumuştur.

Lagos, Nijerya'nın çeşitli bölgelerinden ve diğer Batı Afrika ülkelerinden göçmenlerin yanı sıra, Freetown, Sierra Leone, Brezilya ve Batı Hint Adaları'ndan gelen ve Creole

olarak adlandırılan özgürlüğüne kavuşmuş eski kölelerin de yeni yurdu olmuştur. Creole topluluğu, Lagos'un modernleşme sürecine önemli katkılarda bulunmuş ve Portekiz mimarisinin etkileri, Lagos Adası'ndaki yapıların mimarisinde dikkat çekici bir şekilde kendini göstermiştir (<http://governor.lagosstate.gov.ng/about-lagos/>, "E.T. 29/09/2023") Nijerya İç Savaşı öncesinde, 1960'lı ve 1970'li yıllarda Nijerya'nın ekonomik büyümesi paralelinde Lagos, hızlı bir gelişim sürecine girmiştir. 1914'ten 1991 yılına kadar Nijerya'nın başkenti olarak hizmet veren Lagos, özel olarak tasarlanmış ve inşa edilmiş olan Abuja şehrinin Federal Başkent Bölgesi'nin kurulmasıyla başkentlik unvanını kaybetmiştir. 14 Kasım 1991 tarihinde, Cumhurbaşkanlığı ve diğer federal hükümet fonksiyonları, resmi olarak yeni başkent Abuja'ya taşınmıştır (Steck, 2017; Brun, 2014, s. 418; Whiteman, 2013; <http://governor.lagosstate.gov.ng/about-lagos/>, "E.T.22/09/2023")

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte, gelişmekte olan ülkelerde şehirleşme süreci hız kazanmıştır. Bu süreçte, kentsel nüfusun büyük oranda artış gösterdiği ve insanların yoğun kentsel kümelenmeler içinde yaşamaya başladığı gözlemlenmiştir. Nijerya'nın en büyük şehri Lagos, bu genel eğilimin dikkate değer bir örneğidir. 1971 yılında, Nijerya'nın diğer şehirlerinin yıllık büyüme oranları yüzde 2 ile 3 arasında değişirken, Lagos Metropolitan Bölgesi'nin yıllık büyüme oranı yüzde 14 gibi çarpıcı bir rakama ulaşmıştır. Bu durum, Lagos'un kentsel gelişimindeki dinamikleri ve şehirleşme trendlerini anlamak açısından, kentsel planlama ve demografik çalışmalar için zengin bir veri kaynağı sunmaktadır. Lagos'un bu hızlı büyümesi, kentsel altyapı, konut, ulaşım ve sosyal hizmetler gibi alanlarda artan talepleri beraberinde getirmekte ve şehrin sürdürülebilir kalkınma stratejilerini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır (Lagos Executive Development Board, 1971 Akt Abiodun, 1974, s. 341). Lagos'un kentsel genişlemesi, 1885 yılında Lagos Adası'na sınırlı bir yerleşimden, 1972 yılında şehir merkezinden 17 ila 20 mil yarıçapındaki komşu bölgeleri de içine alacak şekilde genişleyen Lagos Metropolitan Alanı'nın oluşumuna kadar uzanan bir süreci kapsar. Şehrin nüfusu, yirminci yüzyıl boyunca doğumların azalması ve ölüm oranlarının artışı birlikte olağanüstü derecede azalmıştır. Örneğin, Lagos'ta 1902 yılında gözlemlenen binde 52'lik doğum oranı, 1930 yılında binde 28,6'ya düşmüş ve 1966 yılına kadar bu düzeyde sabit kalmıştır (Abiodun, 1974, s. 341). Bu düşüş, kişisel hijyenin düşük standartları ve sağlıksız çevresel koşullar nedeniyle yaygın hastalık

enfeksiyonları sonucu meydana gelen kısırlıkla ilişkilendirilmiştir. Aynı zamanda, ölüm oranı 1871 yılında binde 40 iken, 1950 yılında binde 17'ye düşmüş, bu düşüşün temelinde ise gelişen tıbbi hizmetler ve sağlık eğitiminin artırılması yatmaktadır. Bebek ölüm oranı da yüzyılın başında binde 450'den 1920'lerde binde 280'e düşmüştür; bu durum sağlık hizmetlerindeki iyileşmelerin etkisini göstermektedir (Abiodun, 1974, s. 341).

Lagos'un tarihsel demografik değişimlerini ve kentsel genişlemesini anlamak için bu veriler kritik öneme sahiptir. Şehrin fiziksel ve nüfus büyümesi arasındaki ilişki, kentsel planlama ve halk sağlığı politikalarının geliştirilmesi açısından değerlendirilmelidir. Gelişen tıbbi hizmetler ve sağlık eğitimi uygulamalarının ölüm oranlarındaki düşüşte oynadığı rol, sağlık sistemlerinin güçlendirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, kişisel ve çevresel hijyen standartlarının yükseltilmesinin, nüfusun sağlık durumu üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak, bu alanlarda sürdürülebilir gelişmelerin teşvik edilmesi gerektiği sonucuna varılabilir (Brun, 2020).

Dünyadaki diğer büyük metropol kentleri gibi Lagos, geçtiğimiz kırk yıl içerisinde hem nüfus büyüklüğü hem de coğrafi yayılım açısından dikkat çekici bir gelişme göstermiştir. Araştırmalar, şehrin mevcut sorunlarının büyük bir kısmının, bu hızlı büyüme sürecinin getirdiği zorluklardan kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Bu hızlı nüfus artışı ve genişleyen şehir sınırları, altyapı, konut, ulaşım ve sosyal hizmetler gibi temel kentsel hizmetler üzerinde ciddi baskılar oluşturmuş ve şehrin sürdürülebilir kalkınma kapasitesini zorlamıştır (Brun, 2020).

Lagos'un hızlı büyümesi ve bunun getirdiği zorluklar, kentsel planlama ve yönetim stratejilerinin geliştirilmesinde dikkate alınması gereken önemli unsurlardır. Lagos, dünyanın en hızlı genişleyen kentsel bölgelerinden biri olarak, Nijerya'nın en büyük kentsel yığılmasıdır ve bu durum giderek artan bir ilgi çekmektedir. Şehir, nüfus ve coğrafi açıdan olağanüstü bir büyüme yaşamıştır.

1866 yılında Lagos'un nüfusu yaklaşık 25.000 kişiydi. 1963 yılında bu nüfus 665.000'e yükseldi ve şehir 69,9 kilometrekarelik bir alana yayıldı. 1995 yılında nüfus on milyonu aştı ve Lagos, Birleşmiş Milletler tanımına göre bir mega şehir olarak sınıflandırıldı (UNCHS, 1996). Gelecek tahminleri değerlendirildiğinde, Birleşmiş Milletler'in tahminlerine göre, Lagos'un metropoliten alanının nüfusunun 2035 yılında önemli ölçüde artarak 24 milyona ulaşması beklenmektedir. Ancak, bu tahminler zamanla

değişebilir ve farklı kaynaklar farklı tahminlerde bulunabilir. 2022 yılında nüfusunun 16,1 milyon olarak tahmin edildiği Lagos, 2023 yılında %51,3'lük bir artışla büyümesini sürdürmektedir (<https://tls.tc/pS31k>). “E. T. 25/2/ 2022”

Lagos'un nüfus artışı ve kentleşme süreci, son yıllarda önemli bir akademik ilgi odağı haline gelmiştir (Asuquo Enoch ve ark., 2023; Gandy, 2006; Kookana ve ark., 2020; O'Connor, 1998). Şehir, ulusal nüfus sayımı raporlarına göre yaklaşık 22 milyonluk bir nüfusa sahip olup, bu nüfusun büyük bir kısmı kentsel alanlarda yaşamaktadır. Lagos'un kentleşmesi, kırsal bölgelerden ve diğer bölgelerden gelen göçlerle desteklenen sanayi gelişimi tarafından yönlendirilmektedir (Auwalu ve Bello, 2023, s. 177).

Lagos'un kentsel nüfusu, büyük Amerikan metropollerinin on katı bir oranda artış göstermektedir. Bu demografik patlama, sadece kentsel merkezlerin değil, aynı zamanda 32 Afrika ülkesinin toplam nüfusundan daha fazla insanın yaşadığı bir metropol alanının oluşmasına yol açmıştır. 2050 yılına kadar Lagos'un nüfusunun 35 milyonu aşması beklenmektedir. Bu kentleşme süreci, kentsel planlama, altyapı geliştirme ve sürdürülebilir kaynak yönetimi alanlarında hem zorluklar hem de fırsatlar yaratmaktadır (Auwalu ve Bello, 2023, s. 177).

Lagos'un hızlı büyümesi, kentsel dönüşüm ve sürdürülebilirlik açısından dikkate değer bir örnek oluşturmaktadır. Bu büyüme, şehir planlaması, altyapı geliştirme ve sosyal hizmetler gibi alanlarda ciddi zorluklar yaratmaktadır. Ayrıca, bu hızlı büyüme, ekonomik fırsatlar ve kültürel çeşitlilik gibi avantajlarla birlikte gelirken, çevresel sürdürülebilirlik ve toplumsal eşitsizlik gibi konularda da endişelere yol açmaktadır.

Lagos'un bu benzersiz durumu, kentsel planlama ve sürdürülebilir kalkınma alanlarında yapılan araştırmalar için önemli bir vaka incelemesi olabilir. Bu durum, kentsel büyüme ve gelişme süreçlerinin anlaşılması ve yönetilmesi konusunda uluslararası topluluğun dikkatini çekmeye devam etmektedir (Güneralp vd, 2017).

Lagos, Afrika'nın en kalabalık ve hızla büyüyen şehirlerinden biridir. Kentsel nüfusunun 10 milyonu geçtiği ve 2050 yılına kadar 35 milyonu aşacağı öngörülmektedir (Güneralp vd, 2017). Bu hızlı kentleşme, kentsel planlama, altyapı geliştirme ve sürdürülebilir kaynak yönetimi açısından hem zorluklar hem de fırsatlar yaratmaktadır. Kentleşme, doğal nüfus artışının yanı sıra göçle de desteklenmektedir. Göçmenlerin büyük bir kısmı kentsel alanlara yerleşmekte ve bu durum kentsel altyapının yetersiz

kalmasına neden olmaktadır. Bu demografik değişim, gecekondu ve varoşların artmasına ve kentsel planlama ile sürdürülebilir kalkınma için zorlukların çoğalmasına yol açmaktadır. Lagos, Batı Afrika’da önemli bir göç merkezi olarak kabul edilmektedir.

Lagos’un merkezi konumuna rağmen, kentte sosyal adalet ve refah seviyesinde istenilen ölçüde bir denge sağlanamamıştır. Kentteki sosyo-ekonomik statü farklılıkları, iki farklı yaşam tarzına yol açmaktadır. Bir yanda Avrupa tarzından etkilenen ve lüks ile ileri teknolojiye erişimi olan ayrıcalıklı bir kesim, diğer yanda ise kentsel ortama uyum sağlamış ancak geleneksel adet ve uygulamalarını sürdüren bir kesim bulunmaktadır (Förster, 2016). Bu ikilik, kentte modernlik ve gelenek, zenginlik ve alçakgönüllülük arasındaki zıtlıkları ortaya çıkaran karmaşık bir dinamik yaratmaktadır. Kent, bu iki yaşam tarzının karışımıdır ve her biri kentsel dokuya kendi rengini ve hikâyesini katar. Bu ilginç karışım, Afrika’nın kentsel bir ortamında kendini yansıttığında, her iki tarafının da güzelliğini, çekiciliğini ve kolaylığını yitirir ve Lagos’taki trafik sıkışıklığı ve gecekondu mahalleleri gibi rahatsız edici bir hale bürünür. Öte yandan, Lagos eyaleti yönetsel açıdan bakıldığında, Lagos, tek bir belediyenin yönetiminde değil, Lagos Eyaleti’nin 20 belediyesinin 16’sını içeren Lagos Büyükşehir Bölgesi’nin bir parçasıdır. Lagos Belediyesi, Lagos Adası, Ikoyi, Victoria Adası ve bazı anakara bölgelerini kapsarken, 1976 yılında lağvedilmiş ve Lagos Adası, Lagos Anakara ve Eti-Osa gibi çeşitli Yerel Yönetim Alanları’na ayrılmıştır.

Lagos, Nijerya’da metropoliten yönetim ve özel statüye sahip olmayan bir kenttir. Bu durum, Lagos’un özel statüye sahip olmasını gerektiren birçok özelliği göz önüne alındığında ilginç bir durumdur. Lagos, tarihsel gelişimi, ülkenin eski başkenti olması, ekonomik merkezi konumu ve kentleşme yoğunluğu nedeniyle kent merkezi ile banliyölerinin birbirinden ayrılmaz hale gelmesi gibi faktörlerle diğer şehirlerden ayrılmaktadır (De Montclos, 1999, s. 69).

Paris, Berlin ve Tokyo gibi kentler, ülkelerinin siyasi, ekonomik veya kültürel açıdan önemli şehirleri oldukları için metropoliten yönetim ve özel statüye sahiptirler. Metropoliten yönetim ve özel statüye sahip kentler, ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte, genellikle diğer kentlere nazaran daha fazla yetki, kaynak ve sorumluluk sahibidir. Lagos, belirtilen kriterlere rağmen, metropoliten yönetim ve özel statüye sahip olmayan bir kent olarak kalmaktadır (Oktay, 2016).

Lagos'un metropoliten alanının oluşumu, tarihsel ve coğrafi faktörlerin etkileşimi sonucunda gerçekleşmiş bir evrimi temsil eder. Prekolonyal, kolonyal ve postkolonyal dönemlerden süzülerek gelen etkiler, şehrin kentsel gelişimini ve sakinlerinin yaşam kalitesini artırma yönündeki sürekli çabaları yansıtır. Lagos, bu derin ve çok boyutlu tarihçesiyle, dinamik bir şehirleşme sürecine tanıklık etmekte ve küresel bir metropol olarak kendini göstermektedir (La Croix ve AFP, 2017; Steck, 2017).

3.5.3.1. Lagos Metropolünün Yönetim Yapısı

Lagos Metropoliten yönetiminin idari yapısı, Lagos Eyaleti tarafından belirlenmiştir. Lagos Eyalet Hükümeti, Lagos Metropoliten Bölgesi'nin idari sorumluluğunu üstlenerek bölgenin yönetimini sağlamaya çalışmaktadır. Lagos Eyalet Valisi, eyalet hükümetinin başıdır ve metropoliten yönetiminin idari lideridir. Lagos Metropoliten Bölgesi'nde pek çok belediye bulunmaktadır (Omotoso, 2021; Uduku vd., 2021).

Lagos'ta mahalleler, yerel yönetimlerin politikalarını hayata geçirme ve halka temel hizmetleri sunma konusunda temel birimler olarak işlev görür (Daramola ve vd., 2023). Bu mahalleler, etkili bir yerel yönetim sağlamak için topluluk ile yerel hükümet arasında önemli bir köprü görevi üstlenirler. Özellikle acil servislerin ve sağlık tesislerinin dağıtımı, belediye atıklarının yönetimi ve gecekondü bölgelerinde sosyal dâhil olma süreçlerinde bu mahalleler önemli bir role sahiptir (Popogbe, 2023, ss. 2-18; Joseph, 2022, ss. 115-122; Okpalaeke ve Ekpo, 2022).

Lagos, federal, yerel ve eyalet düzeyindeki kurumların entegre çalışması sayesinde karmaşık yönetim ihtiyaçlarını başarıyla yöneten bir yapıya sahiptir. Bu çok düzeyli yönetim sistemi, şehrin sosyo-ekonomik dinamiklerine uyum sağlayarak, halka yönelik hizmetlerin etkin bir şekilde sunulmasını mümkün kılmaktadır. Yönetim kademesindeki bu iş birliği, Lagos'un sürekli değişen ve gelişen yapısına uygun stratejiler geliştirilmesine olanak tanımakta ve böylece şehrin kapsamlı kalkınmasına ivme kazandırmaktadır (Daramola vd., 2023; Obubu, 2023, ss. 22-25).

Lagos Eyaleti, kendi bağımsız yürütme, yasama ve yargı kolları ile donatılmış, Nijerya'nın 36 eyaletinden biri olarak öne çıkar. Vali, eyaletin baş yöneticisi olarak, Lagos'un geniş metropoliten alanının idaresi de dahil olmak üzere, eyaletin genel yönetimini üstlenir. Eyalet hükümeti, altyapıdan eğitime, sağlıktan ulaşımaya kadar eyalet çapında önem arz eden meselelerde yetkili kılınmıştır. Bu yapı, Lagos'un sadece

Nijerya'nın değil, aynı zamanda bölgesel bir merkez olarak da kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir (<https://lagosstate.gov.ng/>; "E.T. 12/02/2023"; <https://soluap.com/lagos-state-government-structure/>, "E.T. 12/02/2023")

Lagos Eyaleti'nin idari yapısının merkezinde, vali ve yardımcısının liderlik ettiği yürütme organı bulunmaktadır. Vali, eyaletin yasalarını icra etme sorumluluğunu taşıırken, aynı zamanda eyaletin politikasını şekillendirmede kilit bir role sahiptir. Vali ve yardımcısı, dört yıllık iki dönemle sınırlı olmak üzere halkın oylarıyla seçilir. Bu seçim süreci, adayların eyaletin yerlisi olmasını ve en az otuz beş yaşında olmasını gerektirir. Vali yardımcısı, valinin görevlerini destekleme ve gerektiğinde yürütme işlevlerini üstlenme görevini üstlenir (Abe, Omotoso, 2021, s. 185). Vali ve yardımcısının seçimlerde aynı oy pusulası üzerinde yer alması, seçmenlerin aynı siyasi partiden adayları tercih etmelerini zorunlu kılar; bu durum, Amerika Birleşik Devletleri'nde vali ve vali yardımcısının ayrı ayrı seçilmesinden farklıdır. Yürütme konseyi, vali ve yardımcısına danışmanlık eden ve eyaletin çeşitli bakanlıklarını yöneten komisyon üyelerinden oluşur. Komisyon üyelerinin atanması, yasama organı olan Meclis'in onayına tabidir (Araba, 2021). Yürütme, yasama ve yargı organları arasında belirgin bir ayrım olmasına rağmen, Meclis'in vali veya yardımcısını görevden alma yetkisi vardır. Yürütme konseyi üyeleri, göreve başlamadan önce yüksek mahkeme yargıcı tarafından verilen sadakat ve görev yeminlerini etmek zorundadırlar. Eyaletin yasal kodu, yürütme konseyinin yapısını ve işlevlerini açıkça tanımlar (Araba, 2021; Uduku, 2021).

Lagos Eyaleti'nin idari düzeni, bir dizi bireyin yönetimindeki karmaşık bir yapıdır. Vali, bu yapının merkezinde yer alır ve yürütme konseyi üyelerini atayarak, yasaları uygulayarak ve vatandaşların refahını koruyarak eyaletin kaderini şekillendirir (<http://governor.lagosstate.gov.ng>). "E.T.13/2/2023" Bu görevler, dört yıllık bir dönem boyunca halkın güvenini ve desteğini kazanmayı gerektirir. Vali ve Vali yardımcısının Nijerya vatandaşı olması, otuz beş yaşını doldurmuş olması, bir siyasi partiye mensup olması ve akademik bir eğitime sahip olması gibi nitelikleri, bu önemli roller için gerekli temel özelliklerdir (<http://governor.lagosstate.gov.ng>; Abe, 2021).

Yürütme Konseyi'nin varlığı, Vali'nin kararlarının çoğunlukla desteklenmesini sağlar ve eşitlik durumunda Vali'nin oyu belirleyici olur. Vali'nin liderliği altında, komisyon üyeleri eyaletin çeşitli alanlarında çalışmalar yürütür, ancak Vali'nin yasama meclisinin

oturumlarına katılma hakkı yoktur. Görevi başındayken kişisel olarak dava edilemezler, ancak resmi işlemler için yasal bildirimde bulunulması gerekir. Genel Savcı, Vali'nin işlemlerini savunma görevini üstlenir ve Vali, eyalet ve ulusal düzeyde onurlandırmalar yapma yetkisine sahiptir (Odusote, 2023; Oyekanmı ve vd., 2022).

Lagos Eyaleti'nin Vali yardımcısı, Valiye eyaleti yönetiminde destek olur. Politika oluşturma süreçlerine katılır ve gerektiğinde Valiyi temsil eder. Bu roller, eyaletin yönetiminde kritik öneme sahip olup, Lagos'un geleceğini şekillendirmede merkezi bir rol oynarlar (<http://governor.lagosstate.gov.ng>, "E.T. 17/04/2023"; Abe, 2021; Odusote, 2023; Oyekanmı vd., 2022).

Lagos Eyaleti'nin idari yapısında merkezi bir rol oynayan Yürütme Konseyi, Vali'ye stratejik danışmanlık sağlamakla yükümlüdür (<https://allafrica.com/stories/>, "E.T. 17/04/2023"). Bu önemli organın üyeleri, Vali tarafından özenle seçilir ve Lagos'un çeşitli kesimlerini temsil eden sakinler arasından atanır. Konseyin işleyişinde, Vali toplantılara başkanlık ederken, yokluğunda bu görevi Vali yardımcısı üstlenir. Her iki liderin de hazır bulunamadığı nadir durumlarda, Vali'nin belirlediği bir Konsey üyesi başkanlık eder. Özellikle, bir Komisyonerin sorumluluk alanını doğrudan ilgilendiren kararların görüşüldüğü toplantılarda, Vali'nin ilgili Komisyoner ile ek danışmanlık yapması beklenir. Bu, karar alma sürecinin şeffaflığını ve kapsayıcılığını artırarak, yönetimdeki hesap verebilirliği pekiştirir (Olaoluwa, 2023). Yürütme Konseyi'nin üyeleri, Lagos'un yönetimindeki çeşitliliği ve uzmanlığı yansıtan bir yapıdadır ve şu pozisyonlardan oluşur:

1. Vali
2. Vali Yardımcısı
3. Adalet Bakanı ve Adalet Komisyoneri
4. Çevre Komisyoneri
5. Maliye Komisyoneri
6. Eğitim Komisyoneri
7. Sağlık Komisyoneri
8. İşler ve Altyapı Komisyoneri
9. Ulaştırma Komisyoneri
10. Bilgi ve Strateji Komisyoneri (Olaoluwa, 2023).

Bu yapı, Lagos'un yönetimindeki karar alma süreçlerinin etkinliğini ve adaletini sağlamak için tasarlanmıştır. Her bir üye, kendi alanında derin bilgi ve deneyime sahip olup, eyaletin genel refahına katkıda bulunma amacını güder.

Lagos'un kalbinde, demokrasinin temel taşlarından biri olan Lagos Eyalet Meclisi yer alır. Bu tek meclisli yasama organı, eyaletin çeşitliliğini ve zenginliğini temsil eden seçilmiş üyelerle doludur. Her bir üye, Lagos'un geniş yelpazesindeki seçim bölgelerinin sesi olarak hizmet eder. Yasaların şekillendiği bu mekânda, Meclis Başkanı yasama sürecini yönetir. Üyelerin oluşturduğu komiteler, yasama sorumluluklarını yerine getirirken, aynı zamanda yürütme organının faaliyetlerini denetleyerek eyalet yönetiminin şeffaflığını ve hesap verebilirliğini sağlar (Lagoshouseofassembly.gov.ng, "E.T. 23/05/2023"; Okoeki, 2015). Bu, Lagos Eyalet Meclisi'nin, sadece yasaları yapan bir kurum olmanın ötesinde, halkın iradesini ve refahını koruyan bir denetim mekanizması olarak kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Lagos Eyaleti'nin bu yönetim yapısı, Nijerya'nın genelindeki diğer eyaletler için de bir örnek teşkil edebilir ve ülkenin genelinde iyi yönetim standartlarının yükseltilmesine katkı sağlayabilir (<https://soluap.com/lagos-state-government-structure/>). Yukarıda da anlatıldığı gibi, Lagos Metropolitan Yönetimi kapsamlı bir yönetim kadrosuna sahiptir. Bu kadro, şehrin tüm idarecilerini içerecek şekilde, çeşitli disiplinlerde derinlemesine uzmanlık kazanmış kişilerden oluşmaktadır. Şehrin genişleyen ihtiyaçlarına yönelik olarak, altyapıdan ulaşım, çevre düzenlemesine ve sosyal hizmetlere kadar geniş bir yelpazede departmanlar mevcuttur.

3.5.3.2. Lagos Metropolünün Sorunları ve Çözüm Önerileri

Lagos'un metropol yönetimi, kentleşme ve sürdürülebilirlik arasındaki hassas dengeyi korurken, altyapı, çevre ve sosyal hizmetler gibi alanlarda karşılaştığı zorlukları aşmak için stratejik ve yenilikçi yaklaşımlar benimsemektedir. Lagos Metropolitan Yönetimi, etkin yönetim ve ortak refah üzerine kurulu canlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir metropol alanının vizyonunu gerçekleştirmek ve bu zorlukları aşmak konusundaki kararlılığını sürdürmektedir. Bu bağlamda, yönetim; kentleşme sürecini yönlendirirken, altyapı eksikliklerini gidermeye, çevresel etkileri azaltmaya ve temel hizmetlere eşit erişimi sağlamaya odaklanmaktadır. Bu süreçte, kapsamlı politikalar ve çok yönlü iş birlikleri, Lagos'un karşı karşıya olduğu karmaşık sorunların üstesinden gelmede ve

kentin refahını artırmada kritik öneme sahiptir (Uduku vd., 2021, s. 7; <https://theconversation.com/the-challenges-of-governing-lagos-the-city-that-keeps-growing-175753>, “E.T. 21/05/2024”; moelagos.gov.ng, “E.T. 21/05/2024”; Dano, 2020, s. 12).

Lagos metropoliten kenti, yukarıda bahsedildiği gibi güçlü bir kadro yönetimine sahip olmasına rağmen, dünya genelinde olduğu gibi büyük kentlerde karşılaşılan birçok hayatı tehdit eden metropol sorunuyla karşı karşıyadır. Bu bağlamda, Lagos Metropoliten Yönetimi son yıllarda yaşadığı hızlı şehirleşme ve nüfus baskısı altında kalmaktadır (UN, 1980). Öte yandan, Lagos'un tarihi, kendiliğinden oluşan ve plansız yayılan bir yapısal evrimi yansıtmaktadır. Bu evrim, bölgesel, ulusal ve metropoliten düzeylerdeki tarihsel, sosyal, ekonomik ve politik dinamiklerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Askeri müdahaleler, şehrin bütünleşik ve stratejik bir vizyonla kavramsallaştırılmasını engellemiş, bu da politika yapımını kriz yönetimi sınırlarına hapsedmiştir. Ancak, demokrasinin yeniden tesis edilmesi, stratejik planlama ve politika oluşturma süreçlerinde yeni bir dönemi müjdelemektedir (Ilesanmi, 2010, s. 274).

Lagos, düşük kentsel ücretler ve yetersiz şehir hizmetleri gibi zorluklarla karşı karşıya kalmakta ve bu durum, şehrin büyük bir bölümünün gecekondü alanlarında yaşamasına ve tüketim kalıplarındaki bozulmalara yol açmaktadır. Bu sorunlar, yönetimin etkin bir şekilde müdahale etme kapasitesini sınırlamakta ve Lagos'un Afrika'daki diğer primate şehirlerle benzer sorunlar yaşadığını göstermektedir. Sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi, bu sorunların üstesinden gelmek için hayati önem taşımaktadır (Brun, 2020, s. 420).

Lagos Mega City Projesi (LMCP), Lagos'un hızla artan nüfusu ve yetersiz altyapı sorunlarına çözüm getirmeyi amaçlayan kapsamlı bir girişimdir. Proje, kentsel büyümenin getirdiği zorlukları ele almak ve Lagos'u 21. yüzyılın gerekliliklerine uygun bir mega-kent olarak yeniden şekillendirmek için tasarlanmıştır. Federal ve eyalet hükümetlerinin ortak çabaları, şehrin sadece fiziksel yapısını değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal dinamiklerini de dönüştürmeyi hedeflemektedir. LMCP'nin başarısı, Lagos'un gelecekteki kalkınmasında kritik bir rol oynayacak ve bölgesel kalkınma için bir model teşkil edecektir (FRN, 2006).

Nijerya'nın başkentini Abuja'ya taşıma kararı ve Eko-Atlantic'in gelişimi gibi projeler, Lagos'ta merkeziyetçiliğin azaltılmasına ve şehrin küresel ekonomideki rolünün

yeniden şekillendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Eko-Atlantic, çevresel iyileştirmeler ve şehir hizmetlerinin özel yönetimi ile Lagos'un dönüşümünde kritik bir rol oynamakta ve şehrin küresel rekabetçilik durumunu güçlendirecek bir dönüm noktası olma potansiyeline sahiptir (Brun, 2020, s. 420; <https://www.ekoatlantic.com/>, “E.T. 23/03/2024”).

Lagos Metropoliten Bölgesi için yapılan analizler doğrultusunda, çeşitli stratejik öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler, bölgenin sürdürülebilir ve adil bir şekilde gelişimini hedeflemektedir. Öneriler şu şekildedir:

1. Sürdürülebilir Ulaşım Projeleri: Toplu taşıma sistemlerinin geliştirilmesi ve bisiklet yollarının artırılması gibi projelerle, çevre dostu ulaşım seçeneklerinin teşvik edilmesi.
2. Atık Yönetimi Sistemlerinin İyileştirilmesi: Geri dönüşüm programlarının yaygınlaştırılması ve atık toplama altyapısının güçlendirilmesi.
3. Sosyal ve Ekonomik Adaletsizliğin Azaltılması: Eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimin artırılması ve ekonomik fırsatların eşit dağılımının sağlanması.
4. Şehir Güvenliğinin Artırılması: Güvenlik kameralarının yaygınlaştırılması ve polis teşkilatının kapasitesinin artırılması.
5. Akıllı Şehir Projelerinin Güçlendirilmesi: Dijital altyapının geliştirilmesi ve veri analitiği kullanılarak şehir yönetiminin optimize edilmesi.
6. AR-GE Projelerinin Gerçekçi Olması: Araştırma ve geliştirme projelerinin yerel ihtiyaçlara uygun ve uygulanabilir olması.
7. Yerel Yönetimlerin Kapasitelerinin Güçlendirilmesi: Yerel yönetimlerin finansal ve idari kapasitelerinin artırılması.
8. Çevre Koruma Alanında Daha Katı Yasal Düzenlemeler: Çevre kirliliğini önlemek için daha sıkı yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi.

Bu bağlamda, Nijerya, İngiliz sömürge döneminin ülkenin çeşitli alanlarında silinmez izler bıraktığı bir ülkedir. İdari yapı açısından bakıldığında, İngilizlerin etkileri hem ülke genelinde hem de Lagos özelinde belirgin bir şekilde görülmektedir. İngiliz sömürge dönemi, Lagos'un idari yapısının temellerini atmış ve günümüzde de etkilerini sürdüren bir miras bırakmıştır. Bu dönemde oluşturulan bürokratik sistem ve idari bölünmeler, şehir planlaması ve mimari üzerinde belirgin izler bırakmıştır. Kamu binaları ve altyapı projeleri, İngiliz mimari tarzını yansıtmaktadır. Ayrıca, İngiliz hukuk sistemi, yerel yönetimlerin işleyişinde hala etkili olmaktadır. Bu bağlamda, Lagos

Metropolitan Bölgesi'nin idari yapısının güçlendirilmesi ve İngiliz sömürge mirasının olumlu yönlerinin korunarak, olumsuz etkilerinin azaltılması için stratejik öneriler geliştirilebilir. Bu öneriler, bölgenin sürdürülebilir ve adil bir şekilde gelişimini hedeflemektedir.

3.6. Angola'da Metropolitan Yönetim: Luanda Örneği

Angola 33 milyonu aşan nüfusuyla güneybatı Afrika'da zengin bir doğal mirasa ve kültürel dokuya sahip bir ülkedir (World Bank, 2022; BBC News, 2023).

Angola'nın tarihi, özellikle sömürge öncesi ve Portekiz sömürge dönemleri, ülkenin kültürel ve siyasi yapısını derinden etkilemiştir. 1300 yılında kurulan Angola Krallığı, ortak bir dil ve kültürle birleşmiş bir ulus olarak varlığını sürdürmüştür. Ancak, 16. yüzyılın sonlarında Avrupalıların bölgeye ulaşmasıyla birlikte, dış müdahaleler ve artan sömürü, şiddet ve savaşın yükselmesine neden olmuştur. Bu durum, günümüze dek süregelen sosyal ve ekonomik sonuçlar doğurmuştur (Gouveia, 2022, ss. 33-34; Thornton, 2020, ss. 45-49; Rodrigues, 2021).

Portekiz'in Angola ile ilk teması, 15. yüzyılın başlarında Prens Henry döneminde gerçekleşmiş ve kölelik, bu etkileşimin temel bir unsuru haline gelmiştir. 19. yüzyılın sonlarında belirlenen modern sınırlarla birlikte, Portekiz'in sömürgeleştirme süreci devam etmiştir. 20. yüzyılın başlarında, zorla çalıştırma ve komşu Afrika krallıklarından işçi ithalatı, Angola'da yeni bir mücadele türünü de ortaya çıkarmıştır (DA De Caires, 2022, s. 2). Portekiz'in sömürge dönemi boyunca, şehirlerdeki yerliler ve melezler arasında Portekiz kültürü ve yönetimi geniş çapta kabul görmüş, ancak kırsal kesimdeki tepkiler artarak toplumsal ayrışmayı derinleştirmiştir. Bu durum, 1974 yılında Portekiz'de gerçekleşen askeri darbeyle sona eren dört yüz yıllık sömürge döneminin ardından yüz binlerce Angolalının göç etmesine yol açmıştır (Newit, 2023; Black, 2020, ss. 67-69). 1974'teki devriminin ardından 1975'te Portekiz'in kolonyal yönetiminin çekilmesiyle, eski bağımsızlık hareketlerinin rakipleri 2002 yılına kadar iktidar mücadelesi vermiştir (Saho, 2023; MacQueen, 2002). Afrika'nın önde gelen petrol üreticilerinden biri olan Angola, bağımsızlığını takiben 27 yıl süren ve ülkeyi harabeye çeviren iç savaşın fiziksel, sosyal ve politik mirasıyla mücadeleye etmeye devam etmektedir (BBC News, 2023).

Angola, Güney Afrika'da yer alan üniter bir cumhuriyettir. Angola çok partili bir siyasal sistemi tercih etmiş ve işletmeye çalışmaktadır. Ülkenin yönetim yapısı Cumhurbaşkanı, Ulusal Meclis, Hükümet ve Mahkemeleri içermektedir. Yerel düzeyde, illeri ve belediyeleri kapsayan yerel yönetim, politik ve idari dekonsantrasyon ilkelerine ve idari süreçlerin basitleştirilmesine dayanmaktadır. Anayasa Değişikliği Kanunu (CRA) Madde 213, 12 Eylül 2016 tarihli 15/16 sayılı Kanun ve 25 Haziran 2019 tarihli 202/19 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi bu yapının çerçevesini oluşturmaktadır.

3.6.1. Angola'da Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Angola'daki yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi üzerine yapılan araştırmalar, bu kurumların diğer Portekizce konuşulan diğer Afrika ülkeleriyle karşılaştırılmasını içermektedir (Monteiro, 2023, s. 2). 2010 Angola Anayasası'nın yerel otoriteleri ve geleneksel kurumları tanıması, bu alanda bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Santin, 2019; Rigo, 2020). Ancak, resmi tanımanın ötesinde, katılımcı bir kültürün geliştirilmesi ve bu kurumlar aracılığıyla demokratik yönetişimin güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Silva, 2016; Santin, 2020). Bu bağlamda, Angola'daki yerel yönetişimin incelenmesi, politik, ekonomik, kültürel ve günlük yaşam yönleriyle ülkenin tarihine yeni bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır.

Angola'da yerel yönetimlerin kökleri, Portekiz sömürgeciliğinin başlangıcına dayanmaktadır. Sömürge döneminde, güçlü bir merkezîyetçilik anlayışı hâkim olmuş ve bu durum yerel yönetimlerin gelişimini sınırlayarak onları merkezi hükümetin yoğun denetimi altına almıştır. Yüzyıllar boyunca devam eden bu merkezîyetçi yapı, 1975 yılından itibaren yerel yönetimlerin yetkilerini artırma ve merkezi otoritenin katı kontrolünü azaltma çabalarıyla yumuşatılmaya çalışılmıştır. Ancak, ülke genelinde yaşanan ve yıkıcı etkiler bırakan iç savaşlar, bu sürecin ilerlemesine engel olmuştur. Bu bağlamda, Angola'nın yerel yönetimlerinin tarihsel gelişimi, sömürgecilikten bağımsızlık sonrası döneme ve iç savaşların ardından yeniden yapılanma çabalarına kadar uzanan karmaşık bir süreçtir (UCLG, 2013; Santin, 2020).

Angola'nın yerel yönetim yapısının evrimi, Portekiz'in asırlarca süren sömürge hâkimiyeti altında şekillenmiş olup bu dönemin izlerini taşımaktadır. Sömürge döneminde, yerel idareler, Portekiz'in ekonomik ve idari çıkarlarını önceleyen bir yapıda kurulmuş ve işletilmiştir. Bu yapı, sömürgeci gücün Angola üzerindeki etkisini

pekiştirmek ve kaynakların sömürülmesini kolaylaştırmak amacıyla tasarlanmıştır. Yerel yönetimlerin ana işlevi, Portekiz'in Angola'dan elde ettiği ekonomik kazançları maksimize etmek ve sömürge yönetiminin idari işleyişini sürdürmek olmuştur. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin tarihsel evrimini incelemek, sömürgecilik ve sonrasındaki dönüşüm süreçlerinin anlaşılması açısından kritik bir öneme sahiptir (Mankenda, 2020, ss.78-79).

Öte yandan, Angola'da sömürge dönemi yönetimi, Portekiz'in sömürgeci politikalarını uygulamak üzere atanan sömürge otoriteleri tarafından belirlenmiştir. Bu yapı, yerel halkın karar alma süreçlerinde etkin bir rol almasını engelleyerek, onların siyasi katılımını sınırlamış ve yerel düzeyde özerkliği minimuma indirmiştir (PNUD, 2022; Baily, 1968).

Bağımsızlık sonrası dönemde, sömürge mirasının Angola'nın yerel yönetim yapılarının evrimi üzerindeki etkisi göz ardı edilemez. Sömürge yönetiminden sosyalizme ve sonrasında çok partili demokrasiye geçiş süreci, merkeziyetçi ve otoriter yönetim anlayışından önemli ölçüde sapma göstermiş ve daha kapsayıcı, katılımcı yerel yönetim anlayışının temellerini atmıştır (Kumssa ve Jones, 2014). Bağımsızlık sonrası süreçte, yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi ve karar alma mekanizmalarının desantralizasyonu, tarihsel adaletsizliklerin telafisi ve yerel toplulukların kendi geleceklerini tayin etme yetkilerinin pekiştirilmesi hedefiyle şekillendirilmiştir (Kibble, 2006). Angola'da yerel yönetimlerin tarihi gelişimi, ülkenin çetrefilli ve dönüşümsel siyasi serüvenine dair önemli bir gösterge olup, farklı nüfus ve bölgelerin ihtiyaçlarını merkeze alan, gerçek anlamda hizmet eden bir yönetim yapısının inşası için verilen uzun soluklu mücadeleyi gözler önüne sermektedir.

1975 yılında bağımsızlığını elde eden Angola, 2002 yılına kadar devam eden ve ülkenin kaderini derinden etkileyen uzun soluklu bir iç savaşla karşı karşıya kalmıştır. Bu çalkantılı dönem, merkeziyetçilik ve yerel yönetimlerin önemli işlevlerinin eksikliği ile karakterize edilmiştir. Bu süreç, Angola'nın sosyal ve ekonomik yapısını zorlayan ve ülkenin yeniden inşasını gerekli kılan bir dönem olmuştur (UCLG, 2013, s. 23). Bu nedenle, 1975 yılında bağımsızlığını ilan eden Angola, yerel yönetim yapısında köklü bir dönüşüm sürecine başlamıştır. Kolonyal dönemden sosyalist rejime ve sonrasında çok partili demokrasiye geçiş, yerel yönetimlerin yapılanması ve işleyişinde belirgin değişiklikler meydana getirmiştir. Bu geçiş hem yönetim biçiminde hem de hükümetin

yerel düzeydeki rolünde dönüştürücü bir etki yapmıştır (Chikulo, 2010). Bu bağlamda, ülke, çok partili demokrasiye geçiş süreciyle birlikte, yerel yönetim anlayışında köklü bir değişime tanık olmuştur. Bu süreç, yerel düzeyde kapsayıcılığın, vatandaşların katılımının önemini ön plana çıkarmıştır (Hagberg, 2010; Ishii, 2017).

Bağımsızlık sonrasında gerçekleşen değişimlerin kilit bir yönü, yerel hükümetlerin rollerinin ve sorumluluklarının yeniden tanımlanması olmuştur. Bu süreç, belediyelerin özerkliğini ve kaynaklarını artırma amacı gütmüş ve yerel yönetim birimleri olarak belediyelerin kurulması, desantralizasyon çabalarında önemli bir adım olarak öne çıkmıştır. Bu değişiklik, yerel idari yapıları güçlendirme ve belediyeleri, topluluklarının özgül ihtiyaçlarını karşılamada yetkilendirme amacını taşımaktadır. Böylece, yerel kalkınmayı teşvik ederken bölgesel farklılıkları da ele almayı hedeflemektedir (PNUD, 2022). Angola'nın bağımsızlık sonrası dönemi, çeşitlilik arz eden nüfusunun ve geniş coğrafyasının gereksinimlerine hizmet edecek dinamik bir yönetim yapısının inşasına şahit olmuştur. Yapılan bu dönüşüm, halkın beklentilerine duyarlı bir yönetim anlayışının benimsenmesi açısından son derece önemli kabul edilmektedir (Ovadia vd, 2014).

Yerel yönetim ve idarenin hukuki altyapısının tarihsel gelişimi, özellikle bağımsızlık sonrası dönemden itibaren, çeşitli yasal evreler ve uygulamalarla şekillenen derin bir konudur. Angola örneğinde olduğu gibi, yerel yönetim ve idare, ulusal bağımsızlığın kazanılmasından bu yana önemli dönüşümler geçirmiştir. Anayasa ile getirilen düzenlemeler ve idari yetkilerin merkezi hükümetten yerel yönetimlere doğru kademeli geçiş süreci, bu yeniden yapılanmanın kritik unsurları arasında yer almakta ve vatandaşların kamu yaşamındaki etkin rolünün ne olduğunu, bunun yanı sıra devlet otoritesinin yerel seviyede nasıl işlediğini göstermektedir (Teixeira, 2011, s. 74).

Yasal düzenlemelere bakıldığında, Angola'da yerel yönetimlerin hukuki temelleri, 22 Mart 1980'de kabul edilen 3-A/80 sayılı yasa ile atılmıştır. Bu yasa, yerel yönetim organlarının kurulmasının ilk adımını temsil eder ve bağımsızlık sonrası dönemin ruhunu yansıtır (Teixeira, 2011, s. 49). 1981'de, Yerel Halk Meclisleri'nin seçilmesiyle birlikte, 7/81 sayılı yasa ile Comissariado Provincial'in kurulması, yerel yönetimdeki katılımcı demokrasinin güçlendirilmesine yönelik önemli bir adım olmuştur (Teixeira, 2011, s. 49). 'LoLe' olarak bilinen bu yasa yerel karar organlarının kademeli olarak kurulmasının temellerini atmıştır. 1988'de yapılan 4/88 sayılı yasa ile yerel yönetim

organlarının faaliyetlerine daha fazla etkinlik kazandırılması amaçlanmıştır. 2010 yılında kabul edilen yeni Anayasa ile uyumlu olarak, 17/10 sayılı yasa, yerel yönetim organlarının oluşumu ve işleyişine dair ilkeleri ve kuralları belirlemiştir (Teixeira, 2011, s. 49). Bu düzenlemeler, Angola’da yerel yönetim ve idarenin tarihsel evrimini anlamak açısından son derece önemlidir.

Geçtiğimiz on yılda, merkeziyetçiliğin aksine, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi yönünde önemli adımlar atılmıştır. 2007’de hayata geçirilen Yerel Yönetimler Kanunu 02/07, bu değişimin miladı olmuş ve belediyeleri, kendi kararlarını bağımsız bir şekilde alabilecekleri kamu tüzel kişilikleri haline getirmiştir. Bu kanun, yerel yönetimlerin kendi kaynaklarını daha etkin kullanmalarını sağlayarak, vatandaşların ihtiyaçlarına daha hızlı ve etkin bir şekilde yanıt vermelerine imkân tanımıştır. Yapılan araştırmalara göre, kanunun uygulanmasıyla birlikte, yerel yönetimlerde şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi iyi yönetim ilkelerinin benimsenmesinde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Bu ilerlemeler, yerel yönetimlerin toplum üzerindeki etkisini artırarak, demokratik katılımı ve toplumsal uyumu güçlendirmiştir. Sonuç olarak, bu kanunun uygulanması, yerel yönetimlerin bağımsızlığını ve yetkinliğini artırarak, Angola’nın yönetim kalitesine katkıda bulunmuştur (02/07 yerel yönetim yasası, 2007; UCLG, 2016). Bu bağlamda, sadece yerel yönetim üzerinde ademi merkeziyetçilik kalmamış, Angola’nın modernleşme sürecinde yerelleşme (décentralisation), hem teorik hem de pratik açıdan önemli bir yer tutmaktadır.

Özetle, Angola’da yerelleşme süreci, ülkenin siyasi ve idari yapısında önemli bir dönüşümü temsil etmektedir. Elde edilen bulgular, yerelleşmenin hükümetin hizmet sunumundaki etkinliğini artırma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Ancak, bu sürecin başarısı, yerel yönetimlerin kapasite geliştirme ve kaynak yönetimi konularında karşılaştığı zorluklara bağlıdır. Gelecek araştırmalar, bu zorlukların üstesinden gelmek için stratejiler geliştirmeye odaklanmalıdır.

3.6.2. Angola’da Yerel Yönetimler

2010 Anayasası’na göre, Angola’da yerel yönetim birimleri üç seviyeden oluşmaktadır: belediye seviyesi, komün seviyesi ve köy seviyesi. Her bir seviyenin kendi işlevleri ve sorumlulukları vardır. Belediye seviyesinde, ülkenin şehirleri ve kasabaları, komün seviyesinde, bir alt kademe kırsal ve kentsel topluluklar, köy seviyesinde ise her biri

daha basit bir yapıya sahip olan daha küçük topluluklar yer almaktadır (Santi ve diğerleri, 2020; Teixeira, 2012). Angola'nın yerel yönetim sisteminin yapı taşlarını oluşturan bu birimler arasındaki iş birliği ve koordinasyon, etkili bir yerel yönetim sistemi için elzemdir. Ayrıca, bu yapı, vatandaşların ortak ihtiyaçlarına daha iyi yanıt vermek, toplulukların kalkınmasını desteklemek ve ülkenin sosyal, ekonomik, kültürel gelişimine katkıda bulunmak amacıyla tasarlanmıştır.

Öte yandan, yerel yönetimlerin yapısı ve işleyişi, özellikle belediye seviyede, Bölge İdaresi Bakanlığı'nın (MAT-Ministério da Administração do Território) belirlediği kurallar ve düzenlemeler çerçevesinde şekillenir. Bu kurallar, yerel yönetim personelinin eğitimiyle görevli olan Yerel Yönetimler Eğitim Enstitüsü (IFAL-Instituto de Formação na Administração Local) aracılığıyla uygulamaya konulur (OECD, 2019, s. 19).

Belediye ve ilçe düzeyindeki yöneticilerin atanması süreci, MAT tarafından il valilerinin önerileri doğrultusunda gerçekleştirilir. Bu atamalar, demokratik seçim süreçleri yerine merkezi bir kararla yapılmaktadır. Ancak, yerel demokrasinin güçlendirilmesi ve halkın yerel yönetimler üzerinde daha fazla söz sahibi olması amacıyla yerel seçimlerin yapılması konusu, son yıllarda hükümetin gündeminde önemli bir yer tutmaktadır. 2015 yılında parlamento, genel seçimlerden önce gerçekleştirilmesi planlanan yerel seçimler için hazırlık sürecini onaylamıştır. Bu adım, yerel yönetimlerin meşruiyetini ve halkın katılımını artırma yolunda atılmış önemli bir adımdır (OECD, 2019, s. 19).

İl düzeyindeki yönetim, Türkiye'de olduğu gibi merkezi hükümetin bir uzantısı olarak işlev görür. İl valileri, Cumhurbaşkanı tarafından atanmakta ve teorik olarak, temel hizmetlerin sunumu, kamu sektörü çalışanlarının istihdamı ve bölgesel önceliklerin stratejik planlanması ve bütçelenmesi yoluyla seçmenlerinin ihtiyaçlarına cevap vermekle yükümlüdürler. Ancak, pratikte yetki genişliği fazla olmayıp Cumhurbaşkanının onayı olmaksızın bağımsız kararlar alma kapasiteleri oldukça sınırlıdır. Bu, yerel yönetimlerin merkezi otoriteye olan derin bağlılığını ve karar verme süreçlerindeki kısıtlılıkları açıkça ortaya koymaktadır (SNG Wofi, UCLG, 2019, s. 20).

Angola'nın yerel yönetim sisteminde belediye meclisi belediye yönetiminin temel karar alma mekanizması olarak işlev görürken, meclis üyelerinin demokratik yollarla seçilmesi ve belirli görev süreleri boyunca hizmet vermesi, yönetimdeki katılımcılığı ve

hesap verebilirliği artırdığı ifa edilmektedir. Belediye Meclisi'nin faaliyetleri, hükümet tarafından denetlenmekte ve bu faaliyetlerin kamu yararına yönelik olması sağlanmaktadır. Her bir belediye, belediye politika ve programlarının yerine getirilmesinden ve hayata geçirilmesinden sorumlu belediye idarelerine ev sahipliği yapar. Bu idareler, vatandaşların katılımını teşvik ederek ve hizmetlerin finansmanında şeffaflık sağlayarak, yönetimdeki açıklığı ve etkinliği güçlendirir (Neto, 2021; Barroso, 2023; Vinhas, 2023, s. 74).

Angola'da yerel yönetim birimleri, genel olarak yerel halka verimli kamu hizmetleri sunmayı, sosyoekonomik kalkınmayı desteklemeyi ve vatandaşların kendi topluluklarına yönelik kararlarda demokratik olarak yer almalarını sağlamayı hedefler. Bu amaçlara erişebilmek adına, Angola'daki yerel idare, çeşitli hükümet kademeleri arasında uyum ve iş birliğini temin ederek koordineli ve etkin bir biçimde işler olmalıdır (Wilson, 2000, 52). Yerel yönetimin görevleri bununla sınırlı kalmaz; Angola'nın yerel idari birimleri, arazi kullanımından şehir ve kırsal alanların düzenlenmesine, vatandaşlara yönelik yerel hizmetlerin sağlanmasından ekonomik gelişimin teşvik edilmesine ve sosyal uyumun güçlendirilmesine kadar çeşitli sorumlulukları üstlenmektedir. Bu birimler, toplumun gereksinimlerini karşılayacak şekilde politikaları ve programları hayata geçirme ve böylece belediyenin sürdürülebilir büyümesine önemli katkılar sağlama görevini üstlenmişlerdir (Sungu, 2022; Stanislau, 2023; Joana, 2010, 63). Ayrıca, yeni yasal düzenleme, yerel yönetimlere enerji, ulaşım, iletişim, eğitim, sağlık ve sivil koruma gibi 15 temel görev ve yetki atamaktadır (SNG Wofi, UCLG, 2022).

Angola'da yerel yönetimlerin devlet politikalarını ve programlarını yerel seviyede hayata geçirme görevi, onları merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasında önemli bir bağlantı noktası haline getirir. Yürütülen reformlar kapsamında, idari ve mali özerkliğin artırılması, yerel makamların halkın taleplerine daha aktif ve etkin bir şekilde yanıt verme yeteneklerini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bununla birlikte, bu reformların Angola'nın siyasi ve toplumsal sorunlarına karşı somut bir çözüm sunduğunu iddia etmek güçtür. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, teorik olarak vatandaşların seslerine daha hızlı cevap verme imkânı tanısa da bu potansiyelin pratikte tam anlamıyla gerçekleşip gerçekleşmediği konusu hala açık bir meseledir (Schneider, 2003; PNUD, 2013).

Angola'daki geleneksel yönetim yapıları, modern sistemlerin yanı sıra özellikle kırsal bölgelerde hala önemli bir rol oynamaktadır. Geleneksel liderler, yerel topluluğu etkileyebilir ve sık sık çatışma çözümünde ve arazi yönetiminde rol alırlar (Santin ve vd, 2020).

2010 Angola Anayasası, geleneksel otoriteleri yerel yönetimin kurucu kurumları olarak açıkça tanımıştır (Balasuriya, 2023, s. 637; Rugege, 2003, s. 171). Ancak, geleneksel liderler ve kırsal alanlardaki belediye yönetimleri arasındaki güç dengesi, geleneksel etkinin zaman zaman azalmasıyla sonuçlanabilir. Bu sorunun üstesinden gelmek için hem geleneksel hem de modern yönetim yapılarına saygı duyan işbirlikçi stratejiler geliştirilmesi gerekmektedir (Santin ve Teixeira, 2019).

Geleneksel güç dinamiklerini Angola'daki daha geniş yerel yönetim çerçevesine entegre etmek oldukça karmaşık bir süreçtir. Ancak bu hem geleneksel hem de modern yönetim yapılarının bir arada var olabileceği ve yerel toplumların ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebileceği bir yol olarak görülmelidir (Ubink, 2008; Feijó ve Paca, 2013). Bu çerçevede, Angola'daki geleneksel liderlerin rolü, tarih ve kültürel bağlam göz önünde bulundurularak dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda, bu kurumun öncelikle yasallaşmasıyla birlikte artan önemi, önemli bir hamle olarak değerlendirilebilir. Zira Angola Cumhuriyeti'nin 2010 Anayasası'nda geleneksel iktidar kurumlarının yerel yönetim yapısına entegre edilmesi, mevcut bir gerçekliğe anayasal bir statü kazandırarak, devlet öncesi dönemlerden beri var olan ve toplumların siyasi yapılanmasında rehberlik eden örf ve âdet hukukuna resmiyet kazandırmıştır (Anayasa, 2010, Madde 223-24-25; Santin, 2010).

Armando Marques Guedes'in analizine göre, geleneksel otoritelerin gücünü tanıyan bu anayasal düzenleme, devlet iktidarının meşruiyetini artıran stratejik bir hamle olarak değerlendirilebilir. Yazarlar, Angola'da "sobalar" olarak bilinen geleneksel liderlerin, devletle sürdürdükleri pragmatik diyalogun, kendi toplumları nezdinde meşruiyetlerini pekiştirmek için yeni bir araç olarak kullanıldığını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, geleneksel liderlerin rolü hem kendi konumlarını güçlendirmekte hem de devletin otoritesini yerel düzeyde sağlamlaştırmaktadır. Bu, önemli bir adımdır çünkü geleneksel liderler, toplumların kültürel ve sosyal dokusunu koruma ve yönlendirme görevini üstlenmektedirler. Bu, Angola'nın toplumsal yapısını daha iyi anlamak ve sürdürülebilir bir yönetim modeli oluşturmak için önemlidir. Ayrıca, bu düzenleme, geleneksel

liderlerin katılımını artırarak demokratik süreçleri güçlendirebilir ve toplulukların kalkınmasına katkıda bulunabilir. Sonuç olarak, Angola'nın 2010 Anayasası, geleneksel liderleri modern devlet yapısına entegre ederek toplumsal uyum ve kalkınma için önemli bir adım atmıştır (Guedes, 2003, ss. 79-80).

Yukarıda bahsedilen tüm demokratikleşme sürecine rağmen, ülkenin yaşadığı yıkıcı savaşın yönetim yapısı üzerinde hala önemli etkileri görülmektedir. Bu durumu özetleyecek olursak, Angola, 2002 yılında sona eren uzun süreli iç savaşın ardından yönetimini yeniden yapılandırma ve yerel yönetişimi güçlendirme çabalarına girişmiştir. Bu süreçte, merkezi otoritenin desantralizasyonu ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Ancak, desantralizasyon sürecinin beklenenden daha yavaş ilerlemesi ve gücün hala merkezde yoğunlaşmış olması, Angola'nın yönetim yapısındaki temel sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yerel seçimlerin defalarca ertelenmesi, bu sorunun üstesinden gelme yolunda önemli bir engel teşkil etmektedir. Yerel seçimlerin gerçekleştirilmesi, vatandaşların kendi belediye temsilcilerini doğrudan seçebilmeleri açısından demokratik katılımın güçlendirilmesi için kritik bir adımdır. Bu bağlamda, yerel seçimlerin etkin bir şekilde uygulanması, Angola'da yerel demokrasinin gelişimi için hayati bir öneme sahiptir.

Anayasa, yerel yönetimlere verilen yetki kapsamını ve sorumluluklara orantılı olarak tahsis edilen mali kaynakları belirtirken, yerel kaynakların bir kısmının yerel gelir ve vergilerden gelmesi gerektiğini ifade eder. Ancak, 02/07 Sayılı Yerel İdareler Kanunu ve 17/10 Sayılı Yerel Devlet İdaresi Kuruluş ve İşleyişi Kanunu gibi yasalar henüz gerektiği gibi uygulanmamıştır. Şu anda yerel yönetimler, yerel kamu hizmetlerinin sağlanması ve hükümet düzeyleri arasındaki sorumlulukların tanımı konusunda yerel yetkililere yeterince etki edememektedir (SNG Wofi ve UCLG, 2019, s. 20).

Bu bağlamda, Angola'daki yerel finans rejiminin sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı ve sosyal adaleti teşvik edecek biçimde yeniden yapılandırılması gerektiği görülmektedir. Mali kaynakların daha adil ve etkin bir şekilde dağıtılması, ülkenin her bölgesinin potansiyelini ortaya çıkarmak ve genel ekonomik refahı artırmak için kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, yerel finans politikalarının gözden geçirilmesi ve reforme edilmesi, Angola'nın kapsayıcı ve dengeli bir gelişme yoluna girmesi için zorunludur (Lussuamo, 2020; Dowell, 2006; Fortes, 2009).

Angola’da yerel yönetimlerin mali düzenlemeleri ve kaynakları, merkezi hükümetin belirlediği kurallar ve yönetmelikler çerçevesinde şekillenmektedir. Bu düzenlemeler, yerel yönetimlerin bütçe planlaması, yönetimi, yürütülmesi ve iç kontrolüne ilişkin özel hükümleri içermektedir (Anayasa, 2010, Madde 210).

Yerel yönetimler, genel devlet bütçesinden, belediye vergilerinden ve merkezi yönetimden gelen kaynaklardan yararlanır. Bu kaynaklar, ilgili bölgelerde toplanan vergi ve harçlarla da desteklenir. Genel bütçe, yerel yönetimlerin temel finansman kaynaklarından biridir. Aynı zamanda, genel devlet bütçesinden belediyelere tahsis edilmesi gereken vergi ve harçlar da bu bütçeden aktarılır (Teixeira, 2012, s. 62).

Belediye vergileri, yerel yönetimlerin gelirlerini artıran önemli bir kaynaktır. Ayrıca, merkezi yönetim tarafından tahsis edilen kaynaklar ve doğrudan alınan bağışlar da yerel gelirleri oluşturur (Teixeira, 2012, s. 62).

Bu düzenlemeler, yerel yönetimlerin mali kaynaklarını etkin bir şekilde kullanmalarını ve hizmet sunumunu sağlamalarını amaçlamaktadır. Ancak, uygulamada merkezi otoritenin onayı olmadan karar alma yetenekleri sınırlıdır ve bu durum yerel yönetimlerin bağımsızlığını kısıtlamaktadır.

Angola’daki yerel yönetimler, görevlerini yerine getirirken hem zorluklarla hem de fırsatlarla karşı karşıyadır. Bu bağlamda, yerel özerkliğin güçlendirilmesi, yerel yönetimlere yönelik finansmanın artırılması ve sivil toplum kuruluşları ile özel sektörle iş birlikleri kurularak yerel kalkınmanın hızlandırılması gibi önemli fırsatlar mevcuttur. Bununla birlikte, finansal kaynak eksikliği, yetersiz altyapı, insan kaynakları kapasitesinin düşüklüğü ve vatandaş katılımının azlığı gibi zorluklarla da mücadele edilmelidir. Angola’nın sosyoekonomik gelişiminde yerel yönetimlerin oynadığı kritik rolün göz önünde bulundurulması ve bu süreçte yerel halkın ihtiyaç ve beklentileri nin dikkate alınarak stratejik planlamalar yapılması uzmanlarca önerilmektedir (António, 2022; Artur, 2021; da Costa ve vd, 2024; Costa ve vd, 2024).

Angola’da, merkezi yönetim ile yerel yönetim arasındaki dinamik ilişki, ülkenin sosyo-ekonomik dönüşümünde önemli olduğu kabul edilmektedir. Merkezi yönetim, geniş çaplı politika ve programların uygulanmasında etkin bir rol oynarken, yerel yönetimler toplumun çeşitli kesimlerinin seslerini duyurabileceği ve yerel sorunlara karşı çözümler geliştirebileceği platformlar olarak işlev görmektedir. Bu iki yönetim seviyesi arasında sağlıklı bir etkileşim ve iş birliği, Angola’nın kalkınma hedeflerine ulaşmasında hayati

öneme sahiptir (Santin, 2020). Ayrıca, Angola’da merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasındaki ilişki, âdemi merkeziyetçi yerel yönetim süreçleriyle şekillenir. Merkezi hükümet yerel yönetimlerin özerkliğini ve yerel halkın yönetim süreçlerine katılımını teşvik etmeye gayret göstermektedir (Demente ve Tyminsky, 2008)

Angola’da desantralizasyon, kamu hizmetlerinin etkinliğini ve verimliliğini artırmak için bazı yetki ve sorumlulukların yerel yönetimlere devredilmesini amacıyla yapılmış ancak, bu süreç genellikle mali kaynaklar ve idari kapasiteler açısından zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Angola’daki yerel yönetimler, yerel düzeyde kamu politikalarının uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır, ancak hala büyük ölçüde merkezi hükümetin desteğine ve denetimine bağlıdır. Bu ilişki, etkili bir yönetim sağlamak ve vatandaşların ihtiyaçlarına cevap vermek için önemlidir.

Anayasal düzeyde yerel yönetim kurumlarına verilen önem, geleneksel otoritelerin ve katılımcı mekanizmaların güçlendirilmesi yoluyla somutlaştırıldığında yukarıda bahsedilmişti. Yerel otonominin pratikteki uygulanışı, uluslararası kentsel gündemlerle ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleriyle uyumlu bir şekilde evrilmeye devam etmektedir. Angola’nın yerel yönetimindeki gelişim süreci, merkeziyetçilikten uzaklaşarak, yerel otoriteler ve idari yapılar aracılığıyla vatandaşların aktif katılımını teşvik eden bir yöne doğru evrilmektedir. Lusofon Afrika ülkeleriyle yapılan karşılaştırmalı analizler, yerel yönetim yapılarının oluşumunda sömürge dönemi mirasının ve sonrasındaki reformların kritik rolünü ve bu faktörlerin kentsel gelişim üzerindeki etkisini vurgulamaktadır (Silva, 2016, ss. 13-72; Ferro, 2019, ss. 34-39).

Sonuç olarak, Angola’da merkezi yönetim ile yerel yönetim arasındaki ilişki, ulusal düzeydeki politikaların etkin uygulanması ve yerel düzeydeki ihtiyaçlara ve beklentilere duyarlılık arasında denge kurmayı gerektirir. Bu denge, ülkenin genel refahını ve sürdürülebilir gelişimini destekleyen bir yönetim modelinin temelini oluşturur. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, Angola’nın kalkınma sürecinde merkezi bir rol oynamakta ve ülkenin genel refahını artırmak için stratejik bir öneme sahip olmaktadır.

3.6.3. Luanda Metropolitan Yönetimi

Luanda, Batı Orta Afrika’da yer alan Angola’nın başkenti ve en büyük şehridir. Dünyanın en büyük Portekizce konuşulan başkenti olarak kabul edilen Luanda, ülkenin 2002’de sona eren şiddetli iç savaşı sonrasında büyük bir yeniden yapılanma, nüfus

artışı ve Angola içindeki statüsünün yeniden düzenlenmesi sürecini yaşamaktadır (Gastrow, 2020, s. 336; Thornton, 2020).

Tarihsel olarak, Luanda'nın Portekizli varlığı, 1575 yılında kâşif Paulo Dias de Novais'in bölgeye gelmesiyle başlamıştır. Dias de Novais, 1576'da Old Cambambe'de (şimdiki Massagano şehri yakınlarında) bölgenin ilk yerleşimini kurmuş, ancak bu yerleşim başarısız olduğu için Portekizliler, Matamba Krallığı tarafından bölgeden çıkarılmıştır. Bunun üzerine Dias de Novais, 1578'de Luanda liman arazisinde şehri yeniden kurmuştur. Luanda, Atlantik köle ticaretinde önemli bir ticaret merkezi ve durak noktası haline gelmiştir. A. A. Hoehn dos Santos'un kaydettiğine göre, "Portekizlilerin Angola'daki köle ticaretine hükmettiği yüz yılda, birkaç milyon Angolalı Amerika'ya gönderilmiştir." Bu ticaret, şehrin ve ulusun kültüründe ve sosyal yapısında derin bir etki bırakmıştır (Gastrow, 2020; Schubert, 2020; Gouveia, 2022).

Luanda'nın altın çağı, 1956'da şehir-province olarak ilan edilmesiyle başlamıştır. Portekiz'den gelen göçmenlerin akınıyla önemli bir idari merkez haline gelen şehir, Liceu Vieira Dias, Bonga ve Ngola Ritmos gibi sanatçıları üreten çeşitli ve etkili bir müzik endüstrisi geliştirmiştir. Ancak bu dönem, 1975'te Angola Bağımsızlık Savaşı'nın başlaması ve Angola'da kolonyal yönetimin sona ermesiyle son bulmuştur (James, 2020, s. 222). Portekiz, Angola'nın başkenti olan Luanda'yı Angola Halk Cumhuriyeti'nin idari merkezi haline getirmiştir. Şehrin hızla dekolonize edilmesi için önlemler alınmış, ancak bu süreçte etnik Portekizli sakinlerin birçoğu Avrupa'ya kaçmış ve toplulukta büyük bir yatırım kaybı yaşanmıştır. Bu belirsiz dönem, 2002'de Angola'nın devam eden iç savaşının sona ermesiyle son bulmuştur (Péclard, 2021; Schubert, 2020).

Bugün Luanda, büyük bir potansiyele sahip olmasına rağmen savaşın etkilerini hala üzerinde taşımaktadır. Şehir hem karışıklık hem de gelecekte vaat eden bir yer olarak dikkat çekmektedir.

2013 yılında MPLA hükümetinin çıkardığı yeni bir yasa ile Luanda'nın Ulusal ve Kamusal Miras Alanı olarak statüsü güçlendirilmiş, eski şehir merkezinin canlandırılmasına yönelik bir proje başlatılmıştır. Portekiz İç Savaşı sırasında yaşanan hareketlilik ve kötüleşen şartlar, kentsel Afrikalıların gecekondlu ve varoşlara göç etmesine, Portekiz'den yeni göçmenlerin gelmesine ve böylece şehrin sosyal dokusunun değişmesine yol açmıştır (Oliveira ve vd, 2022; Candido ve Oliveira, 2022).

Angola'nın başkenti olarak Luanda hem tarihi hem de demografik anlamda zengin bir geçmişe sahiptir. Kent, yıllar içinde büyük bir nüfus artışı yaşamıştır. Luanda'nın kentleşme süreci, kolonizasyon döneminden günümüze kadar birçok değişim ve dönüşüm geçirmiştir (Viegas, 2016). Luanda'nın demografik yapısı da oldukça zengindir. Kent, farklı etnik gruplardan gelen insanların bir arada yaşadığı bir yapıya sahiptir. Bu durum, Luanda'nın kültürel zenginliğini ve çeşitliliğini de ortaya koymaktadır.

Son on yıllık süreçte, Luanda'nın ev sahipliği yaptığı 2010 Afrika Uluslar Kupası gibi prestijli spor etkinlikleri ve Uluslararası Büyük Göller Bölgesi Konferansı gibi önemli politik toplantılar, şehrin uluslararası arenada tanınırlığını artırmıştır. Seçilmiş belediye başkanları olmamasına rağmen, 2015'te Afrika Belediye Başkanları Ödül törenine ev sahipliği yaparak dikkatleri üzerine çekmiştir. Angolan Ulusal Özel Yatırım Ajansı'nın (ANIP) ürettiği ve Luanda'yı 'Atlantik'in incisi' olarak nitelendiren tanıtım materyalleri, şehrin kentsel gelişimini ve dünya çapında bir marka olma iddiasını destekleyen medya kampanyalarının bir parçasıdır. Bu girişimler, Luanda'nın hem tarihi hem de modern bir metropol olarak profilini güçlendirirken, şehrin sürekli çalışan, dinamik yapısını ve zengin kültürel tecrübesini vurgulamaktadır (UCLG, 2015).

Luanda'nın son dönemlerdeki kentsel gelişimi, Portekiz ve Brezilya gibi ülkelerden gelen uzman danışmanlarca hazırlanan planlarla şekillenmiştir. Bu planlar, şehri bölgesel ve küresel bir ticaret merkezi olarak sunmakta ve "Angola 2025" vizyonuyla Luanda'yı dış dünyaya açık bir metropol olarak tanımlamaktadır. 2013-2017 yılları arasındaki gelişim planları, Luanda'yı uluslararasılaşma adına bir platform olarak göstermekte ve şehrin Afrika kıtasındaki dinamik yapısını ve liderlik potansiyelini öne çıkarmaktadır. Bu stratejik planlama, Luanda'nın hem bölgesel hem de küresel ölçekte bir cazibe merkezi olma yolundaki iddialı adımlarını vurgulamaktadır (GPL, 2014, s. 22).

Luanda'da hayata geçirilen çeşitli projeler, modernizasyon ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda devlet tarafından desteklenmiş olsa da bu projelerin çoğunun teorik planlama aşamasını aşmadığı görülmektedir. Bu durum, sadece Luanda ve Angola'ya özgü değil, aynı zamanda Afrika kıtasındaki birçok ülkenin büyük ölçekli projelerinde de benzer sorunlarla karşılaşıldığını göstermektedir. Bu bağlamda, kentsel gelişim projelerinin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için, sadece idari ve finansal

kaynakların sağlanması değil, aynı zamanda yerel koşulların ve toplumsal ihtiyaçların dikkate alınması gerekmektedir. Akademik çalışmalarda bu tür projelerin uygulanabilirliği, yerel dinamiklerle uyumlu stratejiler geliştirilerek ve kapsamlı bir değerlendirme yapılarak ele alınmalıdır.

Luanda Metropoliten Alanı, (Cumba, 2017) Angola'nın tek resmi metropol bölgesi olup, ülkenin en kalabalık bölgesidir. Yaklaşık 9 milyon nüfusu ile Angola nüfusunun üçte birinden biraz fazlasını (%30) kapsamaktadır (Mafuani, 2021; <https://luanda.gov.ao/ao/>, "E.T. 02/03/2024". Luanda eyaletinin 9 belediyesini kapsayan bu alan, hızla ilerleyen bir konurbasyon sürecinin içindedir (Castro, 2020). "Luanda Metropoliten Alanı" terimi, Luanda şehrinin ve çevre belediyelerinin birleşerek oluşturduğu sürekli ve birleşik kentsel yapının genişlemesini tanımlar. Bu yapısal genişleme, sadece fiziksel bir yayılımı değil, aynı zamanda sosyoekonomik bir bütünleşmeyi de işaret eder. Bu bütünleşme, Luanda'nın şehir dokusunu ve genel yaşam kalitesini iyileştirmekte, bölgesel altyapı ve hizmetlerin gelişimine katkı sağlamaktadır (Castro, 2020).

Bölgenin yüksek nüfus yoğunluğu, kentsel planlama, altyapı gelişimi ve hizmet sunumu açısından çeşitli zorlukları beraberinde getirmekte; bu durum, sürdürülebilir kalkınma ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için bütüncül stratejilerin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

3.6.3.1. Luanda Metropoliten Yönetim Yapısı

Luanda metropolünün idari yapısı, iç savaşın gölgesinde şekillenmiştir. Yirmi beş yıldan uzun süren bir dönemde, isyancı ve hükümet kontrolündeki bölgeler arasındaki sınır, şehri ikiye bölen bir çizgi oluşturmuştur. 2002 seçimlerine giden süreçte imzalanan barış anlaşmaları, silah bırakmaya zorlanan tarafları memnun etmek için devletin merkeziyetçi yapısını önemli ölçüde azaltmıştır. Anlaşmalar, eyalet sayısını 18'den 26'ya çıkarmış ve bu eyaletlere daha fazla özerklik sağlamış, böylece devletin petrol gelirlerinin daha fazla israf edilmesine neden olmuştur. Savaş sonrasında devlet kurumlarını yeniden inşa etme gerekliliği ve elde edilen büyük miktardaki gelirler, merkezi ve eyalet düzeylerindeki güçleri ayırmak ve tanımlamak için karmaşık bir yönetim ve idare sisteminin ortaya çıkmasına yol açmıştır (Gastrow, 2020; Tjarks, 2024).

Luanda'nın merkez bölgesi, Angola'nın ulusal başkenti ve aynı zamanda Luanda İli'nin başkenti olarak işlev görmektedir. Angola'nın en gelişmiş bölgesi olan bu alanda, farklı etnik kökenlerden yaklaşık iki milyon insan yaşamaktadır. Başkent, ekonomik fırsatların sınırlı olduğu diğer on yedi Angola iline kıyasla büyük bir fark oluşturmaktadır. Başkent ile ülkenin diğer kısımları arasındaki bu gelişmişlik farkı, Luanda İli'nin merkezi yönetimi tarafından fark edilmiş ve ulusal hükümet üzerindeki finansal yükü hafifletmek amacıyla Luanda'nın diğer bölgelerine yönelik merkeziyetçilikten uzaklaşma önlemleri ve yatırımlar planlanmıştır (Udelsmann Rodrigues, 2022).

Bu bağlamda, Luanda'nın idari yapısının iki kademeli olduğu gözlemlenmektedir. İlk kademe, yerel yönetim otoriteleri tarafından temsil edilirken, ikinci katman ise mahalle veya toplulukların idaresi ile ilgilidir. Bu idari düzen, genellikle mekânsal bir temele sahip olmamanın yol açtığı karışıklıkla karakterize edilmekte ve bu durum, kimlik belirleme sürecini güçleştirmektedir. Ayrıca, yetki çatışmalarının önlenmesi, yetkilerin devredilmesi, yürütülen aktivitelerin denetimi ve sonuçların değerlendirilmesi gibi politik-idari yönetimle ilgili diğer sorunlara da yol açmaktadır. Luanda idaresinin, şehrin gelişim ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden tanımlanması ve şehrin büyük bir kısmının yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik daha belirgin sonuçlar doğuracak yeni bir modele kavuşturulması gerekmektedir (Pieterse, 2020).

Luanda Metropolitana'nın yönetim süreçlerinde, karar alma süreci adeta bir sis perdesinin ardında gizlenmiştir. Eyalet hükümeti ve yerel yönetimler arasındaki bu karmaşık ilişki ağı, her bir belediyenin merkezi bir otoritenin gözetiminde hareket ettiği bir “merkez ve çevre” modeliyle işlemektedir. Yönetim koltuğunda oturan yürütme komitesi, politikaların günlük uygulayıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Stratejik planlar ve yasalar, işlerin nasıl yürütülmesi gerektiğini kâğıt üzerinde net bir şekilde ortaya koysa da, çalışmanın katılımcıları bu süreçlerin pratikte nasıl işlediğini açıklamakta zorlanmaktadır (Croese, 2016). Metropolün web sitesinde toplantı tutanaklarının olmaması, bu bilgilere ulaşmanın ne denli güç olduğunun bir göstergesidir. Böylece alınan kararların şeffaflık içinde olmadığı anlaşılmaktadır.

Luanda Yürütme organının kuruluş amacı başlangıçta başkent Luanda ve çevresindeki belediyeler ile merkezi hükümetin faaliyetlerini uyum içinde yürütmektir. Ancak bu yapı, fonksiyonların gereksiz yere çoğalmasından başka bir işe yaramamış gibi

görülmektedir. 17 üyeden oluşan mevcut Yürütme Komitesinde vali, vali yardımcısı ve hizmet birimlerinin yöneticileri bulunmaktadır. Üyelerin ve destek ekibinin büyük bir kısmı, halihazırda görevde olan belediye meclis üyelerinden seçilmektedir. Yapının 8 üyeye indirilmesi ve bu üyelerin çoğunluğunun yine yerel belediye meclislerinden gelmesi planlanmaktadır. Bu durum, meclis üyeleri tarafından en uygun bulunan yöntem olarak kayıtlara geçmiştir (mic-hub.com; Bailey, 1968; Croese, 2016).

Yönetim Seviyesi	Görevler ve Sorumluluklar	Üye Sayısı	Notlar
Yürütme Komitesi	Günlük kararları alma ve politikaları uygulama	17 (Planlanan: 8)	Vali, yardımcı vali ve hizmet direktörleri dâhil
Stratejik Komite	Genel Metropol Yönetim Planı'nı (PDGML) onaylama		İçişleri Bakanlığı Komisyonu ve Başkan tarafından oluşturulmuş
Belediye Meclisleri	Yerel düzeyde genel karar alma ve uygulama		Her belediyeden seçilmiş üyeler

Tablo 11: Luanda Metropolitana'nın Yönetim Yapısı

Kaynak: (mic-hub.com; Felicio, Yılmaz, 2009)

Bu tablo, Luanda Metropolitana'nın yönetim yapısının genel bir çerçevesini sunmaktadır. Yönetim organının amacı, başkent Luanda ve çevresindeki belediyeler ile merkezi hükümetin faaliyetlerini koordine etmek olsa da mevcut durumda fonksiyonların çoğalmasına ve yönetimde bir parçalanmaya yol açmıştır. Planlanan değişikliklerle, yürütme komitesinin üye sayısının azaltılması ve yerel belediye meclislerinden gelen üyelerin çoğunluğunun korunması amaçlanmaktadır.

Ulusal Bölge Planlama Enstitüsü olarak bilinen IPTU, günümüzde daha istikrarlı bir yapıya ve hedeflerine ulaşmak için daha fazla kaynağa sahiptir. IPTU, ulusal, kentsel, bölgesel ve çevresel politikaların formülasyonu, uygulanması ve değerlendirilmesinden sorumludur ve “genel nitelikli bölgesel politikalarda hazırlayıcı ve danışmanlık rolü” üstlenmektedir. Çerçeve Yasası ve Statü'nün kabulü ile IPTU, görevini yerine getirebilmek için gerekli yasal statüye ve yetkinliğe sahip olmuştur; ancak INU ve IPTU'nun mevcut etkinliği sürekli olarak gözden geçirilmektedir. IPTU'nun, metropol alanının planlanması ve koordinasyonunda daha kalıcı ve belirleyici bir rol üstlenmesi beklenen bir gelişmedir (UCLG, 2015).

Angola'da yönetim reformu, merkezi ve eyalet düzeylerindeki idari yapıyı yeniden şekillendirmiş olmasa da Luanda Metropolitana belediyeler arasında koordinasyonu sağlayacak bir kuruma sahip değildir. Genel uygulamaya göre, belediye başkanları

arasında düzenli toplantılarla ortak çıkarlar üzerinde anlaşma sağlanmaya çalışılmaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere Luanda, merkezi hükümetin atanılmış valisi tarafından yönetilmektedir. Ancak kentin hızlı nüfus artışı, kentleşme sorunları ve altyapı eksiklikleri nedeniyle yerel düzeyde büyük bir idari yük altındadır. Luanda ili Belas, Cacuaco, Cazenga, Icolo e Bengo, Kilamba Kiaxi, Luanda (merkez), Quiçama, Talatona ve Viana olmak üzere toplamda dokuz belediyeye (municípios) ayrılmaktadır. Her belediyenin başında bir belediye başkanı bulunur, ancak belediye başkanları doğrudan seçilmeyip merkezi hükümet tarafından atanır. Yerel yönetimler, altyapı projeleri, çevre düzeni ve sosyal hizmetler gibi konularda görevlidir ancak karar alma yetkileri sınırlıdır.

Karar alma süreci Luanda’da oldukça karmaşıktır. Şehir, bir il olarak kabul edilse de ve Bölgesel İdare Bakanı tarafından doğrudan yönetilse de şehrin özgün statüsü nedeniyle il hükümeti, şehirdeki idari kararlarda sınırlı bir rol oynar. Luanda şehri, bir il düzeyinde olduğundan, iki idari bölüm sıklıkla yetki alanları konusunda çatışır ve hem şehir hem de ulusal hükümet, diğerinin üzerinde etkisini genişletmeye çalışır (Costa, 2022; www.luanda.gov.ao, “E.T. 23/07/2024”). Bu aşırı vesayet altında kalan sistem, halkın kendi menfaatleri için çalışmasını zorlaştırır. Vesayet makamı olarak bilinen veya denetim kurumları, Luanda Eyalet Hükümeti’nin yönetim ve denetim mekanizmalarını güçlendirmek amacıyla onun Konseyi aracılığıyla iş birliği içinde faaliyet gösteren bağımsız organizasyonlardır. Bu kurumlar, kamu hizmetlerinin etkinliğini artırmak, şeffaflığı sağlamak ve yolsuzlukla mücadele etmek için çeşitli denetim ve gözetim görevleri üstlenirler. Eyalet Hükümeti tarafından doğrudan kurulmamış olsalar da Anayasa’nın sağladığı yetkiler çerçevesinde faaliyet gösterirler ve hükümetin politikalarını ve uygulamalarını denetleme yetkisine sahiptirler. Bu kurumlar, aynı zamanda vatandaşların hak ve özgürlüklerini koruma görevini de üstlenirler ve hükümetin eylemlerinin yasalara uygunluğunu denetlerler (<http://luanda.gov.ao/ao/>, “E.T. 22/03/2024”; Gastrow, 2020).

Bu çerçevede, Luanda’nın idari yapısı, Angola’nın genel yönetim sistemi çerçevesinde incelendiğinde, merkeziyetçi bir yapıdan yerel yönetimlere doğru kademeli bir geçiş olduğu görülmektedir. Angola’nın merkezi hükümeti, ülkenin idari bölünlenmesini belirlerken, bu bölgeleri daha sonra il ve belediye düzeylerine indirger. Bu hiyerarşik

yapı, Luanda özelinde ele alındığında, şehrin hem bir il olarak hem de bir şehir merkezi olarak çift katmanlı bir yönetim sistemine sahip olduğunu ortaya koyar (de Oliveira, 2010, ss.10-12).

Luanda ili, şehir merkezi ve çevreleyen alanları içine alacak şekilde tasarlanmıştır ve bu il sınırları içerisinde birden fazla belediye bulunmaktadır. Her bir belediye, kendi içerisinde bağımsız bir yerel yönetim birimi olarak işlev görür ve bir belediye başkanı tarafından idare edilir. Bu yerel yönetim birimleri, daha da küçük idari yapılar olan komünlere ayrılır ve her komün, kendi içinde özerk bir yönetim yapısına sahiptir (<https://luanda.gov.ao/ao/>, “E.T. 02/07/2024”).

Bu çok katmanlı idari yapı, merkezi hükümetin politikalarının yerel düzeyde etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak için tasarlanmıştır. Belediye ve komün düzeyindeki yönetimler, yerel hizmetlerin sunumu, altyapının geliştirilmesi ve yerel toplulukların ihtiyaçlarına yanıt verme gibi konularda kritik bir role sahiptirler. Bu yapı, aynı zamanda yerel halkın ihtiyaç ve taleplerine duyarlı bir yönetim anlayışının benimsenmesine olanak tanır ve yerel yönetimlerin, merkezi hükümetin genel politikalarını yerel özelliklere uygun bir şekilde uyarlamasına imkân verir. Böylece, Luanda’nın idari yapısı, merkeziyetçi bir devlet anlayışı ile yerel özerkliğin göreceli dengeye sahip bir kombinasyonunu sunar ve bu da şehrin yönetimini, Angola’nın genel idari yapısının bir yansıması olarak konumlandırır (Teixeira, 2012; Felicio, 2009).

3.6.3.2. Luanda’da Metropolitan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Luanda Metropol Alanı, Angola’da nüfus artışı ve hızlı kentleşmenin getirdiği zorluklarla yüzleşmektedir. Bölgedeki nüfus artışı, altyapı, kamu hizmetleri ve doğal kaynaklar üzerindeki baskıyı artırmaktadır. Kentleşmenin hızı, trafik sıkışıklığı, yetersiz konut ve temiz su ile sanitasyon tesislerine erişimdeki sınırlılıklar gibi sorunlara yol açmıştır (Viegas, 2016).

Yerel otoriteler ve kentsel planlamacılar, bu zorlukları ele almak için sürdürülebilir kentsel gelişme stratejileri üzerinde çalışmaktadır. Kamu ulaşımını iyileştirme, uygun fiyatlı konut seçeneklerini genişletme ve su ile sanitasyon altyapısına yapılan yatırımlar, sakinlerin yaşam kalitesini yükseltmek için öncelikli hale getirilmiştir (PNOTU, 2019).

Geleceğe bakıldığında, Luanda Metropol Alanı’nın daha dirençli ve canlı bir kentsel çevre yaratmak için yenilikçi çözümler ve işbirlikçi çabalar gerektireceği görülmektedir.

Sürdürülebilir gelişme ve kapsayıcı büyümeye odaklanarak, bölge mevcut zorlukların üstesinden gelebilir ve sakinleri için zengin bir gelecek inşa edebilir (UN, 2019).

Öte yandan, yukarıda bahsedilen projelerin belirlenen hedefleri doğrultusunda çalışmaları sürdürülmekte, ancak kentsel yönetimlerin hedefi, projeler tamamlandığında etkin bir şekilde işleyebilecek sürdürülebilir sistemler kurmaktır. Ancak, mevcut durumdan yararlanan bireyler için bu durum zorlayıcı olabilir ve ek gelir sağlayan gayri resmi ağların bozulması istenmeyen bir durum yaratabilir. Bu nedenle, liderlerin ve yetkililerin projeye iş birliği yapmalarını teşvik etmek için önlemler alınmalıdır. Bu önlemler, insan kaynaklarının kapasite gelişimi ve teknik ile finansal iş birliği gibi alanlarda olmalı ve katı performans kriterlerine bağlı olmalıdır. Bu önlemlerin başarısı, merkezi hükümetin siyasi iradesine bağlı olacak ve bazen projenin hedefleriyle çatışabilir (Mata, 2023; Gonçalves vd, 2020).

Angola'da liderlerin ve kamu görevlilerinin zihniyetlerini ve paradigmalarını değiştirmek, belirtilen hedeflere ulaşmada önemli bir zorluktur. Angolalıların değişime dirençli olması ve en az direnç gösteren yolu tercih etmesi, deneyimli insan kaynaklarının eksikliğine bağlanabilir. Liderlik pozisyonlarındaki bireylerin çoğu, ne bildiklerinden ziyade kimi tanıdıklarına göre seçilmiştir. Bu durum, yüksek yolsuzluk seviyelerine ve nitelikli profesyonellerin kamu sektörü pozisyonlarını kabul etmek istememesine yol açabilir (UN, 2019).

Proje, Luanda'nın metropol yönetim yapısının çeşitli yönlerinde değişiklikler yapmayı hedeflemektedir. Su ve kanalizasyon hizmetlerini birleştirerek ve hesap verebilirlik için sağlam bir düzenleyici çerçeve oluşturarak kamu hizmetlerinde şeffaflığı ve verimliliği artırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, kentsel ulaşım idaresi kurarak Luanda'da faaliyet gösteren çeşitli ulaşım modlarını entegre etmeyi ve yükseltmeyi hedeflemektedir. Bu değişiklikler, ilgili sektör bakanlıkları ile birlikte yürütülecek ve diğer Angolalı belediyeler için model olabilecek pilot girişimler olarak planlanmaktadır (Castro vd, 2020).

Luanda Metropolitan alan'nın idari yapısının yeniden düzenlenmesi, mevcut siyasi gerilimleri hafifletmeye ve hem yerel halkın hem de göçmenlerin kimliklerini ve özerkliklerini korumaya yönelik olmalıdır. İllerin büyüklüğü ve komünlerin kapasitesinin yetersizliği, merkeziyetçiliğin yeniden canlanmasına ve görevlerin çakışmasına yol açmaktadır. Bu durum, yönetimde şeffaflık ve hesap verebilirliği

artırmak ve Luanda Metropolünün dengeli ve kapsayıcı gelişimini desteklemek için yeniden yapılandırılmalıdır. İdari yapı, daha etkin bir sorumluluk paylaşımını ve yönetim seviyeleri arasında daha uyumlu bir iş birliğini teşvik edecek şekilde tasarlanmalıdır (Silva, 2020, s. 15; Martinez, 2011; Castro ve vd, 2020).

3.7. Afrika'daki Metropol Yönetimlerinin Sömürgeci Devletlerden Etkilenip Etkilenmediği ve Afrika'da Metropolitan Yönetimin Geleceği

Bu bölümde, Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda gibi Afrika'nın büyük metropol şehirlerinde kentleşme süreçlerinin, sömürgecilik döneminden miras kalan sorunlar ve tarihsel-kültürel bağlamda şekillenen metropolitan yönetim modellerinin analizinin yapılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, bu şehirlerin kentleşme süreçlerinde ortak ve farklı yönleri belirleyerek, bu süreçlerin tarihsel kökenlerini ve günümüzdeki yönetim uygulamalarını incelemiştir. Aşağıda, bu çerçevede elde edilen temel bulgular sunulmaktadır.

3.7.1. Kentleşme Süreçlerinin Sömürgecilik Döneminden Miras Kalan Sorunlarla Etkileşimi

Kahire: Mısır'ın başkenti olarak hem antik hem de modern kentleşme süreçlerinin izlerini taşımaktadır. Sömürgecilik dönemi, özellikle İngiliz yönetimi sırasında, Kahire'nin şehir planlamasında belirgin izler bırakmıştır. Bu dönemde, şehirdeki altyapı ve yönetim yapıları, yerel halkın ihtiyaçlarından ziyade, sömürgeci yönetimlerin çıkarları doğrultusunda şekillenmiştir. Bugün, Kahire'nin büyük nüfusu, kısıtlı altyapı, çevre kirliliği ve trafik sıkışıklığı gibi sorunlar, sömürge dönemi şehir planlamasının miraslarıdır. Bu bağlamda, şehirdeki yönetim uygulamaları, tarihsel olarak merkeziyetçi bir yapıya dayanmakta olup, halkın katılımı sınırlıdır. Ancak, son yıllarda merkeziyetçi yapının değiştirilmesine yönelik bazı reformlar yapılmaya başlanmış, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Kahire'deki yönetim, genellikle bürokratik engeller ve merkezi hükümetin müdahaleleriyle şekillenmektedir. Böylece metropolitan yönetim ve yerel yönetim sistemleri etkisiz hale gelmiştir.

Johannesburg: Güney Afrika'daki en önemli metropolitan şehirlerden biridir ve tarihsel olarak sömürgecilik dönemi, özellikle apartheid (ırk ayrımcılığı) politikaları ile şekillenmiştir. Sömürgecilik ve apartheid dönemi, Johannesburg'un kentleşme

sürecinde derin eşitsizliklere yol açmış ve şehirdeki farklı sosyal sınıflar arasındaki uçurumları büyütüştür. Apartheid sonrası dönemde, şehirdeki altyapı reformları ve toplumsal dönüşüm çabaları, yerel yönetimlerin sosyal eşitsizlikleri azaltmaya yönelik politikalar geliştirmesine olanak sağlamıştır. Ancak, ekonomik eşitsizlikler, yoksulluk, yüksek işsizlik oranları, gelir adaletsizliği ve ekonomik durgunluk gibi sorunlar hâlâ devam etmektedir. Ayrıca, şehirdeki bazı bölgelerdeki suç oranları ve güvenlik problemleri, yönetimin en büyük zorlukları arasında yer almaktadır. Bu sorunlar, şehirdeki kentleşme sürecinin kalıcı izleri olarak sürmektedir.

Kinşasa: Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin başkenti olarak, sömürgeci Belçika yönetiminin etkisiyle şekillenmiş bir şehir olarak karşımıza çıkmaktadır. Belçika'nın egemenliği altındaki şehir, büyük ölçüde merkeziyetçi yönetim yapıları, zayıf kamu hizmetleri ve altyapı eksiklikleri ile karakterize edilmiştir. Bu dönemde şehirleşme, daha çok ekonomik çıkarlar doğrultusunda şekillenmiş ve yerel halkın ihtiyaçları göz ardı edilmiştir. Bugün Kinşasa, büyük nüfus artışı ve altyapı eksiklikleriyle mücadele etmektedir. Sömürgecilikten miras kalan yolsuzluk, güvenlik sorunları ve kamusal hizmet eksiklikleri, şehirdeki yönetim uygulamalarının etkinliğini sınırlamaktadır.

Kinşasa'daki yerel yönetimler, büyük ölçüde merkezi hükümetin kararlarına bağımlıdır ve yerel halkın yönetimle etkileşimi oldukça sınırlıdır. Ayrıca şehirdeki güvenlik sorunları ve savaş sonrası yeniden yapılanma süreci, yerel yönetimlerin etkinliğini olumsuz etkilemektedir. Ancak, uluslararası yardımlar ve yeniden yapılanma projeleri ile şehirdeki altyapı eksikliklerini gidermeye çalışılmaktadır.

Lagos: Nijerya'nın en büyük ve en hızlı büyüyen metropolüdür ve sömürgecilik dönemi, şehirdeki ticaret yolları, liman yapıları ve altyapı projeleri üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur. İngilizler, şehirdeki altyapıyı genellikle kendi ekonomik çıkarları doğrultusunda geliştirmiştir. Lagos'un kentleşme süreci, sömürge dönemi ticaret merkezinin mirası olarak, büyük ölçüde ticaret ve sanayi temelli bir yapı oluşturmuştur. Ancak, hızla artan nüfus ve şehirleşme, trafik sıkışıklığı ve çevre kirliliği, gece kondu, altyapı yetersizliği, sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri gibi sorunları da beraberinde getirmiştir. Ayrıca, sanayi kirliliği ve su kaynaklarının tükenmesi, Lagos'un gelecekteki sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Yerel yönetimler, özerklik ile merkezi hükümet arasında bir denge kurmak zorundadır. Lagos'un yönetimi, büyük ölçüde kentsel dönüşüm projeleri, altyapı iyileştirmeleri ve sosyal hizmetlerin artırılması gibi hedeflere

odaklanmaktadır. Ancak, bahsi geçen sorunların yönetimin en büyük zorluklarıdır. Lagos, bu sorunlarla başa çıkmak için çeşitli stratejiler geliştirmekte ancak bu stratejilerin etkinliği sınırlıdır. Lagos'un yönetimi, bu tarihsel mirası ve yeni kentleşme dinamiklerini dengelemeye çalışmaktadır.

Özetlenecek olursa, Lagos Metropolitan Bölgesi'nde ciddi altyapı eksikliklerinin olduğunu ve bu durumun yönetim üzerinde büyük baskı oluşturduğunu göstermektedir. Ayrıca, çevre sorunlarının, özellikle atık yönetimi ve su kirliliği konularının hızla arttığı tespit edilmiştir. Nüfus artışı ve ekonomik büyüme, bu sorunların daha da karmaşık hale gelmesine neden olmaktadır. Ancak, araştırma aynı zamanda yerel yönetimlerin, sürdürülebilirlik projeleri ve altyapı iyileştirmeleri için iş birliği yapma potansiyeline sahip olduğunu da ortaya koymuştur.

Luanda: Angola'nın başkenti olarak, Portekiz sömürge yönetiminin etkilerini hala taşımaktadır. Sömürge dönemi, Luanda'daki altyapı yetersizliklerini ve sosyal eşitsizlikleri derinleştirmiştir. Portekiz'in ekonomik çıkarları doğrultusunda gerçekleştirilen şehirleşme politikaları, Luanda'nın altyapısını çoğunlukla yerel halkın ihtiyaçlarından bağımsız bir şekilde şekillendirmiştir. Bugün, Luanda hızla artan nüfusu ve gelişen ekonomik yapısı ile karşı karşıya kalırken, şehirdeki yoksulluk ve altyapı eksiklikleri, yerel yönetimler üzerinde aşırı merkeziyetçi ve baskı bir etki yaratmaktadır. Ayrıca, yolsuzluk ve yetersiz kaynaklar, kamu hizmetleri ve doğal kaynaklar üzerindeki baskıyı artırmaktadır. Luanda'nın yönetim yapısının etkinliğini sınırlamaktadır. Şehirdeki toplumsal eşitsizlikler ve yoksul mahallelerin büyümesi, Luanda'daki yönetim için önemli engeller oluşturmaktadır ve sömürgeci geçmişin etkilerini hissettirmektedir.

ŞEHİR	Sömürge Öncesi	Sömürge Dönemi	Bağımsız Dönemi	Sorunları	Güçlü Yanları
Kahire	Merkezi yönetim	Merkeziyetçi	Merkeziyetçi yönetim, bürokratik yapı	Trafik sıkışıklığı, altyapı eksiklikleri, çevre kirliliği, toplumsal eşitsizlikler ve düşük halk katılımı	Stratejik coğrafi, konumu Ticaretin gelişmesi
Johannesburg	Geleneksel şefler ve ailevi yapılar	Merkeziyetçi yönetim Apartheid rejimi	Ademi merkeziyetçi Katılımcı demokrasiyi	Sosyal eşitsizlik, ırkçılık, yüksek suç oranları, altyapı eksiklikleri ve işsizlik.	Yerel yönetimlerin halkla iletişim kurmaya yönelik reformlar, Zengin maden kaynaklarına sahip bir şehir olarak güçlü bir sanayi altyapısına sahiptir. Ayrıca, finans sektörü ve küresel ekonomiye entegrasyon sayesinde büyüme potansiyeli yüksektir
Kinşasa	Geleneksel şeflik	Merkeziyetçi	Merkeziyetçi	Yolsuzluk, altyapı, ekonomik kaynak etik ihlallere, eksiklikleri, güvenlik, konut,	Zengin kaynakları, genç nüfus,
Lagos	Geleneksel yönetimler	Merkeziyetçi	Merkeziyetçi	Trafik sorunları, yoksulluk, gece kondu ve altyapı eksiklikleri	
Luanda	Geleneksel şeflikler	Merkeziyetçi	Merkeziyetçi	Altyapı, sosyal eşitsizlikler, aşırı merkeziyetçi, yoksulluk	Petrol, küresel ekonomik.

Tablo 12: Metropollerin Sömürge Önce, Sömürge Dönemi, Sömürge Sonrası Sorunları ve Güçlü Yanları

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur)

3.7.2. Sömürgecilikten Miras Kalan Ortak Noktalar ve Benzerlikler

Çalışma bulguları, Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda gibi şehirlerin kentleşme süreçlerinde belirgin benzerlikler göstermektedir. Bu şehirler, sömürgecilik döneminde merkeziyetçi yönetimler ve altyapı eksiklikleri gibi ortak sorunlarla şekillenmişlerdir. Sömürgecilik, bu şehirlerin yönetim yapılarında bürokratik engeller yaratmış ve yerel halkın katılımını sınırlamıştır. Ayrıca, ekonomik eşitsizlikler ve sosyal dışlanma, bu şehirlerin kentleşme süreçlerinde kalıcı izler bırakmıştır.

3.7.3. Kentleşme Süreçlerinin Tarihsel ve Kültürel Bağlamda Farklılaşması

Kentleşme süreçlerinin tarihsel ve kültürel bağlamda farklılaşması, her şehirdeki yönetim anlayışını da etkilemiştir. Örneğin, Johannesburg'un apartheid sonrası dönemdeki kentleşme süreci, sosyal eşitsizliklerin giderilmesi ve kapsayıcı kalkınma anlayışına dayalıdır. Buna karşın, Kinşasa ve Luanda gibi şehirlerde, merkeziyetçi yönetim anlayışları ve yolsuzluk gibi sorunlar, yönetim uygulamalarının etkinliğini sınırlamaktadır. Lagos ve Kahire ise, daha sanayi temelli ve ticaret odaklı kentleşme süreçleriyle şekillenmiştir.

3.7.4. Sömürge Geçmişinin Yönetim Uygulamalarına Etkisi

Sömürgecilikten miras kalan yönetim anlayışları, bu şehirlerdeki kentleşme ve sosyal hizmetlerin sunulmasında önemli bir engel teşkil etmektedir. Merkeziyetçi yönetimler, halkın katılımını sınırlayan bürokratik yapılar ve altyapı eksiklikleri, özellikle Kinşasa ve Luanda gibi şehirlerde, yönetim uygulamalarının etkinliğini sınırlamaktadır. Bununla birlikte, Johannesburg ve Lagos gibi şehirlerde, bu mirasla mücadele etmek için çeşitli reformlar yapılmış ve yerel yönetimler, halkla daha fazla etkileşim kurmaya yönelik adımlar atmıştır.

3.7.5. Küreselleşme ve Metropolleşme Süreçlerinin Yönetim Modellerine Etkisi

Küreselleşme ve metropolleşme süreçleri, bu şehirlerdeki yönetim anlayışlarının evriminde önemli bir rol oynamaktadır. Johannesburg'un küresel ekonomik ağlarla entegrasyonu, şehirdeki yönetim anlayışını sosyal kalkınma ve işbirliği temelli bir yaklaşımda şekillendirmiştir. Kahire ve Lagos ise, küreselleşme ile birlikte hızla artan nüfus ve sanayi büyümesiyle başa çıkmaya çalışmaktadır. Luanda ve Kinşasa, küresel

aktörlerin etkisiyle yeni reform süreçleri geliştirmeye çalışırken, eski sömürge güçlerinin etkileri hala devam etmektedir.

3.7.6. Eski Sömürge Güçlerinin Rolündeki Değişimlerin Kentleşme Modellerine Etkisi

Eski sömürge güçlerinin, özellikle Fransa ve İngiltere'nin, bu şehirlerdeki kentleşme modelleri üzerindeki etkileri, zaman içinde değişim göstermiştir. Fransa ve İngiltere gibi eski sömürgeci güçler, kentleşme süreçlerinde ekonomik çıkarlarını öncelemiş, ancak zamanla yerel yönetimlerin özerkliğini artıran reformlar yapmışlardır. Bu değişim, her şehirde farklı hızda gerçekleşmiş ve kentleşme modellerinin evriminde önemli rol oynamıştır.

3.7.7. Yeni Aktörlerin Reform Süreçleri ve Kentleşme Bağlamındaki Etkileri

Modern kentleşme süreçlerinde uluslararası kuruluşlar ve gelişmekte olan ülkeler gibi yeni aktörlerin rolü giderek arttı. Bu aktörlerin reform süreçlerine katkıları özellikle altyapı projelerinde, sosyal hizmetlerin iyileştirilmesinde ve çevresel sürdürülebilirlik alanlarında önemli etkiler yaratmıştır. Ancak, kıdemli sömürgeci güçlerin süregelen etkileri, bu reform girişimlerinin etkinliğini kısıtlamaya devam etmektedir. Kayda değer mega projelere imza atan yeni aktörler, faaliyetlerini ağırlıklı olarak hizmet sektörü ve ekonomik kalkınma üzerine yoğunlaştırmışlardır. Fakat, yönetsel alanda belirleyici bir etkiye sahip olabilmeleri için henüz yeterli düzeye ulaşmadıkları gözlemlenmektedir.

Bu bulgular, Afrika'nın büyük metropol şehirlerinde kentleşme süreçlerinin sömürgecilik dönemi ve sonrası etkilerini yansıtan bir analiz sunmaktadır. Kentleşme modellerinin tarihsel ve kültürel bağlamda şekillenmesi, bu şehirlerdeki yönetim uygulamalarının etkinliğini ve gelecekteki reform süreçlerini etkileyen önemli faktörlerden biridir.

SONUÇ

Bu çalışma, Afrika'nın önde gelen metropollerinden Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda'nın kentleşme süreçlerini derinlemesine incelemeyi amaçlamıştır. Özellikle bu süreçlerin sömürgecilik döneminden miras kalan yapısal ve toplumsal etkileri üzerinde durulmuştur. Araştırma, her bir şehrin tarihi, kültürel ve sosyo-politik bağlamda nasıl şekillendiğini, metropoliten yönetimlerinin karşılaştığı ortak ve özgül zorlukları karşılaştırmalı olarak ele alarak, bu şehirlerin mevcut yönetim uygulamalarının etkinliğini ve gelecekteki reform süreçlerini etkileyen önemli faktörleri ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, Afrika'nın kentleşme süreçlerinin sömürgecilik dönemi, bağımsızlık sonrası gelişim ve küreselleşme gibi farklı dinamiklerin etkisi altında şekillendiğini gösterilmiştir.

Sömürge dönemi, pek çok şehirde yönetim anlayışlarını şekillendiren temel faktörlerden biri olmuştur. Bu dönemde merkeziyetçi, otoriter ve dışlayıcı yönetim modelleri benimsenmiş; bu durum altyapı yetersizliklerinin ve toplumsal eşitsizliklerin derinleşmesine yol açmıştır. Şehirlerin yönetim yapıları, yerel halkın ihtiyaçlarını göz ardı ederek, sömürge yönetimlerinin kendi ekonomik çıkarları doğrultusunda yapılandırılmıştır. Bu durum, günümüzdeki şeffaflık eksikliklerinin, hesap verebilirlik sorunlarının ve katılım yetersizliklerinin yanı sıra, zayıf kurumsal kapasitenin, yolsuzlukların ve çıkar çatışmalarının temelini oluşturmuştur.

Bağımsızlık sonrası dönemde, sömürge dönemi sorunlarını çözmeye yönelik önemli adımlar atılmış olsa da, eski yönetim yapılarına ve sömürge geçmişinin bıraktığı izlere karşı büyük bir mücadele gereksinimi ortaya çıkmıştır. Çalışma, sömürgecilik döneminin bu şehirlerin kentleşme süreçleri üzerindeki kalıcı etkilerini göstermektedir. Örneğin, Kahire'deki merkeziyetçi yönetim yapısı, halkın katılımını sınırlamakta ve yönetim uygulamalarının etkinliğini azaltmaktadır. Aynı şekilde, Johannesburg'daki apartheid dönemi, sosyal eşitsizliklerin daha da derinleşmesine sebep olmuş ve bu eşitsizlikler günümüzde de devam etmektedir.

Sömürge geçmişinin izleri, günümüz şehirlerinde hem yönetim anlayışlarını hem de toplumsal yapıları etkilemeye devam etmektedir. Bu olgu, şehirlerin kalkınması ve toplumsal eşitliğin sağlanması adına kritik bir engel teşkil etmektedir. Gelecek nesillerin bu sorunlarla başa çıkabilmeleri için, geçmişten ders alarak daha kapsayıcı ve adil yönetim modellerini geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu tez çalışması, sömürgeciliğin getirdiği tarihsel birikimlerin bu şehirlerin kentleşme süreçlerindeki ortak noktaları ve benzerlikleri belirgin bir şekilde tespit edilmiştir. Çalışma, Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda gibi şehirlerin kentleşme süreçlerinde belirgin benzerlikler göstermektedir. Bu şehirler, sömürgecilik döneminde merkeziyetçi yönetimler ve altyapı eksiklikleri gibi ortak sorunlarla şekillenmişlerdir. Sömürgecilik, bu şehirlerin yönetim yapılarında bürokratik engeller yaratmış ve yerel halkın katılımını sınırlamıştır. Ayrıca, ekonomik eşitsizlikler, sosyal dışlanma, şeffaflık eksikliklerinin, hesap verebilirlik sorunlarının ve katılım yetersizliklerinin yanı sıra, zayıf kurumsal kapasitenin, yolsuzlukların ve çıkar çatışmalarının bu şehirlerin kentleşme süreçlerinde kalıcı izler bırakmıştır.

Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda gibi şehirler, sömürgecilik döneminden miras kalan ortak sorunlarla karşı karşıya kalmalarına rağmen, kentleşme süreçlerinde farklı dinamikler sergilemektedir. Örneğin, Johannesburg'un apartheid sonrası dönemdeki sosyal dönüşüm çabaları, Kinşasa ve Luanda'daki merkeziyetçi yönetim anlayışları ile karşılaştırıldığında daha kapsayıcı bir yaklaşım sergilemektedir. Lagos ise, hızlı nüfus artışı ve sanayi büyümesi ile başa çıkmaya çalışırken, altyapı yetersizlikleri ve çevre sorunları gibi zorluklarla mücadele etmektedir.

Farklılıkları açısından bakıldığında bu şehirlerin kentleşme süreçlerindeki farklılıklar, tarihsel, siyasi, ekonomik ve kültürel bağamlarıyla ilişkilidir. Her bir şehir, sömürge döneminden miras kalan sorunları ve etkileri kendi bağamlarında yaşamış ve kentleşme süreçlerini şekillendirmiştir. Örneğin, Kahire'nin tarihi ve kültürel mirası, Johannesburg'un apartheid geçmişi, Kinşasa'nın ekonomik zorlukları, Lagos'un hızlı büyümesi ve Luanda'nın savaş sonrası yeniden yapılanması, bu şehirlerin benzersiz kentleşme dinamiklerini oluşturmaktadır.

Bu farklılıklar, şehirlerin kentleşme süreçlerindeki benzerliklerin yanı sıra, her birinin kendine özgü karakteristikleri ve zorlukları olduğunu göstermektedir. Sömürge dönemi, bu şehirlerin yönetim yapıları ve kentsel dokuları üzerinde kalıcı izler bırakmış olup, gelecekteki kentleşme modellerinin daha kapsayıcı ve adil olabilmesi için geçmişten ders çıkarmak gerekmektedir.

Metropolitan yönetim açısından şehirlerin farklılıkları, tarihsel ve sosyo-ekonomik bağamlara bağlıdır. Kahire'nin merkeziyetçi yönetimi ve sınırlı katılım mekanizmaları, etkin ve kapsayıcı yönetimi zorlaştırmaktadır. Johannesburg'un katımlı işbirliği

bölgesel yönetim modeli, apartheid geçmişiyle başa çıkmayı amaçlasa da, sosyo-ekonomik eşitsizlikler kalıcıdır. Kinşasa'daki zayıf kurumsal yapılar ve yolsuzluk, metropoliten yönetimin etkinliğini zayıflatmaktadır. Lagos'un dinamik yerel yönetimleri, hızlı büyüyen nüfusa hizmet sunumunda zorlanırken, Luanda'nın merkezi yönetim ile yerel yönetim arasındaki ilişki ve petrol gelirlerine dayalı düzensiz kalkınma süreci, şehri farklı bir yönetim modeliyle farklılaştırmaktadır.

Şehirlerin metropoliten yönetim modellerindeki bu farklılıklar, her bir şehrin kendine özgü bağlamı ve tarihsel mirası ile karmaşık bir ilişki içerisindedir. Daha kapsayıcı ve yerel özelliklere yugun yönetim modellerinin geliştirilmesi için, bu farklılıkların ve tarihsel bağlamların dikkate alınması gerekmektedir. Bu süreç, sömürge döneminden miras kalan sorunlarla başa çıkmada ve gelecekte daha sürdürülebilir kentleşme için önemlidir.

Afrika'da yerel yönetim sistemlerinin tarihsel kökenleri, büyük ölçüde Batı ve özellikle Fransız sömürge yönetiminden önemli ölçüde etkilenmiştir. Belediyeler, sömürgeciliğin son dönemlerinde yönetsel yapıların bir parçası olarak ortaya çıkmış ve bu yapılar, bağımsızlık dönemine intikal etmiştir. Bağımsızlığın ilk yıllarında, yerel yönetim sistemleri kıtanın dört bir yanında yaygınlaştırılmış, bu süreçte hukuki çerçeveleri ve örgütlenme biçimleri oluşturulmuştur. Ancak Afrika'da güncel uluslararası gelişmelerden metropol yönetimleri, kentleşme ve bölgesel kalkınma süreçlerini derinden etkilenmektedir. Bu bağlamda Afrika ülkeleri, sömürgecilerin görünmez kalıntılarından kurtulmaya hızlı bir şekilde çalışırken, gereksiz eleştiriden ziyade, her alanda destek ve işbirliğine ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda, eski sömürge güçlerinin, özellikle Fransa'nın, kentleşme modelleri üzerindeki rolündeki değişimlerin etkileri tartışmalı hale gelmiştir.

Bu çerçevede küreselleşme ve yeni aktörlerin rolü bu kapsamda dâhil edilmektedir. Küreselleşme süreçleri, bu şehirlerdeki yönetim anlayışlarının evriminde önemli bir rol oynamaktadır. Eski sömürge güçlerinin etkisi azalırken, yeni aktörlerin (uluslararası kuruluşlar, gelişmekte olan ülkeler) reform süreçlerine katkıları giderek artmaktadır. Ancak, bu yeni aktörlerin etkinliği, kıdemli sömürgeci güçlerin süregelen etkileri nedeniyle sınırlı kalmaktadır. Bu durum, yönetim uygulamalarının etkinliğini ve sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Böylece hızlı gelişen güncel gelişmeler Afrika kentleşme süreçlerin ve reformların işleyişini eskisi gibi olmayacağını göstermektedir.

Bu tez çalışması, Afrika'daki seçilmiş ülkelerin kentlerinin yönetsel sorunlarını detaylı bir şekilde ele alarak, literatüre önemli katkılar sunmayı hedeflemektedir. Tez hem politika yapıcılara hem de yerel yönetim temsilcilerine durum analizleri yoluyla farklı perspektiflerden çözüm önerileri sunarak, özgün değerini ortaya koymaktadır. Bilindiği gibi metropoliten şehirlerdeki yönetim sorunları, yalnızca altyapı eksiklikleri veya ekonomik sorunlarla sınırlı değildir. Sosyal eşitsizlik, güvenlik, yolsuzluk, şeffaflık, hesap verebilirlik ve toplumsal katılım gibi meseleler de çözülmesi gereken önemli unsurlardır. Bu bağlamda, desentralizasyon (yerinden yönetimi) katılımcı demokrasi anlayışının güçlendirilmesi, yerel yönetim arasında işbirliği ve koordinasyon, yerel yönetimlerin daha etkin hale getirilmesi, sürdürülebilir altyapı yatırımlarının artırılması ve sosyal eşitsizlikleri azaltmaya yönelik politikaların uygulanması gerekmektedir. Ayrıca, güvenlik sorunlarına yönelik toplumsal temelli çözümler ve yerel halkın yönetim süreçlerine dahil edilmesi de önemli adımlar olarak öne çıkmaktadır.

Afrika'da desentralizasyon ve katılımcı demokrasi anlayışının güçlendirilmesi, yerel yönetimlerin etkinliğini artırarak, halkın karar alma süreçlerine daha fazla katılımını sağlayacaktır.

Sömürge sonrası metropoliten şehirlerde merkezi yönetimlerin hala güçlü olması, yerel yönetimlerin sınırlı yetkilerle çalışmasına neden olmaktadır. Bu durum, yerel ihtiyaçlara hızlı cevap verilmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, merkezi ve yerel yönetim arasında daha etkili bir işbirliği sağlanmalıdır. Merkezi yönetim, yerel yönetimlere daha fazla yetki ve kaynak aktarımı yaparak yerel yönetimlerin şehir sorunlarına daha etkin çözüm üretebilmelerine imkân sağlamalıdır. Ayrıca, yerel yönetimlerin merkezi yönetimle birlikte, uzun vadeli kalkınma planları geliştirmesi önemlidir. Bunun yanı sıra sürdürülebilir altyapı yatırımları, şehirlerin ekonomik ve sosyal kalkınmasını destekleyecek, sosyal eşitsizliklerin azaltılmasına yönelik politikalar, toplumun tüm kesimlerinin refahını artıracaktır. Güvenlik sorunlarına yönelik toplumsal temelli çözümler, yerel halkın güvenliğini ve yaşam kalitesini artıracaktır.

Metropoliten şehirlerde karşılaşılan bu yapısal sorunları aşmak için geçmişin etkilerinden bağımsız, yenilikçi ve bütüncül bir yönetim anlayışının benimsenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Afrika'da metropoliten yönetim modellerinin yerel özelliklere ve ihtiyaçlara göre şekillendirilmesi gerektiği ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için bütüncül bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğini de önemle

vurgulanmak gerekir. Bu tür bir yönetim modeli, şehirlerin sürdürülebilir kalkınmasını sağlayarak, Afrika metropoliten yönetimlerinin geleceğine ışık tutacak ve küresel kentler sırlamasında hakkettiği yere ulaşacaktır.

Bu çalışma, Afrika'nın büyük metropollerindeki kentleşme süreçlerinin karmaşık yapısını anlamak için önemli bir temel sunmakta olduğu için gelecekte bu alanda çalışacak olanlara ışık tutabilir. Küreselleşme, metropoliten şehirlerin ekonomik, kültürel ve toplumsal yapıları üzerinde önemli değişikliklere yol açmaktadır. Herhangi bir çalışma içerisinde söz konusu odak noktalarının tümünü aynı anda analize dahil etmek mümkün olmadığı için gelecekteki araştırmacılar için bazı boşluklar ve öneriler bulunabilir. Bu tezin bulgularından hareketle ortaya çıkan sonuçlar yeni bir referans kaynağı olma potansiyeli nedeniyle değerlidir. Küreselleşme ve güncel uluslararası gelişmeler çerçevesinde Afrika'daki metropol yönetimleri, kentleşme ve bölgesel kalkınma süreçlerinin etkileri belirli periyotlarla incelenmelidir. Bu, şehirlerin küresel ekonomik ağlarla entegrasyonunu ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları anlamak için önemlidir.

Afrika'nın yerel yönetim sistemlerinin işleyişini iyileştirmeyi hedefleyenlere yol göstermeyi amaçlayan bu tür çalışmalarda sistemin işleyişine dair birçok engel bulunmaktadır. Araştırmacılar, veri toplama konusunda ülkeden ülkeye farklı kısıtlamalarla karşılaşmaktadır. Yerel temsilcilerin siyasi sebeplerden dolayı uygulama çalışmaları yapma imkanları sınırlıdır. Ayrıca, dijital yetersizlikler, iletişim ve bürokrasi kaynaklı sorunlar da bu engeller arasında yer almaktadır.

Gelecek araştırmalar yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve yerel halkın yönetim süreçlerine katılımını sağlayacak katılımcı demokrasi yapılarının oluşturulması konuları önerilen konular arasında yer alabilir. Bu, merkezîyetçi yönetim anlayışının aşılması ve daha etkili yönetim uygulamalarının geliştirilmesi için kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, yerel meclislerin, halkın katılımını teşvik edecek şekilde nasıl güçlendirilebileceği üzerine çalışmalar yapılabilir. Demokratik katılımı teşvik edecek dijital platformlar ve katılımcı bütçeleme gibi yöntemlerin incelenmesi de önerilebilir.

Afrika'daki metropoliten yönetimlerin en belirgin problem alanlarından olan altyapı eksiklikleri, metropoliten şehirlerdeki en önemli sorunlardan biridir. Gelecekteki araştırmalar, altyapı projelerinin çevre dostu ve sürdürülebilir yöntemlerle nasıl tasarlanabileceği üzerine yoğunlaşmayı tercih edebilir. Bu projelerin sadece fiziksel

yapıları değil, sosyal eğitsizlikleri de göz önünde bulunduracak şekilde hazırlanması gerektiği unutulmamalıdır.

Son olarak, bu tez, Afrikadaki en büyük metropoliten şehirlerdeki (Kahire, Johannesburg, Kinşasa, Lagos ve Luanda) yönetim sorunlarının zlmesinde çok yönlü ve entegre bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalar, geçmişin miraslarını göz önünde bulundurarak, metropoliten yönetimlerin daha sürdürülebilir, adil ve etkin bir şekilde yapılandırılmasına katkı sağlamalıdır. Hem yerel hem de küresel dinamiklerin etkisi altında şekillenen bu şehirlerde, toplumsal katılımın güçlendirilmesi ve sosyal eğitsizliklerin giderilmesi gibi temel unsurların dikkate alınması, şehirlerin sürdürülebilir kalkınmasını ve yaşam kalitesini artıracaktır. Afrika'daki kentleşme ve metropoliten yönetişim konusunda kapsamlı bir inceleme sunan bu çalışmada elde edilen bulguların, politika yapıcılar, akademisyenler, bu alandaki literatüre ve uygulayıcılar için değerli kestirimler sağlayarak Afrika'daki kentsel gelişim süreçlerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunması muhtemeldir

KAYNAKÇA

- Abang, P., Ofuebe, C. (Ed.), ve Nwogbo, D. C. (Coord.). (2018). *Local government administration (Course No. 707)*. National Open University of Nigeria.
- Abati, O. O., ve Kugbayi, O. (2023). Local government system in Nigeria. In A. Farazmand (Ed.), *Global encyclopedia of public administration, public policy, and governance*. Springer. 10.1007/978-3-030-66252-3_3942
- Abdallah, M. (2004). Globalization and its impact on the urban environment. King Saud University (KSU). <https://faculty.ksu.edu.sa/ar/mosaind/page/23055>. "E.T.24/6/2023"
- Abdel Baseer, K. A., & Sakhr, H. (2021). Clinical profile and risk factors of recurrent pneumonia in children at Qena governorate, Egypt. *International Journal of Clinical Practice*, 75(4), e13695.
- Abdel Wahed Ahmed, M. M., ve Abd El Monem, N. (2020). Sustainable and green transportation for better quality of life: Case study of Greater Cairo, Egypt. *HBRC Journal*, 16(1), 17-37. <https://doi.org/10.1016/j.hbrcj.2019.09.001>
- Abdelaal, A., Awatta, H., Nagati, O., Salman, S., & Shykhon, M. (2021). Centralised urban governance in the Greater Cairo City Region: A critical understanding of key challenges and responses. In S. Bekker, S. Croese, & E. Pieterse (Eds.), *Refractions of the National, the Popular and the Global in African Cities*. 41.
- Abe, T., ve Omotoso, F. (2021). Local government/governance system in Nigeria. In *Nigerian politics*, 185-216). Springer
- Abiodun, J. O. (1974). Urban growth and problems in metropolitan Lagos. *Urban Studies*, 11(3), 341-347.
- Aboakrab, A. H. (2020). Decomposing the socioeconomic inequality in delivery care in Egypt. *المجلة العلمية للإقتصاد و التجارة*, 50(2) , 603-624.
- Abrahams, C., & Everatt, D. (2019). City Profile: Johannesburg, South Africa. *Environment and Urbanization ASIA*, 10(2), 255-270.
- Abrahamson, M. (2004). *Global cities*. Oxford University Press.
- Abrahamson, M. (2019). *Globalizing cities: A Brief introduction*. Routledge.
- Abulnaga, B. E. (2021). Re-inviting mining for Egypt—A framework for small and artisanal mining. In A. A. Elkhoully & A. Negm (Eds.), *Management and development of agricultural and natural resources in Egypt's desert*. Springer Water. Springer, https://doi.org/10.1007/978-3-030-73161-8_4
- Adamolekun, L. (1979). The idea of local government as a third level of government. *The New Local Government System in Nigeria*. Heinemann.

- Adeniran, I., Otokiti, K. V., ve Durojaye, P. (2020). Climate change impacts in a rapidly growing urban region—a case study of Ikeja, Lagos, Nigeria. *International Journal of Environmental Planning and Management*, 6(1), 13-23.
- Adewale, A., ve Schepers, S. (2023). African pre-colonial social and political structures. İçinde *Reimagining Africa* (ss. 67-90). Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-40360-6_4
- Adeyemi, O. O. (2019). Local government administration in Nigeria: A historical perspective. *Journal of Public Administration and Governance*, 9(2), 161-179.
- Advanced Research on Law and Governance, doi: 10.21608/ijarlg.2021.91951.1025
- Africa, G. U. P. I. (2018). A view from Angola through the redevelopment of the bay of Luanda. *International Journal of Urban and Regional Research*, DOI:10.1111/1468-2427.12591
- African Development Bank Group, (2022). Le Rayonnement Économique, D. V. Dynamiques De L'urbanisation Africaine. Afdb.org, <https://www.afdb.org/documents/publications> “E. T.26/07/2020”
- African Union. (2014). *African charter on the values and principles of decentralization, local governance and local development.*, African Union. “E.T. 2/ 12/2021”
- Africapolis. (2016). *Nigeria country report*. <https://africapolis.org/en/country-report/Nigeria>. “E.T. 17/3/2020”
- Africapolis. (2022). Dynamiques Et Facteurs D'urbanisation, <https://africapolis.org/fr/about/urbanisation-dynamics-and-drivers> “13/9/2024”
- Aghayere, V. O. (2010). Local government in Nigeria since 1950. In R.F. Ola & J.E. Imhanlahimi (Eds.), *Nigeria Political System: Trends Perspectives* (43-54). University of Benin Press.
- Agone France, G., Feldman, L. D., Horgan, D., Ünlü, H., ve Yıldırım, S. (1987). Metropolitan yönetim: Dünya ve Türkiye’de. *Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği Yayını*.
- Aghemelo, A. T. (2021). Federalism. (Yayınlanmamış doctoral thesis). Ambrose Alli University, Ekpoma.
- Aguibetova, O. (2006). Le concept de la métropolisation: Transformation d’une ville en une «ville mondiale». *Centre International de Formation Européenne, Institut Européen des Hautes Études Internationales*.
- Ahimah-Agyakwah, S., Nketiah-Amponsah, E., & Agyire-Tettey, F. (2022). Urbanization and poverty in Sub-Saharan Africa: evidence from dynamic panel data analysis of selected urbanizing countries. *Cogent Economics & Finance*, 10(1). <https://doi.org/10.1080/23322039.2022.2109282>

- Ahmed, N., ve Kim, S. H. (2020). Developing small and medium-sized enterprises in Islamic developing countries: Exploring the influential factors for Egypt. *Asian Economic and Financial Review*, 10(6), 670-679.
- Ahrend, R., Gamper, C., ve Schumann, A. (2014). The OECD metropolitan governance survey. Organisation for economic co-operation and development. <http://www.oecd-ilibrary.org/content/workingpaper/5jz43zldh08p-en>.
- Ajayi, J. K., Ahmed, J. A., Abdullah, S., ve Abubakar, S. B. (2021). Financial autonomy and local government funding in Nigeria: The role of Nigeria fiscal intelligence unit (NFIU). *International Journal of Innovative Development and Policy Studies*, 9(2), 97-105.
- Akinla, F. (2021, Temmuz 8). PwC – Nigeria’s local government system: Challenges and Opportunities Abound. *CFI.co Africa Asia Pacific Europe Latin America Middle East*.
- Aksu, D., & Akman, Ç. (2023). *Mısır Arap Cumhuriyeti’nin Yerel Yönetim Yapısı: Karşılaştırmalı Bir Analiz*. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(28), 57-76.
- Alexander, G., & Kane-Berman, J. (2014). *The 80/20 Report: Local Government in 80 Indicators Over 20 Years*. Johannesburg: South African Institute of Race Relations.
- Alexander, G., ve Kane-Berman, J. (2014). Local government in South Africa: The state of the nation. *South African Institute of Race Relations*
- Aleyomi, M. B. (2013). Local government administration in Nigeria: A review. *Africana*, 6(2), 33-47.
- Ali, M. A. (2019). The impact of intergovernmental relations on local government administration in Nigeria. *Journal of Management and Technology*, 15, 74-81.
- Allan, K., Gotz, G., ve Joseph, C. (2001). *Johannesburg: An African city in change. A recent history of local government in Johannesburg, 1995–2001*. Zebra Press.
- Allen-Taylor, K. O. (2022). Reviewing the concept waste hierarchy guideline and the environmental problem of waste management in Lagos State, Nigeria. *Open Journal of Environmental Research*, 3(1), 35-50.
- Alo, E.N. (2013). Fiscal federalism and local government finance in Nigeria. *World Journal of Education*, 2(5), 19-27.
- Alptekin, M. Y. (2012). *Medeniyet havzalarından küresel trendlere şehir ve toplum: Şehirlerin toplum biçimlendirme işlevi*. Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Aluko, O. (2011). Development control in Lagos State: An assessment of public compliance to space standards for urban development. *African Research Review*, 5(5), 169-184.

- Andersen, H. T., ve Damurski, L. (2022). Towards political cohesion in metropolitan areas: An overview of governance models. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, (56), 43-62.
- Andersson, M., & Ghesquiere, F. (Eds.). (2020). *International practices of metropolitan governance: A compendium of collaborative arrangements in metropolitan areas* (English). World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/278861591018281649>
- Angola. Constituição da República Angolana de 2010. Disponível em: Publicada na Iª Série do Diário da República N.º 23 de 5 de Fevereiro de 2010 Rectificada pela Declaração inserta na Iª Série do Diário da República N.º 165 de 31 de Agosto de 2010. <https://tribunalsupremo.ao/>
- António, D. F. (2022). *As consequências da crise económica na administração pública Angola no período de 2002-2009*. unilab.edu.br.
- Araba, A. A. (2021). *Internal Party Democracy and Performance of Governors in Nigeria: A Study of Lagos and Kwara States (2003-2018)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Kwara State University.
- Artur, A. C. (2021). *Gestão de recursos públicos em Angola: arrecadação e aplicação das receitas fiscais na economia angolana no período de 2014 à 2019*. repositorio.unilab.edu.br
- Arup. (n.d.). *Carbon Research Project, Johannesburg*. Arup. Retrieved from <https://www.arup.com/projects/carbon-research-project-johannesburg/>. “E.T.18/2/2025”
- Asem Waled, S. Walid Akel, A. Asem Waled Shaar, ve Walid Akel Arab (2022). Impact of Local finance and popular participation on local development. Comparative Study Between The Syrian Arab Republic And The Arab Republic Of Egypt. *Advances in Community Services Research* <https://doi.org/10.26389/AJSRP.C170721>
- Ashoub, S. H., & ElKhateeb, M. W. (2021). Enclaving the city: New models of containing the urban populations—A case study of Cairo. *Urban Planning*, 6(2), 202-217.
- Aslanoğlu, R. A. (2000). *Kent, kimlik ve küreselleşme* (2. Baskı). Ezgi Kitabevi.
- Assistance Scolaire Personnalisée. (ASP). (2023). *Le Caire, métropole d'un pays pauvre.*, <https://www.assistancescolaire.com/eleve/6e/geographie/reviser-une-notion/le-caire-metropole-d-un-pays-pauvre-6gpu02>. “E.T. 24/10/2024”
- Atakpa, M., Ocheni, S. ve Nwankwo, B.C. (2012). Analysis of options for maximizing local government internally generated revenue in Nigeria, *International Journal of Learning and Development*, 2(5): 94-104

- Auwalu, F. K., ve Bello, M. (2023). Exploring the contemporary challenges of urbanization and the role of sustainable urban development: A Study of Lagos City, Nigeria. *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 7(1), 175-188.
- Aydal, D. (2020). *Maden savaşlar* (1. Baskı). Motto Yayınlar.
- Bacot, H., ve Christine, J. (2006). What's so “special” about airport authorities? Assessing the administrative structure of US airports. *Public Administration Review*, 66(2), 241-251.
- Bahl, R. W., Linn, J. F., ve Break, G. F. (1992). *Urban public finance in developing countries*, Oxford University Press for the World Bank. 24165.
- Bailey, N. A. (1968). Local and community power in Angola. *Western Political Quarterly*, 21(3), 400-408.
- Balasuriya, K. (2023). Engaging traditional leaders in local governance: devising a generalisable framework for sub-saharan africa. *The Journal of Development Studies*, 59(5), 637-652.
- Bandauko, E., Arku, G., ve Nyantakyi-Frimpong, H. (2022). A systematic review of gated communities and the challenge of urban transformation in African cities. *Journal of Housing and the Built Environment*, 37(1), 339-368.
- Bandyopadhyay, S., & Green, E. (2012). The reversal of fortune thesis reconsidered. *Journal of Development Studies*, 48(7), 817-831.
- Barlow, M. (1997). Administrative systems and metropolitan regions. *Environment and Planning C: Government and policy*, 15(4), 399-411.
- Barres, R., ve Costa, M. M. (2022). La representación democrática en los gobiernos metropolitanos en Europa: entre el reescalamiento de los sistemas locales y la innovación institucional. *Revista española de ciencia política*, (59), 43-64.
- Barroso, R. B. (2023). *A Administração das Autarquias Locais* (Master's thesis). estudogeral.uc.pt
- Barsoum, G. (2018). Egypt's many public administration transitions: reform vision and implementation challenges. *International Journal of Public Administration*, 41(10), 772-780.
- Battery, J., ve Vircoulon, T. (2020). *Les pouvoirs coutumiers en RDC institutionalization, politization et resilience*. Notes de l'Ifri, Ifri.
- BBC News. (2023). *Angola country profile*, <https://www.bbc.com/news/world-africa-13036732>. “E.T. 3/4/2024”
- Beall, J., Guha-Khasnobis, B., & Kanbur, R. (Eds.). (2010). *Urbanization and development: Multidisciplinary perspectives*. Oxford University Press.

- Beall, J., Parnell, S., & Albertyn, C. (2015). Elite compacts in Africa: The role of area-based management in the new governmentality of the Durban City-region. *International Journal of Urban and Regional Research*, 39(2), 390-406. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12178>
- Beavon, K. (2022). *Johannesburg: The making and shaping of the city* (9). Brill.
- Beeckmans, L. (2015). Kinshasa: a city of 'squatters' and planning schemes. In *Territoires périurbains: développement, enjeux et perspectives dans les pays du Sud*, 249-258). Presses Agronomiques de Gembloux.
- Bekink, B. (2006) Principles of South African local government law. *Elsevier Butterworth Heinemann*.
- Bello, M. L. (2014). Intergovernmental relations in Nigeria: An assessment of its practice at the local government level. *Journal of poverty, Investment and Development*, 4, 66-76.
- Bellucci, B. (2010). The state in Africa. *The Perspective of the World Review*, 2(3), 9-42.
- Ben Néfissa, S. (2020). Votes, opinions et sociabilités ordinaires dans l’Egypte post-révolutionnaire: Le cas d’un quartier du Caire. *Working Papers*, (1). <https://umr-developpement-societes.univ-paris1.fr/menu-haut/publications/working-papers-ds/>. “E.T. 15/1/2025”
- Benko, G. (2000). Mundialização da economia e metropolização do mundo. repositorio.ul.pt
- Berrisford, S. (2011). Unravelling apartheid spatial planning legislation in South Africa: A case study. *Urban Forum*, 22(3), 209-228.
- Biçakcı, H. (2018). Batı Afrika’da Kentleşme Hareketleri: Lagos Örneği. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 1-22.
- Bird, R. M., ve Slack, E. (2007). An approach to metropolitan governance and finance. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 25(5), 729-755.
- Black, J. (2019). *A Brief History of Spain: Indispensable for Travellers*. Hachette UK.
- Bliznina, N. (2020). Metropolitan tier of government to facilitate a bottom-up two-tier metropolitan governance model in Melbourne, Australia. *Australian Planner*, 56(3), 206–216. <https://doi.org/10.1080/07293682.2020.1775667>
- Bobineau, J., & Gieg, P. (Eds.). (2016). *The Democratic Republic of the Congo. La République Démocratique Du Congo: Problèmes, Progress and Prospects. Problèmes, Progrès Et Perspectives*. LIT.
- Bolia Ikoli, B. (2014). Kinshasa ma ville, ma capitale. Dossiers, etudes et documents. torrossa.com

- Bongwa, A. N., ve van Dijk, M. P. (2021). Financing urban infrastructure and services in Africa. In urban planning, management and governance in emerging economies. 162-185. *Edward Elgar Publishing*.
- Botros, N. S. (2004). A new classification of the gold deposits of Egypt. *Ore Geology Reviews*, 25, 1-37.
- Bradley, M. T. (2011). African perceptions of democracy. *African Journal of Political Science and International Relations*, 5(11), 456-464.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. (2019, December 30). Lake Tumba. In *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/place/Lake-Tumba>
- Brunn, S. D., Williams, J. F., & Zeigler, D. J. (Eds.). (2003). *Cities of the world: World regional urban development*. Rowman & Littlefield.
- Brunn, S. D., Zeigler, D. J., Hays-Mitchell, M., & Graybill, J. K. (2020). *City of the World, Regional Patterns and Urban Environments* (7. Baskı).
- Bryman, A. (2016). *Social research methods*. Oxford University Press.
- Bscholarly. (2024). Duties/Functions Of Local Government: Top 13. Retrieved from https://bscholarly.com/functions-local-government/#google_vignette
- Buhari, S. O., Aponjolosun, M. O., Oni, B. G., ve Sam, M. W. (2020). Sustainable urban mobility: An approach to urbanization and motorization challenges in Nigeria, a case of Lagos state. *Journal of Sustainable Development of Transport and Logistics*, 5(2), 90-97.
- C.E.P.F Egypt, (2015). (Youtube Chanel) Yerel yönetim: 2- Mısır'da Yerel Yönetimin Temel Organizasyonları, “E.T. 23/12/2024” <https://www.youtube.com/watch?v=HaS8GjO43EM>
- Cahen, C. (1958). Zur geschichte der städtischen gesellschaft im islamischen orient des mittelalters. *Saeculum*, *vr-elibrary.de*, 9(JG), 59-76. <https://doi.org/10.7788/saeculum.1958.9.jg.59>
- Cairo Governorate (2016) Cairo, the capital of Ard Al-Kinanah Egypt About Cairo. <http://www.cairo.gov.eg/ar/pages/CairoInLines.asp?CiLID=3>. cairogov@cairo.gov.eg “E.T.15/7/2021”
- Cäker, M., ve Nyland, K. (2017). Inter-organizational cooperation challenging hierarchical accountability: The dominated actors in a municipal joint venture. *Financial Accountability & Management*, 33(1), 102-120. <https://doi.org/10.1111/faam.12115>
- Cameron, R. (2006). Local government boundary reorganization. In V. Møller, A. K. T. Pelser, R. Redefine, & R. M. Tshandu (Eds.), *Democracy and delivery: Urban policy in South Africa* (ss. 76-106).

- Campbell, J. T. (2023, December 1). Johannesburg. In *Encyclopedia Britannica*. Retrieved from <https://www.britannica.com/place/Johannesburg-South-Africa>
- Candido, M. P., ve Oliveira, V. (2022). Slavery in Luanda and Benguela. In *Oxford Research Encyclopedia of African History*.
- Cardoso, C. F. (1986). Les communautés villageoises dans l'Égypte ancienne. *Dialogues d'histoire ancienne*, 12(1), 9-31
- Cardoso, R. V., ve Meijers, E. (2021). Metropolisation: The winding road toward the citification of the region. *Urban Geography*, 42(1), 1-20.
- Carr, J. B., ve Feiock, R. C. (2002). Who becomes involved in city-county consolidation? Findings from county officials in 25 communities. *State and Local Government Review*, 34(2), 78-94.
- Cassello, Jr. (1961). Constitutional Aspects Of State– Local Relationships- 11(Metropolitan Government). *Citizens research council of michigan*, 204(61). 33
- Castro, J. C., ve Reschilian, P. R. (2020). Metropolização e planejamento territorial como perspectiva de desenvolvimento em Angola. *Cadernos Metrópole*, 22, 841-868.
- Central Agency for Public Mobilization and Statistics. (2023). Population Clock. <https://www.capmas.gov.eg/Pages/populationClock.aspx> “E. T. 24/05/2023”
- Central Authority for Public Mobilization and Statistics (CAPMAS) (2006), Documentation utilisateur GEO CEDEJ CAPMAS, Egypt “E.T. 14/4/2023”
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Chatel, C., ve Moriconi-Ebrard, F. (2018). Les 32 plus grandes agglomérations du monde: comment l'urbanisation repousse-t-elle ses limites? *Confins. Revue franco-brésilienne de géographie/Revista franco-brasilera de geografia*, (37).
- Chikulo, B. (2010). Democratic local governance in the Southern African development community region: Some emerging issues and challenges. *Commonwealth Journal of Local Governance*, (5), 145-157.
- China Academy of Urban Planning and Design (CAUPD). (2021). Luanda Province Strategic Plan, Urban Master Planning for Capital of the Republic of Angola Girangbaja, and Master Urban Design for Girangba New Town, <https://www.caupd.com/en/Cooperation/detail/1729.html>
- Cho, J., Tamez, L. Q., Silva, E., Schleicher, M., Ahrend, R., Hutfilter, A. F., & Schumann, A. (2022). Land value capture across the globe. *Cityscape*, 24(3), 231-260. <https://doi.org/10.1787/4f9559ee-en>

- Choplin, A. (2019). Produire la ville en Afrique de l'Ouest: le corridor urbain de Accra à Lagos. *L'information géographique*, 83(2), 85-103.
- Chowdhury, M. S., ve Aktaruzzaman, M. (2016). Citizen participation in urban local government: A case study of Kanaighat Paurashava in Bangladesh. *Commonwealth Journal of Local Governance*, (19), 119-134.
- Cités et Gouvernements Locaux Unis d'Afrique (CGLU). (2017). Quatrième Rapport mondial sur la décentralisation et la démocratie locale. <https://www.old.uclg.org/fr/Gold4> “E.T. 9/1/2020”
- Città Metropolitana di Milano, Comune di Milano. (2020). *Accordo quadro tra la Città Metropolitana di Milano e il Comune di Milano per attività di collaborazione in vista e nell'ambito dell'attuazione delle misure del Piano Nazionale di Ripresa e Resilienza*. (Ai sensi dell'art.15, comma 2, della L.241/1990). https://www.cittametropolitana.mi.it/export/sites/default/portale/news/doc/accordoPnrr_CMMi-MI.pdf. “E.T. 10/11/ 2021”
- City of Johannesburg (CoJ). (2014). 2014/15 Integrated development plan. Johannesburg: CoJ Metropolitan Municipality. “E.T. 8/9/2022”
- City Population. (2014), Luanda (Province, Angola)- Population Statistics, Charts, Map and Location, https://www.citypopulation.de/en/angola/admin/04__luanda/ “E.T. 1/17/2022”
- Clara, B. R. U. N. E. (2015). Le siècle métropolitain-Comprendre l'urbanisation et ses conséquences Synthèse.
- Commonwealth Local Government Forum. (2019) Nigeria.
- Constitution of Nigeria (1999). [www.nigeria-law.org/Constitution Of The FederalRepublic Of Nigeria.htm](http://www.nigeria-law.org/Constitution%20Of%20The%20FederalRepublic%20Of%20Nigeria.htm).
- Constitution of the Democratic Republic of the Congo, article 2, Archived 2011-10-25 at the Wayback Machine,
- Core.ac.uk Péclard, D. (2021). Nationalism, liberation, and decolonization in Angola. In *Oxford Research Encyclopedia of African History*
- Costa, T. (2022, January 27). GPL plans to create 108 public transport routes this year. Ver Angola Luanda.gov.ao.<https://luanda.gov.ao/ao/ministerios/governo-provincial-de-luanda-2/>. E. T. 30.04.2024.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. SAGE Publications.
- Croese, S. (2016). Urban governance and turning African cities around: Luanda case study. *Partnership for African social & governance research working paper*, 18.

- Cronje, F. (2014). Local government transformation in South Africa: *A critical analysis*. *Journal of Public Administration*, 49(3), 748-762.
- Cronje, F. (Eds). (2014). Introduction. İçinde: Alexander, G. ve Kane-Berman, J. The 80/20 Report: Local government in 80 indicators after 20 years of democracy. South African Institute of Race Relations. “E.T. 31/10/2023”
- Crouzel, I. (2007). Les transformations de la gouvernance urbaine en Afrique du Sud. İçinde. L. Fourchard (Ed.), *Gouverner les villes d'Afrique: état, gouvernement local et acteurs privés* (ss. 35-52). Karthala.
- Cumba, M. A. (2017). *Plano director geral metropolitano de Luanda: O agendamento* (Master's thesis, ISCTE-Instituto Universitario de Lisboa (Portugal)).
- Da Costa Lima, H. C., ve Sungu, K. J. N. (2022). Pesquisa aplicada como factor de sucesso na concepção e materialização das políticas públicas a nível da governação local. *Revista científica acertte-issn 2763-8928*, 2(2), e2260-e2260.
- Da Costa, M. G., Barbosa, E. S., Canganjo, L. H., da Costa Graça, H., Sachionga, S. M., Enoque, F. Z., ... ve de Paiva, J. C. (2024). A problemática do ensino em angola: um olhar sobre a promoção de uma educação transformadora, empreendedora e inovadora como desafios do século XXI na garantia de um ensino de qualidade olhando para a gestão e administração escolar. *Recima21-revista Científica Multidisciplinar*- 2675-6218, 5(3), e535039-e535039.
- DA v Masondo (supra) at paras 19-33. See also Roux (supra) at 10-40 and;
- Dall’Omo, M. (2022). Johannesburg’s infrastructure challenges: water and electricity. *The Conversation*.
- Dall’Omo, S. (2022). Solutions to greater Joburg’s infrastructure challenges. <https://www.cnbcafrica.com/2022/solutions-to-greater-joburgs-infrastructure-challenges/>. “E.T. 20/8/2023”
- Dano, U. L., Balogun, A. L., Abubakar, I. R., ve Aina, Y. A. (2020). Transformative urban governance: Confronting urbanization challenges with geospatial technologies in Lagos, Nigeria. *GeoJournal*, 85, 1039-1056.
- Daramola, A., ve Bello, O. (2023). A geographical analysis of emergency incidents in Lagos state, Nigeria from 2010 to 2019. *Resilience*, 7(1), 1-9.
- David, J. E., ve Karodia, A. M. (2013). Metropolitan governance in south africa: re-modelling for a paradigm shift. *Arabian Journal Of Business And Management Review (Oman Chapter)*, 3(4), 55.
- De Caires, D. A. (2022). *Pioneering Portuguese of Southern Africa (1482-1884)* (Master's thesis, University of Pretoria (South Africa)).]

- De Luanda, G. P. (2014). Plano de Desenvolvimento Provincial 2013/2017–Luanda [Provincial Development Plan 2013/2017–Luanda]. *Luanda: Governo da Província de Luanda*.
- De Mello, L., ve Lago-Peñas, S. (2013). Local government cooperation for joint provision: the experiences of Brazil and Spain with inter-municipal consortia. *Içinde: Santiago Lago-Peñas & Jorge Martinez-Vazquez (ed.), The Challenge of Local Government Size*, 9, (ss. 221-241). *Edward Elgar Publishing*.
- De Montclos, M. A. (1999). La ville à la pointe des changements? Lagos entre opposition et diversion. *Autrepart-Bondy Paris-*, 59-76.
- De Saint Moulin, L. (1992). Histoire de l'organisation administrative du Zaïre. *Zaïre-Afrique: économie, culture, vie sociale*, 32(261), 29-54.
- De Saint Moulin, L., Mantuba-Ngoma, P. M., Hanf, T., & Schlee, B. (2006). La réalité démographique du Congo post-conflit. In P. M. Mantuba-Ngoma et al. (Eds.), *La République Démocratique du Congo, une démocratie au bout du fusil*. Fondation Konrad Adenauer.
- De Vries, M. S., Reddy, P., ve Haque, M. (Eds.). (2008). *Improving local government: Outcomes of comparative research*. Springer.
- Deboulet, A., & El Kadi, G. (2002). El Cairo. *Içinde, Dureau, F., Dupont, V., Lelièvre, E., Lévy, J. P., ve Lulle, T. (Coords.), Silva, M. (Trad.), Lizardo, G. (Trad.), Metropolis en movimiento: una comparacion internacional* (ss. 358-369). Bogota: Alfaomega.
- Deboulet, A., Pappalardo, M., ve Barthel, P. A. (2014). Le “Caire 2050”: l’entrée dans la compétition globale par le renouvellement urbain. *Métropoles en débat:(dé) constructions de la ville compétitive*, 295-314.
- Delcamp, A. (1997). La coopération intercommunale en Europe. In *L’intercommunalité: Bilan et perspectives* (ss. 91-112). Presses Universitaires de France.
- Department of Cooperative Governance and Traditional Affairs. (2014). Back to Basics. The Presidential Local Government Summit. Serving Our Communities Better! CoGTA. “E.T. 31/10/2023”.
- Devas, N., Alam, M., Delay, S., Koranteng, R. O., & Venkatachalam, P. (2008). Revenue sources for local government. *Içinde, N. Devas (Ed.), Financing Local Government* (ss. 23).
- Di Méo, G. (2008). Introduction au débat sur la métropolisation: Une clé de lecture pour comprendre l'organisation contemporaine des espaces géographiques. <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00281654>. “E.T. 16/8/2019”

- Dolamo, R. T. (2017). The legacy of Black Consciousness: Its continued relevance for democratic South Africa and its significance for theological education. *HTS: Theological Studies*, 73(3), 1-7.
- Dossier «Un milliard d'Africains!», in Jeune Afrique, no 2550, du 22 au 28 novembre 2009, 24-31. Whittlesey,
- Droste, K. (2002). *Cities of the World: Africa* (1). Thomson Gale.
- Dumitrică, C. D., ve Dinu, I. T. (2013). The metropolitan area as a knee-jerk response to the multilevel governance and its derived national public decisions. *Theoretical and Applied Economics*, 0(6) 5839. 119-138.
- Düvenci, S. (2018). Kuvvet ve mücadele teorisine göre Mezopotamya'da devletin ortaya çıkışı. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(1), 106-116.
- Eagle, R. M., ve Gwata, M. This document should be referenced as: “CoJ, 2022. Johannesburg Water Security Strategy, Final Draft, EISD Water and Biodiversity and ICLEI Africa January 2022”. This document was developed by the City of Johannesburg Environment and Infrastructure Services Department (EISD) with support from ICLEI Local Governments for Sustainability, African Secretariat.
- Ediagbonya, M., ve Aluko, Y. E. (2021). The fall of the Second Republic of Nigeria, 1979 -1983: A lesson for the future. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 11(2), 1-15. <https://doi.org/10.13140/ijerpm>
- Eke, A. E. (1982). Anakent yönetimi yönetimlerarası ilişkiler. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi*.
- Elaigwu, J. I., ve Erim, E. O. (Eds.). (1996). Foundations of Nigerian federalism (Vol. 3). *National Council on Intergovernmental Relations*.
- Elaigwu, J. I., ve Uzoigwe, G. N. (Eds.). (1996). Foundations of Nigerian federalism: 1900-1960. *Institute of Governance and Social Research*.
- Elder, G. S. (2009). Johannesburg: The elusive metropolis Sarah Nuttall and Achille Mbembe, editors. *Urban Geography*, 30(5), 567-568.
- Eleje, J. N. An Appraisal of Local Government Reforms in Nigeria from 1976-1991. <http://www.idosr.org/>.
- Emezi, C. E. (1979). Concepts in the Development of Local Government Administration in Nigeria. *Verfassung und Recht in Übersee/Law and Politics in Africa, Asia and Latin America*, 371-382.
- Engelsen, C. (2011). Système institutionnel et exercice du pouvoir au Nigeria. *Afrique contemporaine*, 239(3), 136-139.

- Erk, J. (2022). Traditional kingdoms and modern constitutions: Parochialism, patriarchy, and despotism vs. indigenous safeguards against absolutism. In R. Dixon, T. Ginsburg, & A. Abebe (Eds.), *Comparative constitutional law in Africa* (ss. 328-359). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781839106897.00021>
- Erol, H. İ. (2024). Palyatif modernleşme: Kavalalı Mehmed Ali Dönemi Mısır'da modern ordu ve eğitim. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, (20), 154-173.
- Eryılmaz, B. Eken, M. Şen, M. (2007), *Kamu yönetimi yazıları: teoride değişim, yeniden yapılanma, sorunlar ve tartışmalar* (2007), (Ed), Nobel Yayın Dağıtım.
- ESPAS. (2021). *Global trends 2030: Future urbanization and megacities*. Retrieved from <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/document/global-trends-2030-future-urbanization-and-megacities-0> "E.T.25/5/ 2021"
- Fahmy, N. (2006). Egypt's unwavering path to democratic reform. *Mediterranean Quarterly*, 17(3), 1-11.
- Faisal Koko, A., Yue, W., Abdullahi Abubakar, G., Hamed, R., ve Noman Alabsi, A. A. (2021). Analyzing urban growth and land cover change scenario in Lagos, Nigeria using multi-temporal remote sensing data and GIS to mitigate flooding. *Geomatics, Natural Hazards and Risk*, 12(1), 631-652.
- Fanchette, S. (2017). Urbanisation administrative, in situ et métropolitaine: les contradictions spatiales de la gouvernance territoriale au Vietnam. *Revue internationale des études du développement*, 91-121. [Cairn.info](http:// Cairn.info)
- Fariala, A., & Awolusi, O. D. (2021). An assessment of key success factors for construction projects in the Democratic Republic of Congo. *Information Management and Business Review*, 13(2 (I), 16-34.
- Fataar, R. (2020). Unpacking smart city development in Cape Town and Johannesburg. Smart cities paper series: Smart governance in South African cities, South African Cities Network, 29-36.
- Fatmawatie, N. (2015). Pengaruh Pajak Daerah Dan Retribusi Terhadap Pendapatan Asli Daerah (PAD) Dan Pendapatan Daerah Kota Kediri. *Realita: Jurnal Penelitian dan Kebudayaan Islam*, 13(1), 112-124.
- Federal Government Press, (1976), Guidelines For Local Government Reform, Federal Republic of Nigeria (<http://www.nigeria.gov.ng/>). "E.T. 22/1/2024".
- Federalism. (Unpublished doctoral thesis), Ambrose Alli University, Ekpoma.
- Feldman, L. D., Horgan, D., Ünlü, H., ve Yıldırım, S. (1987). *Metropolitan yönetim: Dünya ve Türkiye'de*. Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği Yayını.

- Femi, O. J., ve Tolorunloju, E. R. (2020). Assessment of road transport infrastructure in Lagos state, Nigeria. *Indian Journal of Engineering*, 17(47), 182-192.
- Ferro, J. M. (2019). *Da desconcentração à descentralização administrativa em Angola: O caso da futura instituição das autarquias locais* (Master's thesis).
- FGN (1979). The Constitution of the Federal Republic of Nigeria, Lagos: Federal Ministry of Information. *Form. London: E & FN Spon.*
- Florida, R. (2002). *The rise of the creative class* (9). New York: Basic books.
- Foster, K. A. (1997). *The political economy of special-purpose government*. Georgetown University Press.
- Fourie, D. (2009). Institutional mechanisms and good governance: A perspective on the South African public sector. *Journal of Public Administration*, 44(4), 1114-1123.
- Fourie, J. (2011). Slaves as capital investment in the Dutch Cape Colony, 1652-1795. *Working Papers*, 21/2011. Stellenbosch University, Department of Economics.
- Förster, T. (2016). Envisioning the city in Africa: Anthropology, creativity and urban culture. *The Palgrave Handbook of Creativity and Culture Research*, 449-471. Springer.
- Francisco, Alberto Mafuani (2021). «Arte na educação como forma de inclusão social feminino em angola: estudo caso província de Luanda». *Revista Científica Acertte*. 1 (5). ISSN 2763-8928.
- Frankema, E., & Van Waijenburg, M. (2014). Metropolitan blueprints of colonial taxation? Lessons from fiscal capacity building in British and French Africa, c. 1880–1940. *The Journal of African History*, 55(3), 371-400. <https://doi.org/10.1017/S002185371400036X>
- Friedmann, J. (2012). " The World City Hypothesis": From Development and Change (1986). In *The Urban Sociology Reader*, 301-307. Routledge.
- FRN (2006). Report of the Presidential Committee on Redevelopment
- Furmankiewicz, M., ve Campbell, A. (2019). From single-use community facilities support to integrated sustainable development: The aims of inter-municipal cooperation in Poland, 1990–2018. *Sustainability*, 11(21), 5890.
- Gandy, M. (2006). Planning, anti-planning and the infrastructure crisis facing metropolitan Lagos. *Urban studies*, 43(2), 371-396.
- Gastrow, C. (2020). Urban states: The presidency and planning in Luanda, Angola. *International Journal of Urban and Regional Research*, 44(2), 366-383. [taylorfrancis.com](https://www.taylorfrancis.com).

- Gbrevbie, D. E., ve Oni, S. (2021). Postcolonial Nigeria: Power and politics in the first republic, 1960–1966. *Nigerian Politics*, 55-75.
- Gcanga, A., Dollie, A., Cullis, J. D. S., ve Eilers, A. (2022). Building urban water resilience for African cities: Lessons learnt from application in the City of Johannesburg (CoJ) and Nelson Mandela Bay Municipality (NMBM). In *IMESA Conference. Géocarrefour*, 73(1), 55-70.
- Giza Governorate: Giza Governorate. (2017). About Giza. <http://www.giza.gov.eg/Brotocol/about.aspx>. “E.T. 27/10/2024”
- Globalization and World Cities Research Network (GaWC). (2023, October 10). GaWC research group. <https://www.lboro.ac.uk/microsites/geography/gawc/group.html> “E.T.10/2023”,
- GoA (Government of Angola) (2015) Plano Luanda: viva a nossa cidade [Luanda plan: long live our city] [WWW. Document]. URL <http://planoluanda.com/> “E.T. 25/3/2024”
- Goldsmith, M. (2007). *Politics, planning and the city*. Routledge.
- Gonçalves, J. M., ve Gama, J. M. R. F. (2020). A systematisation of policies and programs focused on informal urban settlements: reviewing the cases of São Paulo, Luanda, and Istanbul. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 13(4), 466-488.
- GOPP, UN-Habitat ve UNDP. (2012) Greater Cairo: Urban Development Strategy. Cairo: *UN Habitat*. 229.
- Gouveia, J. R. (2022). The creation of a Portuguese Diocese in the kingdoms of Kongo and Angola in 1596: Imperial strategies and religious implications. *Hispania Sacra*, 74(150), 495.
- Govender, K. (2013). Federalism and legal unification in South Africa. In *Federalism and Legal Unification: A Comparative Empirical Investigation of Twenty Systems*. 391-416). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Govender, K. K., ve Ramodula, T. (2020). A review of the evolution of the local government system in South Africa: Towards developmental local government. *Journal of Public Value and Administrative Insight*, 3(3), 50-65.
- Government Communication and Information System. (2019). *A History of South Africa* (<https://tls.tc/ajKD9>). “E.T. 28/8/23”
- Grant, R. (2005). The emergence of gated communities in a West African context: Evidence from Greater Accra, Ghana. *Urban Geography*, 26(8), 661-683.
- Grant, R., ve Nijman, J. (2002). Globalization and the corporate geography of cities in the less-developed world. *Annals of the Association of American geographers*, 92(2), 320-340.320-340. DOI: 10.1177/0042098017720385.

- Guedes, A. M. M. (2003). Pluralismo e legitimação: A edificação jurídica pós-colonial de Angola. Almedina, 2003. 79-80
- Gumbo, T., ve Moyo, T. (2020). Exploring the interoperability of public transport systems for sustainable mobility in developing cities: Lessons from Johannesburg Metropolitan City, South Africa. *Sustainability*, 12(15), 5875.
- Güneralp, B., Lwasa, S., Masundire, H., Parnell, S., ve Seto, K. C. (2017). Urbanization in Africa: challenges and opportunities for conservation. *Environmental research letters*, 13(1), 015002.
- Hagberg, S. (2010). Decentralization and citizen participation in West Africa. *Bulletin de l'APAD*, (31-32), 3-34.
- Halbert, L. (2005). Villes, réseaux et mondialisation. *Les Cahiers français: documents d'actualité*, (328), 18-23.
- Hall, P. G. (1998). *Cities in civilization* (21). Pantheon Books.
- Hamilton, D. K. (2014). *Governing metropolitan areas: Growth and change in a networked age*. Routledge.
- Harrison, P., Gotz, G., Todes, A., ve Wray, C. (2014). Materialities, subjectivities and spatial transformation in Johannesburg. İçinde P. Harrison, G. Gotz, A. Todes, ve C. Wray (Ed.), *Changing space, changing city: Johannesburg after apartheid* (ss. 2-39). Wits University Press.
- Harsch, E. (1997). African states in social and historical context. *Sociological Forum*, 12(4), 671-679.
- Hart, G. H. T. (1968). An introduction to the anatomy of Johannesburg's southern suburbs. *South African Geographical Journal*, 50(1), 65-72.
- Hassan, B. T., Yassine, M., ve Amin, D. (2022). Comparison of urbanization, climate change, and drainage design impacts on urban flashfloods in an arid region: case study, *New Cairo, Egypt. Water*, 14(15), 2430.
- Hassan, S. (1940). *Encyclopédie de l'Égypte ancienne* (1), éd. Maktabet El-osra, 2000, 189).
- Haveri, A., ve Tolkki, H. (2023). Metropolitan Governance. In *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance*. 8116-8120). Springer International Publishing.
- Hegazi, M. O. (2012). Law of local administration between amendment and development. *Journal of Public Policy and Administration*, 4(1), 13-32. <https://doi.org/10.21608/inp.2012.165807>
- Heinelt, H., & Kübler, D. (Eds.). (2005). *Metropolitan governance: Capacity, democracy and the dynamics of place*. Routledge Taylor & Francis Group.

- Hemura, D. B. (2013). Fonctionnalité des entités territoriales décentralisées en RDC. Analyse appliquée à la chefferie de Bukumu au Nord-Kivu (Mémoire de licence). Université de Goma.
- Henderson, J. V., ve Kriticos, S. (2018). The development of the African system of cities. *Annual Review of Economics*, 10(1), 287-314.
- Henderson, V. (2002). Urbanization in developing countries. *The world bank research observer*, 17(1), 89-112.
- Herráez, P. S. (2019). África en la «era urbana»:¿ hacia el desarrollo o al desorden? *bie3: Boletín IEEE*, (14), 184-201.
- Hlophe, A.R. (2013). South Africa: Federal or unitary? <https://www.essays.me/politics/32253-south-> “E.T. 27/3/2022”
- Hoeffel, D., Allès, P., Guyard, P., Lefevre, C., Palard, J., Bodineau, P., ... & Lèvy, J. (1996). (Eds). De l'intercommunalité fonctionnelle à la supracommunalité citoyenne. În: *La décentralisation en France. L'état des politiques publiques. La dynamique des réformes locales. La dimension européenne*. La decouverte
- Holland, H., ve Roberts, A. (Eds.). (2002). *From Jo'burg to Jozi: Stories about Africa's infamous city*. Penguin Global.
- [http://planificationfamiliale-
rdc.net/docs/16_DocumentDeLaStrategieDeCroissanceEtReductionDeLaPauvret
e2eGeneration_DSCR_P_2011_2015_Vol.1_Octobre2011.pdf](http://planificationfamiliale-rdc.net/docs/16_DocumentDeLaStrategieDeCroissanceEtReductionDeLaPauvret e2eGeneration_DSCR_P_2011_2015_Vol.1_Octobre2011.pdf) “E.T.14/12/2023”.
- <http://www.clgf.org.uk/nigeria>. local government system in Nigeria “E.T. 18/ 5/ 2022”
- <http://www.kinshasa.cd/gouvernement.html> “E.T. 19/1/2024”
- <http://www.tribunalconstitucional.ao/uploads/%7B9555c635-8d7c-4ea1-b7f9-6.14.2023> “E.T. 6.14.2023”
- https://afesam.erciyes.edu.tr/Dosyalar/Afrika_Ulke_Raporlari_Misir.pdf
<https://shs.hal.science/halshs-00361536> “E.T. 4/7/ 2024”
- https://archive.wikiwix.com/cache/index2.php?url=http%3A%2F%2Fwww.un.org%2Fen%2Fdevelopment%2Fdesa%2Fpopulation%2Fpublications%2Fpdf%2Furbanization%2Fthe_worlds_cities_in_2016_data_booklet.pdf. “E.T. 26/9/ 2021”
- https://congovirtuel.com/commune_rdc.php “E.T. 2/1/2024”
- <https://consorcioabc.sp.gov.br/o-consorcio> “E.T. 18/7/ 2020”
- <https://doi.org/10.7202/1023180>adresse copiéeune erreur s'est produite “E.T. 8.11. 2023”

https://dw.angonet.org/friday_debate/module-2-land-use-plans-thirteen-participants/ “E.T. 18/ 2/ 2024”

<https://isidorekwandja.mondoblog.org/2021/06/09/reforme-de-ladministration-publique-pour-une-gestion-efficace-des-deniers-publics/>. “E.T. 7/7/ 2023.”

https://joburg.org.za/about_/government/Pages/Corporate/Background.aspx. “E.T.1/3/ 2024”

<https://nigerianscholars.com> “E. T. 5/2/2024”.

<https://presidence.cd/programme-presidentiel>. “E.T. 18/12/2023”

https://reform-support.ec.europa.eu/document/download/4f36ca81-7f4b-4b1b-9acd-3e84d3bbd417_fr?filename=ht0120283enn.pdf “E.T. 19/1/2024”

<https://schoolap.com/lecons/1815/lorganisation-administrative-et-politique-de-la-rdc>. “E.T.12/12/23”.

https://swm-programme.info/c/document_library/get_file?uuid=42f709f0-0002-a9ca-37e5-b35da82a8c31&groupId=201422014 دستور مصر الصادر عام “E.T. 15/ 3/ 2024”

https://unhabitat.org/sites/default/files/2023/07/drc_country_brief_fr.pdf. “E.T. 13/4/ 2022”.

<https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/RAPPORT%20%20VILLE%20%20DE%20KINSHASA.pdf>. “E.T.15/1/2024”

https://web.archive.org/web/20140408222827/http://siteresources.worldbank.org/intcon/godemocraticinfrench/Resources/DSRP_RDC.pdf “E.T. 8/3/2024”

<https://web.archive.org/web/20181218221601/https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/335rank.html>. “E.T. 12/2/2023”

<https://www.cairn.info/revue-internationale-des-etudes-dudeveloppement-2017-3-page-91.htm>. “E.T. 1/8/ 2020”

<https://www.citiesalliance.org/sites/default/files/Lagos-reform-report-lowres.pdf?ssp=1&setlang=fr&cc=TR&safesearch=moderate> “E.T. 9/12/ 2024”

<https://www.gcis.gov.za/content/resource-centre/sa-info/official-guide-south-africa-201920>. “E.T.5/10/ 2023”

<https://www.gcis.gov.za/sites/default/files/docs/resourcecentre/pocketguide/Guide-2-History%2019-20.pdf> “E.T. 16/9/ 2021”

<https://www.gov.za/af/about-government/contact-directory/gp-municipalities/gp-municipalities/city-johannesburg> “E.T. 22/8/ 2023”.

<https://www.imf.org/-/media/Files/Countries/ResRep/COD/rdc-rforme-fiscale-rdc-1114-sep-2017.ashx> “E.T. 13/12/2023”.

<https://www.imf.org/-/media/Files/Countries/ResRep/COD/rdc-rforme-fiscale-rdc-1114-sep-2017.ashx> “E.T. 29/ 1/ 2024”

https://www.joburg.org.za/about_/government/Pages/Council/structure.aspx “E.T. 8/8/2023”

<http://www.joburg.org.za> “E.T. 28/7/2023”

<https://www.marmarayerelhaber.com/umit-kardas/96362-cok-dilli-cok-bolgeli-anayasa:-guney-afrika> “E.T.21/4/ 2024”

https://www.metropolis.org/sites/default/files/resources/m1-_final.pdf “E.T.5/10/2023”

https://www.oecd.org/effective-public-investment-toolkit/OECD_Principles_For_Action_2019_FINAL.pdf?_ga=2.256839490.834400596.1705663849-1455818607.1705663849. “E.T. 19/1/2024”

<https://www.rfi.fr/fr/afrique/20210428-rdc-la-r%C3%A9forme-de-l-administration-publique-en-d%C3%A9bat>. “E.T. 5/ 7/ 2022”

<https://www.sis.gov.eg/section/10/19?lang=ar>,
<https://www.populationdata.net/pays/egypte/>) “E.T. 24/05/2023”.

<https://www.sng-wofi.org/country-profiles/> “E.T.14/ 1/ 2024”.

<https://www.treasury.gov.za/publications/igfr/2006/lg/3.%20Chapter%20%20-3/11/2019> “E.T. 3/11/ 2019”

https://www.uclga.org/wp-content/uploads/2016/03/LEnvironnement_institutionnel_des_CL_en_Afrique_2015.pdf. “E.T.19/1/2024”

<https://www.un.org/fr/desa/cepa-ensures-good-governance> “E. T. 19/1/2024”

<https://www.usmmm.org/genocide-prevention/countries/democratic-republic-of-the-congo/1996-present>. “E.T. 29/ 4/ 2021”

Human Development Report (2019)" (United Nations Development Programme. 10 Aralık 2019. 9 Aralık 2019 tarihinde kaynağından (PDF) arşivlendi. E.T: 13 12//2023”

Idasa. (2012). *Profile report: African Governance Report III—Elections and the management of diversity in Africa: National country profile for South Africa*. <http://www.idasa.org/media/uploads/outputs/files/sa>. “E.T. 20/12/2017”

IFC. (2020). Nigeria Country Private Sector Diagnostic. World Bank Group. “E.T.12/10/2021”

- Ile, I. U. (2010). Strengthening intergovernmental relations for improved service delivery in South Africa: Issues for consideration. *Journal of US-China Public Administration*, 7(1), 51-57.
- Ilesanmi, A. O. (2019a). Urban sustainability in the context of Lagos mega-city. *African Journal of Geography and Regional Planning*, 6(6), 1-13. <https://www.internationalscholarsjournals.com/articles/urban-sustainability-in-the-context-of-lagos-megacity.pdf> “E.T. 13/8/ 2024”.
- Independent National Electoral Commission. (2023) *INEC Nigeria*. Retrieved from <https://www.inecnigeria.org> . “E.T. 1/ 2/ 2023”
- Instituto Nacional de Estatística (INE), (2016). *Resultados definitivos do recenseamento geral da população e da habitação de Angola 2014 [Final results of the general census of population and housing in Angola 2014]*. INE, Luanda.
- International Monetary Fund. (2023). *IMF staff country report 2023*. <https://doi.org/10.5089/9798400215308.002>
- Internet Geography. (n.d.). Managing Environmental Issues in Lagos. Retrieved from <https://www.internetgeography.net/topics/managing-environmental-issues-in-lagos/> “E.T. 2/4/2023”
- Ishii, R. (2017). Community participation in local governance—An empirical analysis of urbanized local governments in the Philippines and Uganda. *International Journal of Public Administration*, 40(11), 907-917.
- Ito, J., ve Ishikawa, Y. (2022). State Of Implementation Of Council-Type Resident Organizations And Their Issues: Analyses From Surveys Of Municipalities In Aichi Prefecture. *Studies in Regional Science*, 52(1), 99-112.
- İMF, (2022). Arab Republic of Egypt. <https://www.imf.org/en/Countries/EGY> “E.T.6/3/2024”
- İnstitut de la décentralisation. (1996). La décentralisation en France: l'état des politiques publiques, la dynamique des réformes locales, la dimension européenne. Préface de Daniel Hoeffel. *La Découverte Chowdhury*,
- İnternational Monetary Fund (2022). *Country profile*. doi: 10.1787/fbd79fdd-en
- İsbir, E. (1991) *Şehirleşme ve Meseleleri*, Gazi Büro Yayınları.
- Jaglin, S., Didier, S., ve Dubresson, A. (2018). Métropolisations en Afrique subsaharienne: au menu ou à la carte? *Métropoles*, (Hors-série 2018).
- Jaglin, S., ve Watson, V. (2018). African urbanization: New challenges for a new century. In *African cities reader III: Landscapes of urbanism* (ss. 37-47). Wits University Press.

- Jakes, A. G. (2020). *Egypt's Occupation: colonial economism and the crises of capitalism*. Stanford University Press.
- James III, W. M. (2020). *A Political History of the Civil War in Angola, 1974-1990*. Routledge.
- Japan International Cooperation Agency, Eight- Japan Engineering Consultants Inc., & Oriental Consultants Co., Ltd. (2010). *The development study for urban rehabilitation plan of Kinshasa in the Democratic Republic of the Congo: Final report (Volume I)*. Kinshasa Provincial Government.
- Jesus Fortes, A. D. F. (2009). *El sistema financiero de Angola. Comparación con otros sistemas financieros*. Universitat de Barcelona.
- Joseph, J. C., Udochukwu, U., Ehinmitan, E., ve Tom-Otu, M. O. (2022). Community waste management and its health impact on Obalende and Lafiaji Villages of Lagos Island. *Scientia Africana*, 21(1), 115-122.
- Judd, D.R., Smith, J.M. (2007). The New Ecology of Urban Governance: Special-Purpose authorities and urban development. İçinde: Hambleton, R., Gross, J.S. (eds) *Governing Cities in a Global Era*. Palgrave Macmillan, 151-160
https://doi.org/10.1057/9780230608795_11
- Jung-Min, Lim. (2023). Urbanization in Sub-Saharan Africa and its characteristics. *Gugje munhwa yeon-gu* (Joseon daehaggyo), doi: 10.34223/jic.2023.16.1.133.
- Jung, G.-C., & Cho, J.-K. (2023). Collaborative governance in local government's policy process: A comparative case study on general university hospital hosting initiatives in Yeosu and Gunsan. *NGO yeon'gu*, 18(1), 151-192.
- Kalabalık, H. (2000). Metropoliten Alan Yönetim Modelleri İçerisinde Türkiye Metropoliten Yönetimlerinin Yeri ve Yasal Çerçevesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1-2 (Milenyum Armağanı), 237-265.
- Kanai, J. M., Grant, R., ve Jianu, R. (2018). Cities on and off the map: A bibliometric assessment of urban globalisation research. *Urban studies*, 55(12), 2569-2585.
- Kang, Y. O., Yabar, H., Mizunoya, T., & Higano, Y. (2024). Optimal landfill site selection using arcgis multi-criteria decision-making (MCDM) and analytic hierarchy process (AHP) for Kinshasa city. *Environmental Challenges*, 14, 100826.
- Kapagama, P., & Waterhouse, R. (2009). *Portrait of Kinshasa: A city on (the) edge*. Crisis States Research Centre working papers series 2 (53). Crisis States Research Centre, London School of Economics and Political Science.
- Kardaş, Ü. (2020, Decembre, 29). Çok dilli-çok bölgeci anayasa: Güney Afrika, *Marmara yerel Haber*, <https://artigercek.com/makale/cok-dilli-cok-bolgeli-anayasa-guney-afrika-anayasasi-147769>. "E.T. 20/9/ 2024"

- Keleş, R. (1980). *Kentbilim terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Keleş, R., & Ünsal, A. (2014). Kent ve siyasal şiddet. *Cogito*, (6-7), 91-104. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kelsall, T., Mitlin, D., Schindler, S., & Hickey, S. (2021). *Politics, systems and domains: A conceptual framework for the African Cities Research Consortium* (ACRC Working Paper No 1). Manchester, UK: African Cities Research Consortium, The University of Manchester. <https://ssrn.com/abstract=3944670> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3944670>. “E.T. 20/12/ 24.
- Kemeç, A., & Peker Yıldızhan, A. (2018). Gelişmişlik düzeyi farklı ülkelerdeki metropol kentlerin (Londra, İstanbul, Dakka) karşılaştırılması. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, (Özel Sayı-1), 16-26.
- Khadr, Z. (2020). Monitoring the decomposition of wealth-related inequality in the use of regular antenatal care in Egypt (1995–2014). *BMC Public Health*, 20(1), 1307.
- Kıray, M. B. (2007). *Kentleşme Yazıları* (3.Baskı). Bağlam Yayınları.
- Kibble, S. (2006). Angola: Can the politics of disorder become the politics of democratisation & development? *Review of African political economy*, 33(109), 525-542.,
- Kisangani, E. F. (2022). *The Belgian Congo as a Developmental State: Revisiting Colonialism*. Taylor & Francis.
- Kitchen, H. (2004). Local taxation in selected countries: A comparative examination. *Queen's University Institute of Intergovernmental Relations*. 2004(5).
- Knollová, M. (2013). Selected administrative principles and their regulation in sapiential literature in ancient Egypt. *Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa*, 6(4), 317-326.
- Koma, S. B. (2012). Local government capacity and the implementation of development initiatives in South Africa. *Journal of Public Administration*, 47(4), 1043-1057.
- Koma, S. B. (2012b). The evolution of developmental local government in South Africa: Issues, trends, and options. *Journal of US-China Public Administration*, 9(1), 53-67.
- Koma, S., ve Tshiyoyo, M. (2015). Improving public service delivery in South Africa: A case of administrative reform. *African Journal of Public Affairs*, 8(2), 30-41.
- Kombo Yetilo, J. (2010). La sous-administration territoriale en République démocratique du Congo. Etat des lieux et perspectives. *Pyramides. Revue du Centre d'études et de recherches en administration publique*, (19), 105-128.

- Koolhaas, R., Boeri, S., Sanford, K., Tazi, N., ve Obrist, H. U. (2000). *Mutations*. Bordeaux/Barcelone, Actar/Arc en rêve.
- Köseoğlu, Ö. (2019). *Metropoliten Kentlerin Geleceği Yeni Yaklaşım, Model ve Uygulamalar*. SETA.
- Kumssa, A., ve Jones, J. F. (2015). Post-independence African policy: African socialism and the organization of African unity. *Public Administration Research*, 4(1), 12.
- Kwangwane, T. T. (2008). *Assessment of different approaches to public service provision by the City of Johannesburg Metropolitan Municipality* (Yayınlanmış Doktora Tezi, Stellenbosch University).
- Kyalangilwa, J. M. (2007). *Nouvelles entités provinciales*. <https://cld.pt/dl/download/7483fa88-a146-4c8c-851f-630534b52bba/pour%20passeports/liste-nouvelles-entites-provinciales.pdf>. "E.T. 24/11/ 2024"
- La Croix avec AFP. (2017). En 50 ans, la croissance exponentielle de Lagos, au Nigeria. *La Croix*.
- La loi n° 08/012 du 31 juillet 2008, portant principes fondamentaux relatifs à la libre administration des provinces.
- La loi organique n° 010/011 du 18 mai 2010, portant fixation des subdivisions à l'intérieur des provinces.
- Lagos Metropolitan Area Transport Authority (LAMATA). (n.d.). Retrieved February 9, 2024, from <https://lamata.lagosstate.gov.ng/>
- Lagos State Development Plan (10- 10- 2022). 2052. <https://proshare.co/articles>
- Lagos State Government. (2021). About Lagos. Retrieved from <http://governor.lagosstate.gov.ng/about-lagos/>
- Lall, S. V., Henderson, J. V., ve Venables, A. J. (2017). *Africa's cities: Opening doors to the world*. World Bank Publications.
- Lanfranchi-Salvi, C. (1990). Les industries du Stanley-Pool: Problèmes stratigraphiques. In A. V. Melis et al. (Eds.), *Paysages quaternaires de l'Afrique centrale atlantique* (ss. 439-446).
- Larepublica. (2022). Histoire impériale et coloniale du Congo et ses implications modernes. *Histoire impériale et coloniale du Congo et ses implications modernes*.
- Law No. 02/07 on local administration.

- Le Figaro. (2020). La métropolisation: un processus mondial différencié. *Le Figaro Étudiant*, <https://consorcioabc.sp.gov.br/o-consorcio>. “E.T. 7/5/ 2024”
- Lefèvre, C. (2008). Democratic governability of metropolitan areas: International experiences and lessons for Latin American cities. İçinde E. Rojas, Cuadrado-Roura, & Güell (Eds.), *Governing the metropolis: principles and cases*, *Inter-American Development Bank*. (ss. 137- 191).
- Lefèvre, C. (2013). The improbable metropolis: decentralization, local democracy and metropolitan areas in the Western world, *Análise Social*, 45, (197), 623-637. (<https://www.jstor.org/stable/41012827>)
- Lefèvre, C. (2014). Gouverner les métropoles: l'improbable gouvernement métropolitain. *Sociologie et sociétés*, 45(2), 223-242. DOI
- Leitner, H., ve Sheppard, E. (2016). Provincializing critical urban theory: Extending the ecosystem of possibilities. *International Journal of Urban and Regional Research*, 40(1), 228-235. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12277>
- Leloutre, G., Manaresi, P., & Macaluso, G. (2021). Learning from Selembao: An alternative approach to Kinshasa's urbanization, using the concept of Mboka Bilanga. In *African cities through local eyes: Experiments in place-based planning and design* (ss. 215-243).
- Lenel, B. (2002). The history of South African law and its Roman-Dutch roots. Thal, Switzerland.
- Lenel, B. (2002). *The history of South African law and its Roman-Dutch roots*. Thal, Switzerland. <http://www.lenel.ch>
- lesanmi, A. O. (2010). Urban sustainability in the context of Lagos Mega-City. *Journal of Geography and Regional Planning*, 3(10), 240-252. <https://doi.org/10.5897/JGRP.9000157>
- Li, S. (2021). Comparative analysis of development paths within the framework of the two-tier corporate governance model in Germany, Italy, and China. *Corporate Law & Governance Review*, 3(1), 17-28.
- Li, Y., ve Wu, F. (2014). Reconstructing urban scale: New experiments with the “Provincial administration of counties” Reform in China. *The China Review*, 14(1). 147-173. Springe
- Linden, A., ve Verbeek, J. (2013). The challenge of metropolitan governance in the face of rapid urbanization. *World Bank*. Retrieved from blogs.worldbank.org
- Lisinge, R. T., ve van Dijk, M. P. (2022). Regional transport infrastructure programmes in Africa: what factors influence their performance? *Canadian Journal of African Studies/Revue canadienne des études africaines*, 56(1), 99-121.

- Liu, X., Hong, S., & Liu, Y. (2012). A Bibliometric Analysis of 20 Years of Globalization Research: 1990–2009. *Globalizations*, 9(2), 195–210. <https://doi.org/10.1080/14747731.2012.658256>
- Local Government: Municipal Structures Act, 1998. (1998). Act No. 117. Pretoria: Government Printer.
- Loi organique n° 08/016 du 07 octobre 2008 portant composition, organisation et fonctionnement des Entites Territoriales Decentralisees et leurs rapports avec l'Etat et les Provinces.
- Loi organique n° 16/028 du 08 novembre 2016 portant organisation et fonctionnement de la Caisse Nationale de Péréquation.
- Lumenga-Neso, K., & Kiobe, L. N. (1982). *Aux origines de la ville de Kinshasa* (8). Centre de recherches pédagogiques.
- Machado, D. (2017, October 17). Metropolitan governance: Characteristics and functions of metropolitan governance bodies. Presented at the OECD Conference, Thessaloniki, Greece. Retrieved from OECD.
- MacQueen, N. (2002). An ill wind? Rethinking the Angolan crisis and the Portuguese revolution, 1974–1976. *Itinerario*, 26(2), 22-44.
- Madumo, O. S., & Koma, S. B. (2019). Local government reform in South Africa: The quest for review and repositioning of municipal administration. *Journal of Reviews on Global Economics*, 8, 581-590.
- Mahlasela, P., Oke, A., ve Madonsela, N. S. (2020). Household's satisfaction with water supply in Johannesburg Metropolitan Municipality, South Africa. *Procedia Manufacturing*, 43, 183-192.
- Manga, M., Bartram, J., & Evans, B. E. (2020). Economic cost analysis of low-cost sanitation technology options in informal settlement areas (case study: Soweto, Johannesburg). *International Journal of Hygiene and Environmental Health*, 223(1), 289-298.
- Mankenda, N. (2020). Decentralization and Good Governance in Angolan Local Governments (Doctoral dissertation, Walden University). CL Cordoba, LA Andres, LAM Da Costa, C Fenwick- (2021). Diagnosing Angola's WASH Sector. Retrieved from worldbank.org
- Mark, J. J. (2009). Ancient Egypt. *World History Encyclopedia*.
- Mark, J. J. (2016). Memfis (Antik Mısır) [Memphis (Ancient Egypt)]. (B. Yildiz, Çevirmen). *World History Encyclopedia*. Retrieved from <https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-15071/memfis-antik-msr/> “E. T. 9/1/ 2023”
- Marriage, Z. (2021). The Democratic Republic of the Congo. In *Recent History*.

- Martínez Toro, P. M. (2016). La metropolización afectada por la globalización: reflexión epistemológica sobre la nueva revolución urbana. *Cuadernos de Geografía: Revista Colombiana de Geografía*, 25(2), 77-105.
- Martínez Toro, P. M. (2016). La metropolización afectada por la globalización: reflexión epistemológica sobre la nueva revolución urbana. *Cuadernos de Geografía: Revista Colombiana de Geografía*, 25(2), 77-105.
- Mata, H. K., Al Salah, D. M. M., Ngweme, G. N., Konde, J. N., Mulaji, C. K., Kiyombo, G. M., & Poté, J. W. (2020). Toxic metal concentration and ecotoxicity test of sediments from dense populated areas of Congo River, Kinshasa, Democratic Republic of the Congo. *Environmental Chemistry and Ecotoxicology*, 2, 83-90.
- Mayfield, J. B. (1996). *Local government in Egypt: Structure, process, and the challenges of reform*. Amer Univ in Cairo Press.
- Mazibuko, S. (2017). The Freedom Charter: the contested South African land issue. *Third World Quarterly*, 38(2), 436-449.
- McCann, E., Roy, A., & Ward, K. (2013). Assembling/Worlding Cities. *Urban Geography*, 34(5), 581–589. <https://doi.org/10.1080/02723638.2013.793905>
- Medina-Garzón, A. (2019). Gobernanza urbana y metropolitana en el accionar público contemporáneo. *Civilizar Ciencias Sociales y Humanas*, 19(36), 217-222.
- Meek, J. W. (2012). Nuances of metropolitan cooperative networks. *Public Administration Review*, 72(S1), S68–S72.
- Meeus, B., Beeckmans, L., Van Heur, B., ve Arnaut, K. (2020). Broadening the urban planning repertoire with an ‘arrival infrastructures’ perspective. *Urban Planning*, 5(3), 11-22.
- Melmoth, S. (2007). République démocratique du Congo: décentralisation et sortie de conflit. *Afrique Contemporaine*, 221(1), 75-85.
- MEPB, LBS. (2022). Lagos State Gross Domestic Products (SGDP): 2013-2021.
- Mercados Africanos. (2020). <https://mercadosafricanos.com/fr/2020-decada-das-megacidades-em-africa/>. Retrieved July 2, 2022.
- Metropolis en Movimiento. (1998, December 4-8). *Les Interracciones entre Formas de Movilidad y Recomposiciones Territoriales, a Prueba de la Comparcion Internacional: Taller Internacional*. Paris (FRA).
- Metropolis. (2022, February 17). *The metropolitan governance in Africa*. Retrieved from <https://www.metropolis.org/sessions/metropolitan-governance-africa>. “E.T.19/9/ 2023”

- Mguni, P., Abrams, A., Herslund, L. B., Carden, K., Fell, J., & Armitage, N. (2022). Towards water resilience through Nature-based Solutions in the Global South? Scoping the prevailing conditions for Water Sensitive Design in Cape Town and Johannesburg. *Environmental Science & Policy*, 136, 147-156.
- Moodley, S. (2020). Exploring the mechanics of city-to-city learning in urban strategic planning: Insights from southern Africa. *Social Sciences & Humanities Open*, 2(1), 100027.
- Mphahlele, M., & Zandamela, H. (2021). Local government capacity development: A case study of a South African district municipality. *Journal of Public Administration and Governance*, 11(2), 156177-156177. doi:10.5296/jpag.v11i2.18373
- MRS Vinhas. (2023). bdigital.ipg.pt. A Evolução do Poder Autárquico em Portugal: Um caso de estudo-Junta de Freguesia de Aldeia Velha (Sabugal). ipg.pt
- Mudedde, M. F., Newete, S. W., Abutaleb, K., & Nkongolo, N. (2020). Monitoring the urban environment quality in the city of Johannesburg using remote sensing data. *Journal of African Earth Sciences*, 171, 103969
- Mufamadi, F. S. (2005). Debate of the state of the nation address. 15 February, National Parliament, Cape Town. <https://www.polity.org.za/article/mufumadi-debate-on-the-state-of-the-nation-address-150205-2005-02-15> “E.T. 31/ 11/ 2023”
- Mullin, M. (2009). *Governing the tap: Special district governance and the new local politics of water*. MIT Press.
- Mulyana, W., Prasajo, E., Suganda, E., & Moersidik, S. S. (2023). The conceptual models of dynamic governance toward sustainable urban water management in metropolitan area. In *Environmental governance in Indonesia* (ss. 243-271). Springer International Publishing.
- Mumford, L. (2013), *Tarih Boyunca Kent / Kökenleri Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği*, Ayrıntı Yayınlar
- Mutin, G. (2002). Le Caire, métropole du monde arabe. *shs.hal.science* <https://www.capmas.gov.eg/Pages/populationClock.aspx>, “E.T. 16/ 3/2019”
- Myers, G. (2011). *African cities: Alternative visions of urban theory and practice*. Bloomsbury Publishing.
- National Authority for Tunnels (NAT). (2013). <https://www.nat.org.eg/english/>. “E.T. 21/9/ 2019”
- National Census. Government of Egypt (2017). <https://censusinfo.capmas.gov.eg/metadata-en-v4.2/index.php/catalog/621> “E.T. 8/6/2023”

- National Population Commission of Nigeria. <https://nationalpopulation.gov.ng/> “E.T.24/1/2024”
- Nations Unies. (2019). Département des affaires économiques et sociales, Division de la population. *World Urbanization Prospects, The 2018 Revision*. “E.T. 29/8/2021”
- Nations Unies. (2019). Département des affaires économiques et sociales, Division de la population. *World Urbanization Prospects, The 2018 Revision*. Nature Switzerland. “E.T. 2/7/2024”
- Ndulo, M. (2003). The democratization process and structural adjustment in Africa. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 10(1), 315-367.
- Neethling, J., Cottingham, R., & Still, D. (2023). *South African guide for selection of appropriate sanitation systems*. WRC Report No. 3049/122.
- Neto, J. (2021). *O Processo da Implementação Autárquica em Angola* (Doctoral dissertation). comum.rcaap.pt
- Ngolo, A. M. E., ve Watanabe, T. (2023). Integrating geographical information systems, remote sensing, and machine learning techniques to monitor urban expansion: An application to Luanda, Angola. *Geo-Spatial Information Science*, 26(3), 446-464.
- Ngubane, M. B. (2005). *An Evaluation of Service Delivery at Ndongakusuka Local Municipality*. Doktorat tezi, University of Zululand. <https://hdl.handle.net/10530/242>
- Nguyen, M. H., ve Duchère, Y. (2023). Metropolisation, migrations and urban civilisation: The example of Hanoi. *The Russian Journal of Vietnamese Studies*, 7(3), 31-42.
- Nigeria. (1976). *Guidelines for local government reform*. Government Printer.
- Nijman, J., ve Wei, Y. D. (2020). Urban inequalities in the 21st century economy. *Applied geography*, 117, 102188.
- Obi, E. A. (2018). State Local Government Relations And The Autonomy Question: Contextualizing The Main Issues. *South East Journal Of Political Science*, 4(1).
- Obi, V. O. A. (2001) *Modern Local Government Practice in Nigeria*, Enugun: Cecta (Nig) Limited.
- Obubu, M., Chuku, N., Ananaba, A., Diallo, R., Sadiq, F. U., Sambo, E., ... ve Serrano, O. (2023). The Place of Human Resource Management in Lagos State Healthcare Delivery: A Statistical Overview. *Health*, 15(3), 251-265.
- Obubu, M., Chuku, N., Ananaba, A., Sadiq, F. U., Sambo, E., Kolade, O., ... ve Serrano, O. (2023). Evaluation of healthcare facilities and personnel distribution in Lagos

- State: implications on universal health coverage. *Hospital Practice*, 51(2), 64-75.
- Odusote, O. T. (2023). University, Awka Journal Of Public And Private Law, Journals. Of The Federal And State Governments In Combating Corruption In Nigeria: A Critique Of The Lagos State Public Complaints And Anti-Corruption Commission. *Ezenwaohaetorc.Org*.
- OECD (2017). Afrika Ekonomik Görünümü: Angola AFRICA – OECD <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/profile-Angola.pdf> “E.T. 14. 3. 2024”
- OECD. (2020). Africa’s Urbanisation Dynamics 2020: Africapolis, Mapping a New Urban Geography “E.T. 24/ 6/ 2022”.
- OECD., T. (2006). Competitive cities in the global economy. Paris: *Organisation for Economic Co-operation and Development*. “E.T. 12/4/2020”.
- OECD., T. (2006). Competitive cities in the global economy. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development. “E.T. 10/2/ 2021”
- OECD/UCLG (2022) 2022 Country Profiles of the World Observatory on Subnational Government Finance and Investment of Lagos Mega-city Region. Abuja: Federal Republic of Nigeria. “E.T. 8/12/ 2023”.
- OECD/UCLG. (2019). *2019 Report of the World Observatory on Subnational Government Finance and Investment – Country Profiles*. The Politics, Cultures and Economies of the World, 98-102. [HTML] “E.T. 3/9/ 2019”.
- Ogra, A., & Onatu, G. (2024). Metropolitan housing development in urban fringe areas—a case study of three metropolitan cities of South Africa: Johannesburg, Ekurhuleni, and Tshwane. *Journal of Civil Engineering and Architecture*, 18, 244-253.
- Okoeki, O. (2015, April 17). Lagos sets pace with Assembly Commission. *The Nation*. Retrieved from <https://www.thenationonline.net>.
- Okpalaeke, P. C., ve Ekpo, T. J. (2022). Murdering Their Consciences, ‘Right to Vote’ and Ethno-Political Conflict in Lagos during the 2019 General Election. doi: 10.1515/9783110766561-011.
- Oktay, T. (2016). Metropol kent yönetimi yaklaşımları ve uygulama modelleri. *Strategic Public Management Journal*, 2(4), 49-71.
- Ola, R. O. (2021). *Local administration in Nigeria*. Routledge.
- Olanipekun, J. M. (1988, October). Local government in Nigeria. In An address by the chairman, Ibarapa local government area of Oyo State, Nigeria, *Africa Leadership Forum* (27).

- Olaoluwa, R. O. (2023). Executive/Legislative Relations: Role Complementability at the Local Government, Lagos State of Nigeria in Focus. *HeinOnline*. Retrieved from <https://allafrica.com/stories/202005060134.html>.
- Oliveira, M. D. S. D. (2010). *Processo de descentralização do serviço nacional de saúde de Angola* (Doctoral dissertation).
- Oliveira, V. (2022). Luanda: An Atlantic Port City. In *Oxford Research Encyclopedia of African History*.
- Olulu, T. O. (2017). Politique Coloniale d'enseignement Et Integration Scolaire Des Femmes Congolaises En Periode Coloniale Au Congo Kinshasa Exemple De Kisangani (Ex. Stanley Ville). *European Scientific Journal June 2017 edition* (13),16. 1857 – 7881
- Omotesho, T. (2023). What are the functions of the local government in nigeria? Zikoko. (<https://www.zikoko.com/citizen/what-are-the-functions-of-the-local-government-in-nigeria/>) “E.T. 16/2/2024”
- Onajide, M. O. (1997). Evolution of local government and national economy in Nigeria, *Comfort Press and Publishing Company Ltd*.
- Onyedikachi, E. M. (2016). A critique of 1976 local government reforms: Its history, structure and impact after forty years in operation in Nigeria. *Journal of Humanities and Social Science*, 21(9), 22-28.
- Organisation de coopération et de développement économiques (2016). Profil de l'Angola. <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/profile-Angola.pdf?ssp=1&setlang=fr&cc=TR&safesearch=moderate>. “E.T. 29/5/2019”
- Osho, G. S., ve Ojumu, O. (2024). A Critical Investigation of Lagos State Socioeconomic and Economic Challenges: Does Urban Growth Policy Matter in Nigeria? *Journal of Applied Business & Economics*, 26(2).
- Our City Plans. (2016). *Angola's national policy on territorial planning*. (PNOU). Retrieved from <https://ourcityplans.org/planning-experiences/angolas-national-policy-territorial-planning-and-urbanism-pnotu> “E.T. 5/2/2022”
- Ovadia, J. S. (2014). Local content and natural resource governance: The cases of Angola and Nigeria. *The Extractive Industries and Society*, 1(2), 137-146.
- Owais, M., Ahmed, A. S., Moussa, G. S., & Khalil, A. A. (2021). Integrating underground line design with existing public transportation systems to increase transit network connectivity: Case study in Greater Cairo. *Expert Systems with Applications*, 167, 114183.
- Oyediran, O. (2001). *Transition without end: Nigerian politics and civil society under Babangida*. Ibadan, Nigeria: Vantage Publishers.

- Oyekunle, O. A. (2020). The contribution of creative industries to sustainable urban development in South Africa. In *Science, Technology and Innovation in BRICS Countries* (ss. 104-113). Routledge.
- Özkaya, Ö. (2007). *Osmanlı Devleti İdaresinde Mısır (1839-1882)* (Doktora tezi, Fırat Üniversitesi
- p.rivaudutilisateurs-ldap (2020). New social-urban dynamics in African countries. *Sciences po Bordeaux*. p.rivaudutilisateurs-ldap
- Pain, M. (1984). *Kinshasa: la ville et la cité*. FeniXX.
- Paiva, I., ve Carvalho, L. (2018). Accounting and management practices in the third sector in Angola. *Accounting and management practices in the third sector in Angola*, (3), 28-42.
- Parnell, S., ve Robinson, J. (2012). (Re) theorizing cities from the Global South: Looking beyond neoliberalism. *Urban geography*, 33(4), 593-617.
- Pella, J. A. (2023). The Pre-Colonial African State System. İçinde Helleiner, E. (Ed.), *The contested world economy: The deep and global roots of international political economy*. Cambridge University Press.
- Phosho, M. H., Gumbo, T., Moyo, T., ve Makoni, E. (2021, September). Investigation of the State of Spatial Transformation Policy and Practice: Lessons from the City of Johannesburg. In *CITIES 20.50–Creating Habitats for the 3rd Millennium: Smart–Sustainable–Climate Neutral*.
- Piermay, J. L. (1997). Kinshasa: A reprieved mega-city? In C. Rakodi (Ed.), *The urban challenge in Africa: Growth and management of its large cities*. Tokyo: United Nations University.
- Pieterse, E. (2002, January). From divided to integrated city? Critical overview of the emerging metropolitan governance system in Cape Town. In *Urban Forum* (13), 1, ss. 3-37). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Pieterse, E. (2019a). Urban governance and spatial transformation ambitions in Johannesburg. *Journal of Urban Affairs*, 41(1), 20-38.
- Pieterse, E., & Owens, K. (2018b). Johannesburg: Confronting spatial inequality. <https://www.wri.org/> “E.T. 8/6/2023”
- Pieterse, M. (2020). Devolution, urban autonomy and local governance in the cities of the SADC. *African Journal of International and Comparative Law*, 28(4), 612-635.
- Pillay, U., Tomlinson, R., ve Du Toit, J. (Eds.). (2006). *Democracy and delivery: Urban policy in South Africa*. HSRC press.

- Poncelet, M. (2020). Colonial ideology, colonial sciences and colonial sociology in Belgium. *The American Sociologist*, 51(2), 148-171.
- Popogbe, O. O., Akinleye, S. O., ve Oke, D. M. (2023). A tripartite approach to social inclusion in selected slums in Lagos State, Nigeria. *Review of Economics and Political Science*, 8(1), 2-18.
- Poyraz, Ç. (2019). *Seul'de Metropoliten yönetimi ve İstanbul Ile Bir karşılaştırma* (Master's thesis, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Princewill, O. O., Lucas, O. N., ve Daniel, I. M. (2020). Colonialism and amalgamation of Southern and Northern Protectorates: Analysis of emerging issues in Nigeria. *Journal of Political Science and Leadership Research*, 6(1), 49-64.
- Proceedings of REAL CORP (2021), 26th International Conference on Urban Development, Regional Planning and Information Society* (ss. 459-467). CORP–Competence Center of Urban and Regional Planning.
- Programme des Nations Unies pour le Développement. (2013-17- Octobre). *Province de Kinshasa: Profil résumé; Pauvreté et conditions de vie des ménages*.
- Provinces of the Democratic Republic of Congo Archived (2012-Şubat-05). at the Wayback Machine, Statoids, 1 May 2016. https://en.wikipedia.org/wiki/Provinces_of_the_Democratic_Republic_of_the_Congo “26/1/2024”
- Qalyubiyah Governorate. (2016). *About Qalyubiyah Governorate*. <http://www.qaliobia.gov.eg/SitePages/Nabza.aspx> “E.T. 20/11/2024”
- Qiao, W., Yan, X., ve Shao, C. (2014). Evolution and development mechanism of world's megalopolises. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 138, 22-28.
- Rabushka, A., & Shepsle, K. A. (1972). *Politics in plural societies*. Columbus, OH: Charles E. Merrill.
- Radwan, M. M. (2016). Arab Republic of Egypt. *Higher education in the Middle East and North Africa: Exploring regional and country specific potentials*, 11-39.
- Ranchod, R. (2020). The data-technology nexus in South African secondary cities: The challenges to smart governance. *Urban Studies*, 57(16), 3281-3298.
- RDC. (2009). *Cadre Stratégique de la Mise en Œuvre de la Décentralisation (CSMOD)*. Kinshasa, Congo: Ministère de la Décentralisation et Aménagement du Territoire.
- Reddy, P. S. (2008). Metropolises in Africa. In M. S. De Vries, P. Reddy, & M. Haque (Eds.), *Improving local government: Outcomes of comparative research* (ss. 45-71). Springer. https://doi.org/10.1057/9780230287310_4

- Reddy, P. S. (2008). Metropolitanisation: A tale of three cities in Canada and South Africa. *Africanus*, 38(1), 81-94.
- Reforming Local Administration In Egypt: A Different Vision In the Light of Egypt's Constitution Of 2014. (2022). *Ezenwaohaetorc.Org*.
- République Démocratique du Congo. Ministère de l'Intérieur, Sécurité, Décentralisation et Affaires Coutumières. Cellule Technique d'Appui à la Décentralisation. (2013). *La décentralisation en bref*. Cellule d'appui politologique Afrique-Caraïbes. Retrieved from <https://www.grafiati.com/fr/info/apa-7/archive/> "E.T. 7/12/ 2024
- Rodrigues, I. (2022). When Modern Housing Built Optimistic Suburbia: A Comparative Analysis Between Lisbon and Luanda. *Urban Planning*, 7(3), 130-143.
- Rodrigues, M. G. (2021). The portuguese conquest of Angola in the sixteenth and seventeenth centuries (1575–1641): A military revolution in West Central Africa?. In *The First World Empire* (pp. 169-185). Routledge.
- Rodríguez, E. O. T. (2022). Metropolitan governance: The challenge for the metropolitan area of Mexico City. In *The Elgar Companion to Urban Infrastructure Governance* (ss. 109-127). Edward Elgar Publishing.
- Rossi, U. (2019). Critical urban theory. In *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Urban and Regional Studies* (ss. 1-11).
- Rugege, S. (2003). Traditional leadership and its future role in local governance. *Law, Democracy & Development*, 7(2), 171-200.
- Rustidja, E. S. (2018, March). Metropolization Process for enhancing local and regional planning: an experience of cirebon metropolitan, West Java. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* 126, (1), 012175). IOP Publishing.
- SACP. (2012). *The South African road to socialism. 13th Congress Political Programme of the SACP 2012–2017*. <https://www.yumpu.com/document/view/13th-congress-political-pro>. "E.T. 9/4/2019"
- SAHRC. (2015). The South African Human Rights Commission investigative hearing report: Access to housing, local governance and service delivery. http://www.dhs.gov.za/sites/default/files/documents/BOTSHABELO_ACCORD "E.T. 30/ 10/ 2023"
- Salih. (2018). "المحليات في مصر: بين تطبيق اللامركزية وحلم العمل السياسي". In Tobbala, S. (Ed.), *Journal of Public Policy and Administration*, 4(1), 13-32. <https://umr-developpement-societes.univ-paris1.fr/menu-haut/publications/working-papers-ds/>
- Santin, J. R., ve Teixeira, C. (2019). Governação Local Democrática em Angola: algumas questões e desafios emergentes. *Estudios Históricos (Rivera)*, 21, 1-23.

- Santin, J. R., ve Teixeira, C. (2020). Instituições do poder local no Brasil e em Angola. *Revista Direito e Práxis*, 11(03), 1571-1596., doi: 10.1590/2179-8966/2019/44620
- Santin, J. R., ve Teixeira, C. (2020). Poder Local e Autoridades Tradicionais em Angola: desafios e oportunidades. *Sequência (Florianópolis)*, 135-172.
- Santos, M. (2023). The rise of modern Angolan Parties-UNITA and a failed growth model. *Revista Científica Internacional* <https://hdl.handle.net/10216/150134> “E.T.272/2025”
- Sarıoğlu, F. (2005). *Küreselleşme Sürecinde Kentler ve Türkiye’de Küresel Kentler*. Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Sassen, S. (1991). *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton: Princeton University Press.
- Sassen, S. (2013). *The global city: New york, london, tokyo*. torrossa.com
- Sassen, S. (2020). “The Impact of the New Technologies and Globalization on Cities”: from Arie Graafland and Deborah Hauptmann, eds., *Cities in Transition* (2001). In *The city reader* (pp. 613-621). Routledge.
- Sassen, Saskia (1991). *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton: Princeton University Press.
- Schneider, A. (2003). Decentralization: Conceptualization and measurement. *Studies in Comparative International Development*, 38, 32-56.
- Scholvin, S. (2022). World city making by branding: insights from Cape Town and Johannesburg. *African Geographical Review*, 42(3), 357–371. <https://doi.org/10.1080/19376812.2022.2054439>
- Schubert, J. (2020). Angola. In *Africa Yearbook* 15, 424–435). Brill. Springer Nature Limited, & Published annually since 1864. (2021). Angola. *The Statesman’s Yearbook* 2021: https://doi.org/10.1163/9789004417663_045
- Schwella, E. (2016). Federalism in South Africa: A complex context and continued challenges. *Hanns Seidel Stiftung Publikationen*, 73-102.
- Sellers, J. M. (2017). Metropolitan inequality and governance: A framework for global comparison. In *Inequality and governance in the metropolis: Place equality regimes and fiscal choices in eleven countries* (ss. 1-23).
- Serge Kubanza, N., ve Simatele, M. D. (2020). Sustainable solid waste management in developing countries: a study of institutional strengthening for solid waste management in Johannesburg, South Africa. *Journal of Environmental Planning and Management*, 63(2), 175-188.

- Shabana, D. (2018). Public financial management and its impact on Egyptian national railway. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 8(2), 269.
- Shava, E., & Vyas-Doorgapersad, S. (2023). Inclusive participation in information and communication technologies (ICTs) processes for smart services in the city of Johannesburg. *Insights into Regional Development*, 5(1), 26-40.
- Sheikh, S. (2013). Local Government in Egypt: Structures, Functions, and Challenges. *International Journal of Public Administration*, 36(10), 719-731.
- Shiru, M. S., Shahid, S., Shiru, S., Chung, E. S., Alias, N., Ahmed, K., ... ve Sediqi, M. N. (2020). Challenges in water resources of Lagos mega city of Nigeria in the context of climate change. *Journal of Water and Climate Change*, 11(4), 1067-1083.
- Shomba, K. S., Mukoka, N. F., Olela, N. D., Kaminar, T. M., & Mbalanda, W. (2015). *Monographie de la ville de Kinshasa*. ICREDES.
- Sırma, Ş. (2019). Büyükşehir yönetimi yaklaşımlar ve uygulamalar, *Mahalli idareler Dergisi* 83(220). 123- 139.
- Silva, C. N. (2016). Local government and urban governance in Lusophone African Countries: from colonial centralism to post-colonial slow decentralization. *Governing Urban Africa*, 13-72.
- Silva, C. N. (2020a). Decentralization and the new urban Agenda: the case of Angola. *Local Governance in the New Urban Agenda*, 15-45.
- Sithole, S. L., ve Mathonsi, N. S. (2015). Local governance service delivery issues during Apartheid and post-Apartheid South Africa. *Africa's Public Service Delivery & Performance Review*, 3(3), 5-30.
- Slack, E. (2007). *Managing the coordination of service delivery in metropolitan cities: The role of metropolitan governance* (4317). World Bank Publications.
- Smith, K. (2013). Lagos metro draws on international expertise. *International Railway Journal*, 53(6).
- Smith, T. (2022). Liberators or Perpetrators? Co-Opting, Committing, and Condoning Sexual Violence against Women and Girls in the Early Belgian Congo. *Slavery & Abolition*, 43(2), 366-393.
- Soluap, (12- June 2024). *Angola Mineral Resources Soluap*. <https://soluap.com/angola-mineral-resources/>. "E.T. 29/2/20200"
- Somik Vinay Lall J. Vernon Henderson Anthony J. Venables, (2007). *Ouvrir les Villes Africaines au Monde*, world Bank.

- South African Department of Cooperative Governance and Traditional Affairs. (1998). *White Paper on Local Government*. https://www.cogta.gov.za/cgta_2016/wp-content/uploads/2016/06/whitepaper_on_Local-Gov_1998.pdf “E.T. 18/9/2020”
- South African Government. (1998). Local Government: Municipal Structures Act 117 of 1998, <https://www.gov.za/>. 14/7/2019”
- South African Government, (1998). White Paper. (1998).
- South African Government, (2000). Municipal Systems Act 32 of 2000, Section 3(2).
- Stanislau, KC. (2023). Comum.rcaap.pt. O compliance na prevenção da corrupção na administração pública em Angola: estudo de caso no sector da educação. rcaap.pt
- State Information Service. (2023). <https://www.sis.gov.eg/section/10/19?lang=ar> “E.T. 23/7/2024”
- Statistics South (n.d). Africa www.statssa.gov.za. E.T. 1/3/ 2024”
- Steck, J.-F. (2017). Lagos. In *Encyclopædia Universalis*. “E.T. 17/3/2022”
- Steytler, N. (2005). Local government in South Africa: A review of post-apartheid developments. *Development Southern Africa*, 22(2), 191-206. *Journal of Public Value and Administrative Insight*, 3(3), 50-65. <https://doi.org/10.31580/jpvai.v3i3.1486>
- Steytler, N., & De Visser, J. (2007). *Local government law of South Africa*. Durban: LexisNexis.
- Sutcliffe, M., & Bannister, S. (2020). Metropolisation: Providing a response to challenges in Africa. In *Metropolis*.
- Şahin, Y. (2017). *Kentleşme politikası* (6. Baskı), Etkin yayınlar.
- Şenel, A. (1997). *İlkel topluluktan uygar topluma: Geçiş aşamasında ekonomik toplumsal düşünsel yapıların etkileşimi*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Tadamun, (n.d). http://www.tadamun.co/?post_type=gov-entity&p=2781#.ZE-K5-xByjB “E.T. 1/5/2023”
- Taha, I. (2017). Les institutions locales en Égypte: entre garantie constitutionnelle et pratique institutionnelle. *Égypte/Monde arabe*, 77-96.
- Taylor, P. J., ve Walker, D. R. (2003). Urban hinterworlds revisited. *Geography*, 145-151.
- Soares de Oliveira, R. (2015) Magnificent and beggar land: Angola since the civil war. Hurst, London.
- Teixeira, C. (2011). Administração e governação local em Angola. *História: Debates e Tendências*, 11(1), 47-64.

- Tekel, A. (2002). Metroliten Planlamanın Önemli ve gerekliliği üzerine, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 11, Sayı 1 Ocak 2002. s. 42-55.
- Tepeciklioğlu, E. E. (2018). South African federalism: Constitution-making process and the decline of the federalism debate. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 13(50), 164-175.
- Thibert, J. (2015). *Governing urban regions through collaboration: A view from North America* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315585628>
- Thomas, D. P. (2012). Multiple layers of hegemony: post-apartheid South Africa and the South African Communist Party (SACP). *Canadian Journal of African Studies/La Revue canadienne des études africaines*, 46(1), 109-127.
- Thompson, L. M. (2001). *A history of South Africa*. Yale University Press.
- Thornhill, C. (2014). South African municipalities' prospects and challenges: An African perspective. *African Journal of African Affairs*, 7(4), 140-155.
- Thornton, J. K. (2020). *A history of West Central Africa to 1850* (15). Cambridge University Press.
- Tjarks, D. (2024). Seeing beyond the metropolis: metropolitan bias and the Angolan system of cities. *Space and Polity*, 1-21.
- Tobi, A. A., ve Oikhala, G. I. (2021). Local government reforms and grassroots development in Nigeria. *Journal of Administrative Science*, 18(1), 113-133.
- Tomarkin, C. (2024). *Global urbanicity measurement machine and method*. U.S. Patent No. 11,861,629. Washington, DC: U.S. Patent and Trademark Office.
- Tomlinson, R. (1999, March). Ten years in the making: a history of the evolution of metropolitan government in Johannesburg. In *Urban Forum* (10), 1, ss. 1-39. Dordrecht: Springer Netherlands.
- Toprak, Z. (2008). *Yerel yönetimler* (6). Nobel Yayın Dağıtım.
- Tortop, N., Aykaç, B., Yayman, H., ve Akif Özer, M. (2008), *Mahalli idareler* (2. Baskı), Nobel Yayın Dağıtım.
- Trefon, T. (2010). Les obstacles administratifs à la réforme en République démocratique du Congo. *Revue internationale des sciences administratives*, 76(4), 735-755.
- Tsatsire, I., Raga, K., Taylor, J. D., & Nealer, E. (2009). Historical overview of specific local government transformatory developments in South Africa. *New Contree: A Journal of Historical and Human Sciences for Southern Africa*, 57, 129-147. <http://dspace.nwu.ac.za/handle/10394/4969>
- Tuzcuoğlu, F. (2003). *Metroliten Yönetim*, Sakarya Yayıncılık.

- Tümtaş, S., ve Ergun, C. (2016). Küreselleşme ve kentlere etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 135-150.
- Türker, M. (1999). *Dünyada Mahalli İdareler*, T.C. İçişleri Bakanlığı, Ankara.
- Türkler, M. (1999). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- U.S. Census Bureau. (n.d.). *Geographic areas reference manual: Chapter 12 GARM*. <https://www2.census.gov/geo/pdfs/reference/GARM/Ch12GARM> “E.T. 21.9.2021”
- Ubink, J. (2008). *Traditional authorities in Africa. resurgence in an era of democratisation*. Leiden University Press.
- UCLG, Global Observatory on Local Democracy and Decentralisation (GOLD). (2007). *Egypt Country Profile*. Retrieved from www.cities-localgovernments.org/gold/country_profile_africa.asp (ss. 3-4). “E.T. 7/2/2021”
- UCLG. (2019). *La localisation des agendas mondiaux: Comment l'action locale transforme les villes et les territoires. Cinquième Rapport mondial sur la décentralisation et la démocratie locale*. https://www.cittametropolitana.mi.it/export/sites/default/portale/news/doc/accordoPnrr_CMMi-MI.pdf “E.T. 8/1/2022”
- UCLG. (2021). *Metropolitana*. Retrieved from https://www.cittametropolitana.mi.it/export/sites/default/portale/news/doc/accordoPnrr_CMMi-MI.pdf “E.T. 25/5/ 2021”.
- UCLG. (2022). *The Metropolitan Governance in Africa*. Metropolis., <https://fb.watch/kKiDCZhCWe/>, “E.T. 12/4/ 2024”.
- UCLGA. (2013). *Assessing the Institutional Environment of Local Governments in Africa*. Cities Alliance; United Cities and Local Governments of Africa. “E.T.13/20/2021”
- UCLGA. (2021). <https://knowledge-uclga.org/congo-lois-des-collectivites-territoriales-decentralisees.html> “E.T.24/12/ 2023”
- Udelmann Rodrigues, C. (2022). Hesitant migration to emergent cities: Angola's intentional urbanism of the ‘centralidades’. *City*, 26(5-6), 848-869.
- Uduku, O., Lawanson, T., ve Ogoto, O. (2021). Lagos: City scoping study. *Manchester, UK: African Cities Research Consortium, The University of Manchester*.
- Uduku, O., ve Lawanson, T. (2022). The challenges of governing Lagos, the city that keeps growing. *The Conversation*. Retrieved from <https://tls.tc/v76oR> “E.T.23/5/2023”

- Ugwu, S. (2012). Fiscal Federalism: The Bane of Socio-Economic and Political Development in Nigeria. *Journal of Society for Research and Academic Excellence*.
- UN HaBITAT, *Emerging urban corridor, The Ibadan, Lagos, Accra, Urban corridor, The State of African Cities*, 93
- UN-HABITAT. (2008). *State of the World's Cities 2008/2009*. London: Earthscan. "E.T. 28/ 7/2022"
- UN-HABITAT. (2015). *International Guidelines on Urban and Territorial Planning*. https://uclg.org/sites/default/files/international_guidelines_on_urban_and_territorial_planning_un_habitat.pdf "E.T. 30/10/2020"
- UN-HABITAT. (2019). *Luanda Metropolitan Area Profile*. United Nations Human Settlements Programme <https://unhabitat.org/angola> "E.T.11/9/2022"
- UN-HABITAT. *Emerging urban corridor, The Ibadan, Lagos, Accra, Urban corridor, The State of African Cities* (93) "E.T. 1/6/2023".
- UN. (2019). <https://population.un.org/wup/DataQuery/> "E.T. 15/10/203"
- UN. (2020). *Global State of Metropolis 2020 – Population Data Booklet*. Retrieved from https://unhabitat.org/sites/default/files/2020/09/gsm-population-data-booklet-2020_3.pdf "E.T. 19/7/ 2022"
- UNDP. (2017). *Rapid urbanisation: opportunities and challenges to improve the well-being of societies*. Human Development Reports. "E.T. 19/8/2023"
- United Cities and Local Governments of Africa. (2015). *African Mayor Awards: Accra, Kinondoni and Praia winners, 1 May*. <http://afriquelocale.org/en/component/k2/item/470-african-mayors-awards-accra-kinondoni-and-praia-winners> "E.T. 25/4/2024"
- United Cities and Local Governments. (2007). *Country profile: Egypt*. Retrieved from https://www.gold.uclg.org/sites/default/files/Egypt_0.pdf. "E.T. 2/3/ 2020"
- United Nations Development Programme (PNUD). (2022). *Study On Deconcentration And Decentralization*. "E.T. 14/12/2023"
- United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat). (2019). *Greater Cairo urban development strategy*. https://unhabitat.org/sites/default/files/documents/2019-05/greater_cairo_urban_development_strategy.pdf. "E.T. 14/ 11/ 2023"
- United Nations Human Settlements Programme, & United Nations Economic Commission for Africa. (2008). *The state of African cities 2008: A framework for addressing urban challenges in Africa*. UN-HABITAT. "E.T. 5/9/2019"

- United Nations. (2019). *Localizing the SDGs: regional governments paving the way*. New York: United Nations. "E.T. 8/10/ 2024"
- United Nations. Economic Commission for Africa. (2023). Conflicts in the Democratic Republic of Congo causes, impact and implications for the Great Lakes region. *Addis Ababa*. © United Nations Economic Commission for Africa. "E.T. 28/ 5/2024"
- Van Donk, M. (Ed.). (2008). *Consolidating developmental local government: Lessons from the South African experience*. Juta and Company Ltd.
- Van Ryneveld, P. (2006). The development of policy on the financing of municipalities. *Democracy and delivery: Urban policy in South Africa*, 157-184.
- Veltz, P. (1996). *Mondialisation, villes et territoires*. Presses universitaires de France.
- Vie Publique. (2013- Février - 13). La métropolisation: un phénomène mondial. Retrieved from <https://www.vie-publique.fr/eclairage/19424-la-metropolisation-un-phenomene-mondial?ssp=1&setlang=fr&cc=TR&safesearch=moderate>. "E.T. 7/ 5/ 2024"
- Viegas, S. L. (2016). Urbanisation and peri-urbanisation in Luanda: A geopolitical and socio-spatial perspective from the late colonial period to the present. *Journal of Southern African Studies*, 42(4), 595-618.
- Viturka, M., Paşil, V., Tonev, P., şaşinka, P., & Kunc, J. (2017). The metropolisation processes: A case of Central Europe and the Czech Republic. *Prague Economic Papers*, 26(5), 505-522.
- Vunduawe, T. P. (1982). La décentralisation territoriale des responsabilit s au Za re. Pourquoi et comment? *Za re-Afrique*, 22(165), 261-273.
- Vyas-Doorgapersad, S., ve Kemp, M. J. (2020). Service delivery challenges in Protea glen, Johannesburg. *Africa's Public Service Delivery and Performance Review*, 8(1), 1-11.
- Wa Muiu, M. (2010). Colonial and postcolonial state and development in Africa. *Social research: an international quarterly*, 77(4), 1311-1338.
- Waled Shaar, ve Arab. (2022). Impact of local finance and popular participation on local development. Comparative study between the Syrian Arab Republic and the Arab Republic of Egypt, *Journal of Economic, Administrative and Legal Sciences* V(6), (2): 145 - 162
- Wapmuk, L. S. (2005). Local government in Nigeria. In A. T. Gana ve Y. B. C. Omelle (Eds.), *"Democratic Rebirth in Nigeria"* Amfitop Books
- Warner, C. M. (2001). The rise of the state system in Africa. *Review of International Studies*, 27(5), 65-89.

- Waterhouse, J. M., ve Keast, R. L. (2011, April). Is the public sector ready to collaborate? human resource implications of collaborative arrangements. In *Proceedings of the 15th Annual Conference of the International Research Society for Public Management (IRSPMXV)*, Trinity College, Dublin, Ireland.
- Watson, V. (2014). African urban fantasies: Dreams or nightmares? *Environment and Urbanization*, 26(1), 215-231.
- Whiteman, K. (2013). *Lagos: A Cultural History*. Interlink Publishing.
- Whittlesey, D. (1937). Kano: a Sudanese metropolis. *Geographical Review*, 27(2), 177-199. JSTOR. <https://doi.org/10.2307/210089>.
- Whittlesey, D. (1937). Kano: a Sudanese metropolis. *Geographical Review*, 27(2), 177-199. JSTOR
- Williams, R. F., ve Friedman, L. (2023). *The law of American state constitutions*. Oxford University Press.
- Wilson, R. H. (2000). Understanding local governance: an international perspective. *Revista de Administração de Empresas*, 40, 51-63.
- Wolman, H. (2019). Looking at regional governance institutions in other countries as a possible model for US metropolitan areas: An examination of multipurpose regional service delivery districts in British Columbia. *Urban Affairs Review*, 55(1), 321-354.
- World Bank. (2009). *ANGOLA: Local Government Discretion and Accountability* (Africa Region Working Paper Series No. 128). Retrieved from <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/811141467999121070/angola-local-government-discretion-and-accountability> “E.T. 27/11/2024”
- World Bank. (2019). *Nigeria Systematic Country Diagnostic: Nigeria on the Move: A Journey to Inclusive Growth*. <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/5707b9ff-c0b9-5287-90f7-3e491da3a016>. “E.T. 17/2/2024”
- World Bank. (2022). *Angola Overview*. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/country/angola/overview> “E.T.29/6/2024
- World Bank. (2023). *Total reserves (includes gold, current US\$)- Angola* <https://data.worldbank.org/indicator/FI.RES.TOTL.CD?locations=AO>.” E.T.18/5/2023”
- World Observatory on Subnational Government Finance and Investment. (2022). *Country Profiles*. [https://www.sng-wofi.org/country-profiles /](https://www.sng-wofi.org/country-profiles/). “E. T.22/1/2024”.
- World Observatory on Subnational Government Finance and Investment. (2022.). *Country Profiles*. <https://www.sng-wofi.org/country-profiles>. “E.T. 12/8/2024”

Wright, J.H.F. (2014). What system of government is the Republic of South Africa? Stellenbosch: University of Stellenbosch.

www.arup.com/perspectives/publications/research/section/city-characterisation-report-johannesburg; “E.T.23/4/2023”

[www.marefa.org.https://www.marefa.org/%D9%82%D8%A7%D8%A6%D9%85%D8%A9_%D9%85%D8%B1%D8%A7%D9%83%D8%B2_%D9%85%D8%B5%D8%B1](https://www.marefa.org/%D9%82%D8%A7%D8%A6%D9%85%D8%A9_%D9%85%D8%B1%D8%A7%D9%83%D8%B2_%D9%85%D8%B5%D8%B1)). “E.T. 19/7/ 2022”

Yılmaz, S., ve Felicio, M. (2009). Angola: Local government discretion and accountability. *World Bank Africa Region Working Paper Series*, 128.

Yin, R. K. (2011). *Applications of case study research* (3.Baskı), Sage publications.

Youmatter. (2023). *Métropolisation: définition, exemples et enjeux*. Retrieved from <https://youmatter.world/fr/definitions/metropolisation-definition-exemples-enjeux/?ssp=1&setlang=fr&cc=TR&safesearch=moderate>. “E.T. 14/12/2024”

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Mahamane Moutari ABOUBACAR İSSA	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Uluslararası Afrika Üniversitesi
Fakülte	Hukuk
Bölümü	Hukuk
Yüksek Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Enstitü Adı	Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kmau Yönetimi
Programı	Yüksek Lisans
Makale ve Bildiriler	
1. Aboubacar İssa, M. M., ve Tuzcuoğlu, F. (2024). A Comparative study of past and present coups in Africa. <i>ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi</i> (25), 1-15. https://doi.org/10.58724/assam.1481705 2. Aboubacar İssa, M. M. (2020). Karşılaştırmalı yerel yönetimler perspektifinden Türkiye ve Nijer’de belediye sistemi. <i>Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i> (7), 16-33.	